herman melville

---

cojocelul alb
sau
lumea pe un vas de război

★ ★

TRADUCERE DE PETRE SOLOMON

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1976
EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

CAPITOLUL XLIX

Despre unele zvonuri de război, și despre felul cum au fost ele primite de populația de pe „Neversink"

În timp ce fregata noastră era ancorată în portul Callao, din Peru, ne ajunseseră la ureche unele zvonuri despre un război cu Anglia, pe îndelung controversata chestiune a graniței de nord-est. La Rio, aceste zvonuri se înteţiră, iar probabilitatea izbucnirii ostilităţilor îl făcu pe comandorul nostru să aprobe unele măsuri care-i dădură fiecărui om de pe „Neversink" sentimentul că putea oricînd să moară la datorie lîngă tunul său.

Printre altele, un număr de oameni primiră ordinul de a scoate ghiulelele ruginite din magazie și de a le curăța, pentru a putea fi folosite. Comandorul era un domn foarte curat, şi nu ţi-ar fi tras o ghiulea murdară în duşman.

Era o situaţie interesantă pentru un observator liniştit, iar prilejul de a o studia n-a fost scăpat. Pentru a nu cita întocmai remarcile făcute de marinari cînd își treceau din mînă în mînă ghiulelele, scoțîndu-le prin bocaporți, întocmai ca nişte şcolari care joacă volei pe ţărm, e destul să spun că, judecînd după tonul vorbelor lor — un ton îndeobște glumeț — era limpede că, mai tuturor, ideea de a intra în luptă le făcea silă.

Și oare de ce-ar fi dorit un război ? Li s-ar fi mărit care solda ? Nici măcar c-un cent. Prada de război ar fi putut totuși să fie pentru ei un stimulent. Dar, dintre toate „recompensele curajului", prada de război este cea mai nesigură, ceea ce prea bine știe orice marinar. Atunci, ce altceva ar putea el să aștepte de la un război, decît o muncă mai grea, și o disciplină mai aspră decît cea din timp de pace, un picior sau un braț de lemn, o rană mortală, sau chiar moartea ? Destul, în orice caz, pentru ca marea majoritate a marinarilor de rînd de pe „Neversink" să fie îngrijorați de perspectiva unui război, și să-i fie net ostili.

Dar cu ofițerii de pe puntea de comandă se întîmpla exact contrariul. Firește, nu l-am auzit pe nici unul dintre ei exprimîndu-și cu glas tare satisfacția, dar și-o trădau prin jovialitatea sporită pe care-o manifestau unii față de alții, prin frecventele lor discuții amicale și prin neobișnuita însuflețire cu care împărțeau ordine. Glasul lui „Jack Nebunul" — totdeauna ca un dangăt de clopot — răsuna acum ca faimosul clopot din Oxford, cunoscut sub porecla de „Tom barosanul". Cît despre domnul „Boț", își purta cu un aer marțial spada, pe care ordonanța lui i-o lustruia zilnic.

Cum se explică oare acest contrast între teuga și puntea de comandă, între marinarii de rînd ai fregatei și ofițerii lor ? Prin faptul că, deși le-ar fi primejduit în mod egal viețile, războiul nu le făgăduia celor dintîi nici o perspectivă de avansare, și nici ceea ce se numește *glorie*, adică tocmai lucrurile care-i înflăcărau pe ofițeri.

Nu-i o treabă plăcută, şi reconfortantă, să pionjezi în sufletele anumitor oameni, dar sînt momente cînd scoaterea mîlului din adîncuri ne dezvăluie la ce nivel ne aflăm, şi de ce ţărm ne apropiem.

Cum ar fi putut agonisi glorie aceşti ofiţeri, altfel decît prin măcelărirea semenilor lor? Cum ar fi putut obţine vreo avansare, altfel decît peste cadavrele unor camarazi de-ai lor, căzuţi în luptă?

Acest contrast între simţămintele cu care marinarii de rînd şi ofiţerii de pe „Neversink" întîmpinau perspectiva unui război mai mult decît posibil, este unul dintre numeroasele exemple ce se pot cita pentru a demonstra antagonismul dintre interesele lor, un antagonism ireductibil. Ar putea oare nişte oameni, ale căror interese sînt atît de divergente, spera să trăiască vreodată în armonie, într-o pace nesilită? Ar putea oare neamul omenesc nădăjdui să-şi realizeze idealul de fraternitate pe un vas de război, unde nefericirea unuia este aproape fericirea altuia? Am putea oare, abolind flagelul, să lichidăm tirania, acea tiranie menită să dăinuie mereu, cîtă vreme din două clase în esenţă antagoniste şi în permanent contact, una este infinit mai puternică? Fără îndoială că pare aproape cu neputinţă. Şi, întrucît însuşi ţelul unui vas de război, aşa cum o arată şi denumirea lui, este de a purta bătăliile atît de contrare firii marinarilor, — vasul de război este menit să simbolizeze, cît va dăinui, o bună parte din ceea ce natura omenească are mai tiranic şi mai respingător.

Fiind o instituţie mult mai întinsă decît Marina de război americană, Marina de război engleză oferă un

exemplu și mai grăitor în acest sens, mai cu seamă că efectivul ei crește atît de mult în război, față de forța-i numerică din timp de pace. Se știe cîtă bucurie a stîrnit vestea întoarcerii brusce a lui Bonaparte din Elba, în rîndurile ofițerilor de marină britanici, care înainte de asta se așteptaseră să fie trimiși pe uscat, cu o jumătate din simbrie. Astfel, în timp ce întreaga omenire plîngea, acești ofițeri găseau că-i cazul să-i mulțumească Domnului. Nu le fac o vină din asta, ca *oameni* : simțămintele lor erau cele ale profesiunii lor. Dacă n-ar fi fost niște ofițeri, nu s-ar fi bucurat în toiul deznădejdii generale.

Cînd o să vină, cît o să mai amîne Domnul vremea cînd norii, care se strîng uneori la orizontul națiilor, nu vor mai fi salutați cu bucurie de nici o categorie de oameni, doritori să-i vadă explodînd ca o bombă ?

Flotele de război, întocmai ca și armatele, slujesc la menținerea spiritului războinic pînă și-n inima sfioasă a păcii. Ele ascund în înșiși tăciunii lor fumegînzi focul fatal, iar ofițerii plătiți cu o jumătate din soldă păzesc, întocmai ca preoții lui Marte, templul, chiar dacă înăuntru nu sălășluiește nici un zeu.

CAPITOLUL L

Golful tuturor frumuseților

Spuneam că voi trece peste Rio fără a-l descrie, dar iată că mă simt năpădit de un val de amintiri înmiresmate, al căror parfum mă face să-mi schimb gîndul.

Dealuri de un verde intens, ce se desfășoară pe o lungime de peste o sută și cincizeci de mile, încadrează ca niște *sierre* [1] acoperite cu iarbă, marea transparentă, încît nu-i mirare că triburile indiene botezaseră locul : „Apa ascunsă". În toate direcțiile se înalță piscuri conice care, la răsăritul și la asfințitul soarelui, par să ardă. aidoma unor lumînări gigantice ; iar din interior curg, prin păduri și podgorii, pîraie ce se varsă, toate, în port.

Nu-mi vorbiți de Bahia de Todos os Santos — golful tuturor sfinților, căci deși e un liman admirabil, totuși Rio este golful tuturor rîurilor, golful tuturor desfătărilor, golful tuturor frumuseților. Pe dealurile înconjurătoare, o vară neobosită stă agățată veșnic de terasele de un verde intens ; mînăstiri și castele, năpădite de mușchiu bătrîn, stau cuibărite în văi și poieni.

De jur împrejur, lacuri adînci se tălăzuiesc spre un podiș înalt și verde, împresurat de munți sălbatici, încît te-ai crede mai degrabă în Scoția decît în Elveția lacului Leman. Dar, în timp ce lacul Katrine a fost cîntat de Walter Scott, iar lacul Leman de către Byron, tăurile astea din Rio nu-s decît niște flori sălbatice într-un cîmp aproape nemărginit. Căci iată, albastrul lor se întinde pînă hăt-departe, spre clinele blînde, de un verde deschis, străjuite de foișoarele și tuburile purpurii ale Munților-Orgă [2], nume cît se poate de potrivit, deoarece pe vreme de furtună tunetele se rostogolesc pînă-n golf, acoperind dangătele îngemănate ale tuturor catedralelor din Rio.

[1] *Sierra* (în spaniolă, ferăstrău). denumire dată unui lanț de munți.

[2] *Sierra dos Orgaos*, masiv muntos în apropiere de Rio.

Tunați, Munți-Orgă, rostiți-vă din plin, bateți din picioare și jubilați, rostogolindu-vă în jurul lumii *Te Deum*-urile !

Vreme de peste cinci mii cinci sute de ani, acest mare port al Rio-ului a stat totuși ascuns între dealuri, necunoscut de către portughezii catolici. Cu secole înainte ca Haydn să fi cîntat în fața împăraților și regilor, Munții-Orgă au cîntat acest „oratoriu al Creațiunii" în fața Creatorului însuși. Dar sensibilul Haydn n-ar fi putut suporta acest cor bubuitor ; vestitul compozitor al tunetelor a sfîrșit prin a muri în vuietul stîrnit de bombardarea Vienei de către Napoleon.

Toți munții sînt niște orgi : Alpii și Himalaya, lanțul Appalachilor și Uralii, Anzii, Munții Verzi [1] și Munții Albi [2]. Toți munții cîntă imnuri în veac : *Mesia* și *Samson, Israel în Eghipet* și *Saul, Iuda Macabeul* și *Solomon* [3].

Înainte ca Tata Noe să-și fi ancorat arca pe Ararat, voi, insule stîncoase ale Arhipelagului Rio, erați ancorate aici, așa cum vă văd acum, pline de verdeață ! Dar nu Dumnezeu a construit pe voi aceste lungi baterii de tunuri, și nu Mîntuitorul a fost naș la botezul cruntei fortărețe „Santa Cruz", deși aceasta a fost botezată astfel în cinstea dumnezeiescului Prinț al Păcii ! Insule din Rio ! În imensul vostru amfiteatru s-ar putea înscena Învierea și Judecata de Apoi a tuturor navelor de război din lume, reprezentate prin vasele-amiral — cele ale galerelor feniciene din Tyr și Sidon, ca și cele ale escadrelor regelui Solomon, care porneau în fiece an spre Ofir, de unde, mai tîrziu,

---

[1] Munți în lanțul Appalachilor. în statul Vermont (S.U.A.).
[2] Munți foarte înalți, în prelungirea lanțului Appalachilor.
[3] *Oratorii* de Haydn.

aveau să pornească, poate, încărcate cu lingouri de aur; corăbiile spaniolești din Acapulco; de asemenea, vasele-amiral ale tuturor flotelor grecești și persane care s-au încleștat la Salamina [1]; cele ale tuturor galerelor romane și egiptene care, ca niște vulturi, cu ciocurile șiroind de sînge, s-au impuns la Actium [2]; vasele-amiral ale escadrei daneze a Vikingilor, cele ale minusculei flote a lui Abba Thule, regele insulelor Pelew [3], cînd s-au dus să-l biruie pe Artingall; vasele-amiral ale tuturor flotelor venețiene, genoveze și papale care s-au ciocnit la Lepanto [4]; cele ale Armadei spaniole, cele ale escadrei portugheze care, sub comanda viteazului Gama, i-a bătut pe Mauri și a descoperit Molucele; cele ale flotei olandeze conduse de Van Tromp [5] și scufundate de amiralul Hawke[6]; cele ale flotelor de război franceze și spaniole — patruzeci și șapte de nave, care, timp de trei luni, au încercat să doboare Gibraltarul; cele ale cuirasatelor lui Nelson, care, pornind de la Capul St. Vincent, au scuipat foc la Nil, la Copen-

---

[1] Insulă în golful Atenei, unde Temistocle i-a învins pe perși, în anul 480, î.e.n.

[2] Oraș și promotoriu din Grecia, în fața căruia s-a dat (în anul 31 î.e.n.) o mare luptă navală între flota lui Octavian și cea a lui Antoniu.

[3] *Pelew* (sau *Palao)*, insule în Polinezia, locuite cîndva de triburi sălbatice.

[4] Golf în Grecia, unde în anul 1571 a avut loc o mare bătălie navală, în care Don Juan de Austria i-a învins pe turci.

[5] *Cornelius Van Tromp* (1629—1691) navigator olandez, a condus la victorie flota țării sale împotriva flotei engleze și a celei spaniole.

[6] *Edward Hawke* (1705—1781), amiral englez.

haga şi la Trafalgar ; cele ale flotei comerciale armate a Companiei Indiilor Răsăritene ; cele ale şalupelor şi goeletelor militare ale lui Perry [1], care au distrus armamentul britanic pe Lacul Erie ; cele ale tuturor corsarilor Barbariei capturaţi de Bainbridge [2] ; cele ale pirogilor de război ale regilor Polineziei, Tammahammaha şi Pomaree — da, toate aceste nave, avînd în fruntea lor, ca Lord-amiral, pe comandorul Noe, ar putea veni să-şi arunce ancora aici, în cuprinzătorul golf Rio, aşezîndu-se roată în jurul arcei care-a înfruntat, prima, Potopul.

Rio este o mică Mediterană, iar legendele făurite de oameni în legătură cu intrarea în acea mare, se adeveresc în parte la Rio, căci aici, la intrarea în golf, se înalţă, ca una din coloanele lui Hercule, Căpăţîna de Zahăr, un munte înalt de peste o mie de picioare şi uşor înclinat, aidoma Turnului din Pisa. La temelia lui stau ghemuite, ca nişte copoi, tunurile lui Jose şi Theodosia, iar de peste drum te ameninţă o fortăreaţă zidită în stîncă.

Canalul — singura intrare în golf — e ca un tunel foarte scund : nu vezi nimic din marea închisă între ţărmuri, pînă nu înaintezi mai mult în strîmtoare. Dar atunci, priveliştea ce ţi se deschide în faţă e nemaipomenită ! De o diversitate ca aceea a Constantinopolului, numai că de-o mie de ori mai grandioasă. Cînd am intrat în portul Rio, ni s-a dat ordinul :

---

[1] *Matthew Calbraith Perry* (1794—1858), ofiţer naval american.

[2] *William Bainbridge* (1774—1833), ofiţer naval american. „Barbaria" — denumirea globală a ţărilor de pe coasta nordică a Africii, denumire derivată din „Berberia" (ţara berberilor).

— Oameni de pe gabii, înfăşuraţi velele-zburător şi rîndunicile !

La auzul lui m-am căţărat în arboradă şi am ajuns de grabă la postul meu. Cu cîtă încîntare m-am agăţat de verga rîndunicii mari ! Sus în văzduh, atîrnînd deasupra acelui golf magnific, cu o lume nouă în faţa ochilor mei înmărmuriţi, mă simţeam ca primul dintr-un stol de îngeri, proaspăt pogorît pe pămînt, din vreo stea a Căii Lactee !

CAPITOLUL LI

Un „om din popor" e primit în audienţă de comandor şi de căpitan, pe puntea de comandă

Abia sosisem la Rio, cînd, în tainiţele cele mai adînci ale minţii incomparabilului meu şef de gabie, Jack Chase, s-a înfiripat ideea — cu temelii de granit — că echipajul navei noastre trebuie să primească măcar o zi liberă, pentru a coborî pe ţărm, înainte de întoarcerea spre patrie.

Se cuvine amintit aici că nici un matelot din flota de război nu se încumetă vreodată să facă „agitaţie" ; doar subofiţerii — adică şefii de gabie, şefii de baterie sau ajutoarele boţmanului — pot aspira să fie purtătorii de cuvînt ai echipajului în faţa autorităţii supreme a vasului, solicitînd vreo înlesnire pentru ei înşişi şi pentru echipaj.

Într-o seară, după ce a discutat temeinic problema cu mai mulţi gradaţi, Jack Chase şi-a făcut apariţia în faţa catargului şi, aşteptînd să se apropie căpitanul Claret, l-a

salutat cu o plecăciune şi i-a vorbit, în stilul lui degajat, elegant şi poetic. El era convins de natura privilegiată a relaţiilor sale cu puntea de comandă.

— Domnule căpitan, portul Rio este un loc admirabil, iar noi, marinarii — războinici vrednici de încredere ai domniei tale, sub comanda căreia ei ar fi în stare să ia cu asalt şi să cucerească însăşi stînca Gibraltarului — am tot privit acest peisaj încîntător, încît ne dor ochii de-atîta frumuseţe. N-aţi binevoi, căpitane Claret, să ne dăruiţi o zi de libertate, asigurîndu-vă astfel o veşnică fericire, căci noi vă vom cinsti numele de cîte ori vom ciocni un pahar ? !

După ce încheie cu un citat din Shakespeare, Jack Chase îşi flutură cu graţie pălăria, apoi, ducîndu-şi la buze marginea acesteia, rămase cu capul plecat şi cu trupul încremenit într-o superbă şi grăitoare atitudine de expectativă. Ai fi zis că spune : „Nobile căpitan Claret, noi, marinarii — oameni de inimă şi de curaj — facem apel la bunătatea dumitale neasemuită !"

— Şi pentru ce anume vreţi să coborîţi pe ţărm ? întrebă căpitanul, în doi peri, încercînd să-şi ascundă admiraţia pentru Jack sub o mască trufaşă.

— Păi, domnule căpitan, oftă Jack, pentru ce vor cămilele însetate ale deşertului să se adape din apa izvoarelor şi să se tăvălească în iarba verde a oazei ? Nu venim noi, oare, dintr-o Saharǎ oceanică ? Şi nu-i, oare, acest Rio o oază înverzită ? Nobile căpitan, sînt sigur că nu ne veţi ţine legaţi de ancoră, cînd o mică slăbire a lanţului ne-ar îngădui să ronţăim iarba verde ! Căci e foarte greu, căpitane Claret, să stai închis, luni în şir, pe puntea

tunurilor, fără să poți măcar mirosi o lămîie. Ah, căpitane Claret, ce spune dulcele poet Waller [1]

„Cine-ar putea să stea mereu pe mare ?
Pustia apei nu e hrănitoare."

În comparație cu un asemenea prizonier, nobile căpitan,

„Ferice-i cel ce, pentru-Atrizi luptînd,
Pe-al Troiei cîmp se prăbușește-nfrînt",

cum zice Homer, în versiunea lui Pope. [2]

Și spunînd acestea, Jack își duse din nou la buze marginea pălăriei și rămase ușor aplecat înainte.

În clipa aceea ieși de la pasarela-pupa însuși Măria Sa Comandorul, cu nasturii, epoleții și ceaprazurile aurite de pe pălărie strălucind în razele soarelui. Atras de discuția dintre căpitanul Claret și cunoscutul și admiratul marinar Jack Chase, comandorul se apropie și, arborînd un surîs plin de binevoitoare condescendență — pe care nu-l arăta niciodată distinșilor ofițeri de la popotă — vorbi astfel :

— Prea bine, Jack, dumneata și camarazii dumitale vor, presupun, o favoare — o zi liberă, nu-i așa ?

Orbit de soarele care potopea cu razele sale puntea, sau poate de admirația pentru atotputernicul comandor, Jack Chase încremenise în fața acestuia, cu pălăria pe frunte, ca un om cu ochii slabi.

---

[1] *Edmund Waller* (1606—1687), poet englez.

[2] *Alexander Pope* (1688—1744), poet englez, care, pe lîngă o bogată operă originală, a tradus *Iliada* și *Odiseea* lui Homer.

— Viteze comandor, rosti el într-un tîrziu, audienţa aceasta este o cinste nemeritată, şi aproape că mă copleşeşte. Da, viteze comandor, agera dumneavoastră minte a ghicit dorinţa noastră. Într-adevăr, rugămintea smerită pe care vi-o facem este să ne acordaţi o zi liberă. Nădăjduiesc că glorioasa rană pe care aţi căpătat-o într-o bătălie strălucită, vă doare astăzi mai puţin ca de obicei.

— Viclene Jack, îi răspunse comandorul, cîtuşi de puţin orb la cutezanţa ascunsă îndărătul acestor vorbe măgulitoare, dar nici de cum supărat.

Rana comandorului nostru era, în multe privinţe, punctul lui slab.

— Cred că trebuie să le dăm puţină libertate, zise el, întorcîndu-se spre căpitanul Claret, care, făcîndu-i semn lui Jack să se depărteze, începu o discuţie între patru ochi cu comandorul.

În cele din urmă, acesta se apropie de Jack şi-i spuse :

— Bine, am hotărît să vă lăsăm să coborîţi în port.

— La datorie, şef de gabie ! porunci căpitanul Claret, pe un ton cam ţîfnos. Ar fi vrut să neutralizeze întrucîtva efectul produs de atitudinea îngăduitoare a comandorului ; şi apoi, ar fi preferat ca acesta să fi rămas în cabina lui. Prezenţa comandorului punea capăt, pentru moment, propriei sale supremaţii pe vas. Dar Jack nu se arătă cîtuşi de puţin tulburat de răceala căpitanului — se simţea îndeajuns de sigur, aşa că-şi îngădui chiar luxul de a-şi exprima recunoştinţa, citînd din *Macbeth* :

— „Bunii mei domni, păsurile voastre sînt trecute

în cartea ale cărei file le întorc zilnic spre a le citi.“ [1] Aşa le-a vorbit lui Ross şi Angus nobilul „thane“ [2].

Şi, făcîndu-le temenele celor doi comandanţi, Jack se trase înapoi, cu ochii mereu umbriţi de marginea lată a pălăriei.

— Trăiască Jack Chase ! strigară camarazii săi, cînd le aduse la teuga buna veste a libertăţii.

Cine-ar putea sta de vorbă cu un comandor, aşa cum o face neasemuitul nostru Jack ?

CAPITOLUL LII

Ceva despre aspiranţi

A doua zi după originala discuţie dintre Jack şi cei doi comandanţi, s-a petrecut un mic incident, dat repede uitării de aproape tot echipajul, nu însă şi de cei cîţiva marinari deprinşi să observe îndeaproape lucrurile. Aparent, era o întîmplare banală — cel puţin pe o navă de război — şi anume biciuirea unui matelot la pasarelă. Dar dedesubturile acestei întîmplări făceau ca ea să capete o însemnătate neobişnuită. Istoria în sine nu poate fi relatată aici — nici nu se pretează la un rezumat ; de ajuns să spunem că persoana biciuită era un „mijlocaş“ între două vîrste, un nefericit şi-un neisprăvit, una dintre acele epave omeneşti care nimeresc în Marină, fiindcă nu sînt buni de nimic altceva — aşa cum alţii nimeresc

---

[1] *Macbeth*, actul I, scena a 3-a.

[2] Rang nobiliar (un fel de conte) în Scoţia. Aici e vorba de Macbeth, care era un *„thane“*.

la azilul pentru săraci. A fost biciuit în urma reclamației unui aspirant — și tocmai aici e tîlcul întîmplării. Căci deși matelotul nostru era un nemernic, totuși biciuirea lui cu acest prilej era rezultatul unui simplu capriciu din partea aspirantului cu pricina — un tinerel înclinat să-și permită unele intimități cu anumiți marinari care, mai devreme sau mai tîrziu, sfîrșeau aproape totdeauna prin a suferi de pe urma capriciilor sale.

Dar principiul fundamental implicat în această întîmplare este prea dăunător ca să poți trece ușor peste ea.

De cele mai multe ori, un căpitan de marină consideră, se pare, că subalternii lui sînt fragmente din el însuși, desprinse anume pentru a îndeplini unele misiuni speciale ; drept care, ordinul dat de cel mai mărunt aspirant se cuvine executat întocmai de către marinari, ca și cum ar veni din partea comandorului însuși. Acest principiu a fost subliniat odată într-un mod remarcabil de către curajosul și chipeșul *Sir* Peter Parker, a cărui moarte într-o expediție de jaf pe țărmurile Golfului Chesapeake, în 1812 sau 1813, i-a inspirat lui Byron o elegie celebră. „Pe Dumnezeul războiului ! le-a spus *Sir* Peter marinarilor săi. Vă voi sili să vă duceți mîna la chipiu în fața unei uniforme de aspirant, chiar dac-ar fi pusă la uscat pe-o coadă de mătură !"

Faptul că, în ochii legii, un rege nu poate greși, este ficțiunea binecunoscută a oricărui stat despotic ; dar rolul de a amplifica această ficțiune, extinzînd-o indirect asupra tuturor subalternilor magistratului șef al unei nave militare, le-a revenit flotelor monarhiilor constitu-

ționale și ale republicilor. Și deși nerecunoscut în Drept, ca și în fapt, de către ofițerii înșiși, acesta e principiul dominant din Marina de război, principiul în baza căruia se acționează ceas de ceas, și pentru afirmarea căruia au fost biciuiți la pasarelă mii și mii de marinari.

Oricît ar fi de copilăros, ignorant, stupid sau idiot aspirantul, dacă el îi poruncește unui marinar să facă o treabă oarecare, fie ea cît de absurdă, omul e obligat să se supună de îndată și fără cricnire, căci altfel o pățește. Iar dacă, supunîndu-se, se duce apoi să se plîngă căpitanului, acesta, convins în sinea lui de absurditatea și poate chiar de samavolnicia ordinului cu pricina, nu-l va mustra în public pe aspirant și nu-i va arăta reclamantului, nici prin cel mai mic semn, că aspirantul a procedat greșit în cazul respectiv.

Odată, cînd un aspirant l-a reclamat pe-un matelot lui Collingwood, pe atunci căpitan al unui vas de linie, Collingwood a dispus ca matelotul să fie pedepsit și, între timp, l-a luat de-o parte pe aspirant și i-a spus :

— După toate probabilitățile, greșeala este a dumitale, după cum bine știi. De aceea, cînd omul va fi adus la catarg, ai face mai bine să ceri absolvirea lui de pedeapsă.

În consecință, cînd aspirantul i-a cerut în public acest lucru, Collingwood s-a întors spre marinar și i-a vorbit astfel :

— Tînărul acesta a intervenit cu atîta căldură în favoarea dumitale, încît, de data asta, îți voi trece cu vederea greșeala, în speranța că-i vei fi recunoscător pentru bunăvoința lui.

Această întîmplare este relatată de îngrijitorul ediţiei în care a apărut corespondenţa lui Collingwood, pentru a scoate în relief generozitatea amiralului.

Într-adevăr, Collingwood a fost unul dintre cei mai drepţi, mai umani şi mai inimoşi amirali din istoria Marinei. Dar dacă un om ca el, format la şcoala vechilor obiceiuri, era capabil să încalce astfel principiul cel mai elementar al justiţiei — oricît de bune i-ar fi fost intenţiile — la ce ne-am putea aştepta din partea altor căpitani, mai puţin înzestraţi cu trăsături nobile decît Collingwood ?

Dacă tagma aspiranţilor americani îşi împrospătează rîndurile mai ales cu tineri răsfăţaţi încă de mici ; şi dacă mai toţi, prin incapacitatea lor de a conduce, ca ofiţeri, principalele operaţiuni de pe mare, ca şi prin îngîmfarea copilăroasă pe care le-o inspiră galoanele purtate pe umeri, prin atitudinea lor arogantă faţă de marinari, şi prin aptitudinea lor caracteristică de a vedea în gesturile cele mai mărunte nişte grave afronturi la adresa persoanei şi rangului lor ; — dacă prin toate acestea ei îşi atrag uneori duşmănia marinarilor — care nu se pot abţine să le-o arate, în mii de feluri — cît de uşor îi vine, oricăruia dintre aceşti aspiranţi, cînd se nimereşte să fie un om lipsit de principii morale, să recurgă la mijloace necinstite pentru a se răzbuna pe respectivii marinari, în multe cazuri chiar la mijlocul extrem al biciuirii ; căci, precum am văzut, principiul tacit al Marinei de război pare să fie că, în relaţiile sale curente cu marinarii, un aspirant nu poate face nimic care să-i atragă mustrarea în public din partea superiorilor săi.

— Lasă, băiete, c-o s-ajungi tu la bici în curînd! îl auzi adesea pe-un aspirant spunîndu-i unui matelot care l-a contrariat într-un fel, prea puţin grav ca să poată fi pedepsit de căpitan.

Îl vezi uneori pe cîte un tinerel dintr-aceştia, înalt de nici cinci picioare, fulgerîndu-l cu privirea pe vreun marinar bătrîn de la teuga, înalt de şase picioare, pe care-l înjură şi-l ocărăşte cum îi vine la gură. Legea îl sileşte pe matelot să tacă, îi leagă limba, căci l-ar paşte moartea dacă, în indignarea lui, i-ar da o cît de mică replică mucosului care-l scuipă-n faţă.

Dar întrucît se cam ştie ce este şi ce va fi întotdeauna firea omenească — nu e nevoie de nici un exemplu anume pentru a demonstra că, acolo unde nişte băieţandri, luaţi la întîmplare din mijlocul societăţii, sînt investiţi cu o asemenea autoritate asupra unor oameni maturi, rezultatele sînt în chip fatal la fel de monstruoase ca şi sistemul care îngăduie această aberaţie mai mult decît îngrozitoare.

E demn de remarcat că, în vreme ce ofiţerii navali cei mai viteji şi mai generoşi — oameni cu adevărat superiori, printre care însuşi Lordul Nelson — au considerat biciuirea drept o practică îngrijorătoare, nu fără a-i găsi totuşi unele temeiuri, puţini sînt aspiranţii care nu admiră şi nu susţin cu entuziasm această practică. S-ar zice că ei înşişi, după ce-au scăpat de disciplina grădiniţei de copii, abia aşteaptă să se răzbune pentru loviturile în fund primite acolo, învineţind spinările unor cetăţeni americani în toată firea.

Se cuvine să spunem că în Marina de război engleză aspiranţilor nu li se permite să fie la fel de autoritari cum

se arată a fi pe navele americane. Aspiranţii englezi trec, mi se pare, printr-un stagiu cu trei trepte, ei nu sînt avansaţi din capul locului la rangul de aspiranţi. Cînd vezi vreun *cuter* [1] englez comandat de unul dintre aceşti „stagiari“, nu se poate să nu observi că băiatul nu se plimbă ţanţoş, cu o mînă pe plăselele pumnalului şi cu cealaltă la tîmplă, pipăindu-şi locul unde-i vor creşte favoriţii războinici, şi înjurîndu-i de mama focului pe marinari, aşa cum fac prea adesea băieţandrii cu ancore la butonieră din Marina americană.

Trebuie spus totuşi că există printre aspiranţi şi băieţi de treabă, pe care echipajul nu-i găseşte nici de cum antipatici. Trei dintre aspiranţii de pe „Neversink“ erau iubiţi de marinari ; şi mai era unul, un băieţaş cu ochii negri, care-şi atrăsese simpatia tuturor. Îl porecliseră „Astupuş de barcă“, din pricină că era mic şi îndesat. Fără să fie prea familiar cu ei, devenise favoritul tuturor, prin felul lui blînd de a se purta şi prin faptul că nu-i înjura niciodată. Era amuzant să-l auzi pe cîte un bătrîn lup de mare binecuvîntîndu-l pe tinerelul acela, cînd îi asculta glasul dulce.

— Fii fericit, dom'le ! Ai un suflet vrednic de-a fi mîntuit !

Şi-l saluta cu mîna la pălărie.

Expresia „a avea un suflet vrednic de-a fi mîntuit“, o expresie foarte grăitoare, era folosită pe navele de război, pentru a-i caracteriza pe ofiţerii buni la inimă

---

[1] Ambarcaţiune folosită la transportul de mărfuri sau pasageri, deobicei afectată unui vas de război.

şi omenoşi. Ea însemna, totodată, că echipajul îi socotea lipsiţi de suflet pe mai toţi ofiţerii. Grozav se mai răzbună uneori plebeii ăştia pe patricieni! Ei îşi închipuie, cu toată seriozitatea, că tiranul cu epoleţi, care-i bruftuluieşte ca pe nişte sclavi, are o alcătuire sufletească mult inferioară propriei lor alcătuiri şi că-i menit să piară la fel ca dobitoacele, în vreme ce ei înşişi îşi au asigurată nemurirea în rai!

Dar din cele spuse în acest capitol nu trebuie să se creadă că un aspirant o duce împărăteşte la bordul unui vas de război. Departe de aşa ceva! Aspirantul domneşte peste cei din subordinea lui, dar se află el însuşi sub domnia superiorilor săi. E ca şi cum un şcolar şi-ar bate cu-o mînă cîinele, iar pe cealaltă ar fi lovit de nuiaua pedagogului. Şi deşi, potrivit *Codului militar american*, un căpitan de marină n-are dreptul să-l pedepsească, din proprie iniţiativă, pe-un aspirant, altfel decît prin suspendarea din funcţie (întocmai ca şi pe ofiţerii obişnuiţi), totuşi, sub acest aspect, Codul este respectat sau nesocotit după cum binevoieşte căpitanul cu pricina. S-ar putea cita numeroase cazuri de jigniri şi insulte aduse de către unii căpitani aspiranţilor de pe navele lor, jigniri şi insulte mult mai grave, într-un sens, decît vechea pedeapsă a trimiterii în vîrful catargului, deşi nu la fel de arbitrare ca aducerea lor în faţa catargului, laolaltă cu marinarii de rînd — pedeapsă aplicată odinioară de căpitanii din Marina britanică.

Căpitanul Claret n-avea, personal, nici o simpatie faţă de aspiranţi. Odată, supărîndu-se pe un aspirant de

șaisprezece ani, foarte înalt și voinic pentru vîrsta lui, i-a întrerupt astfel scuzele smerite :

— Nici un cuvînt, domnule ! Nu vreau să mai aud nimic ! Întinde plasa, domnule, și rămîi acolo pînă vei primi ordin să cobori !

Aspirantul se supuse și, în fața întregului echipaj al vasului, căpitanul începu să se plimbe sub bietul aspirant cocoțat în plasă, ținîndu-i o lungă și solemnă predică despre așa-zisa lui abatere de la disciplină. Pentru un băiat simțitor, un asemenea tratament trebuie să fi fost aproape la fel de dureros ca biciuirea.

Altădată, un aspirant a încercat să-l înfrunte pe superiorul său, vorbindu-i deschis, dar a plătit scump pentru această îndrăzneală.

Văzînd că unul dintre hamacele atîrnate în plase era cam pătat, căpitanul a întrebat al cui era hamacul. Cînd aspirantul s-a prezentat în fața căpitanului, acesta i-a spus, arătînd spre petele de pe hamac :

— Ce-i asta, domnule ?

— Căpitane Claret, știți la fel de bine ca și mine ce este, i-a răspuns aspirantul, înfruntîndu-i privirea.

— Știu, domnule. Intendent, aruncă peste bord hamacul acesta !

Aspirantul se repezi spre hamac și, ajuns acolo, se întoarse cu fața spre căpitan și-i spuse :

— Căpitane Claret, mi-am vîrît în hamac un portmoneu — e singurul loc unde-l pot ascunde.

— M-ai auzit, intendentule ? zise căpitanul.

Și hamacul fu azvîrlit peste bord, cu portmoneu cu tot.

În după amiaza aceleiași zile, aspirantul a raportat că ordonanța lui neglijase să-i curețe hamacul, deşi el îi poruncise în repetate rînduri s-o facă. Ordonanța aspirantului era, din întîmplare, un om în toată firea. După ce ascultă, în fața catargului, plîngerea aspirantului, căpitanul hotărî ca ordonanța să fie biciuită, în ciuda protestelor sale.

După cum se vede, căpitanul își permite să-i tiranizeze pe aspiranți și, în unele cazuri, nu se sfieşte să le caute noduri în papură și să-i pedepsească în consecință, dar în *alte* cazuri — acolo unde sînt în joc relațiile directe dintre un aspirant și un marinar — același căpitan susține principiul potrivit căruia un aspirant nu poate greși nici cu vorba, nici cu fapta.

Precizez că, de cîte ori este vorba, în aceste capitole, de aspiranți, nu mă refer la ofițerii cunoscuți sub denumirea de „aspiranți calificați". În Marina americană acești ofițeri alcătuiesc o clasă de tineri care, după un stagiu suficient de îndelungat pentru a putea susține un examen în fața unei comisii de comandori, sînt promovați la rangul de „aspiranți calificați", rang imediat inferior celui de secund. Se presupune că ar fi capabili să lucreze chiar ca secunzi, și în unele cazuri fac, temporar, munca unui secund. Deosebirea dintre un „aspirant calificat" și un aspirant simplu poate fi dedusă și din remunerația pe care-o primesc. Cel dintîi primește 750 de dolari pe an, pentru serviciul pe mare ; celălalt primește numai 400 de dolari. Pe „Neversink" nu aveam nici un „aspirant calificat".

CAPITOLUL LIII

Despre niște călători cu osebire simțitori la vremea rea — și despre consecințele acestui fapt asupra unui căpitan de vas de război

Am mai spus că unii aspiranți se poartă cîteodată urît cu echipajul. Întrucît e de presupus că aceşti aspiranți au primit o educație aleasă şi liberală, nu-ți vine a crede că vreunul din tagma lor ar fi capabil să se înjosească nutrind o ură personală împotriva unui pîrlit de marinar. Dar cînd iei în considerare toate laturile problemei, nu-ți mai apare cîtuşi de puțin neobişnuit faptul că unii dintre ei își compromit tagma în felul acesta. Titlul, rangul, averea și educația nu pot schimba natura omenească ; ea rămîne aceeaşi la băiatul de serviciu ca şi la comandor, singurele elemente ce-o deosebesc fiind diferitele ei forme de manifestare.

Pe mare, o fregată adăpostește cinci sute de muritori într-un spațiu atît de îngust, încît abia se pot mişca fără să se-atingă. Rupți de toate acele aparențe trecătoare care, pe uscat, rețin privirile, limbile și gîndurile oamenilor, locatarii unei fregate sînt siliți să stea față-n față cu ei înșiși, și cu ceilalți, iar gîndurile lor sînt întoarse înlăuntru. Urmarea este o anumită aplecare spre morbid, agravată, îndeosebi în călătoriile mai lungi, de vremea rea, de calmurile plate și de vînturile potrivnice. De influența rea a acestora nu e scutită nici o categorie de oameni. De fapt, rangul înalt al unora nu face decît să-i expună şi mai mult acestei influențe, deoarece, pe un vas de război, cu cît un om e mai mare în rang, cu atît e mai singur.

Deși e o treabă grea și ingrată să vorbești despre un astfel de subiect, se cuvine spus totuși că, din pricina acestor influențe nefaste, pînă și căpitanul unei fregate ajunge, uneori, să-și verse focul pe cîte-un biet marinar, biciuindu-l. Nu navigați niciodată sub comanda unui căpitan pe care-l bănuiți bolnav de dispepsie, ori aplecat spre ipohondrie !

Aceste stări se manifestă cîteodată în forme uimitoare. În prima parte a călătoriei, în timp ce fregata traversa oceanul într-un lung și plictisitor drum de la Mazatlan spre Callao, înfruntînd vînturi potrivnice urmate de calmuri frecvente pe o mare toridă și monotonă, un om de pe gabie, un anume Candy — mare pișicher de felul lui — a venit la mine și mi-a șoptit :

— Îl vezi pe bătrîn, cum se plimbă pe dunetă ? N-ai zice că arată de parc-ar vrea să pună biciul pe careva ? Uită-te bine la el !

Mie, însă, atitudinea căpitanului nu-mi vădea prin nimic asemenea intenții, deși faptul că izbea c-un capăt de saulă în lada cu arme mi se părea cam suspect. Dar oricine ar fi putut face la fel, pe o vreme ca asta.

— O fi crezut, pe semne, că-mi rîdeam de *el* mai adineaori, cînd îmi băteam joc doar de „Moș Fitil“, ajutorul tunarului. Uite ce e, Cojocele Alb, o să mă prefac că înfășor parîma asta, — să vezi ce mutră o să facă ! Să-mi spui „cuțu“ dacă fulgerele din ochii domnului căpitan nu vestesc o duzină de bice ! Nu mi-ar purta sîmbetele dacă i-aș jura, cu mîna pe *Biblie*, că-mi băteam joc doar de „Moș Fitil“, nu de *dumnealui*. Dar chiar și-așa, tot ar

crede că am vrut să-l jignesc. Ei, n-am ce-i face, bănuiesc că-n curînd o să dau de dracul.

Am rîs la vorbele astea, dar peste vreo două zile, pe cînd înălţam boneta gabierului mare, iar ofiţerul de cart îi muştruluia pe marinarii de la fungi pentru lenevia lor — căci pînza, trasă cu încetineală de oamenii toropiţi de căldură, abia se tîra — căpitanul, care se plimba nerăbdător pe punte, se opri brusc şi, fulgerîndu-i cu privirea pe mateloţi, răcni :

— Hei, Candy, ticălosule, tu nu tragi deloc, te prefaci numai ! Ia du-te la tunul ăla — te învăţ eu minte să mai stai aplecat aşa peste-o parîmă, fără să tragi de ea ! Ajutor de boţman, unde ţi-e frînghia ? Trage-i o duzină omului ăstuia !

Scoţîndu-şi pălăria, ajutorul de boţman se uită îngrozit în fundul ei : frînghia care se afla de obicei acolo, nu se vedea. Dar în clipa următoare, îi căzu din pălărie pe punte. O ridică, o întinse şi înaintă cu ea spre marinar.

— Domnule căpitan, zise Candy cu mîna la pălărie, zău că trăgeam, la fel ca toţi ceilalţi, zău, domnule !

— Stai drept lîngă tunul ăla ! zbieră căpitanul. Ajutor de boţman, fă-ţi datoria !

După trei lovituri, căpitanul ridică un deget :

— Mă...[1] îndrăzneşti să stai cu pălăria pe cap cînd eşti biciuit ? Scoate-o imediat !

Candy îşi trînti pălăria pe punte.

— Acum poţi continua, îi spuse căpitanul ajutorului de boţman.

[1] Expresia folosită aici nu a fost niciodată scrisă sau tipărită şi n-aş vrea să fiu primul care s-o pună sub ochii cititorilor (n.a.).

Şi bietul marinar îşi primi duzina de lovituri.

Cînd se întoarse, îmi spuse, cu mîna pe spinarea lovită :

— Ajutorul de boţman are şi el pică pe mine ! Crede că *eu* am scornit zvonul ăla despre nevastă-sa din Norfolk. Doamne ! Doamne ! Fii bun, Cojocele Alb, şi vîră-ţi mîna sub cămaşa mea, aşa, aşa. Păi, spune şi tu, mi-ar fi tras asemenea lovituri dacă n-ar fi avut pică pe mine ? Ba, mi-a mai rupt şi cămaşa, nu-i aşa, Cojocele Alb ? Biciuirile astea aduc gologani în punga comisarului de bord. Doamne, spinarea mă arde de parc-ar avea un fier înroşit pe ea ! Dar ţi-am zis eu — afurisitul ăla credea că-mi rîd de *el*, nu de „Moş Fitil“ !

CAPITOLUL LIV

„Poporului“ i se dă „libertate“

Ori de cîte ori, în momentele lor de bunăvoinţă, sau mînaţi de considerente politice, regii şi comandorii slăbesc jugul robiei, ei ar trebui să aibe grijă ca această concesie să nu pară prea bruscă sau fără rezerve, căci ar fi, în ochii omului de rînd, un semn de slăbiciune sau de teamă.

Poate că tocmai din această pricină, mai bine de treizeci şi şase de ore trecură de la victoria dobîndită de Jack Chase în audienţa lui de lîngă catarg — pînă să auzim ceva în legătură cu „libertatea“ după care tînjeam atîta noi, camarazii lui. Unii dintre marinari începură să crîcnească.

— Ne-au tras pe sfoară, Jack, zise unul.

— La naiba cu comandorul ! Te-a dus de nas, Jack ! exclamă un altul.

— Ia stați liniștiți un pic, și o să vedem, le răspunse Jack. Am pornit la luptă pentru libertate, și o s-o dobîndim ! Sînt tribunul vostru, băieți ! Sînt Rienzi [1] al vostru. Comandorul va trebui să se țină de cuvînt.

A doua zi, pe la prînzișor, la bocaportul-prova se auzi un fluierat puternic, urmat de vocea boțmanului :

— Se-aude, băieți ? Oameni din cartul de la tribord ! Pregătiți-vă să coborîți pe țărm, sînteți liberi !

Un tînăr marinar de la gabierul arborelui artimon își zmulse de pe cap pălăria ceruită, o trînti pe punte ca pe-o turtă, și, strigînd „Liberi !“ se repezi în dormitor să-și caute sacul.

La ora sorocită, oamenii din cartul de la tribord se strînseră în jurul cabestanului, unde-i aștepta ministrul nostru de finanțe, comisarul de bord, cu o sumedenie de săculeți de piele burdușiți cu dolari. După ce-am primit cîte un pumn de dolari fiecare, am pornit cu bărcile spre țărm, ca niște Esterhazy [2]. Boierii pot trăi toată viața nepăsători ; dați-le însă oamenilor de rînd o vacanță și-l vor întrece în boierie pe comandorul însuși !

Echipajul vasului era împărțit în patru echipe sau carturi ; doar unul dintre acestea putea coborî pe țărm, restul rămînînd la bord. Libertatea acordată fiecărui cart dura douăzeci și patru de ore.

---

[1] *Cola di Rienzi*, tribun al poporului din Roma, care a întemeiat o republică în 1347, fiind silit însă să abdice peste cîteva luni și să ia calea exilului.

[2] *Esterhazy*, familie de nobili unguri. Aici, în sens de „nababi“.

Eu m-am dus pe țărm încă în prima zi, cu primul cart, împreună cu Jack Chase și alți cîțiva oameni de ispravă, care lucrau pe gabii. Mica noastră bandă a petrecut de minune ; am văzut multe lucruri frumoase și am avut parte — ca orice marinari — de aventuri strașnice. Dar, deși aș putea scrie cîteva capitole pe tema asta, trebuie din nou să mă abțin, deoarece în această carte n-am nimic de-a face cu uscatul — decît să-i arunc, din cînd în cînd, cîte o privire, de pe mare ; doar lumea de pe-un vas de război cată să-mi furnizeze material pentru cartea asta — am jurat să rămîn pe mare pînă la ultimul cuvînt al povestirii mele.

Dacă ar fi fost la fel de punctuali ca oamenii din banda lui Jack Chase, toți ceilalți marinari din cartul liber s-ar fi întors la timp pe vas la capătul celor douăzeci și patru de ore. Dar ei nu erau punctuali, astfel încît în ziua următoare aspiranții și alții i-au tot vînat, pînă i-au scos din ascunzătorile lor de pe țărm și i-au adus din nou pe vas.

Erau, mai toți beți turtă ; unii aveau ochii învinețiți și capetele sparte ; alții erau răniți și mai grav, fiind înjunghiați de soldații portughezi cu care se încăieraseră. Cei teferi fură azvîrliți numaidecît pe punte, între tunuri, unde rămaseră să tragă la aghioase pînă seara tîrziu. Întrucît oamenii de pe-un vas de război știu bine că, în ziua lor liberă, au voie să facă aproape tot ce poftesc, unii dintre ei profită de ocazie pentru a vorbi foarte deschis cu ofițerii, în clipa cînd se întorc pe vas, avînd însă grijă să se clatine bine, pentru a nu lăsa nici o îndoială asupra faptului că-s beți criță și, deci, iresponsabili. Și

deşi numai puţini dintre ei au temei să se *prefacă* beţi, totuşi unii ar putea fi suspectaţi că joacă teatru în astfel de ocazii. Într-adevăr, judecînd după anumite simptome, unii dintre marinari, chiar chercheliţi fiind, pot fi bănuiţi că au băut dinadins, întocmai ca acei oameni care se îmbată cu gaz ilariant, înadins pentru a săvîrşi, sub influenţa lui, anumite isprăvi nebuneşti, care isprăvi ajung, în consecinţă, să treacă drept gesturile unor iresponsabili.

Vreme de mai multe zile, cît ceilalţi membri ai echipajului au fost liberi, „Neversink" a fost teatrul unor scene lamentabile. Semăna mai degrabă c-un balamuc decît cu o fregată ; puntea tunurilor răsuna de chiote, cîntece şi strigăte de bătălie. Toţi vizitatorii de pe uscat erau ţinuţi la distanţă.

Dar aceste scene nu sînt nimic în comparaţie cu cele care s-au petrecut, în repetate rînduri, la bordul unor vase de război americane, ancorate în alte porturi. Admiterea la bord a femeilor este însă o practică la care s-a renunţat în mare măsură, atît în flota engleză cît şi în cea americană, excepţie făcînd navele comandate de cîte un căpitan destrăbălat, care ancorează în vreun port depărtat din Pacific sau din Oceanul Indian.

Vasul de linie britanic „Royal George" care, în 1782, s-a scufundat la Spithead, avea printre cele o mie de suflete înecate în acea memorabilă dimineaţă, vreo trei sute de englezoaice.

Cînd, după toată zarva şi gîlcevile provocate de „libertate" a venit şi reacţia care era de aşteptat să se producă, fregata noastră înfăţişa o cu totul altfel de scenă. Oamenii arătau istoviţi, pămîntii la faţă şi somnoroşi, iar mulţi

marinari mai vîrstnici jurau, cu ochii la drapel şi cu mîinile pe burtă, că pe „Neversink" sînt mai multe cazane încinse decît în bucătăria vasului.

Iată ce urmări jalnice poate avea o eliberare bruscă şi totală a *poporului* unui vas de război de sub jugul disciplinei arbitrare. E clar, de asemenea, că unor astfel de oameni „libertatea" trebuie să le fie administrată la început în doze mici, mărite apoi, pe măsură ce pacientul se dovedeşte capabil s-o folosească aşa cum se cuvine.

Cît am stat la Rio, ofiţerii noştri au coborît fireşte adeseori ca să se distreze şi, în general, au avut o comportare cuviincioasă. Spre regretul nostru, trebuie să spunem însă că „Jack Nebunul" a petrecut atît de straşnic în oraş, trei zile-n şir, încît, la întoarcerea pe vas, i-a trimis chirurgului o carte de vizită, în care-l ruga să treacă pe la dînsul cu prima ocazie.

Dar unul dintre asistenţii chirurgului nostru, un tînăr medic de familie bună, însă cam sărac, i-a impresionat, cred, cel mai mult pe *hidalgii* din Rio. El citise *Don Quijote,* dar în loc să-l lecuiască de „donquijotism", cum s-ar fi cuvenit, această carte îl făcuse şi mai „donjuijotesc". Căci unii oameni, suferinzi de maladii morale, dezmint vestita maximă a lui Hahnemann *„Similia similibus curantur"* [1] de vreme ce, în cazul lor, leacurile asemănă-

---

[1] *Samuel Friedrich Christian Hahnemann* (1755—1843), medic german, care a elaborat „homeopatia", un sistem de vindecare a bolilor, bazat pe introducerea în corp a unor medicamente care provoacă simptomele bolilor respective. *„Similia similibus curantur"* — s-ar putea traduce, liber, prin „cui pe cui scoate".

toare nu vindecă, ci agravează boala, deși, pe de altă parte, maladiile morale ale acestor persoane sînt atît de incurabile, încît maxima contrarie — „*Contraria contrariis curantur*“ [1] se dovedește adesea a fi la fel de greşită.

În cîte o zi călduroasă, tropicală, doctorașul acesta ţinea morţiş să coboare pe ţărm, îmbrăcat în mantaua-i albastră, pe care și-o arunca peste umăr, ca un cavaler spaniol. Pe la amiază, începea să transpire din belşug, dar cum mantaua lui atrăgea privirile tuturor, se simţea pe deplin satisfăcut. Totuşi, faptul că șchiopăta de-un picior micșora considerabil efectul produs de pelerina lui de *hidalgo*, care, de altminteri, prinsese niţică rugină, în locul unde-și tot freca bărbia de ea ; lasă, că era și boţită cam peste tot, deoarece o folosise ca plapumă în largul Capului Horn.

Cît despre aspiranţi, cine știe ce-ar fi zis mămicile lor în legătură cu felul cum se purtaseră ei la Rio. Trei dintre ei au băut cam peste măsură, iar cînd s-au întors la bord, căpitanul a poruncit să fie legaţi în hamacele lor, ca să înceteze cu chefurile pînă s-or trezi de-a binelea.

Ceea ce dovedește cît de neînțelept lucru este să îngădui unor copii încă necopţi să plece atît de departe de casă. Şi mai dovedește că-i o prostie să le acorzi vacanţe lungi într-o ţară străină și plină de ispite. Vin de Porto pentru bărbaţi și vin tonic pentru copii, recomanda doctorul Johnson [2]. Oricum, doar bărbaţii ar trebui să bea vinul

---

[1] O boală se vindecă prin contrariul ei (lat.).

[2] *Samuel Johnson* (1709—1784), scriitor englez

vîrtos al călătoriilor, iar băieții s-ar cuveni să stea acasă și să bea apă și lapte. Aspiranților ! poate că disprețuiți hamurile în care vă țin mamele voastre, dar să știți de la mine că ele sînt niște parîme de nădejde, cu ajutorul cărora mulți tineri și-au îndreptat spinările și au putut evita o cădere lamentabilă. Și încă ceva vă mai spun, aspiranților : după cum un prunc, dacă-i pus prea devreme să umble, ajunge să aibe picioarele crăcănate și să-și strice linia corpului, tot astfel riscați să pățiți și voi, pe plan moral, dacă ați fost trimiși prea devreme pe mare.

Aceste povețe sînt adresate exclusiv aspiranților mai mărunți, care au sub cinci picioare înălțime și sub 45 de kilograme greutate.

Cronica flotei de război abundă, ce-i drept, în cazuri dintre cele mai triste, de destrăbălare juvenilă, de boli rușinoase și mortale contractate la o vîrstă încă fragedă. Răspundeți, o, duhuri ale băieților chipeși adormiți pe veci în solul tuturor climatelor, de-a lungul și de-a latul acestui glob, departe de casele voastre !

Iar voi, mamelor, dacă inimile vi s-au înfiorat de durere cînd feciorii voștri s-au lăsat pradă ispitelor de pe țărm, cu atît mai aprigă v-ar fi fost durerea dac-ați fi aflat că băieții aceștia, porniți departe de brațele voastre, au căzut victime unor nelegiuiri și mai mari. Unele dintre voi nici nu cred că așa ceva se poate întîmpla. Și poate că-i mai bine să nu credeți !

Oricum, țineți-i de scurt pe copiii care încă nu s-au înrolat în Marină, legați-i fedeleș și, astupînd bine hornu-

rile caselor voastre, ancorați-i zdravăn în cel mai bun dintre porturi : căminul părintesc.

Dacă tinerețea e buimacă, bătrînețea-i cumpătată ; copăceii tineri, cu trunchiul mlădiu, se zbuciumă în văzduhul răcoros al dimineții, mai-mai să-și smulgă rădăcinile, pe cînd copacii bătrîni, grei de ani și de mușchiu, nu se încovoaie niciodată. În ce-l privește pe bătrînul nostru comandor, trebuie să spunem, cu mîndrie și cu plăcere, că, deși își putea îngădui oricîte „zile libere" ar fi vrut, s-a purtat cu o desăvîrșită cuviință în timpul șederii noastre la Rio. Era, însă, un om bătrîn, foarte bătrîn și foarte împuținat — din punct de vedere fizic ; șira spinării sale era ca o pușcă neîncărcată, lipsită măcar de-un singur cartuș, iar coastele i-erau ca acelea ale unei nevăstuici. Și apoi, era comandorul flotei, comandorul suprem al muritorilor de rînd îmbrăcați în straie albastre. Se cuvenea, deci, să fie o pildă vie de virtute, să le arate marinarilor ce înseamnă virtutea. Dar vai ! cînd Virtutea șade sus, pe duneta unei fregate, cînd Virtutea e încoronată în cabina unui comandor, cînd Virtutea guvernează cu de-a sila și face din viciu un sclav, — atunci poruncile ei, deși pot fi respectate în aparență, sînt fără putere asupra sufletelor.

Pentru a fi de folos, virtutea cată să coboare de sus, întocmai cum Mîntuitorul a coborît de pe cruce ca să mîntuie întreaga noastră lume asemănătoare unui vas de război, amestecîndu-se, în acest scop, printre matelotii și păcătoșii ei deopotrivă.

CAPITOLUL LV

Despre aspiranţii care intră de mici în Marină

Aluzia făcută în capitolul precedent la vîrsta fragedă la care anumiţi aspiranţi intră în Marină, sugerează gînduri legate de unele aspecte mai importante.

O opinie foarte răspîndită astăzi pare a fi aceea că, pentru a deprinde profesiunea de ofiţer naval, ucenicia pe mare poate să înceapă oricît de devreme. Într-o anumită măsură, aceasta poate fi o greşală. Alte profesiuni, ce presupun însuşirea unor cunoştinţe tehnice şi a unor detalii limitate la un domeniu restrîns de activitate, sînt de obicei stăpînite de nişte oameni care încep să le-nveţe după ce-au împlinit vîrsta de douăzeci şi unu de ani, sau chiar la o vîrstă mai înaintată. În Anglia, serviciul militar in Marină a fost despărţit de cel din armată abia la jumătatea secolului al şaptesprezecelea ; pînă atunci, ofiţerii regali comandau atît pe uscat, cît şi pe mare.

Robert Blake, poate unul dintre cei mai dotaţi, şi desigur unul dintre cei mai capabili amirali care au înălţat vreodată un drapel pe mare, avea cincizeci şi unu de ani, adică peste o jumătate de secol, cînd a intrat în Marină sau, în orice caz, cînd a avut pentru prima oară de-a face cu o corabie. Studios din fire, s-a stabilit la ţară, după anii petrecuţi la Oxford, şi a dus o existenţă liniştită, de boiernaş, pînă prin al patruzeci şi doilea an de viaţă, cînd a intrat în legătură cu armata parlamentară.

Istoricul Clarendon[1] spune despre el: „A fost cel dintîi om care-a demonstrat că știința (navigației) poate fi însușită într-un răstimp mai scurt decît se credea“ și nu încape nici o îndoială că binecunoscuta omenie arătată de Blake în relațiile sale cu marinarii se datora în bună măsură deprinderilor căpătate pe uscat.

Aspiranții trimiși în Marină la o vîrstă foarte fragedă riscă să accepte mecanic toate prejudecățile ofițerești în favoarea vechilor obiceiuri, oricît de nefolositoare sau dăunătoare ar fi acestea. Ei cresc odată cu aceste prejudecăți, care li se întăresc laolaltă cu oasele, și care-i însoțesc oriunde s-ar duce, pe măsură ce avansează în grad; de aici, împotrivirea îndărătnică a multor comandori și căpitani față de orice inovație, fie ea cît de salutară în ochii oamenilor de pe uscat.

Nu încape nici o îndoială că, în chestiunile legate de bunăstarea generală a flotei, guvernul și-a plecat cam prea mult urechea la opiniile ofițerilor de marină, văzînd în ei niște oameni aproape născuți pe mare, și de aceea mult mai în măsură să judece toate problemele Marinei, decît oamenii uscatului. Dar într-o națiune guvernată de o constituție liberală, nu-i lucru înțelept să scoți prea mult în relief o ramură sau alta a serviciului ei militar. E drept că, într-o țară ca a noastră, pericolul ca militarii să pună mîna pe puterea politică nu există deocamdată; dar se ivesc, în schimb, temeri destule în legătură cu abuzurile

[1] *Edward Hyde, conte de Clarendon* (1609—1674), om politic englez, autorul unei *Istorii a războiului civil din Anglia*, război în care a jucat el însuși un rol de seamă, ca susținător al monarhiei împotriva Parlamentului.

pe care le-ar putea săvîrşi sau perpetua în rîndurile subalternilor lor, dacă guvernul civil nu ar cunoaşte pe deplin treburile lor administrative şi nu s-ar socoti competent să le supravegheze şi să le controleze îndeaproape.

Greşim atunci cînd contribuim în vreun fel la perpetuarea vălului mistificator aruncat asupra treburilor interne ale serviciului maritim naţional. Pînă-n prezent aceste treburi erau socotite, chiar de către unii demnitari ai statului, ca nişte chestiuni ce le depăşeau puterea de înţelegere — nişte chestiuni prea tehnice şi prea misterioase pentru a putea fi pricepute cum trebuie de un om al uscatului. Aşa s-au perpetuat în Marină multe abuzuri care, altminteri, ar fi fost înlăturate, în cadrul progresului general. Armata este din cînd în cînd reorganizată, dar Marina trece din generaţie în generaţie, aproape neatinsă şi necontestată, ca şi cum codul ei ar fi infailibil — un model de perfecţiune, pe care nici un om politic nu l-ar putea ameliora. Cînd un ministru al Marinei se încumetă să ia măsuri de modernizare a flotei, îi auzi pe cîte unii ofiţeri spunînd : „Ce ştie acest om al uscatului în legătură cu treburile noastre ? A comandat el oare vreodată un cart ? Nu deosebeşte nici măcar babordul de tribord, sau un mandar [1] de o pataraţină“. [2]

Să-i lăsăm cu dragă inimă pe ofiţerii de marină să hotărască singuri cînd anume trebuie întinse ori scurtate velele, schimbate murele şi efectuate alte asemenea mane-

---

[1] Parîmă trecută printr-o macara fixă şi folosită pentru ridicarea şi coborîrea unor obiecte uşoare.

[2] Manevră fixă ce susţine un arbore-gabier sau un arboret într-un bord şi spre pupa.

vre nautice, dar să avem grijă să nu-i investim cu puteri discreţionare în problemele legate de bunăstarea generală a echipajului ; să veghem ca nu cumva să ne lăsăm influenţaţi prea mult de opiniile lor asupra unor chestiuni, în care e firesc să-i bănuim plini de prejudecăţi îndătinate.

CAPITOLUL LVI

Un împărat de pe ţărm, la bordul unui vas de război

În timpul şederii noastre la Rio, ne-am bucurat uneori de vizita unor oaspeţi de pe uscat ; ne aştepta însă o onoare pe care n-o prevăzusem. Într-o zi, tînărul împărat Don Pedro al doilea, aflat împreună cu suita sa, într-un turneu prin port, a binevoit în cele din urmă să poposească şi pe fregata noastră, după ce vizitase pe rînd celelalte vase de război.

Împăratul a venit într-o ambarcaţiune superbă, manevrată de treizeci de sclavi africani care, potrivit obiceiului brazilian, se ridicau în picioare la fiece lovitură de vîslă, apoi se lăsau jos, icnind într-un glas.

Stătea lungit sub un baldachin de mătase galbenă, cu ciucuri verzi — culorile naţionale ale ţării. La pupa fluţura drapelul brazilian, avînd în mijloc o sferă de diamante, care simboliza, poate, minele de pietre preţioase din interior, dacă nu cumva era o copie mărită a faimosului „diamant portughez“ găsit în Brazilia, în districtul Tejuco, pe malurile lui Rio Belmonte.

I-am întîmpinat cu o salvă formidabilă, care-a făcut să trosnească „colţarele" de stejar ale navei. După ce am armat vergile[1], i-am adus împăratului un omagiu ceremonios, foarte complicat. Republicanii sînt adesea mai respectuoşi faţă de monarhie decît monarhiştii înşişi, fapt care se explică desigur prin mărinimia lor.

La pasarelă, împăratul a fost întîmpinat de către comandorul nostru, îmbrăcat în cea mai strălucitoare tunică a lui, cu epoleţi franţuzeşti. Ordonanţa lui îşi petrecuse dimineaţa lustruindu-i toţi nasturii cu o cîrpă şi o piatră de var. Aerul mării e duşmanul oricărui luciu metalic; aşa se explică faptul că săbiile ofiţerilor de marină au ruginit într-atîta în ultima vreme, încît cu greu mai pot fi scoase din teacă.

Împăratul şi comandorul se salutară reciproc, oferind privirii un spectacol grozav. Amîndoi purtau *chapeaux-de-bras*[2] şi amîndoi le fluturau fără încetare. Împăratul simţea, instinctiv, că venerabilul personaj din faţa lui era un monarh al mării, aşa cum el însuşi era un monarh al uscatului. Nu era oare comandorul nostru încins cu sabia puterii — prea lucioasă ca să fi putut fi sabia lui de luptă ?! O sabie de luptă nu-i decît o lamă de oţel mlădioasă, cu un mîner simplu şi util, ca acela al unui cuţit de măcelar.

A văzut vreodată cineva o stea cînd soarele-i la amiază ? Dar un rege poate fi văzut rareori fără sateliţi. Tînărul împărat avea o suită princiară, atît de bo-

---

[1] *A arma vergile*, a urca oamenii pe vergi, pentru manevrarea velelor.

[2] Pălărioară cu trei colţuri, purtată de către nobili, mai ales în secolul al XVIII-lea.

gată în juvaeruri scînteietoare, încît ai fi zis că abia ieşiseră din minele de la Rio Belmonte.

Aţi văzut vreodată nişte conuri de sare cristalizată ? Taman aşa scînteiau aceşti baroni, marchizi, viconţi şi conţi portughezi. Dacă n-ar fi purtat titlurile astea şi dacă nu i-ai fi văzut în suita stăpînului lor, ai fi putut să juri că sînt, toţi, nişte odrasle de bijutieri, care-ar fi fugit de-acasă purtînd în spinare casetele taţilor lor.

În contrast cu juvaerurile care străluceau pe baronii ăştia brazilieni, cît de palide păreau găitanele aurite ale ofiţerilor noştri, aceşti baroni ai fregatei ! Iar în comparaţie cu floretele lungi, cu mînere bătute în nestemate, ale marchizilor, pumnalele mărunte ale nobililor noştri aspiranţi păreau nişte cuie aurite înfipte în cingătorile lor !

Iată-i aşadar pe toţi laolaltă — comandor şi împărat, secunzi şi marchizi, aspiranţi şi paji ! Alămurile fanfarei de pe dunetă răsunară, garda prezentă arma la onor, iar *poporul*, privind de sus această scenă, izbucni în urale puternice. Un matelot aflat lîngă mine, pe verga rîndunicii mari, îşi scoase pălăria şi începu să scuture cu osîrdie din cap, în cinstea evenimentului ; era, însă, atît de departe, în nori, încît acest gest trecu neobservat.

Ce păcat că nu era de faţă şi vicontele Strangford[1] din Marea Britanie — care a fost, cred, pe vremuri ambasador extraordinar în Brazilia şi care era un admirator al literaturii portugheze ! El ar fi putut adăoga la toate aceste onoruri un *Imn către Braganza.* Căci oaspetele

[1] *Percy Clinton Sydney Smythe, viconte de Strangford* (1780—1855), diplomat şi literat englez, traducător al lui Camoës.

nostru regesc era de bună seamă un Braganza[1], aliat cu mai toate marile familii din Europa. Bunicul său, Ioan al VI-lea, fusese rege al Portugaliei, iar propria-i soră, Maria, era actuala regină a acelei ţări.[2] Împăratul era un tînăr foarte distins şi vrednic de cea mai înaltă stimă, care stimă i-era acordată cu dragă inimă.

Purta pantaloni albi şi o hlamidă verde, pe-al cărei piept strălucea un luceafăr. În pălăria lui era înfiptă o pană aurie, de *tucan,* — o splendidă pasăre de pradă, omnivoră, cu ciocul lat, originară din Brazilia ; cocoţată în cei mai înalţi copaci, această pasăre se năpusteşte ca un şoim asupra zburătoarelor mai umile pe care le vede de sus, şi le apucă de gît. Tucanul era cîndva unul din însemnele regale ale căpeténiilor indiene din Brazilia, iar suveranii portughezi l-au reţinut ca simbol, cînd şi-au întemeiat imperiul în acea ţară.

Maiestatea sa imperială era un tînăr cam corpolent, cu o faţă plăcută, de om fără griji, şi cu un fel de a se purta, politicos dar indiferent. Manierele sale erau într-adevăr ireproşabile.

Iată, îmi spuneam, un flăcău chipeş, cu perspective foarte frumoase. E împărat, adică stăpînul suprem al tuturor acestor Brazilii ; nu-l sileşte nimeni să stea de cart

---

[1] *Casa de Braganza,* familia regală care a domnit în Portugalia între anii 1640—1910.

[2] În 1807, Napoleon a pus capăt, temporar, domniei familiei Braganza. Ioan al VI-lea s-a refugiat în Brazilia, cu curtenii săi, dar s-a întors în Portugalia în 1821. La moartea sa, în 1826, un fiu al lui, Don Pedro, a abdicat în favoarea surorii sale Maria da Gloria, el însuşi preferînd să domnească în Brazilia.

în nopţile furtunoase ; şi poate să lenevească în pat dimineaţa, cît pofteşte. Orice gentilom din Rio ar fi mîndru să-l cunoască, şi cea mai frumoasă fată din America de Sud s-ar socoti onorată dacă el i-ar arunca, măcar în treacăt, o privire.

Da, acest tînăr împărat are în faţa lui o viaţă splendidă, atîta timp cît va catadicsi să trăiască. Toţi se grăbesc să-i execute ordinele ; ba, mai are în suita lui şi-un nobil bătrîn — îndeajuns de bătrîn ca să-i poată fi bunic — un anume marchiz de Acarty, care stă cu capul descoperit sub soarele arzător, în vreme ce împăratul îşi poartă pălăria pe cap.

— Presupun că bătrînul ăla s-ar socoti foarte onorat dacă i s-ar da voie să încalţe botforii Maiestăţii sale, îmi zise Ionathan, un tînăr matelot din Noua Anglie. Şi totuşi, află că dacă împăratul ăla s-ar dezbrăca şi-ar sări împreună cu mine în mare, ca să facem o baie, cu greu ar putea cineva să ne deosebească. Ia ascultă, mă, Pedro al doilea, — adăogă amicul meu, adresîndu-se chipurile direct împăratului, — cum ai ajuns tu împărat ? Ia spune-mi ! Păi, tu n-ai fi în stare să mînuieşti dita-mai pînzele, ca mine ! Nu eşti la fel de înalt ca mine, ai un nas de mops, pe cînd al meu e ascuţit ca o etravă, şi-apoi, ce fel de brigand eşti, mă, cu braţele alea subţiri şi pipernicite ? Halal brigand !

— *Braganza* [1] vrei să spui, l-am corectat eu pe acest republican înfocat, pentru a-i domoli elanul retoric şi a-i stăvili reproşurile.

[1] Joc de cuvinte intraductibil : în englezeşte, *to brag* înseamnă a te lăuda.

— *Braganza!* adică un lăudăros, da asta și e! Păi, uită-te la pana din pălăria lui. Uită-te la el cum se fudulește-n haina aia a lui! Da, băieți, cred că i-ar sta și mai bine într-o haină verde, din alea cum poartă marinarii de apă dulce!

— Taci, mă, că primul secund e cu ochii pe tine! i-am șoptit eu, astupîndu-i gura cu palma. Acuș' te-aude împăratul!

— Ia laba de pe gura mea! gemu Ionathan. Aici, pe gabie, nu-i nici o lege. Da, împăratule, bobocule în haină verde, tu n-ai încă nici favoriți, abia de ți-au mijit tuleiele, pe cînd eu am niște favoriți pe cinste, după cum vezi. *Don Pedro,* ai? Ce-nseamnă asta, mă rog, dacă nu Petru — nume care-n țara mea se găsește pe toate drumurile. Păi, eu nu i-aș zice Petru nici măcar cățelului meu!

— Ia mai tacă-ți clanța! strigă la el Ringbolt, marinarul din stînga lui. Vorbele tale au să ne bage pe toți la carceră!

— Eu nu mă căciulesc în fața nimănui! replică Ionathan. Tu n-ai decît să te căciulești dacă-ți face plăcere, dar pe mine lasă-mă-n pace, altfel îți trag una peste moacă, de-ai să zici că te-a lovit cu copitele un cal de povară!... Bă, împăratule, pui de lele ce ești, ia întoarce-ți ochii încoace, să-ți vezi superiorii! Vă spun, băieți, că ăsta nu-i împărat — eu sînt adevăratul împărat! Da, vă jur pe cizmele comandorului! m-au răpit din leagăn în palatul din Rio, și l-au pus în locul meu pe mucosul ăsta! Eu mi-s Don Pedro al doilea, mă, zevzecule, iar tu ar trebui să te afli aci, pe gabie, cu mîna-ntr-o găleată cu catran! Coroana aia a ta s-ar cuveni să șadă pe căpă-

ţîna mea! Sau, dacă nu eşti de aceeaşi părere, aruncă încoace, să vedem care dintre noi o apucă mai repede.

— Ce-i gălăgia asta? strigă Jack Chase apropiindu-se dinspre verga velei gabier. Ia ascultaţi, băieţi, nu ştiţi să vă purtaţi ca lumea cînd avem la bord un împărat?

— Păi, Ionathan ăsta e de vină, răspunse Ringbolt. Îl tot înjură pe domnul ăla tînăr în haină verde. Zice că Don Pedro i-a furat pălăria.

— Ce anume?

— Vrea să spună coroana, dom'le Jack, preciză un marinar.

— Ionathane, sper că nu te consideri un împărat! spuse Jack.

— Ba da! exclamă Ionathan, mucosul ăla care stă lîngă domnul comandor navighează sub un drapel calp, şi mi-a furat coroana!

— Ha, ha! rîse Jack, pricepînd în sfîrşit gluma şi savurînd-o. Să ştiţi, băieţi, că toţi Don Pedroşii ăştia sînt nişte impostori ca Perkin Warbeck[1] — v-o spune un englez. Dar mă, Ionathane, nu mai plînge după coroana pierdută, fiindcă să ştii că fiecare din noi poartă o coroană, din leagăn pîn'-la mormînt, şi nici măcar comandorul nu ne poate detrona, chiar dacă ne-ar vîrî în carcera vasului!

— E o cimilitură, nobile Jack?

---

[1] *Perkin Warbeck* (1474—1499), impostorul care s-a dat drept Richard, duce de York şi, cu sprijinul regelui Iacob IV al Scoţiei, a debarcat în 1497 în Cornwall, unde s-a proclamat rege.

— Nicidecum. Orice om care are tălpi la picioare, poartă și-o coroană pe cap. Uite-o pe-a mea.

Și Jack își scoase pălăria, lăsînd să se vadă în creștetul capului său clasic o chelie mică și rotundă ca o coroană[1] pierdută printre cîrlionți.

CAPITOLUL LVII

Împăratul trece în revistă „poporul"

Să mă ierte maiestățile regale din întreaga lume, dar era cît pe-aci să uit a pomeni faptul că, odată cu împăratul, au poposit pe vas mulți alți prinți de viță regească — ba poate chiar regi — fiindcă vizita avea loc îndată după căsătoria unei surori mai mici a monarhului brazilian cu nu știu care crai din Europa. Împăratul și suita lui alcătuiau un soi de alai de nuntă, din care lipsea doar mireasa însăși.

După ceremonia de primire și după ce fumul salvelor se risipi, odată cu sunetele războinice ale alămurilor, marinarii fură chemați prin bătăi de tobă să coboare de pe vergi și să se adune pe punte.

Într-acolo am pornit, și acolo am stat, lîngă buldogii noștri de fier, în timp ce nobilii musafirii se plimbau de-a lungul bateriilor și ne tot admirau ținuta marțială, curățenia desăvîrșită a hainelor și, mai ales, nemaipomenita strălucire a tunurilor și admirabila albeață a punților.

[1] Monedă engleză (egală cu 5 șilingi).

— *Que gusto !* exclamă un marchiz împopoţonat cu tot felul de panglici şi bumbi scînteietori.

— *Que gloria !* strigă un viconte cocîrjat şi tuciuriu, întinzîndu-şi ambele mîini.

— *Que alegria !* zise un conte mărunţel, dînd ocol unei lăzi de muniţii.

— *Que contentamento he o meu !* exclamă împăratul însuşi, împreunîndu-şi cu un aer satisfăcut braţele regeşti şi aruncînd o privire senină spre rîndurile noastre.

Gust ales, slavă şi *bucurie* — acesta era sensul cuvintelor celor trei nobili. Iar imperiala remarcă a lui Don Pedro s-ar putea traduce, simplu, prin : *Ce plăcere !*

— Da, da, mîrîi un tunar fioros din spatele meu. Pentru voi, nobilii, o fi o priveliște faină de tot, însă ce-aţi zice dac-aţi fi puşi să frecaţi voi înşivă puntea şi să vă tociţi coatele lustruind fierul ăsta vechi, şi dacă, pe deasupra, aţi mai căpăta o duzină de bice la pasarelă pentru că aţi pătat puntea c-un strop de ulei ? Da, o fi frumos pentru voi, dar pentru noi e tare urît !

La timpul cuvenit, tobele bătură retragerea, iar echipajul vasului se risipi pe punţi.

Unii dintre ofiţeri îşi asumară apoi rolul de călăuze, pentru a le arăta distinşilor oaspeţi măruntaiele fregatei, pe care mai mulţi dintre ei erau curioşi să le cunoască. O gardă de onoare, detaşată din corpul de marină, îi însoţi pe puntea-dormitor, de unde împăratul ţinu să arunce o privire, nu prea de aproape, spre magazia de parîme — o adevărată pivniţă. În lumina de amurg ce domnea acolo, şeful de cală îi făcu o plecăciune adîncă şi-l pofti respectuos să coboare şi să-l onoreze cu prezenţa Maiestăţii Sale.

Dar Maiestatea Sa refuză, ducîndu-şi batista la nasu-i imperial. Oaspeţii purceseră apoi la drum spre spardec, un drum care, pe o fregată, aduce cu o ascensiune pînă-n vîrful Monumentului de pe Bunker Hill.

O mulţime de oameni se adunase lîngă ghiurile de la prova, cînd deodată, se auzi un strigăt de undeva de jos ; un secund dădu fuga într-acolo, ca să vadă ce se-ntîmplă, iar un bătrîn marinar de la ancorele de rezervă îi spuse, cu mîna la chipiu, după ce-şi potrivi cingătoarea :

— Nu ştiu, dom'le, dar tare mă tem că unul din regii ăia a cam căzut prin bocaport.

Şi într-adevăr, cam aşa era. Urcîndu-se pe scara îngustă ce ducea de pe puntea-dormitor spre puntea tunurilor, prea distinsul marchiz de Silva se pregătea să ridice poala hlamidei imperiale, pentru ca aceasta să nu se murdărească în contact cu capacul proaspăt vopsit al bocaportului, dar sabia neobişnuit de lungă a marchizului i se încurcă între picioare şi-l făcu să cadă cu capu-n jos prin bocaport.

— *Onde ides ?* (unde te duci ?) îl întrebă împăratul, urmărindu-l calm din ochi pe marchizul care cădea. Şi de ce ai lăsat din mînă poala veşmîntului meu ? adăogă el cu supărare în glas, privind spre cei din jur, ca să vadă dacă erau indignaţi de purtarea mişelească a pajului.

— Să mai fii marchiz ! oftă Jack Chase.

Cînd marchizul fu adus pe spardec, se văzu că nefericitul scăpase destul de ieftin, dar cînd se apropie de împărat ca să-şi ceară scuze pentru neîndemînarea lui, ră-

ceala cu care-l întîmpină regescul stăpîn arăta limpede că acesta avea să-l ţină multă vreme în dizgraţie.

Curînd după acest incident, suita imperială părăsi vasul, în acompaniamentul unei noi salve.

CAPITOLUL LVIII

Un ofiţer de pe puntea de comandă în faţa catargului

În timpul şederii noastre la Rio, echipajul oarecum descompletat al fregatei a fost întregit cu o mînă de oameni de pe-o şalupă de război americană, al căror angajament pe trei ani urma să expire cam în momentul întoarcerii noastre în Statele Unite.

Ei au sosit la bord într-o după-amiază, sub comanda unui secund şi a patru aspiranţi înarmaţi şi au fost duşi de îndată la pasarela de la tribord, pentru ca domnul Bridewell, primul secund, să le poată înregistra numele şi repartiza locurile de muncă.

Ofiţerul înaintă, cu un registru şi-un creion în mînă, spre noii veniţi, aliniaţi într-o tăcere solemnă.

Amicul meu „Tremurici" se nimerise şi el pe-acolo. Atingîndu-mi braţul, îmi spuse :

— Asta-mi aminteşte de Sing-Sing, unde într-o zi nişte flăcăi cu lanţuri la picioare au sosit de la închisoarea din Auburn, aşa, ca să mai schimbe decorul !

După ce înregistră vreo patru-cinci nume, domnul Bridewell trecu la următorul, un tip destul de chipeş, dar care, judecînd după faţa-i palidă şi ochii lui duşi în fun-

dul capului, părea să fi avut, toată viaţa, obiceiul de a se culca tîrziu ; şi deşi mai toţi marinarii se duc la culcare tîrziu — din cauza carturilor de noapte — una e să stai pe un vas, şi alta să stai pe ţărm, pînă noaptea tîrziu.

— Cum te cheamă ? îl întrebă ofiţerul pe acest recrut cam deşuchiat.

— Mandeville, domnule, răspunse omul, ducîndu-şi politicos mîna la pălărie. Vă amintiţi desigur de mine, adăugă el pe un ton confidenţial, şi ciudat de slugarnic. Am navigat o dată împreună, pe bătrîna „Macedonian". Pe vremea aceea purtam epoleţi — aveam aceeaşi cabină, ştiţi, domnule. Sînt vechiul dumneavoastră coleg Mandeville, domnule.

Şi spunînd acestea, îşi duse din nou mîna la pălărie.

— Îmi amintesc de un *ofiţer* cu acest nume, zise primul secund, apăsat. Şi te cunosc, omule, dar de-aci înainte eşti pentru mine un marinar de rînd. Nu pot face nici un fel de favoritism. Dacă vei călca vreodată regulamentul vasului, vei fi biciuit ca oricare alt marinar. Te repartizez la gabierul arborelui trinchet. Du-te la datorie !

Acest Mandeville intrase pe cît se pare în Marină la o vîrstă foarte fragedă şi ajunsese la gradul de locotenent. Dar rachiul fusese pacostea lui. Într-o noapte, cînd vasul de linie pe care lucra naviga în Mediterana, se îmbătase criţă şi, nemaiputîndu-se ţine pe picioare, se culcase în hamacul lui, lăsînd astfel puntea fără nici un ofiţer. Din pricina acestei abateri de neiertat, îşi distrusese cariera.

Lipsit de avere, şi neavînd nici o altă meserie, se angajase, după această întîmplare, ca secund în marina co-

mercială ; dar cum patima beţiei continua să-l stăpînească, fusese din nou concediat, şi degradat de către căpitan în faţa catargului. După aceea, se angajase la Pensacola ca simplu marinar. Dar toate aceste lecţii, atît de amare, nu-l putuseră lecui de năravul lui. La nici o săptămînă după venirea lui pe fregata „Neversink", a fost găsit beat turtă — băuse alcool de contrabandă. Legat de „grătar", a fost biciuit zdravăn, sub ochii fostului său prieten şi coleg, primul secund. Scena s-a petrecut în timpul şederii noastre în port, ceea ce-mi aminteşte că, înainte de biciuire, cînd aceasta are loc într-un port, toţi străinii aflaţi la bord trebuie să coboare, iar sentinelele au ordin să alunge orice ambarcaţiune care ar încerca să se apropie.

CAPITOLUL LIX

Un bumb desparte doi fraţi

Atitudinea lui Mandeville, care, deşi decăzuse atît de rău, nu s-a sfiit să-i spună primului secund că-l cunoaşte, se deosebea mult de comportarea unui alt ins de pe vas, pus la un moment dat într-o situaţie oarecum asemănătoare.

Printre tinerii bine crescuţi din „ariergardă", se afla şi un băiat de vreo şaisprezece ani, foarte chipeş, cu nişte ochi ca doi luceferi, cu un păr bălai şi cîrlionţat şi o faţă aurie, strălucitoare. Ai fi zis că-i feciorul unui giuvaergiu. Stăteam uneori de vorbă cu el — era unul dintre puţinii marinari din afara echipei mele, cărora le făceam această

favoare. După mai multe discuţii prieteneşti, a devenit sincer şi mi-a destăinuit, în parte, povestea vieţii lui. Marea are pesemne darul de a dezlega limbile oamenilor.

Ne aflam doar de-o zi la Rio, cînd am băgat de seamă că băiatul acesta — căruia îi voi spune, aici, Frank — avea o expresie neobişnuit de tristă şi speriată în acelaşi timp. L-am întrebat ce-l frămîntă, dar a preferat să tacă. Peste vreo trei zile, însă, m-a acostat pe neaşteptate, în timp ce mă plimbam pe puntea tunurilor, şi mi-a spus :

— Nu mai pot să ţin ascunsă taina asta, trebuie neapărat s-o împărtăşesc cuiva, altfel înnebunesc !

— Ce se-ntîmplă ? l-am întrebat eu, neliniştit.

— Se-ntîmplă multe ! uită-te aici !

Şi-mi întinse o foaie ruptă dintr-un număr mai vechi al ziarului *New York Herald*, punîndu-şi degetul pe-un cuvînt dintr-un anumit paragraf, în care era anunţată plecarea din şantierul naval din Brooklyn a unui cargo american, încărcat cu provizii destinate escadrei aflate la Rio. Îşi pusese degetul pe un nume din lista ofiţerilor şi a aspiranţilor.

— E fratele meu ! îmi explică Frank. Pesemne c-a obţinut un certificat de aspirant, după plecarea mea de-acasă. Spune-mi, Cojocele Alb, ce-i de făcut ? După socoteala mea, cargoul trebuie să sosească aici dintr-o zi în alta ; frate-meu o să mă vadă atunci — el, ofiţer, iar eu, un biet marinar care poate fi oricînd biciuit la pasarelă, sub ochii lui ! Doamne ! ce să fac ? Să fug de-aici ? Crezi că există vreo şansă de a evada ? Nu vreau

să-l văd, cu straiele astea marinăreşti pe mine, cînd el poartă la butonieră cocarda cu ancoră !

— Să ştii, Frank, că nu-i un motiv temeinic să te superi, i-am spus eu. Fratele tău e un ofiţer — prea bine ! Iar tu eşti un simplu marinar — dar asta nu-i o ruşine. Dacă vine cumva pe vas, du-te la el şi ia-l de mînă, sînt sigur că se va bucura să te vadă !

— Ascultă, Cojocele Alb, — exclamă Frank, privindu-mă aţiţat în ochi şi frîngîndu-şi mîinile, — lipsesc de aproape trei ani de-acasă şi în acest timp n-am primit nici o ştire de la ai mei. Deşi numai Dumnezeu ştie cit îi iubesc, îţi jur că aş prefera să trăiesc un veac fără s-aud un cuvînt despre ei, decît să-l acostez, în straiele astea, pe frate-meu, chiar dacă aş putea afla de la el ce-i cu surorile mele !

Surprins de mărturisirea lui, pe care cu greu mi-o puteam explica, am rămas tăcut o clipă, apoi i-am spus :

— Bine, Frank, zici că e vorba de fratele tău. Îţi închipui cumva că un om care-i sînge din sîngele tău şi-ar putea da aere, numai pentrucă poartă pe tunică nişte bumbi mari de alamă ? N-aş crede. Dacă-o va face, înseamnă că nu ţi-e frate şi c-ar merita să fie spînzurat !

— Să nu te mai aud vorbind astfel ! spuse Frank, înciudat. Fratele meu e un băiat cu suflet ales — ţin la el ca la ochii din cap. Nu mă înţelegi, Cojocele Alb ! Nu pricepi că, dacă-ar veni la bordul fregatei noastre, ar fi nevoit să stea de vorbă cu aspiranţii ăştia de la noi, care-s nişte dobitoci ? Uită-te de pildă la fandositul şi înfumu-

ratul ăla de Stribbles — un filfizon care, deunăzi, cînd „Jack Nebunul“ stătea întors cu spatele, mi-a poruncit să-i dau ocheanul — de parc-ar fi fost comandor ! Ce, vrei ca frate-meu să mă vadă că nu-s decît o slugă pe vasul ăsta ? E ceva să-nnebunești, nu alta ! Ce-i de făcut ?

Am mai discutat mult cu el, dat toate sfaturile mele înțelepte se dovediră zadarnice. Frank plecă în cele din urmă, abătut, cu ochii în jos.

În zilele următoare, ori de cîte ori se anunța intrarea în port a vreunui vas, Frank se cățăra printre primii în arboradă, pentru a-l observa. Într-o după amiază ni se aduse la cunoștință vestea că sosește în port mult-așteptatul cargo. L-am căutat pe Frank pe spardec, dar nu era nicăieri de găsit. Se ascunsese pesemne undeva, mai jos, și privea printr-un hublou. Cargoul fu primit în bazinul unde se afla și vasul nostru, și ancoră la o azvîrlitură de băț de bateriile acestuia.

În seara acelei zile am aflat că Frank încercase în zadar să fie schimbat din postul lui de vîslaș în prima ambarcațiune — o barcă mare, folosită de obicei laolaltă cu „barcazul“ la transportarea proviziilor. Gîndindu-mă că, poate chiar a doua zi, barca asta va face naveta între cargo și fregata noastră, am priceput destul de lesne de ce încercase Frank să-și schimbe postul și mi-a părut foarte rău că dăduse greș.

A doua zi dimineață, gornistul îi chemă pe vîslașii primei ambarcațiuni, iar Frank păși la bordul acesteia cu pălăria trasă peste ochi. La întoarcere, mi-a spus întreaga

poveste, dornic să-şi uşureze sufletul, după cum şi eu eram nerăbdător să aflu ce se-ntîmplase.

Împreună cu camarazii lui, Frank s-a suit la bordul cargoului şi s-a dus drept la teuga. Apoi, îndreptîndu-se neliniştit spre puntea de comandă, a zărit doi aspiranţi care stăteau de vorbă, rezemaţi de parapet. Unul dintre ei era comandantul ambarcaţiunii, dar celălalt nu era, cumva, fratele său? Nu, era prea înalt, şi prea lat în umeri. Slavă Domnului! nu era *el!* Poate că, la urma urmei, nici nu plecase de-acasă. Numele lui fusese poate trecut din greşeală în anunţul acela. Deodată, însă, aspirantul cel înalt izbucni într-un rîs zgomotos, un rîs pe care Frank îl auzise de-o mie de ori pînă atunci — rîsul sănătos şi deschis al unui frate, dar cum îi mai sfîşie inima bietului Frank!

Acesta fu chemat să coboare pe puntea principală, pentru a da o mînă de ajutor la încărcarea proviziilor. Cînd ambarcaţiunea a fost încărcată, i s-a poruncit să coboare în ea; deodată, privind spre pasarelă, i-a zărit pe cei doi aspiranţi — stăteau de-o parte şi de alta a pasarelei, pentru ca nimeni să nu poată trece pe lîngă ei fără să-i atingă. Trăgîndu-şi din nou pălăria peste ochi, Frank se furişă printre cei doi şi ajunse la vîsla lui.

— Tii, ce-mi mai bătea inima cînd l-am simţit atît de aproape! exclamă Frank. Dar n-am vrut să-mi ridic privirea spre el, aş fi preferat să mor!

Spre marea lui bucurie, cargoul sfîrşi prin a se muta ceva mai încolo în golf, iar Frank nu-l mai văzu pe fratele său, la Rio.

CAPITOLUL LX

Împușcarea unui marinar din flota de război

Un marinar de la gabierul arborelui trinchet — coleg de masă, dar nu şi de echipă cu mine, şi cîtuşi de puţin pe placul căpitanului — se făcuse vinovat de niște abateri mărunte, în urma cărora i se interzisese să coboare pe ţărm odată cu ceilalţi membri ai echipajului. Supărat foc (nu mai pusese de peste un an piciorul pe uscat), el se strecură într-o noapte peste bord, cu gîndul să ajungă la o barcă legată cu-o parîmă de un galiot olandez ancorat ceva mai încolo. Cu această barcă avea intenţia să vîslească pînă la ţărm. Cum nu era un bun înotător, zgomotul stîrnit în clipa cînd căzu în apă atrase atenţia sentinelei din acea parte a fregatei, care zări dîra albă lăsată de marinarul fugar în umbra vasului. Sentinela îl strigă, dar nu primi nici un răspuns.

— Vorbeşte, sau trag !

Nu auzi nici un cuvînt.

În clipa următoare un fulger despică întunericul şi, pînă să se stingă, pata albă de pe apă deveni roșie. Cîțiva ofiţeri, care se întorceau cu-o barcă de la o petrecere de pe Plaja Flamingo, zăriră, în lumina acelui fulger, trupul fugarului rănit. Peste cîteva clipe acesta era tîrît în barcă, şi bandajat cu-o batistă ; ajuns în curînd la bordul fregatei, avea să primească îngrijirile necesare din partea chirurgului.

Se pare că, în clipa cînd sentinela trăsese în el, fugarul stătea culcat pe apă, orizontal, ca-ntr-un pat — chipurile

ca să nu fie văzut. Întrucît în momentul acela nu se afla prea departe de fregată, iar sentinela era cu mult deasupra lui — căci se plimba pe-o platformă așezată cam în dreptul părții de sus a plaselor pentru hamace — glonțul îl lovise din plin, pătrunzîndu-i în coapsa piciorului drept, deasupra genunchiului și înfigîndu-i-se adînc în carne, astfel încît nici nu putea fi simțit la pipăit. Nici o vînătaie nu permitea depistarea lui, așa cum se întîmplă în cazul unui glonț tras pieziș, care, după ce pătrunde prin piele, își urmează drumul sub ea, fără a intra mai adînc. Nici în cealaltă parte a coapsei nu se vedea vreo urmă, așa cum se întîmplă cînd un glonț pătrunde în carne și se înfige taman în cealaltă parte, uneori chiar sub piele. Nu se vedea nimic altceva decît un mic punct vinețiu și cam zdrențuit pe margine, ca și cum un cuișor ar fi fost înfipt în carne, și scos numaidecît după aceea. Ai fi zis că era cu neputință ca un glonț de pușcă să fi pătruns printr-o gaură atît de mică.

Starea jalnică în care se afla marinarul, din pricina sîngelui pierdut din belșug — deși, în chip ciudat, afirmase la început că rana nici nu-l durea — îl făcu pe chirurg să renunțe numaidecît, deși cam în silă, la orice încercare de a găsi glonțul pentru a-l extrage, deoarece aceasta ar fi implicat o dilatare a rănii cu bisturiul — operație care, în situația dată, ar fi avut aproape sigur consecințe fatale. De aceea hotărî să lase să treacă o zi-două, în care timp să se continue pansamentele.

Chirurgii de pe celelalte nave de război americane ancorate în port veneau din cînd în cînd pe vasul nostru

pentru a-l examina pe pacient și pentru a asculta „prelegerile“ chirurgului nostru, care li-era superior în grad. Dar domnul Cadwallader, zis și „Epidermă“ — la care am făcut doar niște aluzii pînă acum — merită un capitol special.

CAPITOLUL LXI

Chirurgul flotei

Cadwallader „Epidermă“, doctor în medicină și membru de onoare al celor mai distinse Colegii medicale din Europa și din America, era chirurgul fregatei noastre. Și era pe deplin conștient de importanța funcției sale, pentru care, judecînd după faima lui, era foarte bine pregătit. Trecea drept cel mai bun chirurg din Marină, drept un medic foarte învățat și cu experiență.

Era un omuleț cam uscat, cu pieptul scobit, cu umerii îndoiți, cu niște picioare scheletice și cu o față ciudat de sfrijită. Să tot fi avut vreo șaizeci de ani. Vitalitatea părea să-i fi părăsit în bună măsură trupul. Ai fi zis că-i un manechin bizar, cîrpăcit din viață și moarte, cu perucă pe cap, c-un ochi de sticlă și c-un rînd de dinți falși, iar vocea-i era groasă și răgușită; în schimb, mintea părea să-i fie la fel de ageră ca-n tinerețe, și-i lumina unicul ochi, cu o sclipire șerpească.

Ca mai toți medicii și chirurgii bătrîni, cu practică îndelungată, promovați în posturi înalte pentru meritele lor științifice, „Epidermă“ era un entuziast al profesiunii

lui. Îi mărturisise odată cuiva că ar prefera să reteze brațul unui om, decît să taie aripa delicată a unui fazan. Marea lui pasiune era anatomia patologică, iar cabina lui adăpostea cea mai oribilă colecție de mulaje de ghips și de ceară, înfățișînd toate malformațiile posibile ale mădularelor omenești, atît malformațiile congenitale, cît și cele provocate de boli. În mijlocul lor trona un mulaj, care putea fi văzut adesea în muzeele anatomice din Europa, și care era desigur o copie fidelă a originalului, și anume, capul unei femei în vîrstă, cu o expresie ciudat de blajină și smerită, dar în același timp pătrunsă de o adîncă și iremediabilă suferință. Ar fi putut trece drept fața unei starețe, care s-ar fi retras departe de lume, în urma cine știe cărui păcat îngrozitor și ar fi dus o viață de schivnicie, lipsită de orice speranță. Asemenea gînduri îți trezea acest cap neobișnuit de trist și de jalnic, dar nu cînd îl priveai pentru prima oară, căci atunci ochii și sufletul îți încremeneau, la vederea unui corn hidos și sucit, ca de berbec, ce-i cobora din frunte, umbrindu-i în parte fața; dar pe măsură ce priveai, fascinația teribilă pe care ți-o inspira această oroare se risipea, și atunci inima ți se umplea de jale, contemplînd trăsăturile acelei fețe bătrîne, livide, cenușii. Cornul părea a fi semnul unui blestem pentru vreun păcat misterios, conceput și săvîrșit încă înainte ca duhul să fi însuflețit carnea femeii — dar nu un păcat căutat cu tot dinadinsul, ci unul impus din afară, crescut din necesitățile necruțătoare ale destinului, un păcat sub povara căruia păcătoasa se prăbușea, zdrobită de durere.

Dar nici o durere, nici măcar o umbră de îngrijorare nu înfiora inima lui „Moș Epidermă“, cînd acesta contempla

mulajul, fixat pe un suport rezemat de peretele cabinei sale, astfel încît era cel dintîi lucru ce-i întîmpina privirea în clipa cînd se trezea din somn. Şi nu pentru a-i ascunde faţa îşi agăţa el chipiul marinăresc în vîrful cornului, în clipa cînd se ducea la culcare ; chipiul n-o putea acoperi decît în parte.

Băiatul care-i pregătea hamacul şi-i făcea curăţenie în cabină, ne vorbea adesea de groaza pe care-o simţea uneori, cînd se pomenea singur în bîrlogul stăpînului său. Cîteodată i se năzărea că doctorul e o fiinţă supranaturală, iar într-o noapte, intrînd în cabină, tresărise la vederea unui fum gros, albăstrui, cu iz de pucioasă. Auzind dintr-acolo un geamăt stins, o zbughise cu un strigăt sălbatic şi-i trezise pe locatarii cabinelor din jur, care aveau să constate că fumul ieşea din nişte grămăjoare de chibrituri, ce luaseră foc din neglijenţa lui „Moş Epidermă". Acesta fusese scos, mai mult mort decît viu, din atmosfera sufocantă a încăperii, şi trecură multe zile pînă să-şi vină în fire de-a binelea. Accidentul acesta avusese loc drept deasupra pulberăriei ; însă cum doctorul plătise destul de scump, prin starea lui, pentru încălcarea regulamentului care interzicea aprinderea focului în compartimentul tunurilor, căpitanul se mulţumise să-l mustre între patru ochi.

Familiarizaţi cu entuziasmul doctorului pentru toate cazurile patologice. unii dintre ofiţeri obişnuiau să-i pună la încercare credulitatea, ca să se-amuze, dar de fiecare dată „Moş Epidermă" le ghicea numaidecît trucurile. În-

tr-o zi, cînd li se servi la masă o budincă de *sago,*[1] iar doctorul era plecat în port, ei înveliră în hîrtie o porție din acest preparat gelatinos, alb-albăstrui, și o puseră într-o cutie de tablă, pe care, după ce-o sigilară bine cu ceară, o așezară pe masa din popotă, împreună cu un răvaș, trimis chipurile de un eminent doctor din Rio, în relații cu Marele Muzeu Național din Praca d'Acclamacao, răvaș prin care-i cerea lui *Senhor* „Epidermă" permisiunea de a-i oferi spre studiu o tumoare canceroasă neobișnuită, adăugînd și complimentele de rigoare.

Coborînd la popotă, „Moș Epidermă" zări bilețelul și, citindu-l, se grăbi să deschidă cutia.

— Splendid ! exclamă el. În viața mea n-am văzut un specimen mai frumos din această prea interesantă maladie !

— Ce-ai acolo, domnule doctor ? îl iscodi un secund, apropiindu-se.

— Uită-te și dumneata, domnule ! Ai mai văzut vreodată ceva atît de frumos ?

— Foarte frumos, într-adevăr. Mă lași să rup o bucățică ?

— Să te las să rupi o bucățică din ea ? ! gemu doctorul, trăgîndu-se înapoi. Mai degrabă te-aș lăsa să-mi tai un braț sau un picior ! N-aș știrbi nici pentru o sută de dolari o asemenea tumoare uriașă ! Dar ce nevoie ai ? Doar nu ești colecționar !

— Îmi place marfa, răspunse ofițerul. E un bun condiment pentru șuncă sau pentru slănină. Știi, domnule

[1] Feculă din măduva arborelui de pîine.

„Epidermă“, data trecută am trecut prin Noua Zeelandă şi am cam băgat burta-n draci, printre canibalii de-acolo. Hai, dă-mi o bucăţică, măcar de gust !

— Cum aşa, canibal blestemat ? ! răcni doctorul, aruncîndu-i celuilalt o privire buimacă. Sper că nu vorbeşti serios cînd spui c-ai vrea să mănînci o bucată din tumoarea asta ? !

— Dă-mi-o numai, şi-o să vezi dacă o mănînc sau nu, răspunse secundul.

— Ia-o, pentru numele lui Dumnezeu ! exclamă doctorul, punîndu-i în mînă cutia şi rămînînd apoi cu braţele în sus.

— *Steward !* strigă secundul. Adu-mi repede solniţa ! Da, doctore, obişnuiesc să pun mult piper în mîncarea asta — e cam grasă ! A, zău că-i delicios, adăugă el, lingîndu-şi buzele, după ce gustă. Încearcă şi dumneata, doctore, şi n-o să mai ţii niciodată în mînă, ca pe-o simplă curiozitate ştiinţifică, o astfel de delicatesă, lăsînd-o neatinsă.

Chirurgul se schimbă cu totul la faţă şi, apropiindu-se încet de masă, îşi lipi nasul de cutia de tablă, apoi îşi vîri degetele înăuntru şi gustă un pic din conţinutul ei. Dar fu de-ajuns. Încheindu-şi pînă sus, cu o mînă tremurătoare, nasturii de la tunică, o zbughi furios din popotă şi ceru să i se dea numaidecît o barcă. Vreme de douăzeci şi patru de ore, nu mai fu văzut pe vas.

Dar deşi, întocmai ca orice muritor, „Moş Epidermă“ era uneori în stare să-şi iasă astfel din fire — cel puţin atunci cînd era provocat — nimeni nu-şi făcea meseria cu atîta sînge rece. Înconjurat de gemete şi zbierete, în

mijlocul unor fețe desfigurate de spaima pe care le-o inspira, el își păstra calmul, un calm aproape nefiresc; și continua să opereze, netulburat de suferința cruntă desfășurată sub ochii lui de chirurg, dacă nu cumva vreun interes puternic pentru operația însăși îi colora vremelnic fața palidă în purpura entuziasmului profesional. Într-adevăr, o îndelungă familiaritate cu sala de disecție și cu masa de operație îl făcuse, aparent, insensibil la emoțiile omenești obișnuite. Nu s-ar fi putut spune, totuși, că doctorul era un om lipsit de inimă. Aparenta lui cruzime trebuie să fi izvorît dintr-o sorginte pur științifică. „Moș Epidermă“ nu s-ar fi atins nici de-o muscă, decît dacă și-ar fi putut procura un microscop îndeajuns de puternic pentru a-l ajuta să cerceteze măruntaiele respectivei creaturi.

Dar în ciuda uimitoarei lui indiferențe față de suferințele pacienților, și chiar în ciuda entuziasmului lui profesional — nedomolit nici măcar de înghețul bătrîneții — „Moș Epidermă“ părea să afișeze, în unele momente, o anumită scîrbă față de meseria lui, și perora atunci împotriva necesității ce-l silea pe-un om de omenie, ca el, să facă o operație chirurgicală. Asta se întîmpla mai ales cînd era vorba de un caz ieșit din comun. Discutînd despre el, înainte de a purcede la operație, avea grijă să-și ascundă interesul sub masca unei mari circumspecții, contrazisă însă, în chip ciudat, de repetatele-i izbucniri de nerăbdare. Dar, odată ce-l vedeai cu bisturiul în mînă, îți apărea în față, fără mască, neînduratorul chirurg. Acesta era Cadwallader „Epidermă“, chirurgul nostru naval.

CAPITOLUL LXII

Un consult al chirurgilor din flota de război

Cînd are de făcut o operaţie importantă şi nimic nu i-ar putea abate de la ea atenţia profesională, — chirurgul flotei obişnuieşte, pare-se, să-şi invite colegii, dacă sînt disponibili, la un consult solemn ; e un gest de politeţă, la care ei se aşteaptă, de fapt, din parte-i.

Potrivit acestei uzanţe, chirurgii de pe navele de război americane aflate în port, fură aşadar invitaţi la bordul vasului „Neversink", pentru a-şi da cu părerea în legătură cu cazul marinarului fugar, a cărui stare devenise între timp critică.

Se adunară cu toţii pe semipunte, unde li se alătură în curînd şi „Moş Epidermă", respectatul lor senior. La vederea lui, se înclinară adînc şi-l întîmpinară cu multă deferenţă.

— Domnilor, le vorbi bătrînul, aşezîndu-se fără ostentaţie pe-un scăunel, adus de băiatul ce-i făcea curat în cabină, — avem de-a face cu un caz nespus de interesant. L-aţi văzut, cred, cu toţii pe pacient. La început am nutrit oarecari speranţe că voi putea ajunge cu bisturiul la glonţ şi-l voi extrage ; dar starea pacientului interzicea o asemenea intervenţie. De atunci încoace, inflamarea şi închistarea locului rănit au fost însoţite de o supuraţie abundentă, de o mare pierdere de substanţă, precum şi de o extremă anemiere. Avînd în vedere toate acestea, sînt convins că, după ce a sfărîmat şi atrofiat osul, glonţul s-a înfipt în canalul medular. De fapt, nu încape nici o în-

doială că rana e incurabilă, și că amputarea este singurul remediu posibil. Dar, domnilor, mă văd pus într-o situație foarte delicată. Vă asigur că nici o neliniște profesională nu mă împiedică să fac operația. Doresc însă povața dumneavoastră, iar dacă veți binevoi să mergeți cu mine din nou la pacient, ne vom întoarce aici și vom hotărî împreună ce e de făcut. Încă o dată, permiteți-mi să vă spun că nu mă tem cîtuși de puțin să folosesc bisturiul.

Chirurgii prezenți ascultară acest discurs cu o atenție gravă, și, conformîndu-se dorinței superiorului lor, coborîră în infirmerie, unde zăcea pacientul. După ce-l examinară, se întoarseră pe semipunte, unde consultul reîncepu.

— Domnilor, zise „Moș Epidermă", așezîndu-se din nou pe scăunel, ați examinat adineaori piciorul și v-ați dat seama că nu există altă soluție decît amputarea. Ce părere aveți, domnilor ? Doctore Bandaj, de pe „Mohawk", vrei să-ți spui părerea ?

— Rana este foarte gravă, rosti doctorul Bandaj — un bărbat corpolent, cu o frunte înaltă, nemțească, scuturînd solemn din cap.

— Ar putea fi salvat altfel decît prin amputare ? îl întrebă „Moș Epidermă".

— Pacientul se află într-o stare de maximă debilitate, dar am văzut și cazuri mai periculoase, remarcă doctorul Bandaj.

— Doctore Pană, de pe „Malay", zise bătrînul cu arțag, fii bun și spune-ți și dumneata părerea, o părere defini-

tivă, te rog, adăugă el aruncîndu-i o privire aspră doctorului Bandaj.

— Dacă aş fi convins că glonţul a sfărîmat şi a spart întregul femur, inclusiv *Trocanterul* mare şi *Trocanterul* mic, *Linear aspera, Digital fossa şi Intertrocanterul* [1], m-aş pronunţa categoric în favoarea amputării, vorbi doctorul Pană, un bărbat subţirel şi deşirat, ridicîndu-se şi mai mult pe călcîie. Dar daţi-mi voie să adaug, domnule, că nu aceasta e convingerea mea.

— Doctore Ferăstrău, de pe „Buccaneer", spuse „Moş Epidermă", sugîndu-şi buza de jos cu o expresie indignată, adresîndu-se unui individ rubicond, cu o înfăţişare de om sincer şi simţitor, a cărui uniformă, împodobită cu o cantitate neobişnuită de fireturi de aur, i se potrivea de minune. Doctore Ferăstrău, să auzim acum părerea *dumitale*. Nu crezi că amputarea este singura soluţie, domnule ?

— Mă scuzaţi, dar sînt categoric împotriva ei, răspunse doctorul Ferăstrău. Fiindcă, dacă pacientul n-a fost îndeajuns de robust ca să poată suporta o operaţie pentru extragerea glonţului, nu văd cum ar putea să reziste la o operaţie mult mai grea. Întrucît nu există un pericol imediat de necrozare, şi întrucît spuneţi că nu se poate ajunge la glonţ fără a se face incizii largi, eu i-aş administra deocamdată pacientului întăritoare şi substanţe antiflogis-

---

[1] *Trocanterul* mare şi cel mic sînt cele două apofize (protuberanţe) din partea inferioară a femurului, iar *intertrocanterul* este situat între aceste două protuberanţe. *Digital fossa* şi *Linear aspera* denumesc alte puncte ale femurului.

tice, aplicate local. În nici un caz n-aş proceda la amputare, înainte de a se ivi alte simptome.

— Doctore Rotulă, de pe „Algerine“, zise bătrînul cu o furie abia stăpînită, răsucindu-se brusc spre numitul doctor, vrei să fii bun să ne spui dacă *dumneata* socoteşti sau nu că amputarea e singura soluţie ?

Rotulă, cel mai tînăr dintre medicii prezenţi, era un om modest, pătruns de o adîncă admiraţie pentru ştiinţa doctorului „Epidermă“, şi doritor să-i cîştige preţuirea, dar nu şi să se pronunţe clar, printr-un răspuns categoric, deşi, aidoma doctorului Ferăstrău, ar fi putut să fie, în sinea lui, contra operaţiei.

— Ceea ce aţi remarcat dumneavoastră, domnule chirurg al flotei, în legătură cu starea gravă a piciorului, pare destul de evident, începu doctorul Rotulă, tuşind respectuos. Amputarea ar putea desigur să vindece rana. Dar întrucît, în ciuda stării sale de slăbiciune, pacientul pare să aibe o constituţie robustă, el s-ar putea restabili şi fără amputare, vindecîndu-se pe deplin, graţie tratamentului dumneavoastră ştiinţific, domnule chirurg al flotei, adăugă el cu o plecăciune. Fiind, totuşi, un caz foarte grav, s-ar putea ca amputarea să devină indispensabilă, şi ar trebui ca operaţia, dacă e necesară, să fie făcută fără nici o întîrziere. Aceasta este opinia mea, domnule chirurg al flotei.

— Domnilor, doctorul Rotulă este, aşadar, de părere că trebuie să se treacă numaidecît la amputare, zise bătrînul, triumfător. În ce mă priveşte — adică personal, şi fără să mă refer la pacient — regret că s-a hotărît astfel. Dar aceasta rezolvă problema, domnilor — în

mintea mea, o rezolvasem mai de mult. Operaţia va avea loc mîine dimineaţa, la orele zece. Aş fi fericit să vă revăd cu acest prilej pe toţi, inclusiv pe juniorii dumneavoastră (făcea aluzie la asistenţii care lipseau). Bună ziua, domnilor. Nu uitaţi, mîine la orele zece.

Şi „Moş Epidermă" se retrase spre popota ofiţerilor.

CAPITOLUL LXIII

Operaţia

A doua zi dimineaţă, la ora stabilită, doctorii îşi făcură apariţia, buluc, fiind însoţiţi de asistenţii lor, nişte tineri între nouăsprezece şi treizeci de ani. Întocmai ca seniorii lor, aceşti tineri erau îmbrăcaţi în uniforme *bleu marin,* cu o sumedenie de nasturi strălucitori şi cu multe trese late, cusute cu fir de aur pe manşete. Pentru a onora evenimentul, îşi puseseră straiele cele mai mîndre, şi arătau grozav.

Întreaga echipă coborî de îndată pe semipunte, unde se făcuseră pregătirile în vederea operaţiei. Un imens drapel de garnizoană fusese prins de arborele mare şi întins deacurmezişul punţii, pentru a închide complet spaţiul de la pupa, pînă la cloazonul cabinei comandorului, la uşa căreia fusese postat un marinar cu o şpangă în mînă.

Pe două afeturi de tun, aduse la mijlocul punţii, fusese aşezat orizontal „patul mortuar" (folosit la înmormîntările pe mare), acoperit cu o velă-rîndunică

veche. Ca să poată fi folosit ca masă de operație, i se adăugase o scîndură. Pe două butoiașe de chibrituri puse unul peste altul, fusese proptită o altă scîndură, pe care erau înșirate o sumedenie de ferăstraie și cuțite de diferite forme și mărimi, un instrument de oțel asemănător c-un cuțit de bucătărie, precum și numeroase ace lungi, cu vîrful îndoit (pentru apucarea arterelor), ace de cusut, mosoare de ață și borcănașe cu ceară de albine — tot ce trebuie pentru a coase o rană.

În colțul cel mai apropiat de masa cea mare, se vedea un lighean cu apă, înconjurat de bureți așezați la distanțe matematic calculate. Pe lunga vergea de tun fixată orizontal, deasupra — la locul ei obișnuit, — erau atîrnate o mulțime de prosoape, cu inițialele „U. S." cusute în colțuri.

Toate aceste pregătiri fuseseră făcute de „*steward*-ul chirurgului", un personaj despre ale cărui funcții importante (pe un vas de război) se va vorbi pe larg într-unul din capitolele următoare. Acum, personajul se foia de colo pînă colo, potrivind mereu cuțitele și acele, întocmai ca un valet arhiconștiincios care se tot învîrte în jurul mesei înaintea sosirii oaspeților.

Dar cel mai remarcabil obiect ce se putea vedea înapoia drapelului era un schelet de om, ale cărui articulații erau legate cu sîrmă. Atîrnat de un piron înfipt în creștetul craniului și prins de-un belciug bătut într-o grindă, scheletul se legăna în bătaia vîntului. Se va vedea de îndată pentru ce se afla acolo obiectul acesta; dar numai doctorul „Epidermă" știa de ce fusese instalat chiar la picioarele mesei de operație.

În vreme ce se făceau ultimele pregătiri, bătrînul stătea de vorbă cu invitații săi — doctori și asistenți.

— Domnilor, le spuse el apucînd unul din cuțitele acelea strălucitoare și mîngîindu-i lama ascuțită — deși scenele de acest fel sînt foarte neplăcute, iar eu însumi am oroare de ele, cînd sînt indispus, este mult mai bine pentru pacientul nostru ca rana lui, atît de suspectă și de periculoasă, să fie îndepărtată printr-o incizie precisă, aptă a-i da, atît lui cît și chirurgului, mult mai puține motive de îngrijorare ! Da, adăugă el pipăind cu duioșie tăișul cuțitului, amputarea este singura noastră soluție. Nu-i așa, doctore Rotulă ?

Și se întoarse spre numitul doctor, pentru a-și sprijini afirmațiile pe aprobarea lui, deși aceasta fusese acordată cu anumite condiții.

— Desigur, zise Rotulă, amputarea este singura dumneavoastră soluție, domnule chirurg al flotei — adică, dacă sînteți absolut convins de necesitatea ei.

Ceilalți chirurgi nu spuseră nimic, păstrînd o anume rezervă, ca și cum și-ar fi dat seama că n-au nici o autoritate reală asupra cazului în discuție, oricare le-ar fi fost opiniile personale ; păreau însă dornici să asiste și, la nevoie, să dea o mînă de ajutor la operație, acum, cînd nu mai putea fi evitată.

Asistenții lor păreau, la rîndu-le, foarte nerăbdători și aruncau priviri speriate spre venerabilul și distinsul practician care era doctorul „Epidermă".

— Se spune că e-n stare să reteze un picior într-un minut și zece secunde, șopti unul dintre ei.

— O să vedem, răspunse interlocutorul său.

Iar celălalt îşi duse mîna la buzunarul unde-şi ţinea ceasul.

— Sînteţi gata cu toţii ? rosti bătrînul, apoi înaintă spre *steward*, şi-l întrebă, arătînd cu degetul spre trei oameni din echipa dulgherului, care vîrau nişte bucăţele de lemn sub afeturile ce sprijineau masa de operaţie :

— Băieţii ăştia încă nu şi-au terminat treaba ?

— Acuşica şi-o termină, domnule, îi răspunse *steward*-ul, ridicîndu-şi respectuos mîna la frunte, ca şi cum ar fi fost un cozoroc.

— Atunci, adu-l pe pacient, îi porunci bătrînul.

— Domnii mei, li se adresă el apoi tinerilor asistenţi, văzîndu-vă aici îmi aduc aminte de clasele de studenţi pe care le-am avut cîndva la colegiul de medicină din Philadelphia. O, ce zile fericite ! oftă el, ducîndu-şi batista la ochiul de sticlă. Tinerii mei domni, iertaţi emoţia unui om bătrîn, dar cînd mă gîndesc la numeroasele cazuri rare pe care mi-a fost dat să le tratez în acele zile, nu mă pot stăpîni. Oraşul, metropola, iată locul dumneavoastră de practică, domnilor studenţi — cel puţin acum, în aceste triste vremuri de pace, cînd Armata şi Marina nu le oferă nici un stimulent tinerilor pătrunşi de ambiţia de a face carieră în nobila noastră profesiune. Ascultaţi sfatul unui om bătrîn şi, în cazul cînd ar izbucni războiul între Statele Unite şi Mexic, transferaţi-vă din Marină în Armata de uscat. Mexicul este lipsit de o marină militară şi a fost întotdeauna codaş ca furnizor de pacienţi pentru mesele de operaţie ale flotelor străine. Cauza ştiinţei a lîncezit în mîinile mexicanilor. Vă asigur, domnilor, că Armata de uscat e cea mai bună şcoală

pentru voi ! Doctore Bandaj, — adăugă el întorcîndu-se spre acesta din urmă, — îţi va veni greu să crezi, dar acesta este primul caz important pe care-l operez în aproape trei ani petrecuţi pe mare. Pe vasul ăsta m-am văzut silit să prescriu, tot timpul, reţete contra febrei sau a diareei, ca un doctoraş oarecare. E adevărat că, deunăzi, un om a căzut de pe verga velei gabier a arborelui artimon, dar n-a fost vorba decît de niscaiva oase rupte sau dizlocate. Nimeni n-ar fi putut să-l amputeze, fără a-şi călca propria conştiinţă. Iar conştiinţa mea, domnilor — o spun fără a face caz de asta — este deosebit de sensibilă.

Şi spunînd acestea, rămase o clipă pierdut într-o dulce reverie, cu bisturiul şi celălalt cuţit lăsate în jos, lîngă coapse.

Deodată însă, auzind o mişcare după paravan, tresări şi începu să-şi frece cuţitele.

— A, soseşte pacientul nostru ! exclamă el. Domnilor chirurgi, treceţi vă rog în partea asta a mesei, iar dumneavoastră, domnilor asistenţi, ceva mai încolo. *Steward*, scoate-mi haina... aşa... şi fularul... Trebuie să fiu complet liber în mişcări, doctore Rotulă, altfel nu pot face nimic !

După ce-i fură scoase pomenitele articole de îmbrăcăminte, îşi smulse singur peruca şi o puse pe cabestan, apoi îşi scoase proteza şi o aşeză lîngă perucă. În cele din urmă, ducîndu-şi degetul arătător la ochiul de sticlă, şi-l scoase cu mare dexteritate şi-l depuse lîngă perucă şi proteză.

Lipsit astfel de aproape toate atributele lui artificiale, chirurgul — sau mai bine zis ceea ce mai rămăsese

din el — se scutură ușor, pentru a vedea dacă s-ar mai putea lipsi de ceva.

— Dulgherilor, n-o să isprăviți odată cu treaba aceea ? strigă el.

— Sîntem aproape gata, domnule, acuș' terminăm, îi răspunseră oamenii, căutîndu-l din ochi pe posesorul acelei voci bizare, nepămîntești, care le vorbise — căci absența dinților artificiali nu ameliorase cîtuși de puțin timbrul glasului domnului chirurg al flotei.

Stăpîniți de o curiozitate firească, oamenii aceștia zăboviseră înadins, pentru a vedea ce se-ntîmplă ; acum însă, nemaiavînd nici un pretext să rămînă, își apucară ciocanele și dălțile și se retraseră, întocmai ca lucrătorii care pleacă în ceasul al unsprezecelea de la o întrunire publică, după ce-au înălțat tribuna destinată oratorilor.

Drapelul fu dat puțin la o parte, pentru a face loc pacientului, purtat pe brațe de doi dintre camarazii lui și însoțit de privirile numeroșilor marinari buluciți dincolo de paravan. Pacientul era foarte slăbit, ai fi zis că-i un copil, și tremura din toate mădularele, mai bine zis se zguduia, ca un om lovit de dambla. Piciorul rănit, cuprins parcă de o irezistibilă teamă de moarte, o teamă organică, se bițîia cu atîta violență, încît unul dintre cei doi marinari era nevoit să-l apese cu mîna.

Rănitul fu întins numaidecît pe masă, iar asistenții se apucară să-i îndrepte brațele și picioarele, cînd, deodată deschizînd încet ochii, omul începu să-și rotească privirea și văzu cuțitele și ferăstraiele scînteietoare, prosoapele și bureții, sentinela înarmată de la ușa comandorului, șirul de studenți nerăbdători, apoi capul de mort al

doctorului „Epidermă“ — care-și suflecase între timp mînecile, dezvăluindu-și brațele ofilite și aștepta cu bisturiul în mînă —, și în cele din urmă zări, îngrozit, scheletul, ce se bălăbănea încet, zdroncănind, în cadența fregatei legănate de ruliu.

— Omule, i se adresă bătrînul, te sfătuiesc să-ți ții trupul într-o poziție de repaus perfect. Se întîmplă adesea ca operația să dea greș, din pricină că pacientul se agită în mod imprudent. Dar dacă te-ai gîndi, tinere — adăugă el pe un ton protector, aproape prietenos și apăsînd încetișor piciorul rănit — dacă te-ai gîndi că-i mult mai bine să trăiești cu un picior decît să mori cu două, și mai ales dacă ai ști cît de groaznic se chinuiau soldații și marinarii, din pricina jalnicei ignoranțe în materie de chirurgie, care a precumpănit pînă la Celsus[1], atunci i-ai mulțumi desigur din inimă lui Dumnezeu pentru că operația *dumitale* a fost amînată pînă azi, în această epocă luminată, blagoslovită de geniul unui Bell[2], al unui Brodie[3], al unui Larrey[4]. Păi, tinere, înainte de Celsus nobila noastră știință era într-atît de ignorată, încît, pentru a se preveni o excesivă vărsare de sînge, se considera necesar să se opereze cu un cuțit înroșit în foc (și „Moș Epidermă“ făcu un gest în direcția coapsei) și să se toarne ulei fierbinte pe rană (și-și ridică mîna ca și cum

[1] *Aulus Cornelius Celsus*, medic latin din primul secol al erei noastre.

[2] *Charles Bell* (1774—1842), anatomist și fiziolog scoțian.

[3] *Benjamin Collins Brodie* (1783—1862), chirurg scoțian.

[4] *Dominique Jean Larrey* (1766—1842), chirurg francez, socotit întemeietorul chirurgiei militare moderne.

ar fi ţinut un ceainic), da, făceau asta pentru a dezinfecta rana, după amputare.

— Îşi pierde cunoştinţa ! exclamă unul dintre cei doi marinari care-l aduseseră pe rănit. Repede, repede, puţină apă !

Steward-ul alergă cu ligheanul spre rănit, dar bătrînul îl apucă pe acesta de încheietura mîinii şi, pipăind-o o clipă, le spuse celor doi marinari :

— Nu vă alarmaţi, băieţi, o să-şi vină îndată în fire. Leşinul este un fenomen obişnuit, în mai toate cazurile.

Şi-l privi liniştit pe pacient, preţ de o clipă.

Chirurgul flotei şi marinarul rănit ofereau privirii un spectacol care, la un examen mai atent, se dovedea a fi superior unei predici ţinute într-un cimitir, pe tema vremelniciei vieţii omeneşti.

Iată un marinar care, în urmă cu numai patru zile, se ţinea drept — un adevărat stîlp al vieţii — cu un braţ ca o vergă şi cu o coapsă ca un vinci de ancoră. Dar o uşoară apăsare pe trăgaci îl adusese pe-o targă, mai neajutorat decît un prunc abia venit pe lume, — cu o coapsă zdrobită şi sleită de vlagă. Şi cine stătea acum aplecat asupra lui, ca o fiinţă superioară şi, ca şi cum ar fi fost înzestrat cu atributele nemuririi, vorbea nepăsător despre necesitatea de a tăia în carnea lui vie, pentru a-l salva, chiar cu riscul de a-i scurta zilele ? Cine era cel care, în calitate de chirurg, părea să-şi asume rolul unui regenerator al vieţii ? — Ofilitul şi scofîlcitul, zbanghiul, ştirbul şi spînatecul „Epidermă", cu un trup pe jumătate mort — un adevărat *memento mori !*

Şi, în vreme ce, cuprins de apăsătoarele şi înfricoşătoarele presimţiri de moarte, care însoţesc aproape întotdeauna, chiar în sufletul celor mai curajoşi, rănile făcute de gloanţe, bietului marinar, cîndva atît de robust, i se stingeau ochii, duşi în fundul capului ca o lună pierdută în nori, — în vremea asta, „Moş Epidermă", deşi trăia de ani de zile închis ca-ntr-o raclă în trupul lui uscat, se amăgea cu iluzia, caracteristică bătrînilor, că viaţa lui e la fel de sigură ca puterea unui urs de-a îmbrăţişa. Viaţa e, într-adevăr, mai cumplită decît moartea; chiar dacă inima i-ar bate-n piept ca un tun, nici un om nu trebuie să se încreadă în viaţă, căci, în predestinata rînduială a lucrurilor, acea viaţă puternică nu-i cîtuşi de puţin mai sigură decît viaţa unui om aflat pe patul de moarte. Astăzi ne umplem plămînii cu aer, iar viaţa ne curge prin vine ca o mie de Niluri, dar mîine s-ar putea să ne prăbuşim morţi, cu vinele uscate ca albia rîului Chedron [1] pe vreme de secetă.

— Şi acum, tinerii mei domni, continuă bătrînul adresîndu-se asistenţilor, pînă ce-şi va veni în fire pacientul, îngăduiţi-mi să vă descriu extrem de interesanta operaţie pe care mă pregătesc s-o efectuez.

— Domnule chirurg al flotei, îl întrerupse doctorul Bandaj, cu o plecăciune, dacă aveţi de gînd să conferenţiaţi, îngăduiţi-mi să vă dau dinţii — ei vă vor face mai uşor de înţeles conferinţa.

Şi spunînd acestea, îi întinse cele două proteze semicirculare, de fildeş.

---

[1] Rîu şi vale în vechiul Canaan (se varsă în Marea Moartă).

— Îți mulțumesc, doctore Bandaj, îi spuse bătrînul și, vîrîndu-și în gură protezele, vorbi astfel :

— Și acum, tinerii mei domni, dați-mi voie să vă atrag mai întîi atenția asupra admirabilului schelet din fața dumneavoastră. L-am adus aici în cutia lui, direct din cabina mea, unde-l țin de obicei — l-am adus anume pentru edificarea dumneavoastră, tinerii mei domni. Am procurat personal acest schelet de la Departamentul Hunterian [1] al Colegiului Regal de Medicină din Londra. Este o adevărată capodoperă artistică. Dar n-avem vreme să-l examinăm. Ar fi o lipsă de tact să vi-l descriu acum (și aruncă o privire aproape blajină spre pacient, care tocmai deschidea din nou ochii), totuși dați-mi voie să vă indic pe acest femur (și-l desprinse din schelet, cu o smucitură delicată) locul exact în care îmi propun să efectuez operația. *Aici*, domnilor, aici este locul. Observați că-i foarte aproape de punctul de articulație cu noada.

— Da, domnilor, se amestecă în vorbă doctorul Pană, înălțîndu-se în vîrful picioarelor, — da, e chiar lîngă locul unde *acetabulum* [2] se articulează cu *os innominatum* [3].

— Unde ți-e, Dick, tratatul despre oase al lui Bell ? îi șopti unul dintre asistenți celui de lîngă el. Pană și-a petrecut toată dimineața studiindu-l, pentru a memora denumirile latinești.

---

[1] *John Hunter* (1728—98), anatomist și chirurg englez.

[2] Cavitate în partea laterală a *coccis*ului, în care se articulează capătul femurului.

[3] Altă denumire a coccisului (literal : osul inomabil).

— Doctore Pană, zise „Moş Epidermă“, cu o căutătură rea, ne vom dispensa de comentariile dumitale, pentru moment. Și acum, tinerii mei domni, vă dați desigur seama că, întrucît locul ce urmează a fi operat se află atît de aproape de organele vitale, el capătă o importanță deosebită şi impune o mînă sigură și un ochi exact, deși, la urma urmei, pacientul ar putea să și moară sub mîna mea.

— Repede, *steward*, puțină apă ! iarăşi leşină ! strigară într-un glas cei doi marinari.

— Nu vă faceţi griji din pricina camaradului vostru, băieți, îi liniști bătrînul. Vă repet că nu-i ceva neobişnuit ca, în astfel de ocazii, pacientul să manifeste oarecare emotivitate, cel mai adesea sub forma unui leşin. E şi firesc să fie așa. Dar nu trebuie să amînăm operaţia. *Steward* dă-mi cuţitul acela — nu, cel de alături, aşa. Îşi vine în fire, cred, adăugă el, pipăind pulsul pacientului. Eşti gata, domnule ?

Această ultimă întrèbare era adresată unuia dintre asistenţii lui de pe „Neversink“, un tînăr înalt, sfrijit, cadaveric, îmbrăcat într-un soi de giulgiu de pînză albă, încheiat la gît și revărsat pînă la glezne. Şedea pe un butoiaş de chibrituri — sub scheletul ce se bălăbănea mereu — la picioarele mesei, gata să apuce mădularul rănit, întocmai ca un ucenic tîmplar care se pregăteşte să-l ajute pe meşter la tăierea unei scînduri.

— *Steward*, adu bureţii ! zise bătrînul, scoţîndu-şi pentru ultima oară dinţii şi suflecîndu-şi şi mai mult mînecile. Apoi, prinzîndu-l pe pacient de încheietura mîinii, adăugă :

— Marinari, apucaţi-l de braţe şi ţineţi-l culcat! *Steward,* pune mîna pe arteră! Voi începe de îndată ce pulsul va începe să-i... *Acum! acum!*

Şi, slobozind încheietura, pipăi cu atenţie coapsa, se aplecă o clipă asupră-i şi-şi înfipse în carnea ei, fără greş, bisturiul fatal. Cînd acesta atinse pielea, doctorii înşiraţi în jur îşi priviră simultan ceasurile pe care le ţineau în mîini. Cît despre pacient, zăcea, cu ochii groaznic de dilataţi, într-un soi de transă. Nu se auzea nici o suflare, dar în clipa cînd carnea tremurătoare se desfăcu, într-o despicătură prelungă şi adîncă, un şuvoi de sînge ţîşni dintre pereţii vii ai rănii, prelingîndu-se peste coapsă, în două şuvoiaşe, fiecare în altă direcţie. Bureţii fură numaidecît înmuiaţi în băltoaca purpurie. Feţele tuturor celor prezenţi înmărmuriseră. Pacientul se zvîrcoli şi scoase un ţipăt, dar camarazii lui îl ţintuiră pe masă; între timp, piciorul era tăiat fără milă, de jur împrejur.

— Ferăstrăul! porunci „Moş Epidermă“.

În clipa următoare, ferăstrăul se şi afla în mîna lui.

Absorbit de operaţie, se pregătea să-l folosească, dar, ridicîndu-şi privirea spre asistenţi, le spuse:

— Doreşte careva dintre voi, tinerii, să aplice ferăstrăul? E un caz splendid!

Se oferiră mai mulţi voluntari. După ce alese pe unul dintre ei, bătrînul îi înmînă instrumentul, spunîndu-i:

— Nu te grăbi! Cu o mînă sigură! Hai!

Sub privirile pizmaşe ale colegilor săi, junele asistent se puse, cam cu sfială, pe lucru, dar bătrînul, care-l urmărea atent din ochi, îi smulse deodată ferăstrăul din mînă, răcnind:

— În lături, măcelarule ! Îți faci de rîs profesiunea ! Uită-te *la mine* !

Vreme de cîteva momente nu se auzi decît hîrșcăitul ferăstrăului ; apoi rănitul păru să fie tăiat în două, căci piciorul îi lunecă încetișor în brațele lunganului aceluia lugubru, înfășurat într-un giulgiu. Lunganul plecă numaidecît și ascunse sub un tun piciorul tăiat.

— Doctore Ferăstrău, rosti „Moș Epidermă", întorcîndu-se politicos spre chirurgul de pe „Buccaneer", n-ai vrea să scoți dumneata arterele ? Ele îți stau la dispoziție, domnule.

— Hai, Ferăstrău ! Scoate-le ! îl îndemnă și doctorul Bandaj.

Doctorul Ferăstrău se supuse și, în timp ce efectua, cu oarecare modestie, această operație, „Moș Epidermă" le vorbea astfel tinerilor asistenți :

— Domnii mei, vom trece acum la explicațiile promise. *Steward,* dă-mi te rog osul ăla !

Și, apucînd femurul cu mîinile-i încă însîngerate, îl ridică la vedere în fața auditoriului și spuse :

— Tinerii mei domni, observați că exact *aici,* în locul acesta, asupra căruia vă atrăsesem atenția ceva mai înainte, da, exact în locul acesta a fost efectuată operația. Cam aici, domnii mei, da, *aici* (și-și ridică mîna cu vreo cîțiva centimetri deasupra femurului) se afla artera cea mare. Observați însă că n-am folosit scalpelul — nu-l folosesc niciodată. Degetul arătător al *steward*-ului meu este mult mai bun decît un scalpel, fiindcă-i mai ușor de mînuit și fiindcă nu apasă vinele mai mici. Mi s-a spus, însă, domnilor, că un anume *Seignior* Seignioroni, un chirurg din

Sevilla, a inventat recent un admirabil instrument menit să înlocuiască demodatul și greoiul scalpel. Pe cîte înțeleg, e vorba de ceva în genul unui compas, care se manevrează cu ajutorul unui mic șurub al lui Arhimede [1], da, da, e o invenție foarte ingenioasă, din toate punctele de vedere, deoarece capetele compasului (și-și îndoi arătătorul și degetul gros) pot fi astfel îndoite încît să se apropie de... Dar văd că nu mă ascultați cu atenție, domnii mei !

Fiind mai interesați de ceea ce făcea doctorul Ferăstrău, care tocmai vîra ață într-un ac pentru a coase marginile ciotului, tinerii asistenți nu se sfiiseră să-și întoarcă privirile de la conferențiar.

Peste cîteva clipe rănitul, leșinat, fu luat și dus jos la infirmerie. Cînd perdeaua se lăsă din nou, după plecarea pacientului, bătrînul — care ținea mereu femurul scheletului în mîinile-i însîngerate — își continuă comentariile asupra lui.

— Și acum, tinerii mei domni, încheie el, o consecință nu dintre cele mai puțin importante ale acestei operații va fi găsirea glonțului, care, în cazul cînd piciorul n-ar fi fost amputat, ar fi putut rămîne multă vreme nedescoperit, sfidînd pînă și cea mai atentă investigație. Glonțul acela, domnii mei, a străbătut desigur un drum circular, ceea ce nu este deloc neobișnuit în cazurile cînd direcția glonțului e piezișă. Într-adevăr, învățatul Hennen ne relatează despre cazul remarcabil, aș putea zice chiar incredibil, al unui soldat, prin gîtul căruia a pătruns un glonț, în partea denumită *mărul lui Adam*...

---

[1] Instrument în formă de șurub, folosit la scoaterea apei printr-o țeavă.

— Da, îl întrerupse doctorul Pană, ridicîndu-se în vîrful picioarelor, *pomum Adami*.

— Intrînd în punctul numit *mărul lui Adam*, continuă bătrînul, subliniind cu tărie aceste cuvinte, glonțul a străbătut de jur împrejur gîtul și, ieșind prin gaura prin care intrase, l-a rănit pe soldatul de-alături. Glonțul a fost extras mai tîrziu din acest al doilea soldat, ne relatează Hennen, și s-a constatat atunci că de glonț erau lipite bucățele din pielea primului soldat. Dar, tinerii mei domni, cazurile cînd substanțe străine pătrund în corpul unui om atins de un glonț sînt foarte frecvente. Fiind detașat la acea epocă pe o navă a Statelor Unite, m-am nimerit aproape de Ayacucho, localitate din Peru unde tocmai avusese loc o mare bătălie. A doua zi după această bătălie, am văzut într-una din barăcile răniților un soldat care, fiind grav rănit la creier, își pierduse mințile și se sinucisese c-un pistol, în infirmerie. Glonțul pătrunsese în căptușeala tichiei lui de noapte...

— Ca într-un *cul-de-sac*[1], desigur, zise nedomolitul doctor Pană.

— De data aceasta ai folosit singurul termen just, doctore Pană. Și îngăduiți-mi, tinerii mei domni, să mă folosesc de prilej pentru a vă spune că un adevărat om de știință (și-și umflă puțin pieptul scobit) nu recurge decît rareori la cuvinte savante, și atunci, doar cînd nu găsește altele spre a-și exprima gîndul — pe cînd diletantul (și aruncă o privire spre doctorul Pană) își închipuie că, rostind cuvinte savante ar dovedi că pricepe pro-

[1] Fundătură (fr.).

blemele științei. Băgați-vă bine în cap această remarcă, tinerii mei domni, și chiar dumneata, doctore Pană, ai face bine să reflectezi la ea. Așadar, domnii mei, glonțul a fost extras mai apoi printr-o presiune exercitată asupra părții exterioare a pomenitului *cul-de-sac*, o operație simplă, dar neînchipuit de frumoasă. Guthrie [1] relatează un caz oarecum asemănător, foarte interesant — dar desigur că l-ați reținut citind binecunoscuta-i lucrare *Tratat despre rănile provocate de gloanțe*. Acum vreo douăzeci de ani, aflîndu-mă lîngă lordul Cochrane — pe atunci amiral al flotei acestei țări (și arătă spre țărm, printr-un sabord), am văzut deodată că un marinar de pe vasul pe care fusesem detașat, primise în timpul blocadei din Bahia un glonț în picior și...

Între timp, însă, neastîmpărul pusese stăpînire pe auditoriu, îndeobște pe chirurgi, de aceea bătrînul se întoarse brusc spre ei și le spuse :

— Dar nu vreau să vă mai rețin, domnilor, cred că sînteți așteptați la masă pe vasele voastre. Doctore Ferăstrău, poate că dorești să te speli pe mîini înainte de-a pleca. Uite ligheanul, domnule, — vei găsi un prosop curat pe vergea. În ce mă privește, folosesc rareori prosopul.

Și-și scoase batista din buzunar.

— Iar acum, domnilor, trebuie să vă părăsesc, zise el, înclinîndu-se. Mîine, la orele zece, mădularul amputat se va afla pe această masă, și voi fi fericit să vă reîntîlnesc pe toți aici. Cine-i acolo ? adăugă el privind spre perdea, care tocmai foșnise.

---

[1] *Samuel Guthrie* (1782—1848), chirurg american.

— Nu vă supărați, domnule, dar pacientul a murit, rosti *steward*-ul.

Bătrînul se întoarse din nou cu fața spre oaspeți și le spuse :

— Domnilor, cadavrul se va afla de asemenea aici, la orele zece fix. Am prevăzut că operația ar putea fi fatală. Omul era din cale-afară de slăbit. Bună ziua, domnilor.

Și „Moș Epidermă" plecă.

— Nu cumva vrea să se-atingă de cadavru ? ! exclamă doctorul Ferăstrău, foarte tulburat.

— A, nu, zise Rotulă, așa i-e obiceiul. Vrea să spună, desigur, că, înainte de a fi dus pe țărm pentru a fi îngropat, cadavrul poate fi examinat.

Doctorii cu fireturi de aur urcară spre puntea de comandă. Gornistul chemă al doilea cuter, iar acesta îi duse, pe rînd, la respectivele nave.

În seara zilei următoare, camarazii marinarului mort îi transportară rămășițele la țărm și le îngropară în veșnic primăvăraticul cimitir protestant, foarte aproape de Plaja Flamingo, într-un loc de unde se vedea bine golful.

CAPITOLUL LXIV

Despre trofeele din flota de război

Cînd al doilea cuter o porni spre navele de război americane, pentru a le restitui chirurgii — așa cum o pilotină își imparte piloții în rada unui port — el trecu

pe lîngă mai multe fregate străine, dintre care două, una englezească şi alta franceză, stîrniseră multe comentarii la bordul vasului „Neversink". Aceste fregate îşi desfăşuraseră adeseori pînzele în acelaşi timp cu vasul nostru, de parcă ar fi vrut să compare destoinicia respectivelor echipaje.

Cînd noi eram aproape gata să pornim în larg, fregata engleză ridică ancora şi, cum briza era prielnică, se strecură, cu toate pînzele sus, printre celelalte vase de război, lunecînd de cîteva ori chiar pe sub pupa vasului nostru. De cîte ori o vedeam că se-apropie, o salutam coborînd puţin pavilionul, iar ea ne răspundea politicos la salut. Ne invita, pasămite, la o întrecere, iar unii dintre noi spuneau că, la ieşirea din golf, căpitanul nostru ar fi dispus să accepte ideea, mai ales că, după cum se ştie „Neversink" trecea drept cea mai sprintenă navă a flotei americane. Poate că tocmai de aceea o şi chema la întrecere fregata străină.

O parte din membrii echipajului nostru erau nerăbdători să primească provocarea, poate din pricina unui mic amănunt, pe care cîţiva dintre ei îl socoteau cam iritant. La o distanţă de cîteva cabluri de cabina comandorului nostru se afla fregata „President", arborînd drapelul cu crucea sfîntului Gheorghe. După cum o arăta numele său, această frumoasă navă era americană la origine, dar întrucît fusese capturată în cursul ultimului război cu Anglia, ea naviga acum ca un trofeu al englezilor.

Gîndiţi-vă, bravii mei compatrioţi — oriunde v-aţi afla — pe ţărmul oceanului sau pe nesfîrşitele maluri

ale rîurilor Ohio și Columbia, — gîndiți-vă la durerea ce ne-a sfîșiat inimile, nouă, patrioților de pe mări, văzînd că stejarii Floridei și brazii înverzitului Maine au luat drumul vechii Anglii! Dar unii marinari se consolau cu gîndul că, undeva, sub pavilionul cu stele și dungi, naviga fregata „Macedonian“, o navă britanică la origină, care arborase cîndva drapelul de luptă al Marii Britanii, — gînd ce-i umplea de bucurie, așa cum celălalt gînd îi umplea de amărăciune pe cei dintîi.

S-a statornicit de mult obiceiul de a se cheltui sume oricît de mari pentru repararea unui vas capturat, spre a-l face să dăinuie cît mai mult, întru amintirea faptei eroice a cuceritorului. Bunăoară, flota britanică numără numeroși „Monsieurs“, vase de linie capturate de la francezi. Dar noi, americanii, putem arăta doar foarte puține asemenea trofee, deși ne-ar face, desigur, mare plăcere să avem mai multe.

Eu, unul, de cîte ori am privit aceste trofee plutitoare mi-am amintit de o scenă la care-am asistat cîndva într-o așezare de coloniști de pe malul apusean al fluviului Mississippi. Nu departe de acea așezare, în a cărei piață se mai pot vedea și azi cioturile copacilor falnici de odinioară, trăiau pînă acum cîțiva ani rămășițele unui trib de Indieni Sioux, care vizitau adesea așezările albilor, pentru a-și cumpăra haine și tinichele.

Într-o seară aurie de iulie, cînd soarele apunea într-un rug roșu, stăteam pe-acolo, îmbrăcat în straiele mele de vînătoare, cînd, deodată, am văzut ieșind din pălălaia acelui asfințit o namilă de Indian, drept ca un brad, cu

un *tomahawk* strălucitor și mare cît o bardă, proptit pe pieptu-i, într-o poziție de odihnă marțială. Înfășurat în pătura lui, se plimba gînditor pe ulițele satului, ca un rege pe-o scenă, lăsînd să se vadă pe spatele păturii o sumedenie de mîini, zugrăvite stîngaci, în roșu — una dintre ele părea să fi fost desenată de curînd.

— Cine-i acest războinic ? întrebai eu. Și ce-i cu mîinile astea însîngerate ?

— Războinicul acesta este *Tăciune aprins,* mă lămuri un pioner de lîngă mine, încălțat în mocasini. Se plimbă pe-aici pentru a-și arăta ultimul trofeu. Fiecare dintre mîinile acelea reprezintă un dușman scalpat de *tomahawk*-ul lui ; tocmai a trecut pe la Ben Browns, pictorul care i-a desenat mîna aceea roșie, pe care-o vezi. Fiindcă aseară, acest *Tăciune aprins* l-a învins pe *Făclie galbenă,* căpetenia unei bande de Piei-Roșii.

Sărmane sălbatic ! mi-am zis. Asta te face să te plimbi cu atîta semeție ? Te umfli în pene la gîndul c-ai săvîrșit o crimă, cînd același lucru l-a săvîrșit, nu o dată, vreun pietroi care cădea din întîmplare ? Este, oare, un motiv de mîndrie doborîrea unui bărbat, înalt și drept ca un turn, care, pentru a se împlini, a avut nevoie, poate, de treizeci de veri bune ? Sărmane sălbatic ! Socoți că-i o faptă eroică să mutilezi și să distrugi ceea ce Dumnezeu însuși a făurit în peste un sfert de veac ?

Și totuși, frați creștini, ce altceva sînt fregata americană „Macedonian“ și fregata engleză „President“, decît două mîini însîngerate, ca acelea zugrăvite pe pătura acestui sărman sălbatic ?

Nu există oare Moravi[1] pe Lună, de nu s-a găsit încă nici un misionar să ne viziteze sărmana planetă păgînă, pentru a civiliza civilizația și a creștina creștinătatea ?

CAPITOLUL LXV

O întrecere nautică

Am zăbovit atît de mult la Rio — numai comandorul știe din ce motiv — încît marinarii, nerăbdători, au început să spună că fregata noastră o să sfîrșească prin a eșua pe oasele de vită aruncate zilnic peste bord de către bucătari.

În cele din urmă, însă, am primit vești bune :

— Ridicăm ancora, băieți !

Și într-adevăr, într-o dimineață luminoasă, devreme, în timp ce soarele răsărea la orizont, bătrîna noastră ancoră a fost scoasă din mare.

Briza din Rio, briză care adie dinspre uscat — singura în stare să ajute o corabie să iasă din golf — este întotdeauna slabă și lîncedă. Ea vine din niște grădini cu parfum de lămîi și de cuișoară, înmiresmată de toate mirodeniile de la Tropicele Capricornului. Întocmai ca bătrînul Mahomed, căruia îi plăcea atîta să-și umple nările cu parfumuri și esențe rare, și care obișnuia să iasă

[1] Aluzie la secta *Moravilor*, o sectă protestantă întemeiată în Saxonia, în 1746, de un grup de emigranți din Moravia, influențați de învățătura lui Jan Hus.

din serele neveste-si Khadija[1], pentru a se bate cu vînjoșii fii ai lui Koriesh[2]. — această briză din Rio vine, împovărată de miresme dulci, să se bată cu vînturile sălbatice ale mării.

Lunecînd ca o lebădă falnică, fregata a coborît încet pe apele golfului, pînă-a ajuns în larg, legănată de valurile line. Drept în urma noastră venea fregata engleză, al cărei arbore mare era încununat, ca o catedrală de clopotnița ei, de drapelul cu crucea-simbol al unei religii a păcii; iar în spatele fregatei engleze fîlfîia ca un curcubeu drapelul Franței, simbolizînd și el hotărîrea Domnului de a nu mai duce război pe pămînt.

Atît fregata engleză cît și cea franceză păreau puse pe întrecere, iar noi, yankeii, am jurat pe gabiile și pe rîndunicile noastre ca, în noaptea aceea, să le lăsăm scînteietoarele drapele să pălească printre constelațiile sudului, în vreme ce noi am fi gonit ca vîntul spre miazănoapte.

— Da, da, zise „Jack Nebunul", drapelul cu sfîntul Gheorghe va rămîne, ca și Crucea Sudului, departe, dincolo de orizont, în timp ce frumosul nostru drapel înstelat va străluci singur în miazănoapte, ca Ursa Mare la Pol. Hai, apropiați-vă, Curcubeu și Cruce!

Dar vîntul suflă multă vreme foarte slab, — încă mahmur după beția trasă, noaptea, pe țărm, și, cu toate că dimineața se apropia de amiază, „Căpățîna de zahăr" încă se mai zărea.

---

[1] Prima soție a lui *Mahomed* (570—632), întemeietorul islamismului.

[2] Seminția arabă din care făcea parte Mahomed.

O corabie nu-i ca un cal. De obicei un cal, dacă-i bun la trap înseamnă că nu-i rău nici la galop, pe cînd o corabie care rămîne în urmă pe-o briză ușoară, poate cîștiga cursa de îndată ce briza se întețește, îngăduindu-i să alerge în galop. Așa s-a întîmplat și cu noi. La început, fregata engleză ne-o luase înainte, cu trufie ; apoi fregata franceză ne salutase politicos din mers. Iar bătrînul „Neversink", rămas în urmă, blestema briza aceea moleșită. La un moment dat, toate cele trei fregate ajunseră să se alinieze în diagonală, atît de aproape una de alta, încît ofițerii aflați pe dunete se salutară cu mîna la chipiu, abținîndu-se însă de la alte politețuri. Era o plăcere să te uiți la aceste trei nave zvelte, ale căror etrave se înălțau și coborau în același timp, și să privești printre catargele lor înalte și printre velele lor care semănau cu niște pînze de păianjen gigantice, profilate pe cer.

Către asfințit, oceanul bătu din copitele-i albe, sub pintenii călărețului său, un vînt puternic venit dinspre răsărit — și atunci „Neversink", scoțînd trei rînduri de chiote — de pe punți, de pe vergi și de pe gabii — porni cu toate pînzele sus pentru a le-o lua înainte sfîntului Gheorghe și sfîntului Denis [1].

Dar e mai greu să ajungi din urmă decît să întreci. La căderea serii, noi eram încă departe — cam în locul unde, în ceasul al unsprezecelea, se afla, potrivit tradiției rabinice, bărcuța pornită pe urmele arcei bătrînului Noe.

[1] Sfîntul Denis, primul episcop al Parisului, decapitat în anul 280 și sanctificat ulterior, devenind astfel sfîntul patron al Franței.

Era o noapte noroasă, cu o ceață atît de deasă, încît străjile noastre nu mai vedeau nici un catarg străin, deși la început zăriseră, vag, siluetele celorlalte fregate. Iar cind le văzură în sfîrșit, fregata franceză era cu mult înaintea noastră, și cu foarte puțin în urma celei engleze.

Briza se ințețea mereu, dar noi — deși cu toate pînzele întinse, pînă și cu rîndunica mare — lunecam pe-un ocean de culoarea smîntînii, cu valurile înspumate. Mă aflam în clipele acelea sus pe gabie, și mă uitam, încîntat, la chila neagră a fregatei noastre care lua în coarne, ca un berbec, talazurile albe.

— C-un astfel de vînt, trebuie să-i întrecem, iubite Jack, i-am spus eu nobilului nostru șef de gabie.

— Nu uita că același vînt bate și pentru John Bull [1], îmi răspunse Jack, care, fiind englez, ținea poate mai mult cu fregata britanică decît cu „Neversink".

Dar, privind peste parapetul gabiei, exclamă :

— Tii, cum mai despicăm valurile !

Apoi, întinzîndu-și brațul, recită :

— *„Corabia, cu vîntu-n piept, despică*
Talazurile-nalte, fără frică !"

Da, Cojocele Alb, așa spune Camoëns ! L-ai citit vreodată ? Adică, ai citit *Lusiada* lui ? E epopeea lumii de pe-un vas de război, băiete ! O, de mi-ar fi comandor Gama, nobilul Gama ! Dar pe Mickle, l-ai citit tu vreodată, Cojocele Alb ? Pe William Julius Mickle [2], tra-

[1] Poreclă colectivă dată englezilor.
[2] *William J. Mickle* (1735—88), poet englez de origină scoțiană.

ducătorul lui Camoës. A fost un om deziluzionat. În afară de traducerea *Lusiadei*, a scris multe opere, astăzi uitate. I-ai citit oare vreodată balada *Cumnor Hall?* — Nu? Păi, ea i-a dat lui Walter Scott ideea romanului său *Kenilworth*. Taică-meu l-a cunoscut personal pe Mickle, cînd a plecat pe mare la bordul bătrînei fregate „Romney." Dac-ai ştii, Cojocele Alb, cîţi oameni mari au fost marinari! Se spune că însuşi Homer a fost într-o vreme marinar, întocmai ca Ulise, eroul său, care-a fost şi marinar şi constructor de nave. Aş putea să jur că şi Shakespeare a fost cîndva staroste de teuga. Mai ţii minte prima scenă din *Furtuna?* Şi Cristofor Columb, descoperitorul de lumi, a fost marinar! La fel şi Camoës, care-a plecat pe mare împreună cu Gama, — altminteri n-am fi avut niciodată bucuria de-a citi *Lusiada*. Da, am străbătut exact itinerariul lui Camoës — în jurul Capului, pînă-n Oceanul Indian. Am pus piciorul şi în grădina lui Don Jose, la Macao, şi mi-am scăldat tălpile în roua binecuvîntată a potecilor bătute de Camoës înaintea mea. Da, Cojocele Alb, am stat şi-n grota în care, potrivit legendei, Camoës a scris anumite părţi din *Lusiada*, o grotă la care-ajungi trecînd pe-o aleie şerpuitoare, străjuită de flori. Da, Camoës a fost şi el marinar! Tot astfel şi Falconer [1], al cărui *Naufragiu* va rămîne nepieritor, deşi el însuşi, sărmanul, a murit în largul mării, pe fregata „Aurora". Tata Noe a fost cel dintîi marinar. Iar sfîntul

[1] *William Falconer* (1732—1769) poet englez, autor al „Naufragiului", un poem în trei cînturi, în care este evocat naufragiul unei corăbii în largul coastelor greceşti.

Pavel știa și el să se folosească de roza vînturilor — mai ții minte, băiete, capitolul acela din *Faptele Sfinților Apostoli*[1] ? Nici eu n-aș știi să povestesc mai bine. Ai fost vreodată în Malta ? Pe vremea apostolului Pavel, i se spunea Melita. Am fost în peștera lui de pe insula aceea, şi mi s-a spus că o bucățică de piatră luată de-acolo e un talisman care te ferește de naufragii — eu, însă, n-am încercat niciodată. Gîndește-te apoi la Shelley, — a fost un marinar destul de destoinic. Săracul Shelley ! Purta și numele de Percy ! — Ar fi trebuit să-l lase să doarmă în mormîntu-i de marinar — adică în Mediterana, lîngă Livorno, unde s-a înecat, după cum știi, — în loc să-i ardă cadavrul, de parc-ar fi fost un turc păgîn ![2] E drept că mulți îl socoteau astfel, din pricină că nu se ducea la liturghie, și din pricină că scrisese *Crăiasa Mab*"[3]. Trelawney[4], care-a asistat la incinerarea lui, a fost și el un călător pe oceane !

Iar cît despre Byron, care-a pus pe rugul lui Shelley o bucată din chila unei bărci — pentru ca epava omenească să se mistuie în focul unei alte epave — n-a fost

---

[1] In cap. 27 al acestora se povestește despre călătoria pe mare a sfîntului Pavel ; pentru a fi judecat în Italia, de Caesar, el a fost trimis, în lanțuri, cu o corabie care a naufragiat lîngă Malta.

[2] *Percy Bysshe Shelley* (1792—1822) a murit în golful Spezzia, ambarcațiunea lui fiind surprinsă de o furtună. Cadavrul poetului englez a fost incinerat pe plaja de la Via Reggio.

[3] Poem filosofic scris de Shelley în tinerețe și publicat în 1813.

[4] *Edward John Trelawney* (1792—1881), prieten cu Byron și Shelley, el însuși scriitor.

el oare, în felul lui, un marinar, un matelot amator ? Căci altminteri, cum ar fi putut să palpite în versurile lui oceanul, într-un ritm atît de grandios ? Da, Cojocele Alb — mă asculţi ? — încă nu s-a pomenit pe lume om mare, care să-şi fi petrecut toată viaţa doar pe uscat. A respira aerul mării, băiete, înseamnă să fii inspirat. Mulţi au devenit cu adevărat poeţi, şi şi-au întrecut rivalii, abia cînd s-au dus pe mare, pierzînd din vedere uscatul. Fiindcă, vezi tu, oceanul nu admite impostura, el sfărîmă puntea şubredă de sub picioarele poeţilor calpi, şi-i face pe aceştia să-şi cunoască lungul nasului. Viaţa de marinar este, îţi repet, singura în stare să ne dezvăluie adevărata măsură. Ce ne spune oare *Biblia,* cea binecuvîntată ? Nu ne spune ea, oare, că numai noi, oamenii de pe gabii, putem vedea minunile şi frumuseţile lumii ? Nu-mi tăgădui *Biblia,* băiete ! Tii, cum se mai leagănă gabia asta, a noastră ! adăugă el agăţîndu-se de un sart. — Dar asta-i încă o dovadă că am dreptate să spun că marea-i un leagăn al geniilor. Înălţaţi-vă şi prăbuşiţi-vă, talazuri !

— Dar *dumneata,* vrednice Jack, ce altceva eşti, dacă nu un marinar ? îl întrebai eu.

— Mă faci să rîd, băiete, îmi răspunse Jack Chase, aruncîndu-mi o privire ca aceea a unui arhanghel sentimental, osîndit să-şi petreacă în dizgraţie veşnicia. Să nu uiţi, Cojocele Alb, că există pe lume mulţi oameni mari, pe lîngă comandori şi căpitani.

Şi, lovindu-şi fruntea, adăugă :

— Eu am aici un har care, sub zodii mai prielnice, poate sub steaua solitară ce străluceşte printre norii de colo, ar fi putut să facă din mine un al doilea Homer. Dar

soarta e soartă, Cojocele Alb, iar noi, Homerii care-am ajuns să fim șefi de gabie, sîntem nevoiți să ne scriem odele în propriile noastre inimi, și să le publicăm în propriile noastre cugete. Dar ia te uită, căpitanul a ieşit pe dunetă !

Era pe la miezul nopţii, însă toţi ofiţerii se aflau pe punte.

Secundul care comanda cartul strigă către omul de veghe de pe bompres :

— Hei ! îi zărești pe rivalii noştri ?

— Nu văd nimic, domnule.

— Nu vede nimic, domnule căpitan, raportă secundul, apropiindu-se, cu mîna la chipiu.

— Cheamă-i pe toți oamenii ! tună căpitanul. Fregata asta nu va fi întrecută, cîtă vreme voi păşi pe puntea ei !

Toţi marinarii fură treziţi, iar hamacele lor fură așezate în plase pentru restul nopţii, aşa fel ca nimeni să nu mai poată dormi la căldurică.

Se cuvine să spunem aici, pentru a explica metodele folosite de căpitan spre a ne face să cîştigăm întrecerea, că „Neversink" era socotit, chiar la cîţiva ani după lansarea lui la apă, drept unul dintre cele mai încete vase din flota americană. Dar, aflîndu-se odată în Mediterana, în portul Mahon [1], o porni la drum cu o *asietă* [2] foarte

---

[1] Port în insulă Minorca (din Baleare).

[2] *Asietă*, poziția de echilibru a unei nave în plan longitudinal, definită prin unghiul de înclinare al chilei față de planul de bază orizontal sau prin diferența între pescajele pupa şi prova.

nepotrivită pentru navigaţie, cel puţin aşa se credea. Etrava i se împotmolise în apă, iar pupa îi stătea cu călcîiele-n aer. Dar, spre mirarea tuturor, vasul, aşezat în această poziţie caraghioasă, începu în curînd să gonească pe apă, întrecînd toate celelalte corăbii aflate în port. De atunci încoace, toţi căpitanii aveau să-i dea vasului o *asietă negativă* [1], în toate călătoriile. Tot de atunci, „Neversink" îşi cîştigase renumele de *clipper* [2].

Să ne întoarcem însă la întrecerea noastră. După ce toţi membrii echipajului se înfăţişară înaintea lui, căpitanul Claret îi folosi ca pe nişte greutăţii vii, pentru a asigura vasului *asieta* cuvenită, calculată în mod ştiinţific. Unii dintre ei fură trimişi pe spardec cu ghiulele grele în mîini, şi luară poziţie în diferite locuri, avînd ordin să nu se mişte de-acolo, pentru a nu zădărnici cumva planurile căpitanului. Alţii fură repartizaţi de-a lungul punţii tunurilor şi de-a lungul punţii-dormitor, după ce primiră ordine asemănătoare; apoi, ca o încununare a tuturor acestor măsuri, mai multe tunuri fură scoase de pe afeturile lor şi atîrnate de traversele punţii principale, pentru a imprima mişcărilor fregatei o vibraţie cît mai vie.

Şi astfel, cei cinci sute de membri ai echipajului au stat, toată noaptea, afară — unii dintre ei pe o ploaie torenţială — pentru ca „Neversink" să nu poată fi învins. Dar tihna şi mulţumirea oricăror greutăţi vii atîrnă ca un fir

---

[1] *Asietă negativă*, cînd pescajul prova este mai mare decît pescajul pupa. *(Pescaj*, distanţă măsurată pe verticală de la planul inferior al chilei pînă la planul liniei de plutire a navei. Reprezintă adîncimea părţii imerse a unei nave).

[2] Velier rapid.

de praf în balanța acelora care conduc lumea noastră, asemănătoare c-un vas de război.

Lunga și chinuitoarea noapte se sfîrși în cele din urmă și, cînd se crăpă de ziuă, omul de veghe de pe bompres fu întrebat dacă vede ceva. El răspunse, însă, că nu vedea nimic. Se lumină de-a binelea, dar nici atunci nu văzurăm nimic, atît în urma, cît și înaintea noastră.

— Unde-or fi ? strigă căpitanul.

— Departe, domnule, în urma noastră, firește, îi răspunse ofițerul de cart.

— Ba, departe *înaintea* noastră, domnule, rosti în șoaptă Jack Chase, sus pe gabie.

Tocmai așa stăteau lucrurile ; și nici un muritor n-ar putea spune, nici pînă-n ziua de astăzi, care dintre noi a învins, deoarece pe ceilalți nu i-am mai văzut niciodată de-atunci încoace. Cojocel Alb, însă, va jura cu amîndouă mîinile pe tunurile de la prova lui „Neversink", că noi, yankeii, am ieșit învingători.

CAPITOLUL LXVI

Cum se distrează oamenii pe un vas de război

După întrecerea aceea (un fel de concurs hipic al oamenilor din flota de război), am avut parte de multe zile frumoase, în timpul cărora am putut înainta spre miazănoapte, mînați de alizee. Însuflețiți de gîndul că se-ntorc în patrie, mulți marinari săreau în sus de bucurie ;

disciplina pe vas începuse să cam slăbească. Pentru a face să treacă mai ușor *carturile mici*, oamenii recurgeau la numeroase distracții, — aceste *carturi mici* (cîte două ore, în prima parte a serii) fiind singurele carturi în care echipajele mai tuturor vaselor au voie să se distreze.

Printre distracțiile permise de autorități pe „Neversink" se numărau scrima cu bățul, boxul, jocul numit „Între ciocan și nicovală", și bătaia cu capetele. Toate acestea se desfășurau sub patronajul direct al căpitanului, căci altfel — avînd in vedere urmările la care putea duce cîteodată — ar fi fost desigur strict interzise. Printr-o ciudată coincidență, cînd un căpitan de marină se nimerește să nu fie un admirator al „artei pumnului", echipajul său se distrează rareori cu acest sport.

„Scrima cu bățul" este, după cum știe oricine, o distracție foarte plăcută : doi oameni, stînd la o distanță de cîțiva pași unul de celălalt, își ciomăgesc capetele cu cîte-un băț lung. Cîtă vreme nu ești lovit, te distrezi grozav, dar o lovitură îți poate tăia cheful, — cel puțin așa pretind oamenii cu scaun la cap. Cînd e practicat pe uscat, combatanții poartă niște coifuri grele, împletite din sîrmă, pentru a putea para loviturile. Dar singurele coifuri purtate de marinarii noștri erau acelea cu care fuseseră înzestrați de maica Natură. Iar în loc de florete, aveau niște vergele de tun.

„Boxul" e un fel de scrimă în care pumnii înlocuiesc floretele. Doi oameni se bat cu pumnii (aceste gheme de articulații, permanent legate de brațe, și strînse sau desfăcute, după cum vrea stăpînul lor), pînă-n clipa cînd

unul dintre ei, socotind c-a fost pocnit îndeajuns, strigă : „destul !"

„Între ciocan și nicovală" este un sport practicat în felul următor de către amatori : pacientul nr. 1 se trîntește în patru labe, și-l apucă de mîini și de picioare pe pacientul nr. 2, care-și azvîrle fundul spre fundul pacientului nr. 1, pînă cînd acesta este trimis, cu o lovitură puternică, de-a rostogolul pe punte.

Bătaia cu capetele — așa cum se desfășura ea sub patronajul căpitanului Claret — este o luptă între doi negri (albii n-ar corespunde) care se bat cap în cap ca berbecii. Acesta era sportul preferat al căpitanului. În timpul *carturilor mici*, „Apă de roze" și „Zi de mai" erau mereu chemați în partea de sub vînt a punții superioare centru, pentru a-și izbi capetele, spre bucuria căpitanului.

„Zi de mai" era un negru vînjos — un adevărat „taur negru", cum îi ziceau marinarii — cu o căpățînă ca o căldare de fier ; drept care, îndrăgea mult acest sport. Dar „Apă de roze" era un mulatru subțirel și destul de frumușel, care avea oroare de pomenitul sport. Cum, însă, trebuia să se supună ordinelor căpitanului, bietul „Apă de roze" era obligat să se prezinte și se punea în poziție de apărare, căci altminteri „Zi de mai" l-ar fi azvîrlit în mare, prin vreun sabord. Mi-era tare milă de bietul „Apă de roze" ! Dar mila mea s-a prefăcut într-o sfîntă indignare, în urma tristului deznodămînt al uneia dintre aceste lupte de gladiatori.

Se pare că, încurajat de aplauzele căpitanului — care de altfel nu-l lăuda cu vorba — „Zi de mai" începuse

să-l cam disprețuiască pe adversarul său, ca pe-un laș fără cap, deși nu și fără minte — în timp ce el însuși era un mare războinic, fără minte, dar cu cap.

În consecință, într-o seară, după ce se pocniseră zdravăn, spre satisfacția căpitanului, „Zi de mai“ îi spuse între patru ochi lui „Apă de roze“ că-i un „cioroi“, termen din cale afară de jignitor pentru un negru. Adînc jignit, „Apă de roze“ îi dădu a înțelege lui „Zi de mai“ că se-nșală amarnic, fiindcă maică-sa, o sclavă neagră, fusese ibovnica unui plantator din Virginia, care făcea parte dintr-o veche familie din acel stat. O nouă insultă fu rostită după această nevinovată mărturisire ; celălalt replică. Într-un cuvînt, cei doi sfîrșiră prin a se încleșta într-o luptă pe viață și pe moarte.

Sergentul de bord îi prinse asupra faptului și-i aduse pe amîndoi în fața catargului. Căpitanul se apropie de ei.

— Domnule, vă rog, îi spuse bietul „Apă de roze“, de vină-i numai bătaia aia cu capetele. „Zi de mai“ m-a luat la mișto.

— Domnule sergent, i-ai văzut bătîndu-se ? întrebă căpitanul.

— Da, domnule căpitan, răspunse sergentul de bord, salutînd cu mîna la chipiu.

— Pregătește grătarele ! porunci căpitanul. O să vă învăț eu minte că, dacă vă îngădui din cînd în cînd să vă bateți *în joacă*, asta nu-nseamnă că vă puteți bate *de-a binelea*. Fă-ți datoria, ajutor de boțman !

Și cei doi negri fură biciuiți.

Faptul că, deși „Zi de mai“ era favoritul lui — cel puțin pe ring — căpitanul nu i-a arătat nici un fel de

părtinire, se cuvine subliniat cu tărie : căpitanul a poruncit, cu o desăvîrşită imparţialitate, ca amîndoi vinovaţii să fie scărmănaţi.

Observasem şi cu prilejul celor întîmplate curînd după spectacolul de teatru oferit pe vas în largul Capului Horn, că ofiţerii îşi schimbă cu uşurinţă atitudinea, redevenind severi după o relaxare vremelnică. Aşa şi acum, cu căpitanul Claret. Un om de pe uscat care l-ar fi văzut în timpul unui *cart mic*, în partea de sub vînt a punţii superioare centru, urmărind cu încîntare lupta dintre cei doi gladiatori şi făcînd în răstimpuri cîte o remarcă hazlie — l-ar fi putut socoti pe căpitanul Claret un părinte indulgent al echipajului, un părinte care uita, poate, să-şi păstreze cuvenita autoritate, dintr-un exces de generozitate sufletească. Omul de pe uscat ar fi putut vedea în căpitanul Claret o nobilă ilustrare a comparaţiilor poetice, făcute de eminenţii jurişti navali Tenterden şi Stowell [1] între un căpitan şi-un părinte, şi între un căpitan şi-un patron de ucenici.

Nimic nu poate fi însă mai oribil decît schimbarea la faţă a ofiţerilor, care redevin severi, după ce-şi leapădă masca de bunătate şi bună dispoziţie. Cum îi rabdă inima ? Eu, unul, dacă i-am zîmbit o dată cuiva — fie şi unui om cu mult inferior mie, — n-aş mai fi în stare să-l osîndesc la biciuire. Ofiţeri din întreaga lume, nu lepădaţi niciodată masca pe care-o purtaţi pe puntea de comandă, pentru a o înlocui cu alta, de dragul unei satisfacţii de-o

[1] *William Scott Stowell* (1745—1836), magistrat al amiralităţii engleze.

clipă ! Cea mai groaznică şi mai otrăvitoare dintre jigniri este condescendenţa vremelnică a stăpînului faţă de sclav. Luaţi bine aminte la potentatul care se pleacă cel mai mult, căci, la o adică, el se va dovedi a fi cel mai năpraznic dintre tirani.

CAPITOLUL LXVII

Cojocel Alb este adus în faţa catargului

Silit să asist laolaltă cu ceilalţi cinci sute de membri ai echipajului la biciuirea sărmanului „Apă de roze“, nu mi-ar fi trecut prin minte că soarta mă condamnase şi pe mine să fiu biciuit, chiar a doua zi.

— Bietul mulatru ! îmi spuneam eu în gînd. Deoarece face parte dintr-un neam urgisit, e înjosit ca un cîine. Eu, însă, sînt, slavă Domnului, alb. Şi deşi am văzut şi albi biciuiţi — căci toţi camarazii mei, fie ei albi sau negri, pot fi supuşi biciuirii, există totuşi în noi ceva, ce ne face să ne agăţăm, în cele mai înjositoare situaţii, de orice pretext în stare să ne dea iluzia superiorităţii noastre faţă de alţii, pe care-i socotim inferiori nouă pe scara umanităţii.

— Bietul „Apă de roze“, îmi spuneam. Bietul mulatru ! Dumnezeu să-l scape de această umilinţă !

Pentru a înlesni înţelegerea întîmplării pe care-o voi povesti, trebuie să repet ceea ce am mai spus undeva, şi anume, că, la manevra de schimbare a murelor, fiece

marinar de pe un vas de război este trimis într-un loc bine stabilit. Primul secund e cel care trebuie să-i aducă la cunoştinţă acest lucru, iar cînd se dă ordinul „volta-n vînt“ sau „volta sub vînt“, marinarii trebuie să se afle la posturile lor. Repartizîndu-mă în diferite posturi, primul secund uita însă, cel puţin la începutul serviciului meu pe vas, să-mi precizeze *locul* unde se cuvenea să mă aflu în acele ocazii, astfel încît, pînă-n momentul despre care vreau să povestesc, nici nu ştiam că trebuie să ocup un anumit loc. Cît despre ceilalţi marinari, îmi făceau impresia că se agăţau de cea dintîi parîmă ce li se ivea în cale, întocmai cum se obişnuieşte pe-un vas comercial, în astfel de ocazii. De fapt, aşa cum aveam să descopăr ceva mai tîrziu, disciplina lăsa într-atîta de dorit — cel puţin sub acest aspect — încît doar o mînă de marinari ar fi putut spune unde li-era locul în timpul manevrei de schimbare a murelor.

— Volta-n vînt, întreg echipajul ! acesta fu ordinul transmis la bocaporţi de ajutoarele boţmanului, a doua zi după biciuirea celor doi. Clopotul bătuse de opt ori — era la amiază ; ţîşnind din cojocelul meu alb, pe care-l întinsesem ca pe-un pat între două tunuri, am zbughit-o pe scări şi, ca de obicei, mi-am pus mîna pe braţul vergii mari, tras de alte cincizeci de mîini. Cînd s-a dat, prin portavoce, ordinul de a hala vela gabiei mari, am tras de ea cu atîta putere şi entuziasm, încît mai că-mi venea să mă felicit pentru capacitatea mea de a întoarce fregata în celălalt bord şi să cred că o astfel de performanţă merită recunoştinţa publică şi o cupă de argint din partea Congresului.

Dar în clipa cînd vergile virau spre celălalt bord, se produse o gîtuire pe undeva pe sus ; în zăpăceala care urmă, căpitanul Claret veni, cu sprîncenele încruntate, să vadă ce se-ntîmplase. Ei bine, nu se găsise nimeni să moleze balansina [1] care ţinea verga mare. Cineva slăbi totuşi acea parîmă, astfel încît vergile putură să fie virate, fără nici o piedică.

După ce fu înfăşurată colac şi ultima parîmă, căpitanul îl întrebă pe primul secund cine fusese repartizat la balansina din vînt (aflată, atunci, la tribord).

Făcînd o mutră jignită, primul secund trimise un aspirant să-i aducă rolul general [2] al navei, iar cînd îl avu sub ochi, găsi numele meu în dreptul postului cu pricina.

În clipa aceea mă aflam jos, pe puntea tunurilor şi n-aveam habar de toate aceste lucruri ; dar peste cîteva clipe mi-am auzit numele strigat de ajutoarele boţmanului la toate gurile de magazie, şi pe toate cele trei punţi. Mi-l auzeam pentru prima oară răsunînd astfel pînă-n cele mai depărtate colţuri ale vasului şi, întrucît ştiam prea bine ce le adusese altor marinari o asemenea chemare, am simţit că-mi sare inima din piept. Zărindu-l pe „Fluieraş", ajutorul de boţman de la bocaportul prova, m-am grăbit să-l întreb de ce sînt chemat.

— Căpitanul te cheamă la catarg, îmi răspunse el. Presupun că-o să te cam biciuiască.

---

[1] *Balansină*, manevră fixă constînd dintr-o parîmă metalică ce susţine în poziţie orizontală o vergă, sau un ghiu.

[2] *Rolul general al navei*, document cuprinzînd repartizarea nominală a membrilor echipajului la posturile lor.

— Pentru ce ?

— Ia te uită, parcă ți-ai fi spoit fața cu var !

— Te întreb pentru ce sînt chemat ? repetai eu.

Dar în clipa aceea mi-am auzit din nou numele, strigat de celălalt ajutor de boțman, și „Fluieraș“ mă zori, spunîndu-mi c-o să aflu eu curînd de ce mă chema căpitanul.

Ajungînd pe spardec, am încercat să-mi stăpînesc bătăile inimii și să-mi găsesc echilibrul interior, apoi am pornit spre înfricoșătorul tribunal al fregatei, fără să știu ce acuzație avea să formuleze împotriva mea.

Cînd am trecut pe pasarelă, l-am zărit pe intendent, care tocmai pregătea „grătarul“, în timp ce ajutorul de boțman își scotea la vedere sacul verde, cu bice ; sergentul de bord era și el pe-acolo, gata să dea o mînă de ajutor la dezbrăcarea cămășii cuiva.

Înghițind în sec, m-am pomenit înaintea căpitanului Claret. După fața lui congestionată, mi-am dat seama că-i prost dispus. Printre ofițerii prezenți alături de el se afla și primul secund, care îmi aruncă o asemenea privire, încît am priceput limpede că-i supărat foc pe mine pentru că, din pricina mea, modul cum păstra el disciplina pe vas fusese luat în cercetare.

— De ce nu te-ai aflat la postul dumitale ? începu căpitanul.

— Despre care post e vorba, domnule căpitan ? întrebai eu.

Oamenii de pe un vas de război obișnuiesc să salute cu mîna la chipiu ori de cîte ori i se adresează căpitanului.

Dar, întrucît *Codul maritim militar* nu mă obliga expres s-o fac, nu m-am conformat obiceiului, de data aceasta — iar înainte nu avusesem niciodată primejdioasa onoare de a sta de vorbă cu căpitanul Claret.

Acesta observă de îndată absența omagiului ce i se aducea de obicei ; am simțit atunci că această omisiune îl face, într-o oarecare măsură, să fie pornit contra mea.

— Despre care post e vorba, domnule căpitan ? repetai eu.

— Te prefaci că nu știi, îmi răspunse el. Asta n-o să te ajute, însă.

Primul secund scoase la iveală rolul general al navei și, cu un ochi la căpitan, citi numele meu, scris în dreptul balansinei de la tribord.

— Căpitane Claret, protestai eu, e pentru prima oară că aflu c-am fost repartizat în acel post.

— Ce-nseamnă asta, domnule Bridewell, zise căpitanul, cu iritare în glas, întorcîndu-se spre primul secund.

— Nu se poate, domnule căpitan, îl asigură acesta, încercînd să-și ascundă jignirea, nu se poate ca omul să nu fi știut unde-i e locul.

— N-am știut pînă adineaori, căpitane Claret ! exclamai eu.

— Îl contrazici pe ofițerul meu ? mă repezi căpitanul. Te voi biciui !

Mă aflam de aproape un an la bordul fregatei și nu fusesem niciodată biciuit. Fregata se întorcea spre patrie și, în cel mult cîteva săptămîni, urma să fiu un om liber. Iată, însă, că, după ce dusesem o viață de schivnic pentru a putea să scap de bici, acesta amenința să se-abată

asupră-mi, pentru un lucru neprevăzut de mine, pentru o faptă de care eram cu totul nevinovat. Dar în zadar mă frămîntam. Mi-am dat seama că nu există nici o speranță, așa că mi-am înghițit protestul solemn — mai ales că ajutorul de boțman începuse să-și mîngîie „pișica".

Sînt momente cînd mintea ți-e bîntuită de gînduri nebunești, și cînd aproape că nu poți fi tras la răspundere pentru faptele și vorbele tale.

Căpitanul stătea în partea dinspre vînt a punții. Pe marginea acesteia, în linie dreaptă cu el, se afla intrarea pasarelei, unde sînt suspendate de obicei și scările laterale pentru debarcare. Intrarea aceasta nu era închisă decît cu-o parîmă, fixată cam la nivelul picioarelor căpitanului ; dincolo de ea se vedea marea. Stăteam destul de aproape de căpitan și deși acesta era un bărbat spătos și puternic, nu încăpea nici o îndoială că, dacă m-aș fi năpustit pe neașteptate asupra lui, pe puntea aceea înclinată, l-aș fi azvîrlit cu capul în jos în mare, deși aș fi zburat odată cu el. Simțeam că-mi îngheață sîngele în vine, buricele degetelor mi-erau reci ca gheața, și mi se pusese un fel de ceață pe ochi. Prin ceața asta, însă, ajutorul de boțman cu biciul în mînă îmi apărea ca un uriaș, iar căpitanul Claret și marea albastră întrezărită prin intrarea pasarelei, îmi apăreau cu o limpezime înspăimîntătoare. Nu-mi pot analiza sentimentele, știu doar că inima încetase parcă să-mi bată. Dar ceea ce mă împingea spre țel era nu atît gîndul că-mi jurasem să nu-l las pe căpitanul Claret să mă umilească, așa cum voia — cît sentimentul că nici un cuvînt și nici o lovitură de bici a căpitanului nu mă vor putea umili îndeajuns pentru a mă face să-mi pierd

adînca mîndrie de om. Mă bizuiam astfel pe un instinct — un instinct răspîndit în întreaga natură însuflețită, același care-l face pînă și pe-un vierme să se zvîrcolească sub călcîiul omului. Aveam de gînd să-l zmulg pe căpitanul Claret — de care nu mă mai lega nimic — din tribunalul lui terestru și să-l azvîrl drept în tribunalul lui Jehova, pentru ca acesta să ne judece pe amîndoi. Era singura cale de a scăpa de biciuire.

Natura nu a sădit în om nici o putere care să nu fi fost menită să slujească odată și-odată, deși prea adesea puterile noastre sînt rău folosite. Privilegiul înnăscut și inalienabil al fiecărui om, de a muri el însuși și de a lua viața altora, nu ne-a fost acordat degeaba. Acestea sînt ultimele resurse ale unei existențe jignite și insuportabile.

— La „grătare", domnule! îmi zise căpitanul Claret. Mă auzi?

Ochii mei măsurau distanța dintre el și mare.

— Căpitane Claret, rosti un marinar, ieșind din mulțime.

M-am întors să văd cine era omul care cuteza să intervină într-o astfel de situație. Era același Colbrook, distinsul și foarte chipeșul caporal de marină, despre care-am pomenit în capitolul privitor la omorîrea timpului pe un vas de război.

— Îl cunosc pe omul acesta, zise Colbrook, ducîndu-și mîna la chipiu și vorbind pe un ton hotărît, dar foarte politicos — și sînt sigur că n-ar fi lipsit de la postul lui dacă-ar fi știut unde se află.

Intervenția aceasta era ceva fără precedent. Niciodată nu îndrăznise un marinar să i se adreseze unui căpitan de

fregată în favoarea unui camarad adus în fața catargului. Dar atitudinea calmă a omului avea ceva atît de imperios și de firesc, încît căpitanul nu-l mustră cîtuși de puțin, deși se vedea că-i uimit. Însuși caracterul neobișnuit al intervenției sale părea să-l apere pe Colbrook.

Încurajat, poate, de exemplul lui Colbrook, Jack Chase vorbi și el, pe un ton ferm deși respectuos, repetînd în esență cele spuse de caporal și adăugînd că, după știința lui, nu lipsisem niciodată la apel pe gabie.

Căpitanul Claret își plimbă privirea de la Chase la Colbrook — primul, fruntaș între marinari, iar celălalt, fruntaș între soldați — apoi și-o roti asupra echipajului tăcut și, ca și cum ar fi fost, în ciuda gradului lui suprem, un simplu sclav al Destinului, se intoarse spre primul secund și-i spuse ceva — o banalitate — după care îmi vorbi mie : *„Dumneata poți pleca“* și porni el însuși spre cabina lui. Iar eu, care fusesem cît pe ce să devin un asasin și un sinucigaș, aproape c-am izbucnit în plîns, într-atît îmi simțeam sufletul podidit de recunoștință.

CAPITOLUL LXVIII

Despre o fîntînă și despre alte cîteva lucruri de pe un vas de război

Să uităm o clipă de biciuiri și să ne amintim de cîteva lucruri legate de lumea noastră de pe-un vas de război. Nu las să-mi scape nimic, nici cel mai neînsemnat lucru și mă simt mînat de același îndemn ce i-a făcut

pe mulți cronicari din vechime să consemneze chiar cele mai mărunte detalii ale unor lucruri menite să dispară de pe pămînt și care, dacă n-ar fi păstrate la timp, ar sfîrși prin a pieri și din memoria oamenilor. Cine știe, poate că această modestă narațiune va deveni cîndva cronica unor obiceiuri barbare, de demult ! Sau poate că, într-o vreme cînd nu vor mai exista vase de război pe lume, „Cojocelul alb“ va fi citat ca o lucrare de referință, pentru a-i face pe oamenii din epoca de aur să priceapă ce însemna un vas de război ! Fie ca epoca aceea să vină cît mai grabnic ! O, voi, anilor, purtați-mi cartea într-acolo, și binecuvîntați-mi ochii, înainte de a-i închide pe veci.

Nicăieri nu vezi mai mulți străini și n-auzi mai multe saluturi și convorbiri amicale decît în fața bocaportului principal de pe puntea tunurilor, unde se află un poloboc pîntecos, rotund și vopsit. Capacul lui fiind scos, poți vedea înăuntrul acestui poloboc o policioară îngustă încărcată cu căni de tablă, pentru uzul băutorilor. În mijlocul polobocului se află o pompă de fier legată de uriașele rezervoare de apă din cală ; ea furnizează în cantități inepuizabile acea mult admirată bere blondă, preparată pentru prima oară în piraiele din grădina raiului și etichetată cu *marca* strămoșului nostru Adam, care n-a cunoscut niciodată vinul. Pentru vin îi rămînem veșnic îndatorați bătrînului podgorean Noe. Pomenitul poloboc este singura fîntînă de pe vas, și numai la ea te poți adăpa, în afara orelor de masă. Zi și noapte fîntîna asta e păzită de-o santinelă care se plimbă prin fața ei, cu baioneta la umăr, pentru a veghea ca nici o picătură de apă să nu fie scoasă, peste ceea ce îngăduie legea. Mă miră că autoritățile nu

pun sentinele și la hublouri, pentru a veghea ca nici un pic de aer să nu fie tras în piept, peste ceea ce îngăduie regulamentul naval.

Întrucît la acest poloboc vin să se adape cinci sute de oameni și întrucît el e adesea înconjurat de ordonanțele trimise de domnii ofițeri să le scoată apă pentru spălat, precum și de bucătarii veniți să-și umple ibricele de cafea, sau cazanele în care-și pun la copt *aluatul,* — polobocul cu pricina ar putea fi supranumit „fîntîna comunală a vasului". Bine-ar fi fost ca nobilul meu compatriot Hawthorne, din Salem [1], să fi slujit și el pe-un vas de război : ne-ar fi putut descrie atunci o „beție" la butoiul acesta.

Așa cum în toate marile instituții — abații, arsenale, școli, trezorerii, oficii poștale și mînăstiri — există multe cotloane plăcute, în care sînt instalați comod anumiți pensionari bătrîni ; și așa cum în mai toate așezămintele bisericești poți găsi cîte un grajd somptuos, prevăzut cu iesle și stelaje bine garnisite — tot astfel și pe-un vas de război există o sumedenie de locuri confortabile, destinate marinarilor vlăguiți de vîrstă sau reumatici. Primul dintre aceste locuri este biroul așa-numitului *catargiu.*

Pe punte, la temelia fiecărui catarg, se poate vedea cîte un țarc împrejmuit cu o bară groasă de fier, unde sînt depozitate brațe de vergă, balansine și saule. Singurul lucru pe care trebuie să-l facă acest *catargiu* este să-și țină

---

[1] *Nathaniel Hawthorne* (1804—1864), scriitor american, născut la Salem. Melville face aici aluzie la o povestire a lui Hawthorne *(A Rill from the Town Pump, Un șuvoi din fîntîna orășelului),* din volumul *Twice-Told Tales. (Povestiri repovestite).*

ţarcul într-o curăţenie exemplară şi să-şi rînduiască, în fiecare duminică dimineaţă, parîmele, înfăşurate în colaci flamanzi.

Catargiul de pe „Neversink“ era un matelot foarte bătrîn, care-şi merita pe deplin acest bîrlog plăcut. Vreme de peste o jumătate de veac fusese în serviciul cel mai activ, dovedindu-se un om destoinic şi loial în toate împrejurările. Era unul dintre puţinii marinari care, la o vîrstă înaintată, ofereau un exemplu de robusteţe — căci mai toţi marinarii îmbătrînesc de tineri, iar mizeria şi viciul îi duc de timpuriu la groapă.

La fel cum, într-un amurg, care era şi cel al vieţii sale, bătrînul Avraam şedea la uşa cortului, aşteptîndu-şi moartea — tot aşa şi bătrînul nostru catargiu şedea pe-o pînză şi-şi rotea privirile blajine, de patriarh. Această expresie blîndă părea foarte stranie pe o faţă înnegrită, vreme de-o jumătate de veac, de razele unui soare torid, şi crestată de tăieturi de sabie. Privindu-i fruntea, bărbia şi obrajii smoliţi şi crestaţi, ai fi zis că bătrînul fusese azvîrlit din măruntaiele Vezuviului. Dar dacă te uitai adînc în ochii lui, întîlneai — în ciuda tuturor zăpezilor viscolite de Timp pe fruntea lui — o privire copilăroasă şi nevinovată, aceeaşi care răspunsese privirii maică-si, în clipa cînd aceasta îl adusese pe lume. Privirea aceea era oglinda nepieritoarei copilării din sufletul lui.

Nelsonii pot fi numai baroni la ei acasă, dar se dovedesc adesea mai puternici decît regii lor, iar în momente cum a fost acela al Trafalgar-ului — unde ilustrul amiral a detronat un împărat şi a repus pe tron pe un

altul — ei joacă pe ocean rolul nobil jucat pe uscat de Richard Nevil [1], temutul „făcător de regi".

Așa cum Richard Nevil s-a închis în străvechiu-i castel din Warwick, împrejmuit de-un șanț cu apă, și străpuns pe dinăuntru de galerii subterane săpate în stîncă și încîlcite ca limbile vechilor chei ale orașului Calais, predate lui Edward al III-lea [2], tot astfel și acești regi-comandori se închid pe fregatele lor împresurate de ape, apărate de tunuri și durate din blăni de stejar, cu punți suprapuse, ca niște hrube așezate una peste alta. Și la fel cum în Evul mediu străjerii castelului din Warwick patrulau pe metereze, în fiecare seară la ceasul stingerii, și coborau apoi în hrubele boltite, pentru a se încredința că toate luminile au fost stinse, — tot astfel și sergenții și caporalii de bord se plimbă pe punțile unei fregate, stingînd toate luminile, în afară de cele aprinse în felinarele reglementare. Da, atît de mare este, în aceste chestiuni, puterea pomeniților străjeri nautici, încît, deși nu-s decît niște subalterni inferiori în grad mai tuturor celorlalți, totuși, dacă l-ar surprinde pe însuși primul secund stînd noaptea tîrziu în cabina lui și citind manualul lui Bowditch [3] despre navigație sau tratatul lui D'Anton *Despre praful de pușcă și armele de foc*, ei n-ar pregeta să-i sufle-n lumî-

---

[1] *Richard Nevil* (1428—1471), ultimul mare conducător al opoziției baronilor englezi împotriva coroanei. A fost poreclit „Făcătorul de regi", deoarece l-a impus pe Edward al IV-lea, ca rege, după ce l-a învins în luptă pe Henric al VI-lea.

[2] Orașul Calais a fost cucerit în 1347 de oștile regelui englez Edward al III-lea.

[3] *Nathaniel Bowditch* (1773—1837), astronom american, autor al unui manual practic de navigație.

nare, sub nasul lui, iar acest mare-vizir nici n-ar îndrăzni să cricnească.

Dar prin comparaţiile mele istorice, îl înnobilez prosteşte pe sergentul de bord, acest meschin informator şi căutător de noduri în papură.

Aţi văzut desigur, la ţară, vreun proprietar sfrijit şi şleampăt care, în toiul nopţii, se foieşte prin faţa casei lui vechi şi dărăpănate, tresărind de spaimă la vederea unor vrăjitoare şi stafii închipuite, dar avînd totuşi grijă să-şi zăvorească toate uşile, să-şi stingă toţi tăciunii din vetre, şi toate luminile, şi să-şi trimită la culcare toate slugile. Întocmai aşa e şi sergentul de bord, care-şi face rondul de noapte pe-o fregată.

•

S-ar putea afirma că în aceste capitole se vorbeşte prea puţin despre comandor şi că, de vreme ce apare atît de rar pe scenă, nici nu poate fi un personaj atît de august. Dar se ştie că potentaţii cei mai temuţi se ascund cel mai mult înapoia vălurilor. Ai putea cutreiera vreme de-o lună Constantinopolul, fără a-l zări măcar o dată pe Sultan. Marele Dalai-Lama al Tibetului nu e, se pare, văzut niciodată de supuşii săi. Dar dacă se îndoieşte careva de marea putere a unui comandor, îi voi spune că, potrivit articolului XLII al *Codului maritim militar*, el este investit cu o prerogativă pe care juriştii monarhiei o socotesc inseparabilă de tron — şi anume, prerogativa graţierii. Comandorul poate ierta orice abatere săvîrşită în cadrul escadrei pe care-o comandă.

Dar el îşi poate exercita această prerogativă numai cînd se află pe mare, sau într-un port străin ; ceea ce

dovedește marea deosebire dintre un comandor în uniformă, instalat pe duneta lui, ca un rege pe tron — și un comandor fără uniformă, așezat în fotoliu, la el acasă, în sînul familiei sale.

CAPITOLUL LXIX

Rugăciuni lîngă tunuri

Am vorbit despre exercițiile care aveau loc, din cînd în cînd, la bordul fregatei, ca și despre slujba religioasă oficiată în fiece duminică pe semipunte ; dar n-am pomenit încă nici un cuvînt despre clipele de reculegere, programate zilnic, dimineața și seara, cînd oamenii stau tăcuți lîngă tunurile lor, iar capelanul rostește o rugăciune simplă.

Să vorbim pe îndelete despre acest subiect. Avem timp berechet, iar momentul este prielnic, căci, iată ! fregata „Neversink“, aflată în drumu-i de întoarcere, lunecă pe o mare voioasă.

Curînd după micul dejun toba îi cheamă pe oameni, iar pentru cei cinci sute de marinari risipiți pe cele trei punți și ocupați cu tot felul de treburi, această chemare bruscă are același efect miraculos ca apelul ce-l face pe orice bun musulman să se trîntească la pămînt, în amurg, oricare-ar fi treaba cu care se îndeletnicesc în acel moment mîinile sale ; în clipa aceea, de-a lungul și de-a latul Turciei, oamenii îngenunchiază cu fața spre sfînta lor Meccă.

Marinarii aleargă de colo pînă colo — unii se cațără pe scări, alții coboară — pentru a ajunge cît mai grabnic la posturile lor. Diferiții ofițeri răspîndiți în sectoarele ce li s-au încredințat pe vas, se apropie pe rînd de primul secund, pe puntea de comandă, și-i prezintă raportul despre oamenii aflați sub comanda lor. E interesant să le privești fețele în aceste clipe. Domnește o liniște adîncă. De pe una din punțile inferioare își face apariția, prin bocaport, un june ofițer subțirel, cu sabia lipită de șold, și înaintează printre lungile șiruri de marinari, fără a-l slăbi din ochi pe primul secund — steaua lui polară. Uneori încearcă să se-apropie c-un mers țanțoș, cu o ținută marțială, pătruns parcă de conștiința importanței naționale a lucrurilor pe care se pregătește să le comunice.

Dar cînd, în cele din urmă, ajunge la destinație, constați cu uimire că nu face altceva decît să-și ducă mîna la chipiu, cu un gest masonic, și să se încline adînc. O pornește apoi spre sectorul lui, trecînd poate pe lîngă mai mulți frați-ofițeri, care se pregătesc, toți, să repete întocmai gesturile făcute de el adineaori. Vreme de cinci minute, acești ofițeri tot vin și se duc, aducînd vești palpitante din toate colțurile fregatei — vești primite, însă, cu stoicism de către primul secund. Cu picioarele rășchirate, pentru a asigura suprastructurii demnității sale o bază cît mai largă, acest domn stă țeapăn ca o prăjină înfiptă în puntea de comandă, cu o mînă pe sabie — instrument cu totul și cu totul inutil în împrejurarea dată (de altfel, o ține sub braț, ca pe-o umbrelă într-o zi cu soare), iar cu cealaltă mînă atinge mereu cozorocul de piele al chipiului, ca răspuns la saluturile și rapoartele

subalternilor săi, cărora nu catadicseşte să le adreseze măcar o silabă, mulţumindu-se să le accepte, prin gesturi, mesajele, fără a le mai şi mulţumi pentru osteneală.

Atingerea asta necontenită a chipielor pe-un vas de război explică de ce cozoroacele lor par adesea şterse, uzate şi slinoase, chiar dacă restul chipiului luceşte ca nou-nouţ. Cît despre primul secund, s-ar cuveni să capete o leafă suplimentară pentru a-şi acoperi cheltuielile legate de reînoirea stocului de cozoroace, fiindcă el este cel căruia ceilalţi secunzi îi prezintă, de dimineaţă pînă seara, tot felul de rapoarte, fiecare dintre ele însoţit de atingerea chipiului. E limpede că primul secund trebuie să răspundă la toate aceste saluturi individuale, care converg spre persoana lui. De aceea, cînd un ofiţer e promovat la gradul de prim secund, el se plînge de obicei de aceeaşi durere în umeri şi-n coate, de care se văita La Fayette [1] cînd, vizitînd America, nu făcea altceva decît să strîngă mîinile vînjoase ale unor fermieri-patrioţi.

După ce ofiţerii şi-au prezentat omagiile respectuoase şi s-au întors cu bine la sectoarele lor, primul secund se răsuceşte pe călcîie şi, pornind spre pupa, încearcă să surprindă privirea căpitanului, pentru a-şi atinge şi el chipiul în faţa acestui personaj şi a-i comunica astfel, fără nici un cuvînt, faptul că toţi oamenii sînt prezenţi la tunurile lor. Primul secund e un soi de recipient, de depozit general al tuturor informaţiilor, pe care el le

[1] *Joseph, marchiz de La Fayette* (1757—1834), general şi om politic francez; a luat parte la războiul pentru independenţa Statelor Unite, apoi la Revoluţia Franceză.

transmite, concentrat, superiorului său printr-o simplă atingere a cozorocului.

Cîteodată, însă, căpitanul nu-i în apele lui, e prost dispus sau îi place să fie capricios, ori să-și arate atotputernicia ; sau poate că se simte iritat ori jignit de purtarea primului secund și abia așteaptă să-l pună cu botul pe labe în fața întregului echipaj — numai așa se explică strania atitudine pe care-o adopta adeseori căpitanul Claret, plimbîndu-se îndelung pe dunetă, fără a-și întoarce privirea spre primul secund, încremenit într-o poziție incomodă, în așteptarea unui semn al superiorului său.

— Acum e momentul ! își spunea desigur primul secund, cînd îl vedea pe căpitan îndreptîndu-se spre el.

Și-și ducea mîna la chipiu, dar vai ! căpitanul se depărta din nou, iar oamenii de la tunuri își aruncau ochiade răutăcioase văzînd cum primul secund își mușcă buzele, stînjenit și ofensat.

În anumite ocazii, scena asta se repeta de mai multe ori, pînă cînd căpitanul Claret, socotind pesemne că demnitatea lui era îndeajuns de întărită în ochii echipajului, pășea spre subalternul său, privindu-l drept în ochi ; atunci primul secund își ducea mîna la chipiu, iar căpitanul, încuviințînd din cap, cobora spre puntea de comandă.

Cam tot atunci, comandorul ieșea și el din cabină, și se ducea să se rezeme de balustrada magaziei-pupa. Trecînd prin fața lui, căpitanul îl saluta cu o plecăciune adîncă, la care comandorul răspundea printr-un gest al

mîinii, pentru a-i da a înțelege că are deplina libertate de a purcede la ceremoniile programate.

Căpitanul Claret își vedea de drum și se oprea în cele din urmă lîngă arborele mare, în fața unui grup de ofițeri, și alături de capelan. La un semn al lui, fanfara începea să cînte imnul portughez. După care, toți oamenii — de la comandor pînă la băiatul ce-i făcea patul — își scoteau pălăriile, iar capelanul citea o rugăciune. După ce isprăvea de citit, tobele sunau retragerea, iar marinarii plecau de lîngă tunuri. Pe mare sau în port, această ceremonie se repeta zilnic, dimineața și seara.

Cei care stau pe puntea de comandă aud deslușit glasul capelanului, dar pe puntea de comandă se adună doar a zecea parte din echipaj ; mulți dintre membrii acestuia se strîng dedesubt, pe puntea principală, unde nu se aude nici măcar o silabă a rugăciunii, ceea ce e foarte regretabil, căci știu din proprie experiență cît de bine și de odihnitor este să iei parte de două ori pe zi la aceste rugăciuni și, alături de comandor, de căpitan și de toți ceilalți, să te reculegi întru Domnul. Egalitatea tuturor în fața Bisericii, fie ea chiar vremelnică, era o priveliște foarte pe placul inimii unui matelot ca mine.

Tunul meu se afla, întîmplător, chiar în fața balustradei de metal de care obișnuia să se rezeme comandorul, în timpul rugăciunilor. Stînd atît de aproape unul de celălalt, de două ori pe zi, vreme de peste un an, — era cu neputință să nu ne cunoaștem bine la față. Această fericită împrejurare avea să ne permită, curînd după întoarcerea în patrie, să ne recunoaștem la un bal dat la Washington de baronul de Bodisco, ambasadorul Rusiei.

Deși comandorul nu mi se adresase niciodată — de altfel nici eu lui — în tot timpul călătoriei, totuși la balul acela am devenit amîndoi grozav de vorbăreți ; și am băgat de seamă că în mulțimea demnitarilor străini și a magnaților veniți din toate colțurile Americii, comandorul nu mai părea atît de cilibiu ca atunci cînd stătea rezemat, solitar, de balustrada punții de comandă a fregatei. Întocmai ca mulți alți domni, era tratat cu cel mai mare respect și apărea în lumina cea mai bună la el acasă, adică la bordul fregatei.

Programul nostru religios de dimineață și de seară a devenit mai plăcut și mai variat, vreme de cîteva săptămîni, datorită unei întîmplări care, cel puțin unora dintre noi, ni s-a părut nespus de agreabilă.

La Callao, comandorul își pusese o jumătate din cabina lui la dispoziția familiei unui demnitar proaspăt numit ambasador al Perului la curtea Braziliei, din Rio. Acest demnitar, cu o înfățișare aristocratică, avea o mustață lungă și stufoasă, care aproape că-i acoperea gura. Marinarii spuneau că seamănă c-un șobolan ce-și arată colții printr-un ghem de cîlți, sau cu o maimuțică din Santiago care se uită printr-un desiș de cactuși.

Era însoțit de o nevastă foarte frumoasă și de-o fiică încă și mai frumoasă, în vîrstă de vreo șase anișori. Între această țigăncușă cu ochii negri și capelanul nostru se înfiripă în curînd o prietenie tandră, astfel încît îi vedeai mai tot timpul împreună. De cîte ori răsunau tobele, iar marinarii se grăbeau spre posturile lor, mica *senioriță* le-o lua înainte pentru a ajunge la propriu-i loc,

lîngă cabestan, unde se instala alături de capelan, apucîndu-l de mînă și privindu-l ștrengărește în ochi.

În atmosfera de disciplină marțială care domnea pe vas — disciplină ce nu slăbea nici măcar în clipele cînd ne rugam unui Dumnezeu comun nouă tuturor, de la comandor pînă la ultimul „mus", — te ungea la inimă s-o vezi pe fetița aceea drăgălașă stînd printre tunurile grele și aruncînd cîte o privire mirată și compătimitoare fioroșilor marinari din jurul ei.

CAPITOLUL LXX

Trecerea în revistă din jurul cabestanului

În afară de apelul general și de participarea zilnică la rugăciunile de dimineață și de seară, mai aveam, în cea dintîi duminică a fiecărei luni, o mare „trecere în revistă în jurul cabestanului", cînd defilam solemn prin fața căpitanului și a ofițerilor, care ne examinau îndeaproape tunicile și pantalonii, pentru a vedea dacă au o croială reglementară. Pe unele vase, fiecare marinar este obligat să-și scoată la inspecție sacul cu efecte și hamacul.

Această ceremonie devine solemnă și chiar teribilă — pentru un novice — prin citirea *Codului maritim militar* de către secretarul căpitanului, în fața întregului echipaj, care, în semn de respect față de pomenitul *Cod*, ascultă cu capul descoperit pînă la terminarea lecturii.

Chiar și unui cititor care-l parcurge în tihnă, textul acestui *Cod* îi provoacă o anumită nervozitate. Închipuiți-vă

așadar care vor fi fost sentimentele *mele*, în clipa cînd, încremenit, cu pălăria în mînă, în fața stăpînului meu — căpitanul Claret — ascultam textul acesta, citit ca o evanghelie, ca o lege infailibilă și fără drept de apel, care-mi reglementa viața și mișcările la bordul fregatei americane „Neversink."

Dintre cele douăzeci de abateri — penalizate — pe care le poate comite un marinar, treisprezece sînt pasibile de pedeapsa cu moartea.

„Va fi condamnat la moarte" ! acesta era refrenul mai tuturor paragrafelor citite de secretarul căpitanului, care părea să fi primit dispoziția de a omite paragrafele mai lungi, și de a da lectură doar celor clare și concise.

„Va fi condamnat la moarte" ! Refrenul acesta îți răsună în urechi ca o salvă de artilerie. După ce l-ai auzit de cîteva ori, îl asculți pe secretarul căpitanului atacînd un nou paragraf, îl asculți citind fraza întortocheată, dar clară și cuprinzătoare, prin care e descrisă în toate amănuntele posibile infracțiunea cu pricina, — și aștepți cu sufletul la gură să vezi dacă paragraful *acesta* se va încheia cu teribila salvă de tun ! Ei bine, da ! refrenul îți bubuie din nou în ureche :

„Va fi condamnat la moarte" !

Nici un fel de rezervă, nici un fel de echivoc, nici cea mai vagă speranță de iertare sau de comutare a pedepsei !

„Va fi condamnat la moarte" ! Iată faptul, simplu și clar, pe care trebuie să-l înghiți, un fapt mult mai greu de înghițit, vă rog să mă credeți, decît o ghiulea de tun !

Există însă şi o alternativă ceva mai luminoasă pentru marinarul care încalcă paragrafele *Codului*, căci unele dintre ele se termină astfel: *„Va fi condamnat la moarte sau la pedeapsa pe care o va hotărî un tribunal de război"*. Nu cumva se face aluzie aici la o pedeapsă şi mai grea? Nu cumva ar trebui citit: *„moartea, sau o pedeapsă şi mai aspră"*?

Onorabili capi ai Inchiziţiei spaniole, Loyola[1] şi Torquemada[2], vă poftesc să comparaţi, dacă puteţi, codul vostru secret cu acest *Cod maritim militar!* Te poftesc şi pe tine, Jack Ketch[3], căci te pricepi bine la lucrurile acestea. Tu, binevoitorule gîde, care stai lîngă noi şi ni te agăţi de gît, în clipa cînd restul omenirii e împotriva noastră, — spune-ne tu, ce fel de pedeapsă mai îngrozitoare decît moartea însăşi, ar putea fi aceea la care face aluzie paragraful cu pricina? Să fie oare vorba de lectura zilnică, pe stomacul gol, a *Codului maritim militar*, repetată de-a lungul unei vieţi de om? Sau înseamnă, poate, să fii închis într-o celulă, ai cărei pereţi sînt tapetaţi din podea pînă-n bagdadie cu textul, tipărit cu litere cursive, al acestui cod?

Nu este cazul să vorbim despre laptele curat şi proaspăt al bunătăţii omeneşti, despre mila creştinească şi despre

---

[1] *Ignatius de Loyola* (1491—1556), întemeietorul ordinului Iezuiţilor.

[2] *Tomás de Torquemada* (1420—1498), călugăr spaniol, numit în 1483 primul Inchizitor-general, în care calitate a manifestat o cruzime fără seamăn.

[3] Călău celebru din Anglia secolului al XVII-lea (A murit în 1686).

abnegaţia de care e pătruns acest fermecător document, plin de spiritul generos al *Predicii de pe Munte*. Dar cum acest text există, cu mici variaţii, în cele mai înaintate ţări creştine, iar ele îl propagă pe teritoriul lor naţional, pomenitul text devine o mărturie indirectă a actualului stadiu în care se găseşte civilizaţia omenească.

Tot ascultînd, cu capul descoperit, lîngă camarazii mei, acest document, îmi spuneam în gînd :

— E vai şi amar de tine, Cojocele Alb ! Dar ciuleşte-ţi urechile — încă o salvă de tun ! Ea îţi porunceşte să nu-ţi pui la inimă nici o nedreptate, şi să nu iei parte niciodată la vreo adunare publică a marinarilor pentru a cere îndreptarea relelor. Căci iată ce spune Codul :

Art. XIII : „Dacă vreun marinar va organiza, sau va încerca să organizeze, o adunare sediţioasă, şi dacă va fi găsit vinovat de către un tribunal de război, va fi condamnat la moarte“.

Ce-i cu tine, Cojocele Alb, eşti oare tu însuţi un tun greu, de zvîcneşti şi te tragi înapoi, după salva asta ?

Dar ia mai ascultă ! Încă o salvă — ea îţi porunceşte să rabzi, fără să crîcneşti, insultele cele mai cumplite :

Art. XIV : „Orice marinar care nu se va supune ordinelor legale ale unui ofiţer superior, aflat în exerciţiul funcţiunii, sau va cuteza să-l lovească, ori să ridice sabia sau vreo altă armă împotriva lui, ori numai să-l ameninţe c-o va ridica, — va fi condamnat la moarte.“

Nu te rezema de parapet, Cojocele Alb, vino-ţi în fire şi ascultă încă o salvă, ea te previne să nu care cumva să fii prins vreodată că moţăi :

Art. XX (parţial) : *„Dacă vreun marinar va dormi în cart, va fi condamnat la moarte“.*

Sîngeroase legi ! Dar, poate că în timp de pace nu sînt aplicate ? Nu, zău ? ! Dar ce-au păţit oare, cu numai cîţiva ani în urmă, trei marinari de pe bordul unui vas militar american, da, chiar în timp ce tu, Cojocele Alb, te mai aflai pe „Neversink“, aceşti trei marinari, care erau la fel de vii ca şi tine, au fost omorîţi ! *„Va fi condamnat la moarte“ !* acestea au fost cuvintele care i-au adus pe cei trei marinari la spînzurătoare.

Ia seama, deci, ia seama să nu sfîrşeşti şi tu în ştreang, să nu te scufunzi, cu gîtul învineţit, ca un căutător de perle, — ai grijă să nu fii azvîrlit, cu hamacul tău cu tot, în fundul mării, pentru a-ţi dormi somnul de veci ; în vreme ce tu ai zace acolo, flotele rivale ar juca biliard cu ghiulele peste mormîntul tău !

Vasăzică, sînt supus, chiar în timp de pace, sîngeroasei legi marţiale ! Propriul meu frate, care se nimereşte să trăiască pe uscat, nu-şi slujeşte patria aşa cum o slujesc eu şi totuşi are dreptul de a-l vizita personal pe preşedintele Statelor Unite şi de a-şi exprima nemulţumirea faţă de modul cum este guvernată ţara — pe cînd *eu* risc să fiu legat în orice moment de un braţ de vergă, c-un colan la gît — şi nu c-un colan meşterit de-un giuvaergiu !

Da, Cojocele Alb, e o situaţie grea, dar n-ai ce-i face. Da, trăieşti sub această lege marţială ! Nu-ţi vîră în cap toate cele din jur acest adevăr ? Nu sari tu oare ca ars de două ori pe zi la auzul tobei care te cheamă ? Nu te trezeşte ea în fiece dimineaţă şi nu te trimite înapoi la culcare la căderea nopţii ? Nu ţi se ordonă oare în fiecare

duminică în ce fel să te îmbraci în acea zi binecuvîntată ? Au voie oare camarazii tăi să-și bea porția de grog sau măcar o cană de apă, fără a fi supravegheați de-o santinelă înarmată ? Și nu poartă oare fiece ofițer o spadă în loc de baston ? Cojocele Alb, trăiești și te miști printre tunuri grele, ale căror obuze servesc la înfrumusețarea gurilor de magazie, fiind chipurile socotite niște podoabe. Iar dac-ar fi să mori pe mare, Cojocele Alb, alte două ghiulele ți-ar ține tovărășie în clipa cînd ai fi azvîrlit în adîncuri. Da, prin toate metodele, mijloacele și trucurile posibile, ți se aduce aminte de faptul că trăiești sub imperiul *Codului maritim militar*, în virtutea căruia ai putea fi biciuit, fără nici o judecată, la un simplu semn al căpitanului.

Așa ? Atunci, dă-mi voie să fug !

Nu, Cojocele Alb, nu poți fugi, pentru că ești înconjurat de un orizont fără țărmuri.

Atunci, fie ca o furtună să asmută împotrivă-ne talazurile mării și ca fregata noastră să se sfărîme, izbindu-se de stînci ! Nu m-am născut rob, și nu vreau să trăiesc în sclavie ! Repede ! Vîrtejuri spiralate, dezlănțuiți-vă și trageți-ne în adîncuri ! Sfîrșitul lumii să se abată asupră-ne !

Dar ascultă, Cojocele Alb, chiar dacă fregata aceasta și-ar lăsa oasele zdrobite pe țărmurile antarctice ale Țării lui Palmer [1] ; chiar dacă n-ar mai rămîne din ea nici măcar două scînduri îmbucate ; chiar dacă toate tunurile ei ar fi astupate de pești-spadă, iar în gurile de magazii ar înota rechinii cu boturile căscate, — chiar

[1] Peninsula lui Palmer, la Polul Sud.

și atunci, dacă ai putea supraviețui naufragiului și te-ai tîrî pînă la țărm, tot te-ar ajunge din urmă această *Lege Marțială* și te-ar strînge de gît! Ascultă!

Art. XLII, par. 3 (parțial): *„În cazul cînd echipajul navelor sau ambarcațiunilor din flota Statelor Unite ar fi despărțit de aceste vase prin naufragiu sau distrugere, autoritatea și puterea de comandă acordate ofițerilor acelor vase vor rămîne neștirbite, ca și cum respectivele vase nici n-ar fi naufragiat".*

Auzi, Cojocele Alb? Îți repet că nu există nici o scăpare. *Legea Marțială* nu-și lasă prada din gheare, nici măcar cînd vasul naufragiază! Iar dacă, în virtutea aceleiași legi, ai fi condamnat aevea la moarte pentru vreo abatere, *Legea Marțială* te-ar putea urmări chiar și pe lumea cealaltă, în vecii vecilor, ca un nesfîrșit fir de ață trecut prin nenumărate ace.

CAPITOLUL LXXI

Genealogia „Codului maritim militar"

Întrucît *Codul maritim militar* reprezintă chivotul și temelia legislației penale a flotei americane, nu strică să aruncăm o privire asupra originii sale. De unde vine acest cod? Și cum se face oare că un sector important al apărării naționale a unei republici a ajuns să fie guvernat de un cod turcesc, ale cărui paragrafe țintesc, aproape toate, — întocmai ca țevile unui revolver — spre inima contravenienților, osîndindu-i la moarte? Cum se face oare că,

în virtutea unei legi ratificate solemn de către un Congres de oameni liberi, reprezentînd un popor liber, — mii de americani sînt supuși uzanțelor celor mai despotice ? Și cum se face oare că, din docurile unei republici, sînt lansate niște monarhii absolute, deși deasupra lor flutură „gloriosul drapel înstelat" ? Prin ce anomalie fără precedent, prin ce monstruoasă altoire a tiraniei pe trunchiul libertății, s-a ajuns la acest *Cod militar* în Marina americană ?

De unde o fi venit ? căci nu poate să fie rodul natural al unor instituții politice, întemeiate pe *Declarația de independență* a arhi-democratului Thomas Jefferson.[1] Nu ! Codul acesta a fost importat din străinătate, și anume, din Anglia, ale cărei legi le-am respins ca tiranice, noi, americanii, deși am reținut-o pe cea mai tiranică dintre toate.

Dar nu numai atît ! Acest *Cod militar* își are sorgintea într-o perioadă din istoria Angliei, cînd Republica Puritană cedase locul monarhiei restaurate ; cînd judecătorul Jeffreys[2], un călău, îl condamnase la butuc pe un luptător pentru binele omenirii ca Algernon Sidney[3] ; cînd un Stuart — dinastie socotită de către unii blestemată — se afla pe tron ; și cînd un alt Stuart era în fruntea Marinei, ca Lord al Amiralității. Un Stuart, fiul unui rege decapitat pentru vina de a se fi atins de drepturile poporului său ;

[1] *Thomas Jefferson* (1743—1826), al treilea președinte al S.U.A., autor al *Declarației de independență* (1776).

[2] *George Jeffreys* (1644—1689), judecător englez.

[3] *Algernon Sidney* (1622—1683) om politic englez, care-a jucat un rol de seamă în răsturnarea monarhiei, dar ulterior s-a opus și lui Cromwell.

și un alt Stuart, frate cu el și viitor rege — Iacob al II-lea [1], care avea să fie azvîrlit de pe tron din pricina tiraniei sale. Iată originea *Codului maritim militar*, origine care-i explică fără greș caracterul despotic. [2]

---

[1] *Iacob al II-lea*, rege al Angliei între 1685—1688.

[2] Cel dintîi *Cod maritim militar* existent în limba engleză a fost adoptat în cel de-al 13-lea an al domniei lui Carol al II-lea, sub denumirea: *Lege privitoare la introducerea unor norme și reguli pentru buna gospodărire și administrare a navelor de război și forțelor maritime ale Maiestății Sale.* Acest text de lege a fost respins și înlocuit, în cel de-al douăzeci și doilea an al domniei lui George al II-lea, curînd după Pacea de la Aix-la-Chapelle, cu o variantă modificată, cel puțin în ce privește ofițerii. Această lege cuprinde, în esență, articolele *Codului militar* în vigoare și astăzi în Marina britanică.

În chip ciudat, și semnificativ, nici una din aceste două legi nu autoriză explicit folosirea biciului de către ofițeri. S-ar părea că, în cazul de față, legiuitorul englez a urmărit să elimine dintr-un regulament organic acest stigmat, și să acorde dreptul de a biciui, într-un mod mai puțin solemn și mai puțin public. Într-adevăr, singurele texte de lege care autoriză deschis biciuirile pe mare pot fi găsite în *Codul de legi al Statelor Unite* și în *Codul maritim* al lui Ludovic cel Mare, monarhul absolut al Franței.*

Luînd ca bază mai sus-menționatul cod maritim britanic și adăugîndu-i prevederile privitoare la biciuire, cărora englezii s-au sfiit să le confere un statut legal, legiuitorul nostru american a elaborat în 1800 *Codul maritim militar*, în vigoare și astăzi în Marina Statelor Unite. Acest cod poate fi găsit în al doilea volum al lucrării *Legislația generală a Statelor Unite*, la capitolul XXXIII, sub titlul: *O lege pentru mai buna administrare a flotei Statelor Unite* (n. a.)

* În legătură cu aceasta, vezi lucrarea lui Curtis, *Tratat despre drepturile și datoriile marinarilor din flota comercială potrivit Codului maritim general*, partea II-a, c. I (n.a.)

Și nu e lipsit de semnificație faptul că oamenii care, sub regimul democratic al lui Cromwell, au demonstrat, primii, tăria stejarului englez și vitejia marinarului britanic — într-o vreme cînd flota lui Cromwell băga în sperieți cuirasatele Franței, Spaniei, Portugaliei și Olandei, și corăbiile corsarilor din Alger și Levant, și cînd un Robert Blake curăța Strîmtorile[1] de toate corăbiile unui arogant amiral olandez ce-și pusese o mătură pe catarg, — nu e, așadar, lipsit de semnificație faptul că, într-o epocă atît de glorioasă pentru Marina britanică, aceasta nu cunoștea pomenitul *Cod maritim.*

Deși e probabil că au existat totuși unele legi după care se călăuzeau marinarii lui Blake, acele legi trebuie să fi fost mult mai puțin severe decît prevederile înscrise în codul ce le-a luat locul — de vreme ce, așa cum arată socrul lui Iacob al II-lea — cronicar al Rebeliunii[2] — flota engleză era, pînă la adoptarea noului cod, plină de ofițeri și marinari cu convingeri republicane. Mai mult încă. același autor ne informează că primul lucru pe care l-a făcut ginerele său, pe atunci duce de York, cînd și-a luat în primire postul de Lord al Amiralității, a fost să schimbe numele tuturor navelor de război, care încă mai purtau la pupa niște nume prea democratice pentru a putea fi pe placul urechilor sale aristocratice.

Dacă acest *Cod maritim militar* n-a fost cunoscut pe vremea lui Blake, și nici în perioada de glorie a carierei

[1] E vorba de mările înguste *(narrow seas)* care despart Anglia de Irlanda și de continentul european.

[2] Denumire dată de istoriografii monarhici „revoluției puritane“ din Anglia.

amiralului Benbow [1], ce rezultă de-aici ? Rezultă că astfel de legi tiranice nu sînt indispensabile — nici măcar în vreme de război — pentru eficacitatea maximă a unei flote militare.

CAPITOLUL LXXII

„Acestea sînt bunele rînduieli ale navigației pe mare, pe care niște oameni înțelepți, călătoriți în jurul lumii, le-au dăruit strămoșilor noștri, ca pe-un hrisov al științei bunelor obiceiuri“

Consulatul Mării [2]

Deși nu sînt consfințite de nici o lege, practicile existente în Marina de război americană sînt de așa natură încît comandanții ei par investiți, virtual, cu dreptul de a respecta sau încălca, după cum le place, multe din prevederile *Codului maritim militar.*

Potrivit articolului XV, *„Nici o persoană angajată în Marină nu se va certa cu vreo altă persoană din Marină și nu va folosi cuvinte provocatoare ori jignitoare, sau gesturi amenințătoare, în caz contrar fiind pasibilă de pedeapsa pe care-o va hotărî un tribunal militar“.*

---

[1] *John Benbow* (1653—1702), amiral englez.

[2] O culegere celebră de texte privitoare la uzanțele și legile navigației în Mediterana, publicată în 1494 la Barcelona, în limba catalană. Titlul original în catalană era : *Liber del Consolat de Mar, Cartea Consulatului mării ;* magistrații comerciali din orașele portuare aveau și funcția de „consuli".

„Cuvinte provocatoare ori jignitoare“ ! Ofițeri ai flotei, răspundeți-mi ! N-ați violat voi, de mii de ori, această lege, adresînd unor oameni cu limbile legate de aceeași lege, niște cuvinte pe care nici un pămîntean n-ar putea să le asculte, fără a-l strînge de gît pe cel ce le rostește ? Știu bine că vorbe mult mai urîte decît cele pe care le-ați folosit voi vreodată, pot fi auzite din gura unui căpitan de vas comercial, cînd i se adresează echipajului, dar flota comercială nu e supusă articolului XV al *Codului maritim militar.*

Nu pentru a-l da ca exemplu, și nici pentru a mă răfui cu el din vreun motiv personal, ci doar pentru a-mi ilustra afirmația, declar solemn că însuși căpitanul Claret de pe „Neversink“ viola în repetate rînduri această prevedere.

Potrivit articolului III, nici un ofițer sau vreo altă persoană din Marină, nu are voie „să asuprească sau să escrocheze, să se îmbete, să înjure sau să aibe vreo altă asemenea conduită scandaloasă.“

Dați-mi voie să vă întreb din nou, domnilor ofițeri de marină, dacă mulți dintre dumneavoastră n-ați călcat, în repetate rînduri, această prevedere, și nu doar într-o singură privință ? Pentru a-mi ilustra afirmația, îl voi cita din nou pe căpitanul Claret, vinovat mai ales la capitolul înjurăturilor. Trebuie să pomenesc și vreo patru secunzi, vreo opt aspiranți și aproape toți marinarii.

S-ar putea cita și alte articole violate frecvent de către ofițeri, — în timp ce aproape toate prevederile referitoare *exclusiv* la marinari sînt aplicate cu străşnicie, deși aceste prevederi care autoriză biciuirea marinarilor nu

sînt cu nimic mai legale decît articolele referitoare la ofițeri, articole devenite caduce printr-o îndelungă neîntrebuințare, în vreme ce alte articole, ce-i vizează numai pe marinari, sînt respectate sau violate de căpitan, după cum îi convine. Dacă e adevărată afirmația că nu atît asprimea, cît certitudinea pedepsei împiedică încălcarea unei legi, această desconsiderare a legilor are consecințe nefaste asupra atitudinii oamenilor față de orice legislație a Congresului.

Mai mult încă, această violare a legii de către ofițeri implică, în numeroase cazuri, asuprirea marinarului de rînd. Dar nu există în tot acest cod maritim — care îngrădește prin dispoziții peste dispoziții libertatea marinarului și-l investește pe căpitan cu o atît de mare autoritate judiciară și administrativă, ba chiar cu puteri discreționare — nu există în tot acest cod nici măcar o singură clauză care să-i asigure marinarului ce se consideră nedreptățit, vreun mijloc de a obține să i se facă dreptate. Atît legile scrise, cît și cele nescrise ale Marinei americane sînt la fel de lipsite de garanții individuale pentru marinarii de rînd, ca și codul de legi al Rusiei țariste.

Cine-a săpat această adîncă prăpastie între căpitanul și marinarul american ? Este, oare, căpitanul o ființă înzestrată cu un suflet asemănător cu al nostru ? Sau e, cumva, un arhanghel infailibil, incapabil să săvîrșească vreo greșeală cît de măruntă ? Și este oare marinarul o ființă lipsită de orice atribut al umanității și de orice însușire bărbătească, dacă-i legat astfel de mîini și de picioare și azvîrlit pe-o fregată americană, fără a avea nici un drept și nici un mijloc de apărare, în vreme ce comandantul lui

are o asemenea libertate de a face ce vrea, încît nu degeaba marinarii din flota de război au ajuns să spună că „legea n-a fost făcută pentru căpitan" ? ! În clipa cînd pășește de pe uscat pe puntea lui de comandă, el îl lasă în urmă pe cetățean și, scutit el însuși, aproape în întregime, de legile uscatului, îi judecă pe ceilalți cu o asprime necunoscută pe teritoriul național. Cu *Codul maritim militar* într-o mînă și cu „pisica cu nouă cozi" în cealaltă, parc-ar fi o caricatură vulgară a lui Mahomed, impunînd Islamismul cu ajutorul sabiei și al *Coranului*.

Partea finală a *Codului maritim militar* se ocupă de tribunalele de război menite să-i judece pe ofițeri, ca și pe marinari, pentru abateri grave. Jurămîntul pe care trebuie să-l presteze membrii acestor tribunale — chemate să hotărască uneori asupra unor chestiuni de viață și de moarte — le cere explicit *„să nu divulge niciodată opinia sau votul vreunui anumit membru al curții, în timpul desfășurării procesului"*.

Avem, așadar, de-a face cu un adevărat Consiliu al celor zece [1], sau cu un fel de Cameră Înstelată [2]. Nu uitați, de asemenea, că, deși se întîmplă uneori ca un marinar să fie condamnat pe viață de către un astfel de tribunal, în nici un caz camarazii lui, marinari, nu sînt membri ai instanței. Și totuși, principiul fundamental al oricărei

[1] Consiliul celor zece, numit și *„decarchie"*, un consiliu de magistrați care a condus diferite orașe din Grecia antică, inclusiv Atena, între 403—394 î.e.n..

[2] Tribunalul englez, ale cărui procese, judecate sub domnia regilor Jacob I și Carol I, au constituit o adevărată parodie a justiției. Camera înstelată (numită astfel după apartamentul din Palatul regal din Westminster unde se țineau procesele), a fost desființată în 1641 de către revoluționarii anti-monarhici.

jurisprudențe civilizate este ca un om să fie judecat de către egalii săi. Și nu numai atît, dar verdictul lor trebuie să fie dat în unanimitate, — pe cînd într-un tribunal militar nu se cere decît o majoritate convențională, a unor persoane de rang superior pe scara socială.

Se spune că în Marina britanică exista o lege care-i autoriza pe marinari să facă, dacă doreau, apel împotriva deciziei căpitanului, chiar în chestiunile relativ mărunte — adresîndu-se unui tribunal superior, în speță, o curte marțială. Am aflat acest lucru de la un marinar englez. Cînd i-am spus că o asemenea lege ar putea constitui o frînă serioasă în calea puterii absolute a căpitanului, marinarul mi-a povestit următoarea întîmplare :

Un matelot de pe gabie, vinovat de beție, a fost adus în fața catargului, dar, cînd să fie biciuit, a strigat că dorește să fie judecat de o curte marțială. Căpitanul a poruncit, zîmbind, ca omul să fie dezlegat și dus la carceră. A stat el închis acolo vreo cîteva săptămîni, pînă cînd, pierzîndu-și speranța că va fi pus în libertate, a trimis vorbă că acceptă două duzini de bice.

— Te-ai săturat, ai ? îl întrebă căpitanul. Nu, nene, curte marțială ai cerut, curte marțială vei avea !

Adus în cele din urmă în fața unei instanțe alcătuită din ofițeri, omul a fost condamnat la două sute de lovituri de bici. Pentru ce ? pentru că se îmbătase ? Nu, ci pentru că avusese neobrăzarea să facă apel împotriva unei autorități, în menținerea căreia erau direct interesați înșiși oamenii care-l judecaseră și condamnaseră.

Fie că lucrurile s-au petrecut așa sau nu tocmai așa, și fie că amintita lege există, sau nici n-a existat vreodată

în Marina engleză, această poveste ilustrează totuși ideea pe care și-o fac marinarii înșiși despre tribunalele respective.

La ce te poți aștepta din partea unui tribunal ale cărui decizii sînt luate în obscuritatea faimoaselor instanțe ale Inchiziției spaniole, și ai cărui membri pecetluiesc solemn acea obscuritate printr-un jurămînt depus cu mîna pe *Biblie?* la ce te poți aștepta din partea unui astfel de tribunal, alcătuit dintr-o oligarhie a epoleților, chemată să-l judece pe-un marinar plebeu, juridicește gol în fața celor ce-l judecă ?

Avînd în vedere toate aceste lucruri, și îndeosebi faptul că, în multe cazuri, gravitatea pedepsei date unui marinar este lăsată la discreția absolută a instanței — legiuitorul american riscă să se acopere de rușine, de vreme ce putem aplica întregii tagme a marinarilor din flota de război americană infailibilul principiu formulat de *Sir* Edward Coke :[1] „*a ascunde sau a știrbi legea este unul din indiciile cele mai limpezi ale servituții*".

Cu și mai multă îndreptățire am putea subscrie la cele spuse de *Sir* Matthew Hale[2] în a sa *Istorie a Dreptului Comun : „Legea marțială, nefiind întemeiată pe vreun principiu precis, nu este de fapt o lege, ci un lucru mai degrabă tolerat decît acceptat ca lege*".

S-ar putea afirma, știu, că acest cod maritim este, prin însăși natura lui, adaptat nevoilor de război ale flotei.

---

[1] *Edward Coke* (1552—1634), jurist englez, autor al unor comentarii celebre asupra Dreptului Comun.

[2] *Matthew Hale* (1609—1676), jurist englez, autor al unei *Istorii a Dreptului Comun din Anglia.*

Dar, lăsînd de-o parte îndreptățitele și gravele îndoieli privind legitimitatea morală, nu juridică, a acestui cod arbitrar, chiar și în vreme de război, — vom întreba de ce este el în vigoare într-o perioadă de pace? Statele Unite există ca națiune de vreo șaptezeci de ani încoace, și în tot acest timp pretinsa necesitate a aplicării *Codului maritim militar* — în cazurile socotite importante — s-a ivit doar într-o perioadă de cel mult doi-trei ani.

Unii ar putea afirma că în timp de pace prevederile cele mai severe ale codului sînt anulate în mod tacit. Dar, deși acest lucru este adevărat în ce privește multe dintre prevederi, trebuie spus că aplicarea oricăreia din ele, sau chiar a tuturor, este oricînd posibilă. Și nu lipsesc exemple mai recente, care ilustrează spiritul acestui cod, chiar în cazurile în care litera lui nu a fost respectată întru totul. Un exemplu memorabil îl constituie cazul unui bric al Statelor Unite: trei oameni de pe acel bric au fost spînzurați pe vergă, în timp de pace, numai și numai din pricină că, după părerea căpitanului, spînzurarea lor ar fi fost necesară. Despre vinovăția lor reală se discută și astăzi.

Cum am putea califica o asemenea faptă? Blackstone spune undeva: „Dacă vreo persoană investită cu autoritatea marțială spînzură sau execută în vreun alt fel un om, în vreme de pace, invocînd însă legea marțială, aceasta constituie o crimă, deoarece contravine Magnei Charta“ [1].

---

[1] *Magna Charta*, marea cartă a libertăților cetățenilor Angliei, acordată de regele Ioan Fără de Țară la 15 iunie 1215, sub presiunea notabililor regatului.

Magna Charta! Noi, oamenii moderni, trăitori pe uscat sau pe mare, ne putem lăuda cu drepturi cetățenești de care erau lipsiți înaintașii noștri; dar străbunii noștri de demult, care s-au nimerit să fie marinari, s-ar răsuci în morminte dacă-ar ști că legiuitorii lor au fost mai înțelepți și mai omenoși decît cei din generația noastră. Comparați legislația maritimă a flotei noastre cu regulile de navigație oceanică ale Romei sau ale Rhodosului; comparați-o cu *Consulatul Mării*, cu legile orașelor hanseatice, sau cu legile străvechiului Wisby [1]. Citindu-le pe acestea din urmă, putem constata că exista în acele vremuri o democrație oceanică. „Cel ce lovește, se cuvine să fie lovit", așa grăiește legea din Wisby în legătură cu un căpitan din Gotland.

În încheierea acestor observații cu privire la asprimea și caracterul neobișnuit al legislației navale americane și la puterile exagerat de mari acordate ofițerilor-comandanți, voi spune că eu, Cojocel Alb, nu ignor cîtuși de puțin faptul că răspunderea unui ofițer — fie el din marina comercială, sau din marina militară — nu seamănă cu nici o altă răspundere, existentă în oricare din relațiile posibile dintre oameni. De asemenea, nu ignor nici faptul că, atît înțelepciunea cît și omenia, fac necesare, la un ofițer naval, tocmai din pricina poziției sale specifice, o autoritate și o putere discreționară inadmisibile pe uscat,

[1] *Wisby* (sau *Visby*) — vechea capitală a insulei Gotland, din Marea Baltică; important centru comercial și administrativ, mai ales în secolul al XII-lea, cînd a fost capitala Ligii Hanseatice.

la nici un stăpîn. Dar în același timp, aceste principii — recunoscute de toţi comentatorii Dreptului maritim — au fost folosite ca pretexte pentru a-i investi pe comandanţii de nave și pe membrii curţilor marţiale din zilele noastre, cu puteri care depășesc limitele normale ale raţiunii şi ale necesităţii. Şi nu e singurul caz în care nişte principii juste și salutare, aproape fără cusur și de la sine înţelese, au fost invocate ca o justificare a unor practici care, prin ele însele, sînt evident greșite și dăunătoare.

Să se înţeleagă, o dată pentru totdeauna, că nu vreo iubire sentimentală și teoretică pentru marinarul de rînd, nici vreo credinţă romantică în nobleţea și-n generozitatea sufletească, exagerat atribuite lui în unele romane, şi nici vreo dorinţă tenace de a-mi cîștiga faima că-i sînt prieten, m-au îndemnat să scriu tot ce-am scris aici în legătură cu brutala opresiune la care e supus marinarul. Oricare ar putea fi părţile interesate, nu doresc altceva decît să văd că relele sînt înlăturate, și că se face dreptate tuturor, fără nici o deosebire.

Așa cum am mai spus, starea generală de ignoranţă sau de corupţie a vreunei categorii de oameni, nu poate fi invocată ca scuză pentru împilarea ei. Dimpotrivă, nu încape nici o îndoială pentru oricine cunoaște îndeaproape și judecă fără părtinire viaţa pe-un vas de război — că mai toate samavolniciile practicate împotriva marinarilor pot fi atribuite indirect consecinţelor degradante pe plan moral ale legilor nedrepte și despotice, sub care trăiesc acești marinari.

CAPITOLUL LXXIII

Jocurile de noroc practicate zi și noapte pe-un vas de război

Am mai arătat că jocul de „dame“ era îngăduit la bordul fregatei „Neversink“. Cum în momentul de față nu aveam mai nimic de făcut pe vas, iar acesta luneca pe apa lină și caldă a mărilor tropicale, în drum spre patrie, jucătorii deveniseră atît de numeroși, încît primul secund obișnuia să spună, ironic. că-i păcat că punțile nu erau pardosite cu pătrățele de marmoră albă și neagră, pentru uzul și satisfacția jucătorilor. Dacă ar fi fost după el, eșichierele noastre ar fi fost foarte curînd azvîrlite peste bord. Dar căpitanul — neobișnuit de tolerant în anumite privințe — admitea acest joc, așa că domnul Bridewell fu nevoit să ne lase-n pace.

Jocul de „dame“ era singurul îngăduit la bordul fregatei, toate celelalte jocuri de noroc fiind strict interzise, sub pedeapsa biciuirii ; jocurile de cărți sau de zaruri nu erau admise sub nici o formă. Regula aceasta era explicabilă, dacă ne gîndim că marinarii de pe-un vas de război sînt, poate, mai predispuși decît orice altă categorie de oameni, la jocurile de noroc, dintr-un motiv care trebuie să-i fie clar oricui reflectează asupra condițiilor lor de viață la bord. Pe-un vas de război, patima jocului — cel mai dăunător dintre toate viciile — are urmări și mai nefaste decît pe uscat. Dar regulamentul care interzice jocurile de cărți și de zaruri este călcat aproape la fel de frecvent ca și legea împotriva contrabandei de alcool.

Noaptea întunecoasă, care, de la începutul lumii, a privit, clipind din ochi, atîtea fapte urîte — este timpul ales de obicei de către cartoforii de pe-un vas de război, pentru jocurile lor. Acestea au loc îndeobște pe puntea-dormitor, unde se leagănă hamacele, — o punte luminată foarte discret, pentru a nu tulbura somnul marinarilor. Două felinare atîrnate de stîlpii balustradei răspîndeau o lumină difuză în acest spațiu imens, întocmai ca o lumînare lăsată să ardă, noaptea, în odaia unui bolnav. Datorită poziției lor, aceste două felinare răspîndeau, de altfel, o lumină foarte inegală — trimițînd ici-colo niște raze lungi și piezișe, ca acelea ale felinarelor aprinse în beciurile spațioase ale Docurilor Indiilor de Vest, de pe Tamisa, pentru a-i alunga pe hoți.

E lesne de imaginat cît de propice este acest misterios și subteran Palat al lui Eblis[1] pentru operațiunile clandestine ale jucătorilor, mai ales că hamacele nu numai că sînt dese, dar multe dintre ele atîrnă foarte jos, la vreo două picioare deasupra punții, alcătuind astfel nenumărate văioage, grote, tainițe și cotloane, în care se poate practica pe scară largă viciul, cu o remarcabilă impunitate.

În aceste măruntaie ale vasului domnește suveran sergentul, asistat de ajutoarele sale, caporalii de bord. Acești polițiști stau toată noaptea de veghe, schimbîndu-se unii pe alții ; și, cu excepția momentelor cînd sînt chemate carturile, ei stau într-o tăcere desăvîrșită, întreruptă doar de sforăiturile trompetului sau de vorbele rostite-n somn de vreun matelot bătrîn. Cei doi caporali de bord fuseseră

[1] În religia musulmană *Eblis* este Diavolul, ori Satana.

porecliţi de echipaj „Labă“ şi „Gheară“. Se spunea că „Gheară“ fusese pe vremuri poliţist la Liverpool, iar „Labă“ temnicer la faimoasele „Tombs“ [1] din New York; educaţia primită îi făcea pe amîndoi cît se poate de potriviţi pentru misiunea lor pe vas. Iar sergentul Bland, încîntat de uşurinţa cu care-i prindeau pe vinovaţi, le spunea la amîndoi „mîna mea dreaptă“.

Cînd marinarii de pe un vas de război vor să joace cărţi sau zaruri, ei fixează o oră şi-şi aleg un anumit ungher, înapoia unui anumit hamac. După aceea contribuie cu cîţiva gologani la un fond comun menit să-l înduplece pe vreun camarad cu ochiul ager, să-i spioneze pe sergent şi pe caporali în vreme ce se desfăşoară jocul. În nouă cazuri din zece, aceste aranjamente se dovedesc a fi atît de eficace şi de perfecte, încît jucătorii îşi pot încheia netulburaţi partida. Din cînd în cînd, însă, fie dintr-o neatenţie, fie dintr-o zgîrcenie ce-i face să se lipsească de serviciile unei iscoade, jucătorii sînt luaţi prin surprindere de poliţai, cu lanternele, apucaţi fără milă de guler şi vîrîţi la *carceră*, pentru a aştepta acolo dimineaţa şi duzina de lovituri de bici.

Nu odată am fost trezit din somn, la miezul nopţii, de hărmălaia provocată, chiar sub hamacul meu, de brusca descoperire a vreunui cuib de jucători, care se risipeau în toate direcţiile, trecînd pe sub şirurile de culcuşuri şi făcîndu-le să se legene şi mai abitir.

Dar jocurile de noroc prosperă mai ales cînd vasul de război se află într-un port. Atunci oamenii îşi practică

[1] Închisoare din New York (literal: „morminte“).

viciul la lumina zilei, iar iscoadele suplimentare, pe care le pun să-i păzească, sînt nişte personaje vrednice de oarecare atenţie. Măsurile extraordinare de precauţie luate. bunăoară angajarea unui număr mare de iscoade, implică cheltuieli considerabile, astfel încît, într-un port, jocurile de noroc se ridică la rangul unui adevărat lux.

Ziua, sergentul şi caporalii săi cutreieră necontenit cele trei punţi, abia aşteptînd să descopere vreo abatere. La un moment dat îl poţi vedea, de pildă, pe „Labă" stînd la pîndă, cu bastonul în mînă, pe spardec, lîngă arborele trinchet ; în clipa următoare, a şi ajuns, poate, cu trei punţi mai jos şi a dispărut în magazia de parîme. Tot aşa e şi şeful lui : şi „Gheară" la fel : sînt prezenţi peste tot, pare-ar avea darul ubicuităţii.

Pentru a-şi putea practica jocurile ziua, cartoforii trebuie să aibă grijă ca fiecare dintre aceşti poliţişti să fie urmărit fără încetare, oriunde s-ar duce, astfel încît, dacă s-ar apropia de ascunzătoarea lor, ei să poată fi preveniţi cu suficient timp înainte, ca să scape cu bine. În consecinţă, sînt aleşi ca iscoade nişte marinari subţirei şi sprinteni, care să se poată ţine după poliţişti ; din pricina sprintenelii lor tinereşti, băieţii de la gabierul arborelui artimon sînt îndeobşte aleşi pentru această treabă.

Dar nu numai atît ! Pe mai toate vasele de război poţi găsi, în rîndurile echipajului, nişte vulpoi afurisiţi şi vicleni, lipsiţi de orice simţ al onoarei şi foarte asemănători cu vestiţii denunţători irlandezi. În limbajul marinarilor din flota de război, acestor indivizi li se spune „codoşi" şi „şoricei albi" — „codoşi", pentru că, judecînd după graba cu care-i denunţă pe infractori, se presupune că

sînt în grațiile unora dintre ofițeri. Deși acești informatori nu pot fi depistați decît rareori cu certitudine, modul cum își transmit informațiile e atît de subtil și de tainic, încît unii membrii ai echipajului, mai cu seamă cei din infanteria marină, sînt invariabil bănuiți de a fi „codoși" și „șoricei albi", ceea ce-i face pe camarazii lor să-i urască.

Pe lîngă că trebuie să nu-i slăbească din ochi pe sergent și pe caporalii săi, jucătorii caută să fie atenți la toate mișcările pe care le face orice individ bănuit c-ar putea fi „codoș" ori „șoricel alb". Un număr de iscoade rămîn mereu în rezervă, pentru a le adulmeca urma. Dar viciul duce o existență misterioasă la bordul unui vas de război. Se cuvine spus aici că, datorită obișnuinței și unei observații îndelungate, precum și familiarității cu mișcările și manevrele unei fregate, sergentul și caporalii săi pot spune cu oarecare precizie cam în ce moment al zilei se desfășoară vreun joc de noroc, — deși pe-un vas ticsit de lume, cu atîtea punți, gabiere și colțuri întunecoase, nu sînt totdeauna capabili să descopere locul unde se-ascund jucătorii.

În perioada cînd Bland a fost suspendat din funcția de sergent, în locul lui a fost pus un individ pe care marinarii îl bănuiau de mult că-i un „șoricel alb" și pe care-l porecliseră „Pîș-pîș", pentru că apărea pe nesimțite în mijlocul lor. Era un mare ticălos, înzestrat însă cu o admirabilă tenacitate în prinderea vinovaților, pe care-i mirosea ca un copoi, urmărindu-i fără zgomot. Îi auzeai totuși lătratul uneori, cînd era descumpănit.

— Zarurile-s pe-aici pe undeva. le spuse într-o zi „Pîş-pîş“ ajutoarelor sale. Sînt acolo trei oameni care se țin scai de mine de-o jumătate de oră încoace. Ia spune, „Gheară“, pe *tine* te-a urmărit careva azi dimineață ?

— Patru. nu unul ! îi răspunse „Gheară“. Am simțit eu că zarurile se-nvîrtesc pe undeva !

— Ascultă, „Labă“, îl iscodi sergentul pe celălalt caporal, care-i situația cu tine ? Pe tine te-a urmărit careva ?

— Vreo zece ! îi răspunse caporalul. Uite-l pe unul dintre ei — ăla care-și coase pălăria.

— Hei, nenicule ! îl strigă sergentul. Ia-ți pălăria și umblă. Dacă te mai prind în preajmă, te duc la catarg !

— Da' ce-am făcut ? protestă marinarul, cu o față lungă ca o zi de post. N-are voie omul să lucreze acilea și să se cațere pe-o scară sau alta, fără să fie bănuit de ceva ?

— Lasă, nenicule, că știu eu despre ce mișcări e vorba, doar am lucrat pe-un *guardo* [1]. Ia-ți pălăria, îți zic, și vira ! altfel te leg fedeleș și te bag la pîrnaie. Hai, cară-te, altfel intru-n tine !

În treacăt fie spus, e de remarcat faptul că, pe vasele de orice fel, cei ce folosesc cel mai mult jargonul marinăresc nu sînt marinarii înșiși, ci oamenii care le seamănă cel mai puțin. În gura unor soldați din infanteria marină poți auzi uneori mai multe „vorbe sărate“ decît în gura unui staroste de teugă. Pe de altă parte, cînd nu-și face meseria, chiar cel mai desăvîrșit marinar poate lesne

---

[1] Vas folosit la primirea marinarilor recrutați pentru flota de război.

trece drept un om al uscatului. Cînd un individ umblă prin docuri ca o corabie întoarsă din India, pavoazat cu-o panglică neagră, mare cît un drapel de comandor, și se oprește în fața unei cîrciumi răsucindu-se țanțoș pe călcîie ca un amiral care-ar veni cu barca lîngă-un cuirasat cu trei rînduri de punți, — atunci poți fi sigur că individul este ceea ce marinarii din flota de război numesc „un matelot care-ți scoate ochii", adică un șarlatan. Asemenea „mateloți" se găsesc cu duiumul în lumea asta a noastră, ca un vas de război.

CAPITOLUL LXXIV

Gabierul mare, noaptea

Tot drumul de la Rio pînă la Ecuator a fost pentru noi o croazieră plăcută, atît în ce privește vremea, cît și în ce privește condițiile de navigație. Cele mai plăcute erau momentele cînd, ieșind din cart, ne lungeam sus, pe gabierul mare și ne distram în fel și chip. Scăpînd de prezența nemijlocită a ofițerilor, ne simțeam mult mai bine acolo decît în oricare altă parte a vasului. Ziua, mulți dintre noi eram foarte harnici, și ne croiam pălării sau ne cîrpeam îmbrăcămintea. Noaptea, însă, deveneam mai romantici.

Adeseori, Jack Chase, admirator entuziast al peisajelor marine, ne atrăgea atenția asupra dîrei lăsate pe apă de razele lunii, citîndu-ne cîte un vers frumos din poeții lui preferați. Nu voi uita niciodată elanul liric cu care,

într-o dimineață, în zori, cînd întreg orizontul era vopsit cu aur și purpură, Jack Chase, rezemat de sarturi, a exclamat întinzîndu-și brațul deasupra mării :

— Vine Aurora, prieteni !

Și, cu un glas melodios și tărăgănat, ne-a recitat versurile :

„Cu-o mînă blîndă, grijulie, ea
Începe-a trage-a zorilor perdea."

Apoi, întorcîndu-se către mine :

— Sînt ale comandorului Camoës. Dar puneți mîna cu toții, trebuie să montăm biga[1] la aripa aceea — se schimbă vîntul !

În nopțile cu lună, fregata ne apărea, nouă, care stăteam cocoțați în creștetul ei, ca o priveliște de vis. Luneca purtată de vînt, cu *aripile* montate în ambele borduri, astfel încît velele arborelui mare și ale arborelui trinchet semănau cu două piramide grandioase, ale căror cornișe — rîndunicile — se pierdeau în nori. Nămetul acela de pînză albă, care plutea pe mare, era un spectacol cu adevărat grandios. Ai fi zis că cele trei catarge sînt trei emiri turci uriași, pășind peste ocean.

Parcă anume pentru a spori poezia acestui spectacol, răsunau uneori și acordurile muzicii. Întreaga fanfară era chemată pe dunetă, pentru a-i încînta pe domnii ofițeri, și pe noi înșine, cu melodiile sale vechi și măiastre. Unii dintre noi dansau atunci pe gabie, care era aproape la fel

---

[1] *Bigă* (sau *ghiu*, sau *tangon*), bilă de lemn sau tub metalic, cu un capăt articulat pe un catarg sau pe punte, care-i permite rotirea în plan vertical sau orizontal.

de încăpătoare ca un salon obișnuit. Cînd ne lipsea acompaniamentul fanfarei, ne mulțumeam cu vocile privighetorilor noastre.

În asemenea ocazii, Jack Chase ne delecta adesea cîntînd, cu vocea lui plăcută, *Domnițele spaniole* — un cîntec foarte îndrăgit de marinarii din flota de război britanică — și multe alte balade și arii marinărești, ca de pildă :

„Sir Patrick Spens era un matelot
Cum nu găsești pe mare altul".

sau :

„De trei ori s-a sucit nava noastră,
De trei ori, icnind s-a sucit,
De trei ori s-a sucit nava noastră
Și-n fundul mării s-a prăbușit,
În fundul mării s-a prăbușit !"

Cîntecele acestea erau asezonate cu tot felul de povești și anecdote. În asemenea momente, eu încercam să-i trag de limbă pe marinarii mai bătrîni, îndemnîndu-i să-și depene amintirile despre bătăliile la care fuseseră martori. E drept că doar puțini dintre ei luaseră parte la bătălii, dar asta făcea ca poveștile lor să fie și mai interesante.

Se afla printre noi un negru bătrîn, poreclit „Tăbăcilă", pe care-l invitam adesea, în nopțile liniștite, să vină sus pe gabie și să ne povestească. Era un matelot serios, cumpătat, foarte isteț la minte și deschis la vorbă, — unul dintre cei mai buni oameni de pe vas, și respectat de toți ceilalți.

În timpul ultimului război dintre Anglia și America fusese, pare-se, „înrolat“ cu de-a sila, împreună cu alți marinari de pe-un vas comercial din Noua Anglie. Vasul care-l „înrolase“ era o fregată britanică, „Macedonian“, capturată mai apoi de „Neversink“, fregata pe care ne aflam noi acum.

Într-o sfîntă sîmbătă — povestea „Tăbăcilă“ — cînd „Englezul“ îl ataca pe „American“, el, adică „Tăbăcilă“, și compatrioții lui, postați din întîmplare la bateria de pe puntea de comandă, l-au acostat respectuoși pe căpitan — un bătrîn pe nume Cardan — în clipa cînd acesta trecea în grabă pe-acolo, cu ocheanul subsuoară. Ei i-au repetat că nu sînt englezi și, arătîndu-i c-ar fi groaznic să ridice mîna împotriva drapelului unei țări care adăpostea mamele ce-i aduseseră pe lume, l-au conjurat să-i lase să plece de lîngă tunuri și să rămînă neutri în timpul ciocnirii. Dar cînd un vas, de orice naționalitate, intră în luptă, nu e deloc vreme pentru discuții, e prea puțină vreme pentru dreptate și încă și mai puțină pentru omenie. Smulgînd un pistol de la cingătoarea unui aspirant, căpitanul îl aținti asupra capetelor celor trei mateloți și le porunci să se întoarcă de îndată la posturile lor, altfel îi va împușca pe loc. Drept care, „Tăbăcilă“ și tovarășii săi rămaseră la tunuri, cot la cot cu dușmanii patriei lor, și se luptară pînă la sfîrșitul bătăliei ; doar unul dintre ei ieși din luptă, fiind omorît la postul său de-o ghiulea trasă de un compatriot.

În cele din urmă, după ce-și pierdu gabierele arborelui trinchet și arborelui mare și după ce arborele artimon îi fu doborît pe punte, iar verga trincei se prăvăli, tăiată

în două, peste teuga sfărîmată și ea, fregata engleză — ciuruită de gloanțe în sute de locuri — trebui să se dea bătută. Căpitanul Cardan porunci atunci să se arboreze steagul alb.

„Tăbăcilă" fu unul dintre cei care-l ajutară pe căpitan să se urce la bordul fregatei „Neversink". Cînd ajunse pe punte, Cardan îl salută pe Decatur, comandantul fregatei americane, și-i oferi sabia. Dar Decatur i-o refuză, politicos. Învingătorul își amintea, poate, de petrecerile la care luase parte, în Norfolk, împreună cu ofițerul englez, chiar în ajunul izbucnirii ostilităților, într-o vreme cînd comandau amîndoi fregatele care zăceau acum avariate pe mare. Se pare că fregata „Macedonian" făcuse escală la Norfolk, pentru a aduce depeșe. *Atunci* rîseseră și glumiseră amîndoi, la un pahar de vin, și se spunea chiar că făcuseră rămășag, pe-o pălărie de castor, în legătură cu o posibilă ciocnire între vasele lor.

Cardan îi spuse lui Decatur, privind spre tunurile grele din fața lui :

— Acesta-i un cuirasat, nu o fregată. Nu mă miră că dumneata ai învins !

Remarca asta se întemeia pe superioritatea în tunuri a fregatei „Neversink". Atunci, ca și acum, „Neversink" avea tunuri cu obuze de douăzeci și patru de livre, pe cînd „Macedonian" doar tunuri cu obuze de optsprezece livre. În total, „Neversink" număra cincizeci și patru de tunuri și patru sute cincizeci de oameni, iar „Macedonian" avea patruzeci și nouă de tunuri și trei sute de oameni ; acest mare decalaj, laolaltă cu celelalte condiții în care s-a desfășurat lupta, le răpește învingătorilor laurii gloriei,

ai oricărei glorii în afară de aceea pe care ar revendica-o un hipopotam după ce-a doborît o focă.

Dar, dacă „Tăbăcilă“ spunea adevărul — şi era un om sincer — faptul relatat de el pare compensat de o anume împrejurare, povestită tot atunci. După bătălie, cînd au fost cercetate tunurile de pe fregata engleză, s-a constatat că, la multe dintre ele, fultuiala fusese îndesată peste încărcătură, astfel încît nu mai intercepta obuzele. Şi deşi, într-o bătălie navală înverşunată, un asemenea lucru ar putea fi pus pe seama grabei sau a neglijenţei, „Tăbăcilă“, fiind un moralist, îl atribuia unei alte cauze, mai puţin onorabile. Dar, chiar dacă aceasta ar fi fost cauza adevărată, faptul nu ştirbeşte cu nimic vitejia echipajului britanic. Totuşi, din tot ceea ce se poate afla de la nişte oameni imparţiali, care au luat parte la lupte navale, reiese destul de limpede că, la bordul oricărei nave, indiferent de naţionalitatea ei, nu puţini sînt oamenii de la tunuri care în timpul unei bătălii devin peste măsură de nervoşi, ca să nu spunem mai mult ; ei ajung să vîre la nimereală vergelele în ţevi. Şi apoi, ce interes patriotic îl poate mîna pe-un om recrutat cu de-a sila, să lupte într-o bătălie, la care-a fost tîrît drept din braţele nevestei-si ? Este oare de mirare că marinarii englezi recrutaţi cu de-a sila n-au pregetat, în vreme de război, să paralizeze braţul care-i înrobise ?

Tot în perioada războiului, dar ceva mai înainte de bătălia amintită adineaori, un ofiţer scria într-un raport către amiralitatea engleză : „În flotă pare să domnească liniştea, dar săptămîna trecută, în timpul pregătirilor, s-a constatat că mai multe dintre tunurile de la pupa sînt

avariate". Cine le avariase ? Marinarii nemulţumiţi. Să fie oare cu totul improbabil, aşadar, ca tunurile la care se referea „Tăbăcilă" să fi fost manevrate de nişte oameni hotărîţi să se abţină de la folosirea lor împotriva duşmanului ? Şi ca, în bătălia pomenită, victoria cîştigată de americani să fi fost obţinută, în parte, datorită insubordonării tenace a adversarului însuşi ?

În aceeaşi perioadă a războiului, au fost frecvente cazurile cînd tunurile de pe navele militare engleze erau găsite, dimineaţa, cu chiulasele tăiate peste noapte. Această ciopîrţire a tunurilor şi scoaterea lor temporară din luptă nu se pot explica decît prin acea ură ascunsă împotriva serviciului militar, care s-a vădit şi în cazul mai sus amintit. Dar chiar acolo unde în rîndurile echipajului nu domnea nici o nemulţumire adîncă, şi unde se întîmpla ca vreun marinar „să fugă de lîngă tun", mînat de frică, ar însemna o sfidare la adresa Cerului a-i pune în cîrcă eticheta de „laş" şi a-l înjosi şi chinui în nenumărate alte feluri pe nenorocitul care şi aşa tremura destul. Predica de pe Munte nu pare să îndreptăţească obiceiul anumitor şefi de baterie de a sta cu sabia scoasă lîngă oamenii lor (aşa cum s-a întîmplat pe „Macedonian"), şi de a-l străpunge numaidecît pe cel dintîi marinar care-ar da semne de spaimă. „Tăbăcilă" mi-a spus că a auzit clar acest ordin, dat de căpitanul englez ofiţerilor săi. Dacă istoria secretă a marilor bătălii navale ar putea fi scrisă, laurii de pe fruntea eroilor lor s-ar preface în cenuşă.

Cît de ruşinos, din toate punctele de vedere, este articolul IV al *Codului maritim militar* american : „Dacă vreo persoană aflată în serviciul Marinei va cerşi în mod

laș iertare, va fi condamnată la moarte". Astfel, cu moartea în față — dinspre dușmani, și cu moartea în spate — dinspre compatrioții săi, curajul unui marinar din flota de război nu poate avea niciodată meritul unei nobile spontaneități. Și din acest punct de vedere, ca și din toate celelalte, *Codul maritim militar* nu recompensează buna conduită, ci se rezumă să-l silească pe marinar să lupte ca un ucigaș plătit, — și, ca să nu șovăie, îi sapă groapa chiar sub ochii lui.

Dar acest articol IV e susceptibil de obiecții și mai grave. Curajul e, în fond, cea mai răspîndită și mai vulgară dintre virtuți, și singura pe care-o împărțim cu jivinele ; iar excesul de curaj riscă să se transforme într-un fel de viciu. Cum natura obișnuiește să ia cu o mînă ceea ce dăruiește cu cealaltă, un curaj fizic neobișnuit își găsește, adesea, sălaș într-un caracter lipsit de calități mai înalte. Dar la un ofițer de marină curajul fizic este considerat o calitate supremă, și-i asigură uneori un post de comandă.

Iată de ce, dacă vreun viteaz fără minte ajunge căpitan pe o fregată, el e-n stare s-o pună să lupte în condițiile cele mai imposibile ; pentru a se-acoperi pe sine cu gloria abatorului, el n-ar pregeta să-și vadă măcelărit echipajul, ai cărui membri sînt siliți să se lase masacrați de către inamic, de teamă să nu fie uciși de lege. Amintiți-vă de lupta dată în timpul ultimului război de fregata americană „Essex" cu două crucișătoare engleze, „Phoebe" și „Cherub", în largul golfului Valparaiso. Potrivit tuturor mărturiilor, căpitanul american și-a silit nava schilodită să continue lupta, împotriva unor forțe mult su-

perioare ; în cele din urmă și-a dat seama că era, practic, imposibil să sfîrșească altfel decît învins ; și astfel, datorită unor împrejurări mai mult decît nefericite, oamenii lui au rămas lîngă tunurile lor aproape inutile, pentru a fi sfîrtecați de focul necontenit al artileriei inamice. Continuînd lupta în felul acesta, fregata americană nu promova nici cu o iotă adevăratele interese ale patriei sale. Nu încerc să știrbesc reputația pe care și-o va fi cîștigat căpitanul american prin această bătălie. Că era un om curajos, nu va tăgădui nici un marinar. Dar lumea e plină de oameni curajoși. N-aș vrea să se creadă că pun la îndoială temeiurile unei anumite reputații ; dar e mai mult ca sigur că marinarii cu bun simț de la tunurile fregatei „Essex" — dacă au existat asemenea marinari — ar fi preferat, oricît de viteji ar fi fost, să-și plece drapelul în clipa cînd și-au dat seama că au pierdut bătălia, decît să amîne această capitulare inevitabilă, pînă-ntr-un moment cînd ar mai fi rămas doar puține brațe americane pentru a-l da jos. Și totuși, dacă, în împrejurările date, acești oameni „ar fi cerșit în mod laș iertare", cum scrie articolul IV, ei ar fi putut să fie spînzurați.

Cînd căpitanul vasului „Macedonian", dîndu-și seama că acesta e la cheremul lui „Neversink", a ordonat coborîrea drapelului, unul dintre ofițerii săi, un om urît de marinari din pricina purtării sale tiranice, i-a făcut cele mai teribile reproșuri, jurînd că el, unul, nu se va preda, și propunînd ca „Macedonian" să fie scufundat laolaltă cu fregata inamică. Dacă omul acesta ar fi fost căpitan, cu siguranță că așa ar fi procedat, dobîndindu-și astfel

faima de erou — în lumea asta ; însă ce faimă şi-ar fi agonisit oare în lumea cealaltă ?

Dar războiul este, în general, o insultă la adresa bunului simţ şi o palmă pe obrazul creştinătăţii, astfel încît toate lucrurile legate de el sînt absurde, necreştineşti, barbare, de o brutalitate care miroase a canibalism, a insulele Fiji, a pucioasă şi a diavol.

Cînd o navă de război îşi coboară drapelul, disciplina dispare de obicei cu desăvîrşire, iar marinarii ei nu mai pot fi stăpîniţi. Aşa s-au petrecut lucrurile şi la bordul fregatei engleze. Oamenii au spart uşa magaziei de băuturi şi grogul a început să curgă şiroaie pe punţi, unde mulţi dintre răniţi zăceau între tunuri. Ei au pus mîna pe canistrele cu grog şi, sfidînd toate mustrările, au băut alcoolul acela fierbinte, pînă cînd, spunea „Tăbăcilă", le-a ţîşnit sîngele prin nări şi au căzut morţi pe punte.

Negrul mai avea multe de povestit despre bătălia aceea. El mă însoţea adeseori pe puntea principală, printre tunuri — aceleaşi care fuseseră folosite în bătălie — şi-mi arăta crăpăturile şi cicatricile de pe ţevile lor. După mai bine de treizeci de ani, abia se vedeau sub straturile de vopsea suprapuse ; dar „Tăbăcilă" le ştia bine, deoarece se întorsese în patrie cu „Neversink" şi le văzuse curînd după bătălie.

Într-o după amiază, cînd mă plimbam cu el pe puntea tunurilor, s-a oprit deodată în dreptul arborelui mare şi mi-a spus : — Partea asta a vasului fusese poreclită de noi, cei de pe „Macedonian", „abatorul" : cădeau aici cîte cinci-şase marinari deodată. Inamicul ţinteşte întotdeauna în această parte, pentru a încerca să doboare catargul. Grinzile

şi traversele de deasupra „abatorului" de pe „Macedonian" erau împroşcate cu sînge şi creieri. Gurile de magazie arătau ca dughenele unor măcelari : în belciuge atîrnau bucăţele de carne omenească. Un porc care alerga pe punţi scăpase nevătămat, dar, din pricina tăvălelii, pielea i-era atît de mînjită de sînge, încît în momentul capitulării vasului, marinarii îl azvîrliră peste bord, zicînd c-ar deveni nişte canibali dacă l-ar mînca.

Un alt patruped, o capră, îşi pierduse labele din faţă în acea bătălie.

Potrivit datinei, marinarii morţi trebuiau să fie aruncaţi peste bord de îndată ce cădeau ; altminteri, spunea „Tăbăcilă", priveliştea atîtor cadavre i-ar fi putut înspăimînta pe supravieţuitorii rămaşi la tunuri. Mi-a mai povestit şi următoarea întîmplare : o ghiulea, pătrunzînd printr-un sabord, a omorît două treimi din echipajul unei baterii. Şeful bateriei vecine, lăsînd din mînă aprinzătorul, pe care tocmai îl scosese din ţeava tunului, se apucă să-i întoarcă pe morţi cu faţa-n sus, ca să vadă cine erau ; recunoscînd un fost camarad de „club", cu care navigase de multe ori, izbucni în plîns şi, luînd în braţe cadavrul, porni cu el spre copastia vasului ; ajuns acolo, îl ţinu o clipă deasupra apei, şi exclamă :

— Doamne ! Tom !

Dar un secund rănit îl întrerupse :

— Încetează cu rugăciunile ! Aruncă-l odată peste bord, şi întoarce-te la tunul tău !

Cu inima zdrobită, marinarul execută ordinul şi se întoarse la postul său.

Poveștile lui „Tăbăcilă" aruncau o lumină teribilă asupra acestei lumi, a vaselor de război. Gîndindu-mă la sîngeroasa glorie ce-i aureola pe eroii unor asemenea bătălii, mă întrebam dacă sicriul în care a fost înmormîntat lordul Nelson a fost într-adevăr sicriul unui erou. Nelson îl primise în dar din partea căpitanului Hallowell; sicriul fusese meșterit din arborele mare al vasului de linie francez „L'Orient" care, fiind incendiat de englezi, a stins viețile a sute de francezi în bătălia Nilului.

Fie ca lordul Nelson să se odihnească în pace, în lemnul putred al acelui catarg! Eu însă, aș prefera să fiu îngropat în trunchiul unui copac verde, pentru ca, mort fiind, să simt că seva vieții mă dăruiește frunzișului ce mi-ar acoperi cu umbră mormîntul pașnic.

CAPITOLUL LXXV

„Scufundați, incendiați și distrugeți!"
(unul din ordinele tipărite în timp de război de către Amiralitate)

Nici una dintre nenumăratele povești istorisite sus pe gabie, în timpul plăcutei noastre călătorii spre miazănoapte, nu se putea asemui cu poveștile starostelui nostru, Jack Chase.

Nu putea fi societate mai plăcută decît aceea a în-veci-slăvitului Jack. Lucruri despre care mai toți oamenii nu fac decît să citească, ori să viseze, el le văzuse cu ochii lui și le trăise personal. Fusese, cîndva, un contrabandist temerar și-ți putea povesti despre un tun cu țeavă lungă,

burdușit cu mătăsuri franțuzești ; despre cartușe umplute cu cel mai fin ceai, în loc de pulbere ; despre mitralii doldora de dulciuri din Indiile de vest ; despre haine și pantaloni marinărești căptușiți cu dantele scumpe ; și despre picioare de mese, găunoase pe dinăuntru ca niște țevi de pușcă, burdușite cu mirodenii și stupefiante. Îți mai putea spune și povestea unei văduve abrașe — o frumoasă tăinuitoare de mărfuri aduse prin contrabandă pe coasta Angliei — care le zîmbea dulce contrabandiștilor cînd îi vindeau, pe un preț de nimic, mătăsurile și horbotele. Cu vorbe de alint, îi ruga să-i mai aducă.

Îți mai putea povesti și despre bătăliile deznădăjduite duse, la miezul nopții, cu ambarcațiunile Maiestății Sale Britanice, în vreun golf bîntuit de furtună ; despre capturarea unor cheflii aduși cu japca pe-un vas de război după ce căpetenia lor fusese, pretindeau ei, omorîtă ; unul dintre ei — un bărbat chipeș și cumpătat la vorbă — avea să primească un mandat de arestare pentru neplata unei datorii, și să coboare pe țărm, prilej pentru a fi bănuit că ei era căpetenia „omorîtă", și că pusese singur la cale această evadare „legală".

Dar cel mai strașnic povestea Jack Chase despre bătălia de la Navarino, deoarece fusese tunar-șef la bordul vasului amiral „Asia", comandat de amiralul Codrington. Nici de-aș avea stilul bătrînului Homer, în viguroasa tălmăcire a lui Chapman [1], nu m-aș încumeta să redau versiunea nobilului Jack despre acea bătălie, în care, la 20 octombrie 1827, treizeci și două de corăbii englezești, fran-

[1] *George Chapman* (1559 ?—1634), poet englez, cunoscut mai ales prin tălmăcirile sale, între altele *Iliada* și *Odiseea* lui Homer.

țuzești și rusești au atacat și au învins, în Levant, o flotă otomană alcătuită din trei vase de linie, douăzeci și cinci de fregate și nenumărate ambarcațiuni incendiare și de diversiune.

— Abia așteptam să ne năpustim asupra lor — spunea Jack — iar cînd am deschis în sfîrșit focul, ai fi zis că sîntem o turmă de delfini printre pești zburători. „Fiecare om să-și doboare pasărea !“ așa strigam în clipa cînd ne puneam tunurile în poziție de tragere. Iar tunurile acelea începură să scoată fum aidoma unor lulele olandeze ! Oamenii din echipajul bateriei mele purtau la piept niște stegulețe, pe care să le poată lipi de catarg în cazul cînd pavilionul vasului ar fi fost doborît. Goi pînă la brîu, ne luptam ca niște tigri, iar fregatele turcești cădeau una după alta, ca popicele. Oamenii noștri își trimeteau boabele de plumb, dese ca o grindină, asupra sarturilor înțesate cu turci înarmați — ai fi zis că-s niște stoluri de porumbei pe crengile unor brazi. Strașnică bătălie a mai fost, măi băieți ! Turcii ăia afurisiți au vîrît în chila bătrînei „Asia“ o întreagă carieră de marmoră — fiece ghiulea cîntărea cîte o sută și cincizeci de livre. Din trei saborduri nimereau unul. Dar și noi le dădeam, mai mult decît primeam de la ei. Eu îmi dezmierdam tunul și strigam :

— „Hai, buldogule, șo pe ei ! Mușcă-i și fă-le bocaporți în bordurile lor musulmane !“ Cojocel Alb, băiete, păcat că n-ai fost și tu acolo ! Golful era împînzit cu vergi și catarge, cum am văzut eu odată pe fluviul Arkansas o sumedenie de răgălii, întinse ca un pod. Inamicul ne împroșca cu măslinele și măzărichea lui de foc, care se abătea peste noi ca mana deșertului. Strigătele „Allah,

Allah !" sfîşiau văzduhul, unii zbierau din sabordurile corăbiilor turceşti, alţii chiar din apa în care se înecau, iar turbanele pluteau peste capetele lor rase, de parc-ar fi fost nişte şerpi negri lunecînd printre stînci. Turcii erau încredinţaţi că Profetul îi va trage de turbanele alea şi-i va azvîrli drept în paradis, numai că s-au dus bîldîbîc pînă-n fundul mării, cale de cincizeci de stînjeni ! — Primul meu încărcător, Ned Knowles, un flăcău din Guernesey, îmi strigă deodată, scoţîndu-şi capul prin sabord şi privind spre vasul de linie turcesc cel mai apropiat :

— „Afurisiţii ăştia de ma'ometani n-au de gînd să se predea o dată ?" În clipa următoare, căpăţîna lui zbură pe lîngă mine ca o ghiulea, iar steagul lui Ned Knowles se aplecă pentru totdeauna. l-am tîrît trupul într-o parte şi, ca să-l răzbunăm, am băgat în ţeava tunului nicovala dogarului — un camarad de-al lui Ned i-a vîrît tichia scoţiană, ca fultuială — şi am tras în vasul ăla turcesc ! Vă jur, băieţi, pe Dumnezeul războiului vă jur că n-a mai rămas din nava aia aproape nimic, nici cît să poţi face foc pentru un ceaun cu apă. A fost o zi grea, băieţi, o zi amarnică. În noaptea aceea, după ce s-a isprăvit totul, am dormit destul de adînc, pe o ladă cu mitralii, în chip de pernă ! Dar să fi văzut voi steagurile turceşti încărcate de unul dintre căpitanii noştri pe corabia lui — se jura c-o să împodobească livada lui taică-su cu ele, aşa cum ne împodobim noi vergile pentru-o zi de gală.

— Nobile Jack, îl întrerupse un marinar, privindu-i mîna ciuntită, deşi i-ai canonit rău pe turci la Navarino, dumneata însuţi n-ai pierdut, ca să zic aşa, decît o ţandără.

— Da, dar eu și unul dintre secunzi eram cît pe-aci să dăm de dracul. O ghiulea, explodînd lîngă sabordul unde mă aflam, și-a trimis schijele în dreapta și-n stînga. Una din ele mi-a spintecat pălăria, chiar lîngă frunte, alta a *ras* cizma stîngă a secundului, tăindu-i călcîiul, iar o a treia l-a omorît pe băiatul care-mi aducea pulberea, fără să-l atingă.

— Cum așa, Jack ?

— Păi, suflul l-a omorît pe sărmanul băiat. În clipa aceea ședea pe-un maldăr de fultuială ; după ce s-a risipit praful stîrnit de parapetul făcut țăndări, am băgat de seamă că încă mai ședea acolo, cu ochii larg deschiși. „Micul meu erou !“ strigai eu, bătîndu-l pe spate, dar el se prăbuși la picioarele mele, cu fața în jos. Atingîndu-i pieptul, mi-am dat seama că inima încetase să-i bată, deși pe tot trupul lui nu vedeai nici cel mai mărunt semn.

O adîncă tăcere îi învălui pe ascultători, tăcere ruptă în cele din urmă de către al doilea șef de gabie :

— Nobile Jack, știu că nu obișnuiești să te lauzi, dar spune-ne ce-ai făcut tu însuți în ziua aceea ?

— Păi, să știți, vitejii mei, că n-am făcut atîta treabă cîtă a făcut tunul meu. Sînt însă mîndru că tocmai tunul acela a fost cel care-a doborît arborele mare al vasului-amiral turcesc, lăsînd din el doar un ciot nu îndeajuns de lung ca să poți ciopli un picior de lemn pentru lordul Nelson.

— Bine, dar după felul cum tragi aprinzătorul și cum îți plimbi privirea pe cătare, se vădește că ești un bun țintaș — nu-i așa, Jack ?

— Eu n-am făcut altceva decît să pun tunul în poziție de tragere, dar cel care a tras ghiuleaua drept în catargul vasului-amiral turcesc a fost amiralul cel mare, Dumnezeu cel atotputernic.

— Dar cum te-ai simțit, Jack, cînd te-a lovit schija aceea ?

— A, m-am simțit mai ușor cu un deget. Mi-au mai rămas alte șapte, în afară de policari, iar ele au făcut o treabă bună în ziua de după bătălie, căci se cuvine să știți, dragii mei, că munca cea mai grea vine abia după ce tunurile sînt puse din nou la adăpost. Vreme de trei zile am muncit și eu la repararea greementului, cu o singură mînă și cu aceiași pantaloni pe care-i purtasem în ziua bătăliei. Sîngele se uscase și se închegase pe ei, așa încît păreau croiți dintr-un marochin roșu, lucios.

Jack Chase avea o inimă de elefant. Deși îl văzusem plîngînd odată, cînd un marinar fusese biciuit la pasarelă, — acum, cînd ne povestea despre bătălia de la Navarino, ai fi zis că însuși Dumnezeul *Bibliei* comandase flota britanică din Levant, în sîngeroasa zi de 20 octombrie 1827. De unde se vede că războiul face chiar și din cei mai buni oameni niște păcătoși, aducîndu-i pe toți la nivelul de umanitate existent pe insulele Fiji. Unii marinari din flota de război mi-au mărturisit că simțiseră nu o dată cum inimile li se aspreau pe măsură ce bătălia se întețea, ajungînd să se lupte fără nici un gînd în minte, întocmai ca propriile lor tunuri.

Soldat sau matelot, combatantul e un demon, iar oastea Diavolului nu duce lipsă de voinici. Dar războiul e, uneori, inevitabil : poți răbda, oare, ca onoarea na-

ţională să fie călcată în picioare de către un duşman neobrăzat ?

Totuşi, nu uitaţi, voi, episcopilor care votaţi în favoarea războiului, că Isus ne-a poruncit să întoarcem obrazul stîng, dacă primim o palmă pe cel drept. Această poruncă nu poate fi scoasă din *Evanghelie*, ea ne obligă la fel ca oricare alta ; e o poruncă în care s-a întruchipat sufletul şi substanţa religiei creştine — fără ea, creştinismul ar fi ca orice altă religie. Porunca aceasta va mai călăuzi lumea încă multă vreme. Dar cu condiţia să devenim, mai întîi, Quakeri [1] în anumite privinţe.

Revenind la bătălia de la Navarino, cine-ar putea să jure că o Providenţă divină a condus flotele combinate ale Angliei, Franţei şi Rusiei, deşi e adevărat că, spre deosebire de mai toate bătăliile sîngeroase, care s-au dovedit a nu fi altceva decît nişte masacre inutile, victoria amiralului Codrington a dus fără îndoială la emanciparea Greciei şi a pus capăt atrocităţilor turceşti în acea ţară sfîşiată ? Ar însemna că aceeaşi Providenţă a condus şi oştile care i-au atacat pe Waldenşi [2] — aceşti aleşi ai Bisericii, persecutaţi în Elveţia, şi a aprins rugurile din Smithfield [3], în timpul domniei sîngeroasei regine Mary.

---

[1] Sectă creştină întemeiată pe la 1650 în America, de către George Fox, şi ai cărei membri dispreţuiesc obiectele de cult, punînd accentul pe convingerile lăuntrice.

[2] Adepţii unei secte religioase fondată prin 1170 de Peter Waldo şi persecutaţi ulterior în Italia şi în Elveţia, din pricina anticatolicismului lor declarat.

[3] Cartier din Londra, unde erau arşi pe rug „ereticii". Sub domnia reginei Mary (1516—1558), rugurile au fost foarte active, mistuind trupurile a numeroşi „puritani".

Dar toate evenimentele se amestecă, devenind de nerecunoscut. Ceea ce numim Soartă este o forță imparțială și nemiloasă, nu un demon capabil să aprindă ruguri bigote, sau un filantrop capabil să îmbrățișeze cauza Greciei. Noi, oamenii, ne putem agita, mînia și lupta, dar așa-zisa Soartă păstrează în veci o neutralitate armată.

Deși știm bine că așa stau lucrurile, continuăm să ne imaginăm lumea de apoi, după chipul și asemănarea noastră și să ne plăsmuim, fiecare, zeii. Orice muritor își dă votul pentru zeul dorit de el la cîrma lumilor ; am și eu un glas prin care pot contribui la plămădirea veșniciei, iar voința mea influențează orbitele sorilor celor mai depărtați. În două sensuri, sîntem exact ceea ce divinizăm. Noi înșine sîntem Soarta.

CAPITOLUL LXXVI

Port-sarturile

Cînd eram obosit de zbuciumul și de atmosfera uneori încordată de pe puntea tunurilor, mă retrăgeam la un sabord, unde mă linișteam contemplînd oglinda mării nemărginite. Să facem același lucru acum, după larma bătăliei descrise în ultimele două capitole, să încercăm să ne liniștim, dacă se poate, în port-sarturile fregatei „Neversink".

În ciuda faptului că marinarii de pe-un vas de război sînt siliți să trăiască în comun și să-și arate în văzul tutu-

ror pînă și lucrurile cele mai intime, există totuși la bord cîteva colțișoare în care te poți retrage uneori, pentru a rămîne singur, măcar cîteva clipe.

Un asemenea refugiu îl ofereau mai ales port-sarturile, unde mă duceam cîteodată, în timpul agreabilei noastre călătorii de întoarcere, pe mările tropicale. Acolo mă retrăgeam, după ce mă săturam să ascult cumplitele povești spuse sus pe gabie, și — dacă eram lăsat în pace — transformam în înțelepciune faptele aflate.

Port-sarturile sînt niște mici platforme situate în afara corpului navei, la temelia sarturilor masive care coboară dinspre vîrfurile celor trei catarge, către parapete. De la o vreme, ele par să se fi demodat în flota comercială, ca și frumoasele galerii laterale — un fel de turnulețe care, odinioară, scoteau în relief pupa unei corăbii. Aici puteai vedea cîte un ofițer care, la numai un ceas după terminarea bătăliei, venea să fumeze un trabuc, pentru a-și scutura de pe favoriți fumul puturos al prafului de pușcă. Exista, pe vremuri, și pitoreasca galerie de la pupa, un admirabil balcon suspendat deasupra mării, unde, într-o vară din epoca viceregilor peruani, cavalerul spaniol Mendanna, din Lima, s-a iubit cu *dona* Isabella, în timp ce corabia lor luneca spre insulele Solomon sau poate spre fabulosul Ofir ori spre Cicladele mari [1] ; *dona* Isabella, împurpurată ca zarea în asfințit, se uita la peștii zburători, care țeseau, din urzeala trupurilor lor argintii, tartane și pleduri solzoase, chiar sub balconul unde ședea domnița și unde se intra direct din cabina căpitanului, așa cum intri din

[1] Grup de insule din Grecia (Paros, Melos, etc.), celebre în antichitate pentru bogățiile lor.

odaia unei doamne în budoarul ei ; dar și acest încîntător balcon a dispărut — victimă a unor inovații barbare.

Da, galeria aceea sprijinită pe niște labe cu gheare, nu mai e la modă — ea nu mai are preț în ochii comandorilor.

Ducă-se pe pustii orice mobilă, afară de cea veche ! Mie dați-mi jilțul bătrînesc al bunicului, așezat pe patru broscoi sculptați, așa cum Hindușii își imaginau universul sprijinit pe patru țestoase ! Dați-mi și bastonul bunicului, cu măciulia daurită — un baston care, întocmai ca muscheta mînuită de tatăl generalului Washington, sau ca sabia lată a lui William Wallace [1], putea frînge spinarea filfizonilor cu nuielușe în mîini din aceste vremuri care-abia se țin pe picioare. Dați-mi și tunica lui pieptoasă, care-i cădea vitejește peste șolduri — o tunică prevăzută cu două buzunare cît toate zilele, pentru galbeni. Cît despre această pălărie de castor, cu „țilindru", aruncați-o peste bord, și dați-mi în schimb tricornul falnic al bunicului meu !

Dar cu toate că galeriile laterale și galeria pupa au dispărut de pe vasele de război, mai rămîn port-sarturile — o ascunzătoare cum nu se poate mai plăcută. Uriașele palancuri și parîme de la baza sarturilor împart aceste port-sarturi în numeroase bisericuțe, alcovuri, firide și altare, unde poți trîndăvi — în afara vasului, și totuși la bordul lui. E drept, însă, că în această lume de pe-un vas de război sînt destui cei cu care trebuie să împarți

---

[1] *William Wallace* (1272—1305), patriot scoțian, luptător pentru independență.

lucrurile bune. Adesea, în timp ce stăteam tolănit în vreunul din alcovurile acelea minuscule, contemplînd orizontul și meditînd la Cathay, [1] eram trezit din visare de vreun bătrîn tunar care venea acolo să-și pună la uscat niște butoiașe cu chibrituri, proaspăt vopsite.

Alteori, cîte unul din artiștii aceia care făceau tatuaje, se tîra peste copastie, urmat de „modelul" lui ; acesta întindea un braț sau un picior gol, și atunci neplăcuta operație a „înțepăturii" începea chiar sub ochii mei. Sau se întîmpla ca o droaie de marinari să dea buzna în ascunzătoarea mea, cu lădițele lor cu scule, și să trăncănească, în vreme ce-și cîrpeau nădragii.

Într-o după-amiază de duminică, pe cînd mă odihneam într-o firidă foarte ferită și răcoroasă, între două parîme, am auzit un glas șoptit și rugător.

Privind printre parîme, am zărit un marinar bătrîn care se ruga, în genunchi, cu ochii închiși, întors cu fața spre mare. M-am ridicat încetișor și m-am furișat printr-un sabord, lăsîndu-l pe venerabilul matelot să se roage în tihnă.

Era un baptist fervent și se retrăgea mereu în portsarturi ca să se roage în singurătate, — camarazii lui îi cunoșteau bine năravul. Îmi amintea de Sfîntul Anton care se ducea în pustie ca să se roage.

Omul acesta era comandantul unuia dintre cele două tunuri grele amplasate de-o parte și de alta a teugii — al

---

[1] *Cathay* (sau Chitai), denumire sub care era cunoscută China, în urmă cu o mie de ani

lui se afla la tribord și era un adevărat Thalaba [1] de fier ; misiunea lui era „să-l pună în bătaie", să aibă grijă să fie încărcat bine, să-i îndrepte spre țintă cătarea și să-i ordone „foc !" ajutorului său, declanșînd astfel o conflagrație infernală, aducătoare de moarte.

Acest comandant de tun era un om bătrîn, cinstit și sincer, smerit în credința lui ; el nu făcea decît să-și cîștige pîinea lucrînd la tunul acela. Dar cum de era în stare să rupă, cu mîinile lui mînjite cu pulbere, pîinea pașnică și îmbietoare la pocăință a Cinei, pîine din care se împărtășise desigur adesea pe uscat ? Ritualul sfintei cuminecături este, de altfel, omis din programul religios al marinarilor din flota de război, deși există la bord un capelan și cel puțin cîțiva oameni doritori să primească din mîna lui împărtășania ; această omisiune ar putea fi pusă pe seama unei anumite cuviințe, foarte lăudabile.

În cel mai bun caz, dreptatea în lumea asta, de pe un vas de război, e doar un ideal neîmplinit și chiar noi, creștinii, nesocotim preceptele pe care tot încercăm să le vîrîm pe gît păgînilor, în nădejdea de a aduce raiul pe pămînt. Avînd în vedere întreaga alcătuire socială a lumii noastre, atît de nepotrivită cu blîndețea creștină, au se pare oarecare dreptate cei ce afirmă că, deși Mîntuitorul a fost plin de înțelepciune cerească, *Evanghelia* lui e lipsită de înțelepciune practică, pămîntească — deoarece nu prea ține seamă de nevoile națiunilor, care cer uneori masacre

---

[1] Aluzie la un poem al poetului englez Robert Southey, publicat în 1801 sub titlul *Thalaba-nimicitorul*. Thalaba, un tînăr musulman, își jertfește viața într-o luptă grea cu niște vrăjitori pe care-i nimicește.

şi războaie sîngeroase, şi nici de valoarea rangurilor, titlurilor şi banilor. Dar acest lucru nu face decît să confirme esenţa divină a lui Isus ; căci, aşa cum demonstrează Burnet[1] şi cei mai buni teologi, natura lui nu era doar omenească — nu era natura unui om al lumii acesteia.

CAPITOLUL LXXVII

Infirmeria de pe un vas de război

După ce am navigat, cu o briză statornică, pînă aproape de Ecuator, vîntul a căzut, şi am rămas încremeniţi vreme de trei zile pe mare.

Fregata noastră era un vas de război puternic, cu cinci sute de oameni, un comandor şi un căpitan, avînd în spate o sumedenie de tunuri grele ; şi totuşi, zăceam acolo, neajutoraţi ca un prunc în leagăn. Dac-am fi avut o furtună în locul acelui calm plat, am fi înfruntat-o bucuros cu bompresul nostru, întins ca o lance de nădejde ; dar, aşa cum se întîmplă şi la oameni, acest inamic impasibil, senin — irezistibil, fără a opune vreo rezistenţă — a rămas neînvins, pînă-n clipa cînd a catadicsit să ne lase-n pace.

În toate cele trei zile a fost o căldură cumplită — soarele făcea să se topească smoala dintre scîndurile vasului ;

---

[1] *Thomas Burnet* (1635—1715), teolog englez, autor al unor scrieri în care încearcă o reconciliere a religiei cu ştiinţa din vremea lui.

marinarii au întins *tendele* [1] la prova și la pupa, iar punțile erau stropite mereu cu apă. Tocmai în aceste zile s-a petrecut un eveniment trist, deși nu neobișnuit la bordul unei nave. Se cuvine însă, pentru a pregăti relatarea lui, să vorbim puțin despre o parte a vasului, denumită „infirmerie".

Locul acesta, unde sînt aduși marinarii bolnavi, seamănă în multe privințe cu un spital public de pe uscat. Infirmeria vasului „Neversink" era situată, întocmai ca infirmeriile mai tuturor fregatelor, pe puntea-dormitor —, a treia punte de sus, mai exact la extremitatea ei, cuprinzînd suprafața triunghiulară de la prova. Era, de aceea, un fel de hrubă subpămînteană, în care, chiar la amiază, abia dacă pătrundea o rază de lumină.

Pe o fregată care-și are întreg armamentul și toate proviziile la bord, puntea-dormitor se află parțial sub nivelul apei. Dar, cît stă în port, o oarecare circulație a aerului este posibilă, prin practicarea unor găuri mari în părțile superioare ale bordurilor, nu mult deasupra nivelului apei ; aceste găuri se numesc „guri de ventilație".

Înainte de ieșirea în larg, ele trebuie să fie călăfătuite și cătrănite, pentru a fi închise ermetic. După închiderea acestor „guri de ventilație", infirmeria rămîne impermeabilă la orice undă de aer proaspăt. Pe „Neversink" doar cîteva porții de aer proaspăt erau aduse, pe cale artificială. Dar întrucît singurul dispozitiv folosit era o

---

[1] *Tendă*, apărătoare de pînză ce se întinde deasupra punții unei nave spre a proteja echipajul de razele soarelui, sau de ploaie.

„mînecă de vînt“ [1], cantitatea de aer proaspăt trimisă pe aceasta depindea de forța vîntului. Pe un calm plat nu ajungea jos nici un pic, iar pe-o furtună năprasnică „mîneca de vînt“ trebuia să fie scoasă, pentru ca bolnavii să nu fie expuși la curentul prea puternic. Un paravan de nuiele împletite despărțea infirmeria noastră de restul punții, unde erau atîrnate hamacele marinarilor de cart; ca urmare, în infirmerie se auzea toată zarva prilejuită de schimbarea carturilor. Stăpîn peste infirmerie era *steward*-ul chirurgului — un personaj despre care am vorbit în capitolul privitor la amputarea piciorului unui om de pe gabie. Asistat de cîțiva subalterni, era totdeauna la postul său, ziua ca și noaptea.

Acest personaj merită să fie descris. Era un tinerel mic de stat, palid, cu ochii duși în fundul capului și cu acea figură de Lazăr, atît de des întîlnită la lucrătorii din spitale. Rareori îl puteai vedea pe punte, iar atunci cînd ieșea totuși la lumina soarelui, o făcea cu o mutră speriată, clipind neliniștit din ochi. Soarele nu era făcut pentru *el*. Sistemul lui nervos era contrariat de priveliștea bătrînilor și voinicilor lupi de mare de la teuga, ca și de hărmălaia de pe spardec; de aceea, rămînea mai tot timpul închis într-o atmosferă care, printr-o îndelungată obișnuință, îi devenise prielnică.

Tinerelul acesta nu lua niciodată parte la vreo conversație frivolă; nu vorbea decît despre rețetele prescrise de chirurg, și fiece cuvînt al lui era un hap. Nu-l văzuse

---

[1] *Mînecă de vînt*, trombă de aerisire confecționată din pînză și orientată spre interiorul navei.

nimenea zîmbind. Dar nici sobru nu era, în înțelesul obișnuit al cuvîntului. Expresia feței lui cadaverice trăda, în schimb, o resemnare totală în fața soartei. Ce ciudat, că atîția dintre cei care pretind că au grijă de sănătatea noastră, arată ei înșiși ca niște bolnavi !

Legată de infirmerie — dar nu în spațiu, căci era situată lîngă biroul unde-și ținea socotelile *steward*-ul comisarului de bord — era o farmacie, a cărei cheie se afla în păstrarea aceluiași personaj. Farmacia aceasta era înzestrată, întocmai ca o spițerie de pe uscat, cu o sumedenie de sticluțe și borcănașe verzi înșirate pe rafturile ce acopereau toți cei patru pereți ai încăperii ; iar dedesubt, se vedeau numeroase sertare, cu etichete pe care erau scrise, cu litere de aur, cuvinte latinești prescurtate intr-un mod ininteligibil.

Omul nostru își deschidea farmacia în fiecare dimineață și în fiece seară, pentru cîte o oră-două. Partea de sus a ușii era acoperită de-un oblon venețian, pe care el îl ridica, pentru a lăsa să pătrundă un pic de aer. Așezat pe-un scăunel, cu un cozoroc verzui peste ochi, tot învîrtea un pisălog într-un mortar de fier, mare cît un obuzier — amestecînd nu știu ce praf purgativ. O lampă fumegoasă proiecta o lumină tremurătoare, gălbuie, asupra feței lui livide și a regimentelor de borcane înșirate pe rafturi.

De mai multe ori, avînd nevoie de o mică doctorie, dar nefiind îndeajuns de bolnav pentru a mă prezenta în fața chirurgului, m-am dus, dimineața, la cadavericul farmacist, ca să-l rog să-mi dea medicamentul dorit ; iar el, fără să scoată un cuvînt, îmi amesteca niște prafuri

într-o cană de tablă, pe care mi-o întindea apoi prin mica deschizătură din ușa lui, întocmai cum casierul de la ghișeul unui teatru îți întinde restul, cînd cumperi de la el un bilet.

Eu, însă, așezam cana pe o policioară de lîngă ușă, și o examinam cu atenție, fiindcă n-am urmat niciodată exemplul lui Julius Caesar, în ce privește hapurile ; ar fi fost un hap prea amar pentru mine, să înghit așa, pe nemestecate și pe negîndite, chiar la tejghea, doctoria pregătită de spițerul acela. Doar nu era vorba de un sirop de mentă sorbit la barul unui hotel ! E drept că junele și palidul spițer îți dădea pe gratis hapul, ceea ce nu era puțin, căci nu-i, oare, de mirare — pentru a nu spune mai mult — că farmaciștii îți cer bani — dolari și cenți ! — în schimbul greței oribile pe care ți-o provoacă ?

Cana mea de tablă aștepta cam mult pe policioara aceea, căci „Pilulă“, cum îl porecliseră marinarii, nici nu mă băga în seamă ; cu o mutră posacă, urma să piseze, în tăcere, sau să-și treacă prafurile dintr-un pliculeț în altul, pînă cînd se ivea în sfîrșit vreun alt mușteriu și, văzîndu-l, mă hotăram brusc să dau pe gît doctoria și să duc indicibila-i mireasmă sus, pe gabierul mare al fregatei.

Nu știu dacă de vină era ruliul acesteia, mult mai puternic simțit de la o asemenea înălțime, dar pe mine mă apuca totdeauna răul de mare, după ce înghițeam vreo doctorie. Hapurile îmi făceau rareori bine.

Steward-ul chirurgului era doar un subaltern al doctorului „Epidermă“, care locuia la popotă, împreună cu

secunzii, ofiţerul cu navigaţia, capelanul şi comisarul de bord.

După lege, chirurgul este însărcinat cu supravegherea condiţiilor sanitare de pe vas. Dacă în vreunul din sectoarele acestuia se iveşte vreo situaţie pe care o consideră dăunătoare sănătăţii echipajului, chirurgul are dreptul să protesteze formal, în faţa căpitanului. Cînd un marinar e biciuit la pasarelă, chirurgul se află în preajmă, iar dacă socoate că pedeapsa devine insuportabilă pentru organismul vinovatului, are dreptul să intervină şi să ceară suspendarea ei.

Dar, cu toate că regulamentele navale îl investesc cu această putere discreţionară asupra comandorului însuşi, — cît de des o foloseşte el, oare, în cazurile în care s-ar cuveni s-o facă, din considerente umanitare ? Trei ani pe un vas înseamnă un timp foarte îndelungat şi e neplăcut, cred, şi enervant din toate punctele de vedere, să fii, în tot acest timp, la cuţite cu căpitanul şi cu secunzii acelui vas. Numai aşa poate fi explicat faptul că unii chirurgi uită să protesteze împotriva cruzimilor la care asistă.

Ca să nu mai vorbesc, din nou, despre umezeala ce domnea necontenit pe punţile vasului nostru, ca urmare a inundării lor cu apă sărată, în zilele cînd ne apropiam de Capul Horn, voi aminti doar că, la bordul fregatei „Neversink“, nişte oameni cunoscuţi ca bolnavi de oftică gemeau sub biciul ajutorului de boţman, fără ca chirurgul şi cei doi asistenţi al lui să intervină vreodată. Dar, acolo unde disciplina marţială este menţinută fără nici un scrupul, în zadar ai încerca s-o îndulceşti prin procla-

marea unor principii umanitare. Mai curînd ai putea îmblînzi ursul *grizzly* din Missouri, decît umaniza o instituţie atît de crudă şi nemiloasă.

Chirurgul are însă şi alte îndatoriri. Nici un om nu intră în Marină fără a fi supus unui examen corporal, menit să-i verifice sănătatea.

Unul dintre primele locuri în care am intrat după îmbarcarea mea pe „Neversink" a fost infirmeria. L-am găsit acolo pe un asistent, aşezat la o masă acoperită cu postav verde. Îi venise rîndul să inspecteze infirmeria. Fiind trimis de ofiţerul de cart să mă prezint în faţa acestui slujbaş, am tuşit pentru a-i atrage atenţia, iar cînd i-am surprins privirea, i-am spus politicos că vin la dînsul pentru a fi supus unui examen medical riguros.

— Dezbracă-te ! îmi răspunse el şi, suflecîndu-şi manşeta cu trese aurite, începu să mă manipuleze. Mă împinse în coaste, mă izbi în piept, îmi porunci să stau într-un picior şi să-l ţin pe celălalt în poziţie orizontală. Mă întrebă apoi dacă am în familie vreun ofticos, dacă am simţit vreodată că mi se urcă sîngele la cap, dacă sufăr de gută, de cîte ori în viaţa mea mi s-a luat sînge, cît timp am trăit pe uscat, — şi multe alte asemenea întrebări, care mi-au ieşit cu totul din minte. La sfîrşitul acestui interogatoriu, mi-a pus o întrebare pe cît de neobişnuită, pe atît de nejustificată.

— Eşti evlavios ?

Întrebarea m-a cam descumpănit, dar n-am scos o vorbă.

— Mă tem că nu ești, zise individul, după ce-mi pipăi pulpele.

În cele din urmă mi-a declarat că sînt un animal sănătos și a scris un certificat care adeverea acest lucru, iar eu m-am întors pe punte.

Asistentul cu pricina se dovedi a fi un personaj foarte bizar; cunoscîndu-l ceva mai bine, aveam să încetez să mă mai mir de ciudata întrebare cu care-și încheiase examenul medical asupra persoanei mele.

Era un bărbat sfrijit, cu picioarele subțiri și cu o expresie acră, otrăvită, accentuată de culoarea vineție a obrajilor și a bărbiei, pe care și-i rădea fără milă, încît ai fi zis că degeraseră. Îndelunga lui familiaritate cu marinarii bolnavi părea să-i fi umplut pînă la refuz mintea cu ipoteze teologice asupra stărilor lor sufletești. Era medic și în același timp duhovnic al bolnavilor, cărora le vîra pe gît hapurile laolaltă cu ideile consolatoare ale religiei; marinarii îl porecliseră „Pelicanul" — acesta fiind o pasăre a cărei gușă îi conferă o expresie necăjită și lugubră.

Privilegiul de a înceta lucrul și de a sta la pat cînd ești bolnav, e unul dintre puținele avantaje care fac dintr-un vas de război un loc mult mai bun pentru marinari decît un vas comercial. Dar, ca în toate celelalte domenii din Marină, acest drept e subordonat disciplinei generale de pe vas și, ca atare, aplicat cu o metodă strictă, rigidă, care nu admite nici un fel de excepție de la regulile stabilite.

În jumătatea de ceas premergătoare apelului matinal, chirurgul fregatei poate fi găsit în infirmerie, unde, după

ce-și trece în revistă bolnavii, îi examinează pe noii candidați la lista pacienților. Dacă, după ce-ți examinează limba și-ți pipăie pulsul, te declară apt pentru această candidatură, secretarul lui te trece într-o condică, și, începînd din clipa aceea, ești scutit de orice muncă și ai tot răgazul să te însănătoșești. Boțmanul n-are decît să fluiere, ofițerul de cart să zbiere, iar șeful de baterie să te urmărească, — dacă tovarășii tăi de „club" pot răspunde că „ești pe listă", n-are nimeni ce să-ți facă. Nici măcar comandorul nu mai are, atunci, vreo putere asupra ta. Numai că nu trebuie să te bucuri prea tare, fiindcă imunitatea îți este asigurată doar atîta timp cît stai zidit de viu în spitalul întunecos de sub punți. Dacă te-ai încumeta să ieși puțin la aer pe spardec, și ai fi văzut acolo de vreun ofițer, degeaba ai spune tu că ești bolnav, căci se pare că un marinar din flota de război, bolnav cu-adevărat, n-are destulă putere să se cațere pe scări. Și apoi, aerul tare al mării — îți vor spune ei — nu le priește bolnavilor.

Dar, în ciuda tuturor acestor neajunsuri, în ciuda întunericului și atmosferei stătute din infirmerie, unde un pacient trebuie să zacă pînă-n clipa cînd chirurgul îl declară vindecat, — mulți falși bolnavi preferă, îndeosebi pe vreme rea, să rămînă acolo, ca să scape de udătură și de muncă grea.

Se povestește undeva că Diavolul, apucîndu-se odată să înregistreze pe-un sul de pergament confesiunile unei femei, a fost nevoit să tragă mereu cu dinții de el, pentru a le face loc, căci femeia aceea avea multe de spus. Cam așa s-a întîmplat și cu *steward*-ul chirurgului nostru,

care, pe măsură ce ne apropiam de Capul Horn, era nevoit să-şi lungească lista de bolnavi, pentru a putea trece toate numele candidaţilor. Ceea ce marinarii numesc „frigurile Capului Horn“ era boala predominantă, o boală îngrijorătoare, care a dispărut însă cu totul, de îndată ce am dat de vreme frumoasă — fapt atribuit de mulţi dintre bolnavi exclusiv efectelor miraculoase ale schimbării de climă.

Oricît ar părea de ciudat, în largul Capului Horn unii mateloţi, zdraveni ca nişte zdrahoni, suportă fără să crîcnească să li se pună ventuze şi să li se ia sînge. Pe de altă parte, se întîmplă ca vreun om cu-adevărat bolnav, şi care ar avea efectiv nevoie de-un tratament, să refuze să fie trecut pe lista bolnavilor, din pricină că ar trebui, în acest caz, să renunţe la raţia lui de grog.

Fiece vas de război american care porneşte în larg ia cu el o cantitate destul de mare de vinuri şi alte bunătăţi, aduse la bord — potrivit regulamentului — în folosul bolnavilor, fie ei marinari sau ofiţeri, iar una din poiatele pentru păsări e totdeauna rezervată pentru găinile puse de autorităţi la dispoziţia aceloraşi bolnavi. Dar, la bordul fregatei „Neversink“, singura delicatesă oferită marinarilor bolnavi era *sago*, şi n-o căpătau nici pe asta decît în caz de boală grea. Pe cîte mi-am putut da eu seama, nu li se prescria niciodată vin, oricît de puţin, deşi sticlele oferite de autorităţi mergeau adesea la popotă, pentru ofiţerii suferinzi.

Cît despre păsări, deşi stocul lor era împrospătat în fiecare port, niciodată nu se întîmpla ca vreo pulpă de găină să nimerească în ciorba marinarilor bolnavi. Unde anume ajungeau găinile, trebuie să fi ştiut cineva, dar

întrucît eu n-am nici o idee, nu voi subscrie aici la afirmaţia cam îndrăzneaţă a oamenilor, că prea cucernicul „Pelican“ — demn de porecla lui — era mare amator de păsări. Sînt şi mai puţin dispus să dau crezare acestei scandaloase aserţiuni, cînd mă gîndesc la silueta domnului „Pelican“, care n-ar fi putut rămîne atît de subţire dacă s-ar fi hrănit cu carne de pasăre, aliment prescris pugiliştilor în timpul antrenamentului. Dar cine poate rezista ispitei de a fi bănuitor faţă de-o persoană foarte suspectă ? Domnule „Pelican“, să ştii că te cam bănuiesc.

CAPITOLUL LXXVIII

Vremuri grele la „club“

În prima zi a lungii perioade de calm de la Ecuator, un camarad de „club“, pe nume Shenly, care se văita de cîteva săptămîni că nu se simte bine, fu în sfîrşit trecut pe lista bolnavilor.

„Moş Fitil“, bătrînul tunar cu buză-de-iepure, care, ca un om vrednic de tagma lui, era plin de fiere, — fiind, pe deasupra, şi superstiţios, — făcu nişte observaţii sinistre şi răutăcioase, în chip bizar colorate de o sinceră compătimire, cînd auzi de îmbolnăvirea lui Shenly, mai ales că vestea venea curînd după accidentul aproape fatal al sărmanului „Chelbosu“ şi după tragicul sfîrşit al marinarului amputat, pe care-l înmormîntasem la Rio. Şi marinarul acesta, şi „Chelbosu“, luau masa cu noi.

Cînd ni s-a comunicat vestea îmbolnăvirii lui Shenly, tocmai ședeam la masă, între tunuri.

— Știam eu ! zise „Moș Fitil" fornăind pe nas. V-am spus eu c-așa o să se-ntîmple. Sărăcuțul de el ! Dar zău că știam ! Așa se întîmplă cînd sînt *treisprezece* la masă. Sper că nu-i în pericol. Bietul Shenly ! Dar, fir'ar al naibii, lucrurile astea n-au început să se-ntîmple decît după venirea printre noi a lui Cojocel Alb. Cred că nici trei dintre noi n-o să mai rămînem teferi cînd o s-arunce vasul ancora. Dar ia spuneți-mi, cum se simte ? V-ați dus să-l vedeți careva ? Mă, Iona, afurisitule, nu pricep cum de ești în stare să dormi în hamacul tău, cînd știi bine că, fiind al treiș'pelea, ai provocat moartea unui biet marinar și l-ai nenorocit pe viață pe „Chelbosu", iar acu', poftim, și pe Shenly ! Lua-te-ar naiba, și pe tine și pe cojocelul tău !

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai blestema așa, omule ! exclamai eu. N-ai decît să-mi blestemi cojocelul — eu însumi mi-l blestem ! — dar nu pe mine, căci dacă mă blestemi, nu m-aș mira să fiu eu cel care urmează la rînd.

— Tunarule ! se amestecă în vorbă Jack Chase, apucînd o felie de carne și vîrînd-o între doi pezmeți. Să știi că flăcăul ăsta, Cojocel Alb, e prietenul meu, și aș socoti că-mi faci un mare hatîr mie însumi dacă vei înceta să-l mai blestemi. Și apoi, blestemele astea sînt de prost gust, și nu-s demne de un *gentleman*.

— Ascultă, Jack Chase, nu te mai rezema de afetul ăla de tun ! îl repezi bătrînul. Tot timpul trebuie să curăț după voi, băieți ! La naiba ! Chiar azi dimineață am

curățat afetul ăsta, vreme de-o oră! Dar totul ni se trage de la Cojocel Alb. Dacă n-am fi avut un om în plus la masă, n-am fi stat atît de înghesuiți. Prea sîntem mulți, zău! Ia dați-vă mai încolo, nu vedeți că stau pe un picior?

— Pentru Dumnezeu, tunarule! exclamai eu. Dacă asta îți face plăcere, pot să plec de-aici, cu cojocel cu tot.

— Da, bine-ar fi, lua-te-ar naiba! mîrîi el.

— Dacă pleacă el, o să rămii singur la masă, tunarule! îi spuse Jack Chase.

— Da, da, adeveriră toți ceilalți.

— Iar eu mă rog Domnului să mă lăsați singur! bombăni bătrînul, enervat, frecîndu-și scăfîrlia cu mînerul cuțitului.

— Ești un urs bătrîn, tunarule! îi mai spuse Jack Chase.

— Sînt un turc bătrîn, replică „Moș Fitil" vîrîndu-și cuțitul între dinți, și scoțînd un sunet ca de tocilă.

— Să-l lăsăm singur, băieți! exclamă Jack Chase. Dacă nu-i călcat pe coadă, șarpele cu clopoței nu face gălăgie.

— Vezi să nu te muște! bombăni bătrînul, scrîșnind din dinți.

Și plecă, bombănind întruna.

Deși mă străduiam din răsputeri să-mi ascund jignirea sub un aer nepăsător, îmi blestemam în sinea mea cojocelul, care părea să fi făcut din mine un ucigaș, de vreme ce mi se punea în cîrcă moartea unui camarad și moartea probabilă a altor doi. Căci, dacă n-ar fi fost cojo-

celul, aş fi rămas în vechea echipă, şi n-aş mai fi devenit al treisprezecelea om din „clubul" acesta.

Nimic din ce i-am putut spune între patru ochi bătrînului n-a avut vreo înrîurire asupra lui ; ori de cîte ori îl luam de-o parte, pentru a încerca să-l conving că, din punct de vedere filozofic, era o imposibilitate ca eu să fi contribuit la nenorocirile „Chelbosului", ale marinarului îngropat la Rio, şi ale lui Shenly, bătrînul nu se lăsa clintit. Ştia el ce ştia ! De atunci încoace, avea să se uite la mine aşa cum cetăţenii cumsecade se uită la vreun ticălos notoriu, care-a scăpat de ştreangul justiţiei.

Cojocelule, cojocelule, de multe mai ai de dat socoteală !

CAPITOLUL LXXIX

Cum mor pe mare oamenii de pe un vas de război

Shenly, camaradul meu bolnav, era un marinar între două vîrste, chipeş şi isteţ la minte, pe care cine ştie ce nefericire, sau poate patima beţiei, îl făcuse să se angajeze în flotă. Avea o nevastă şi doi copii în Portsmouth, statul New Hampshire. Doctorul „Epidermă", examinîndu-l, îl mustrase, din considerente pur ştiinţifice, pentru că nu se prezentase mai înainte la vizita medicală, şi-l trimisese numaidecît la infirmerie, ca un caz grav. Boala lui era veche — o boală de plămîni, însoţită acum de o stare generală foarte proastă.

În seara aceleiaşi zile, starea lui Shenly se înrăutăţi atît de mult, încît — aşa cum se obişnuia pe vasele de

război — ni s-a comunicat oficial că noi, colegii săi de „club", trebuie să veghem, pe rînd, noaptea, la căpătîiul lui. Ne-am înțeles de îndată să stăm fiecare cîte două ore de veghe. Mie mi-a venit rîndul abia în cea de-a treia noapte. În ajun ni se spusese că sărmanul nostru coleg e într-un hal făr' de hal și că doctorul îl socotea pierdut.

La orele două dimineața m-am dus la infirmerie ca să-l schimb pe unul dintre camarazii mei la căpătîiul bolnavului. O liniște desăvîrșită învăluia toate punțile fregatei care luneca pe marea calmă. Marinarii de cart moțăiau pe afeturi, cu mult deasupra infirmeriei, iar ceilalți dormeau buștean în hamacele lor, pe aceeași punte cu bolnavul.

Dibuindu-mi drumul printre cei două sute de marinari adormiți, am intrat în infirmerie. Pe masa înșurubată în podea, ardea un felinar, a cărui flăcără slabă proiecta umbre sinistre pe pereții văruiți, încît ai fi zis că te afli într-o criptă subpămînteană. Mîneca de vînt căzuse pe punte, și zăcea nemișcată acolo. Nu se auzeau decît gemetele stinse ale bolnavilor ; cînd am trecut printre ei, cîțiva m-au privit în tăcere, cu ochii lor chinuiți de nesomn și de durere.

— Fă-i vînt și udă-i mereu fruntea cu buretele, îmi șopti marinarul pe care venisem să-l schimb. Și șterge-i spuma de pe gură. Altceva nu mai putem face pentru el. Dacă moare cît stai de veghe, cheamă-l pe *steward*-ul chirurgului, care doarme în hamacul acela.

Și arătă spre un hamac. Apoi, aplecîndu-se asupra bolnavului, șopti „Adio, prietene" și ieși din infirmerie.

Shenly zăcea culcat pe spate, cu ochii închişi, ca două găuri vinete pe faţa lui. Respira încet şi rar, cu o regularitate de ceasornic.

În faţa mea se afla doar o epavă şi deşi bolnavul avea trăsăturile familiare ale camaradului meu, ştiam bine că sufletul viu al lui Shenly nu va mai privi niciodată prin ferestrele acelor ochi.

În ziua aceea fusese atît de cald, încît însuşi chirurgul venise în infirmerie îmbrăcat doar în cămaşă ; iar acum, în toiul nopţii, eu însumi nu putusem să port, sus pe gabie, decît o bluză uşoară. Dar în infirmeria asta îngropată în măruntaiele vasului, şi lipsită de orice aerisire, căldura era de-a dreptul înăbuşitoare. Curgeau de pe mine şiroaie de sudoare, de parcă aş fi ieşit dintr-o baie de aburi ; dezbrăcîndu-mă pînă la brîu, m-am aşezat lîngă pat şi am început să-i fac vînt bolnavului, cu hîrtia mototolită pe care mi-o dăduse marinarul înlocuit de mine.

Privindu-i faţa albă şi nemişcată, mă întrebam, fără să vreau, dacă sfîrşitul bietului Shenly nu fusese cumva grăbit de închiderea lui în acest cuptor fierbinte ; şi mă gîndeam că mulţi dintre bolnavii de-aici s-ar înzdrăveni, poate, grabnic dacă li s-ar da voie să-şi legene hamacele pe semipuntea de deasupra, aerisită prin saborduri, dar rezervată promenadei ofiţerilor.

Respiraţia lui Shenly era din ce în ce mai neregulată, apoi începu să se stingă şi în cele din urmă părăsi pentru totdeauna corpul lui neînsufleţit.

L-am chemat numaidecît pe *steward*-ul chirurgului, care mi-a poruncit să-i trezesc pe sergent şi vreo patru-cinci dintre camarazii mei de „club". Cînd veni, sergentul

ceru de îndată sacul marinăresc al răposatului. Cadavrul fu întins pe podea pentru a fi spălat — eu însumi a trebuit să aduc o găleată cu apă de mare. După aceea, colegii mei scoaseră din sac o cămașă albă, o pereche de pantaloni și o eșarfă, cu care-l îmbrăcară pe mort. Între timp, sergentul — care dirija toate aceste operațiuni ale noastre — nu contenea să sporovăiască, pentru a ne demonstra că nu se teme de moarte.

Pierre, un prieten bun al lui Shenly, legă eșarfa într-o fundă complicată, și ar mai fi zăbovit încă multă vreme, potrivind cu gesturi pline de afecțiune cămașa albă și pantalonii mortului, dar sergentul ne porunci să-l ducem numaidecît pe puntea tunurilor. Am așezat cadavrul pe-o scîndură (folosită anume în acest scop) și am pornit cu el spre gura magaziei principale, tîrîndu-ne anevoie pe sub șirurile de hamace, în care dormeau marinarii. Unii dintre aceștia se rățoiră la noi, pentru că le clătinam hamacele. În cele din urmă, însoțiți de bombăneli și înjurături, am adus cadavrul la gura magaziei. Acolo, scîndura ne-a scăpat din mîini, și a trebuit să fixăm la loc cadavrul, ceea ce ne-a luat oarecare timp. Apoi l-am depus pe punte, între două tunuri, și l-am acoperit cu un drapel, în chip de giulgiu ; iar eu am rămas lîngă mort ca să-l veghez, așezat pe o ladă de muniții.

După nici trei minute curierul trecu pe lîngă mine, în drum spre prova. Peste cîteva clipe, se auziră bătăile încete ale clopotului cel mare, anunțînd — prin liniștea adîncă — încheierea cartului. Era patru dimineața.

Sărmane Shenly ! Parc-ar bate clopotele pentru înmormîntarea ta ! Iată-te prins în calmul cel de pe urmă !

Abia se stinsese dangătul clopotului, cînd boțmanul și ajutoarele sale se strînseră în jurul bocaportului, la numai cîțiva pași de mort, și dădură, ca de obicei, semnalul de chemare a marinarilor care urmau să intre în cart.

— Hei, toți oamenii din cartul de la tribord să vină pe punte ! Treziți-vă, somnoroșilor !

Dar cel care dormea, fără vise, lîngă mine, și care sărise de-atîtea ori din hamac la auzul acestei chemări, nu se clinti : giulgiul albastru ce-l învelea rămase nemișcat.

Un camarad din celălalt cart, veni să mă schimbe ; i-am spus, însă, că prefer să rămîn acolo, pînă se luminează de ziuă.

CAPITOLUL LXXX

Ultimul tighel

Cu puțin înainte de zori, doi oameni din echipa meșterului-velar se apropiară, fiecare cu cîte un felinar în mînă ; aduceau o bucată de pînză, două ghiulele grele, niște ace și un ghem de sfoară. Știam ce treabă au : pe un vas de război, velarul este și cioclu.

Întinseră cadavrul pe punte și, după ce-l înveliră în bucata de pînză, se așezară amîndoi de o parte și de alta, picior peste picior, cum fac croitorii, și începură să coasă, în lumina felinarelor, de parcă ar fi cîrpit o velă ruptă. Amîndoi erau oameni vîrstnici, cu părul și barba cărunte, și cu fețele stafidite. Făceau parte din acea categorie, nu

prea numeroasă, de marinari bătrîni, menținuți în flotă mai degrabă ca niște pensionari, din considerație pentru serviciile lor leale și îndelungate. Erau puși de obicei la munci foarte ușoare.

— Nu-i ăsta Shenly, care lucra sus pe gabie ? întrebă unul dintre ei, privind țintă fața încremenită a mortului.

— Ba da, zise celălalt, trăgînd un fir lung de sfoară. Da, cred că el e. Acu' a ajuns, sper, mai sus decît s-a simțit vreodată în mărul catargului. Mă tem, însă, că încă nu s-a isprăvit cu necazurile lui !

— Totuși, corabia lui o să piară-n curînd în valuri, zău așa, răspunse primul, așezînd cele două ghiulele la picioarele mortului, pe pînză.

— Nu știu, bătrîne. Eu, unul, n-am avut încă parte să cos un camarad, care să nu mă bîntuie dup-aceea ca un strigoi. Află de la mine, bătrîne, că morții ăștia e vicleni. Tu îi crezi duși la fund, da' se întorc de îndată ce treci peste ei cu vasu'. Și cu toate că și-au pierdut locul la masă, iar tovarășii lor le-au pus lingurile-n rastel, ei nu-s morți, încă nu-s morți, zău ! Ascultă-mă pe mine, nici zece ancore grele nu l-ar putea da la fund pe mortu' ăsta. O să vină-n curînd, pe urmele celor trei'ș'nouă de strigoi care mă bîntuie noapte de noapte în hamacu'meu, taman înainte de-a fi chemat cartu' de la miezu' nopții. Și nu vin ca să-mi mulțumească pentru osteneala pe care mi-am dat, nu ! toți o fac pe supărații, și fiecare are-n nas o sulă de velar. Mă gîndesc, bătrîne, că n-ar trebui să le facem ultimu' tighel — ascultă-mă pe mine, lor nu le place !

Stăteam rezemat peste un tun și mă uitam la amîndoi. Ultima remarcă îmi aminti de un obicei superstițios practi-

cat de mai toţi cioclii navali în astfel de ocazii ; de aceea, luai hotărîrea să împiedic, dacă pot, practicarea lui pe rămăşiţele bietului Shenly.

— Ai dreptate, i-am spus bătrînului care vorbise mai înainte, ultimul tighel e desigur pricina pentru care strigoii vin la matale, aşa că, te rog, nu-l mai face în cazul mortului ăstuia ! Încearcă o dată, să vezi cum e, cînd nu-l faci.

— Ce zici, mă, de propunerea tînărului ? îl întrebă celălalt, punîndu-i sub nas felinarul, de parc-ar fi vrut să descifreze vreun pergament străvechi.

— Sînt contra inovaţiilor de orice fel ! Ultimu' tighel e-un obicei bun, din bătrîni. Li-e mai uşor aşa, băiete. Păi, dacă nu i-am coase astfel, zău că nici n-ar putea să doarmă ca lumea ! Nu, nu, fără inovaţii, amice ! Nici nu vreau s-aud ! Eu, unul, sînt pentru ultimu' tighel !

— Dar ia spune, îl întrebă celălalt, dac-ar fi să fii tu însuţi cusut, ţi-ar mai place ultimu' tighel ? Doar eşti bătrîn, nu mai ai multe zile de trăit, adăugă el, în timp ce propriile-i mîini se bîţîiau deasupra pînzei.

— Ba tu eşti bătrîn, îl repezi tovarăşul său, apropiindu-şi ochii de felinar, ca să poată vîrî sfoara în sula ce-i tremura în mîinile zbîrcite, cum tremură acul unei busole pe-o corabie groenlandeză ajunsă aproape de Pol. Nu mai ai putere să munceşti. Ţi-aş putea da un pic din sîngele meu, bătrîne !

— Păi, tu n-ai destul nici pentru tine ! Tare mi-e teamă că o să trebuiască să te cos şi pe tine-n curînd — deşi o să-mi vină cam greu, şi n-o să prea am chef !

— Să mă coşi *pe mine* ? Adică, tu să fii viu, iar eu mort ? răcni celălalt. E drept că l-am auzit pe pastoru' de pe *Independence* zicînd că bătrînețea-i înşelătoare, dar abia acu' văz cît de-adevărată e vorba lui. Îmi pare rău, moşule, că te văz aşa de ageamiu în vreme ce te tot legeni cu moartea-n hamac.

— Minţi, bătrîne ! zbieră celălalt, tremurînd de furie. *Tu* te legeni cu moartea-n hamac şi *tu* o să zaci în curînd cu-o ghiulea la picioare !

— Retrage-ţi cuvintele ! răcni bătrînul aplecîndu-se peste cadavru şi ameninţîndu-şi colegul, cu pumnul strîns peste ac. Retrage-ţi cuvintele, sau, de nu, te strîng de gîtul ăsta sfrijit !

În clipa aceea apăru, coborînd de pe spardec, unul din ajutoarele meşterului-velar.

— La naiba, afurisiţilor, nu vă e ruşine să vă ciondăniţi lîngă un mort ? Hai, daţi-i zor, daţi-i zor, şi isprăviţi-vă odată treaba !

— Mai avem încă o cusătură, bombăni unul dintre cei doi bătrîni, apropiindu-se de faţa mortului.

— Atunci, bate laba cu dumnealui şi vino după mine. Vela mare e ruptă în partea de jos şi trebuie cîrpită înainte să se strîrnească vreun vînt. N-auzi, bătrîne ? Bate laba şi urmează-mă !

— Bine, zise bătrînul, supunîndu-se ordinului superiorului său. Îmi retrag cuvintele şi-mi pare rău că le-am spus. Dar ascultă-mă pe mine, fă şi ultimu' tighel, hai. Altminteri, cine ştie ce se mai întîmplă !

— Nu, să nu-l faci, mă amestecai eu în vorbă, ar fi mare păcat !

— Bine, tinere, o să-ncerc să mă lipsesc de el, de data asta, iar dacă, după aia, n-o să mă bîntuie morții, n-o să-i mai fac nimănui ultimu' tighel cît oi rămîne-n viață !

Și astfel cadavrul, nemutilat, fu acoperit din nou cu drapelul și pus între tunuri, iar eu mă așezai iarăși pe ladă, ca să-l priveghez.

CAPITOLUL LXXXI

Cum e înmormîntat pe mare un marinar din flota de război

După apelul de dimineață, boțmanul și cei patru subalterni ai săi luară poziție în jurul bocaportului principal și cerînd, cu un fluierat, să se facă liniște, dădură ordinul obișnuit în asemenea ocazii :

— Hei, toți marinarii la înmormîntarea mortului !

Pe un vas de război totul, pînă și înmormîntarea unui marinar, se desfășoară cu neobosita promptitudine a *Codului militar*. Și fie că-i vorba de o înmormîntare sau de brațarea unor vergi, ordinele sînt date pe același ton aspru.

Atît ofițerii cît și marinarii se adunară în partea de sub vînt a punții superioare centru și rămaseră cu capetele descoperite ; trecînd prin această mulțime, camarazii lui Shenly îi duseră cadavrul la aceeași pasarelă, unde fusese biciuit de trei ori în viață. Există însă în moarte ceva ce înnobilează chiar și cadavrul unui sărăntoc, de vreme ce însuși căpitanul stătea cu capul descoperit în fața rămășițelor unui om pe care, cu pălăria pe cap, îl condamnase cîndva la biciuire.

— *Eu sînt învierea și viața!* începu cu glas solemn capelanul, îmbrăcat în odăjdii, cu cartea de rugăciuni în mînă.

— La naiba cu voi, jos de pe bigile alea! urlă un ajutor de boțman la niște marinari care se cocoțaseră mai sus pentru a putea vedea mai bine spectacolul.

— *Încredințăm acest trup adîncurilor!*

Camarazii lui Shenly înclinară scîndura, și mortul căzu în mare.

— Priviți colo sus! murmură Jack Chase. Vedeți pasărea aceea? E sufletul lui Shenly.

Ridicînd privirea, am zărit cu toții o pasăre albă ca neaua, care venise cine știe de unde, și care se rotise deasupra arborelui mare în timpul slujbei, iar acum se înălța în tării spre adîncurile cerului.

CAPITOLUL LXXXII

Ce rămîne dintr-un marinar din flota de război după înmormîntarea lui pe mare

În sacul marinăresc al lui Shenly fu găsit un testament, mîzgălit cu creionul pe-o filă albă din mijlocul Bibliei sale, sau — ca să folosesc expresia unui matelot — de pe „puntea de mijloc“ dintre *Vechiul* și *Noul Testament,* unde se găsesc de obicei *Apocrifele* [1].

Testamentul era alcătuit dintr-o singură propozițiune, plus data și semnăturile: „În caz că mor pe drum, comisa-

[1] Texte pe care Biserica nu le recunoaște, sau cărora le contestă autenticitatea.

rul de bord este rugat să-i predea solda mea neveste-mi, care locuieşte în Portsmouth, New Hampshire".

Lîngă semnătura lui Shenly, se mai vedeau iscăliturile a doi martori.

Testamentul acesta i-a fost arătat comisarului de bord, care, fiindcă fusese pe vremuri notar, avocat sau consilier juridic, a declarat că documentul trebuie „autentificat". El îi convocă aşadar pe martori, care după ce-şi recunoscură semnăturile, fură supuşi unui interogatoriu, menit să le probeze şi mai temeinic cinstea. Comisarul îi întrebă dacă se iscăliseră într-o *zi de post*, într-o *zi de budincă* sau într-o *zi de sabat*, fiindcă marinarii de pe un vas de război nu prea ştiu ce-nseamnă *luni, marţi, miercuri* : în locul acestor cuvinte, ei folosesc termeni nautici, dintre care unii indică meniul zilei respective.

Cei doi martori se arătară oarecum surprinşi de întrebările avocăţeşti ale comisarului de bord, dar din fericire pentru ei îşi făcu apariţia unul dintre bărbierii vasului, care declară că, după ştiinţa sa, Shenly îşi întocmise testamentul într-o *zi de bărbierit*, căci răposatul îl informase despre testament chiar în dimineaţa acelei zile, cînd venise să-şi radă barba.

Comisarul de bord socoti că problema era rezolvată. Să sperăm că văduva a primit simbria cîştigată cu preţul vieţii de către soţul ei.

Shenly era mort. Dar care-a fost epitaful lui ?

În dreptul numelui lui, comisarul de bord a scris în registru — cu „cea mai bună cerneală neagră" — iniţialele „D.D.", adică „Demobilizat prin Deces".

CAPITOLUL LXXXIII

O școală de pe un vas de război

În lumea noastră, de pe un vas de război, viața intră pe o pasarelă, iar moartea iese pe alta. La bordul vasului blestemele sînt amestecate cu lacrimi, iar suspinele și gemetele sînt nota de jos care ține în cumpănă octava stridentă a celor ce rîd pentru a-și îneca amarul. În timpul înmormîntării lui Shenly, unii jucau „dame“ pe punte, iar în clipa cînd cadavrul era aruncat în mare, un jucător cîștiga partida. Abia se închisese marea peste cadavru, că toți marinarii fură chemați de fluierul boțmanului ; vechile glume fură spuse din nou, de parcă ar fi fost și Shenly acolo, ca să le-audă.

Viața asta de pe-un vas de război m-a asprit și pe mine. Nu-l pot plînge acum pe Shenly, ar însemna să dau o imagine falsă despre viața pe care-o zugrăvesc. Lepădînd așadar doliul, reiau descrierea lumii de pe-un vas de război.

Printre numeroasele profesii practicate la bordul fregatei „Neversink“, se afla și aceea de dascăl. Existau la bord două școli : începătorii frecventau, în anumite zile ale săptămînii, o școală unde erau inițiați în tainele abecedarului, de către un caporal de marină, un slăbănog cu obrajii scofîlciți, care primise o educație liberală, la nivel de grădiniță.

Cealaltă școală era o instituție mult mai pretențioasă — un soi de seminar militaro-naval, în cadrul căruia aspiranții rezolvau probleme grele de matematică, făceau

observații asupra lunii și stelelor pentru a putea pune niște vase mari de linie să navigheze peste bancuri de nisip imaginare, și ascultau conferințe docte despre tunuri și alte arme, precum și despre traiectoriile curbilinii descrise de bombe în văzduh.

Eruditul personaj care conducea acest seminar era cunoscut pe vas ca „Profesorul“, — niciodată nu i se spunea altfel — și-și avea domiciliul la popotă, unde era egalul comisarului de bord, al chirurgului și al altor *noncombatanți*. Promovate la un asemenea rang, știința și învățătura erau înnobilate în persoana acestui dascăl, întocmai cum religia era onorată în persoana capelanului.

Aproape în fiece după amiază, Profesorul își aduna elevii pe semipunte, lîngă tunurile lungi. Pupitrul lui era o *pălărie de cabestan* [1], iar elevii se așezau în semicerc pe niște lăzi de muniții și butoiașe de chibrituri. Doctul Profesor le inculca acestor tineri cu inimi simțitoare tot felul de maxime războinice, cu iz de pulbere. Președinții asociațiilor pentru promovarea păcii și directorii școlilor de duminică ar fi rămas cu gura căscată auzindu-l.

Profesorul era un personaj remarcabil în felul lui. Înalt, subțirel, cu ochelari, umbla ușor încovoiat, ca un student — deși avea vreo patruzeci de ani — și purta niște pantaloni neobișnuit de scurți, care-i dezveleau cam prea mult căputele ghetelor.

În tinerețea lui studiase la academia militară din West Point, dar devenind foarte miop și nemaifiind astfel

---

[1] Piesă de fontă fixată deasupra clopotului unui cabestan și prin ale cărei orificii se introduc manelele ce permit mînuirea acestuia.

apt pentru serviciul militar activ, acceptase postul de profesor în cadrul flotei.

Studiile făcute la West Point îl înarmaseră cu cunoştinţe temeinice în materie de artilerie ; şi, cum era şi destul de pedant, il puteai auzi deseori criticînd mişcările marinarilor de la baterii. Cita atunci din tratatele doctorului Hutton [1] şi din lucrarea *Bombardierul francez,* şi încheia cu cîteva pasaje din *Prattica Manuale dell'Artigleria.* [2]

Deşi regulamentul naval nu-i cerea să-i înveţe pe elevii săi altceva decît aplicaţiile matematicii la navigaţie, el căuta să le vîre în cap şi teoria tacticii navale, ca şi teoria generală a artileriei. El însuşi n-avea, fireşte, habar cum se matiseşte o parîmă sau cum se întinde o velă ; iar din pricină că era mare amator de cafele tari, devenea cam nervos cînd auzea salvele de tun trase în semn de salut, ceea ce nu-l împiedica, însă, să ţină prelegeri despre canonade şi despre „ruperea rîndurilor inamicului".

Îşi însuşise ştiinţa tacticii printr-un studiu solitar şi discret, în liniştea cabinei sale. Cazul lui semăna oarecum cu acela al lui John Clerk, scoţianul din Eldin [3], care, fără să fi ieşit vreodată pe mare, a scris un tratat *in quarto* despre luptele navale, tratat socotit şi astăzi ca un adevărat manual ; tot el a pus la punct şi o manevră navală, care

---

[1] *Charles Hutton* (1737—1823), matematician englez, profesor la academia militară din Woolwich, socotit ca unul din cei care au contribuit la progresul artileriei moderne.

[2] *Manual practic de artilerie* (it.).

[3] *John Clerk,* tactician naval englez mort în 1812, autorul unui celebru *Eseu metodic şi istoric despre tactica navală* (1782).

i-a asigurat Angliei numeroase victorii asupra dușmanilor ei.

Cînd conferenția Profesorul, o tablă neagră, mare și pătrată — ceva cam în genul unui panou pentru trageri — era adusă pe puntea tunurilor și așezată acolo ; ca să stea drept, era proptită pe trei lăncii de abordaj. Pe tabla aceea, Profesorul desena cu creta diagramele unor mari bătălii navale, vasele fiind reprezentate prin niște semne care semănau cu tălpile unor pantofi, iar direcția vîntului fiind indicată printr-o săgeată desenată într-un colț al tablei. După care, Profesorul indica pe tablă, cu o spangă, tot ce-i putea interesa pe elevi.

— Și acum, domnilor, tabla din fața dumneavoastră vă arată poziția în care se găsea escadra britanică a Indiilor de vest, comandată de Rodney, în zorii zilei de 9 aprilie a anului de grație 1782, cînd Rodney a descoperit o parte din flota franceză, comandată de contele de Grasse[1], ascunsă sub promontoriul nordic al insulei Dominica. Amiralul a dat atunci ordin flotei britanice să se pregătească de luptă. Înțelegeți, domnilor ? Ei bine, după ce avangarda britanică a ajuns cam în mijlocul flotei inamice — care, nu uitați, naviga atunci *cu murele la tribord* — în timp ce ariergarda și partea centrală a flotei lui Rodney se aflau încă la adăpost, sub țărm — vă întreb care-a fost pasul următor al lui Rodney ? Ce anume trebuia să facă el acum ?

---

[1] *Francois Joseph Paul, conte de Grasse* (1722—1788), ofițer naval francez, învins și luat prizonier de amiralul englez Rodney, în 1782, în fața insulei Dominica din Indiile de Vest.

— Să deschidă focul ! răspunse domnul „Dezghețatu", un aspirant cam prea sigur de el, care urmărise cu mare atenție diagrama.

— Bine, domnule, dar ariergarda și grosul flotei sale sînt încă în urmă, iar avangarda încă nu a dat piept cu inamicul.

— Atunci, să mai înainteze un pic, și p-ormă să deschidă focul ! zise aspirantul.

— Dă-mi voie să remarc, domnule, că „a înainta un pic" nu-i un termen tehnic, și mai dă-mi voie să-ți spun că s-ar cuveni să reflectezi mai profund înainte de a-ți da cu părerea.

Această mustrare nu numai că-l făcu pe junele aspirant să tacă, rușinat, dar îi intimidă și pe colegii lui, astfel încît Profesorul fu nevoit să descurce de unul singur ițele flotei britanice. El își încheie demonstrația, acordîndu-i amiralului Rodney victoria, ceea ce i-ar fi putut umple de mîndrie pe supraviețuitorii familiei ilustrului erou.

— Să șterg tabla ? întrebă domnul „Dezghețatu", venindu-și în fire.

— Nu, domnule, nu o șterge, înainte de-a salva corabia aceea avariată, din colț. Corabia aceea este vasul francez de linie „Glorieuse" — observați că s-a răzlețit de restul flotei franceze, și-i urmărită de întreaga flotă britanică. Bompresul i-e distrus, cîrma i-a fost ruptă, coca i-e ciuruită de sute de gloanțe, și două treimi din oamenii ei sînt morți sau răniți. Ce-i de făcut ? Nu uitați că vîntul bate din direcția nord, nord-est.

— Eu, domnule profesor, răspunse un june aspirant originar din Virginia, încă n-aș capitula, ci mi-aș înălța

drapelul pe arboretul rîndunicii mari ! Zău c-aşa aş face !

— Dar asta nu ţi-ar salva nava, domnule. Şi apoi, arboretul rîndunicii a căzut peste bord.

— Eu aş monta la loc gabierul mic, zise un tînăr subţirel şi sfios.

— De ce ? la ce-ar putea folosi ?

— N-aş putea spune precis, dar cred c-ar folosi puţintel, răspunse sfiosul.

— N-ar folosi la nimic, domnule. Şi-apoi, n-ai cum să montezi la loc gabierul mic, fiindcă arborele trinchet s-a prăbuşit peste teuga.

— Atunci, aş monta la loc gabierul mare, propuse un alt elev.

— Imposibil ! Şi arborele mare a căzut peste bord !

— Poate gabierul arborelui artimon ? sugeră, cu sfială, un altul.

— Dă-mi voie să-ţi amintesc, domnule, că gabierul arborelui artimon a fost doborît încă de la începutul bătăliei !

— Eu aş face volta-n vînt, domnule ! exclamă tînărul din Virginia. Aş face oricum volta-n vînt, le-aşi mai trage o ghiulea, ca de adio, mi-aş fixa drapelul pe chila vasului dacă n-aş mai avea alt loc, şi mi-aş zbura creerii, pe dunetă !

— Vorbeşti aiurea, domnule, te laşi dus de temperamentul dumitale aprig, de meridional ! Dă-mi voie să-ţi spun, tinere domn, că această corabie (şi o arătă cu lancea de abordaj) *nu* poate fi salvată.

Şi, lăsînd din mînă lancea, i se adresă domnului „Dezgheţatu“ :

— Fii bun, domnule, și adu-mi una din ghiulelele din stelajul acela !

Învățatul profesor ridică într-o mînă ghiuleaua și, începînd s-o răsucească încet, cu degetele celeilalte mîini, aidoma lui Columb cînd încerca să le demonstreze membrilor comisiei regale ecleziastice din Castilia, că pămîntul e rotund, grăi astfel :

— Domnii mei, revin la observațiile mele despre traiectoria unui obuz *in vacuo*, observații întrerupte ieri de apelul general al echipajului. După ce am citat acel admirabil pasaj din *Tunarul britanic* al lui Spearman, v-am arătat, dacă țineți minte, că traiectoria unui obuz *in vacuo* descrie o curbă parabolică. Adaug acum că, potrivit metodei folosite de ilustrul Newton în tratarea temei mișcării curbilinii, consider că traiectoria, sau curba, descrisă de un corp ce se mișcă în spațiu, este alcătuită dintr-o serie de linii drepte, trasate la intervale de timp succesive, și formînd diagonalele unor paralelograme construite într-un plan vertical, între deviațiile provocate de forța gravitației și apariția liniei mobile descrise în intervalul de timp precedent. Acest lucru reiese, cred, cu claritate, căci, dacă ați afirma că ghiuleaua asta, pe care-o țin în mînă, ar putea descrie o altă traiectorie *in vacuo* decît una alcătuită din linii drepte, etc., ar însemna să ajungeți la *reductio ad absurdum* [1], pretinzînd că diagonalele paralelogramelor ar fi...

---

[1] Reducerea la absurd (lat.), metodă de a demonstra falsitatea unei premize, scoțînd la iveală absurditatea concluziei întemeiate pe ea.

— Toată lumea la terțarolarea velelor gabier ! strigară în clipa aceea ajutoarele boțmanului.

Profesorul scăpă din mînă ghiuleaua, ochelarii îi căzură pe nas, iar lecția se sfîrși într-un vacarm infernal, căci elevii o zbughiră pe scări împreună cu marinarii care ascultaseră și ei lecția.

CAPITOLUL LXXXIV

Bărbierii de pe un vas de război

Aluzia făcută într-un capitol anterior la unul dintre bărbierii fregatei mă îndeamnă, laolaltă cu amintirea rolului jucat de ei într-o tragedie pe care-o voi relata în curînd, să-i prezint cititorului.

Printre numeroșii artiști și dascăli de meserii frumoase din Marina de război nu se află alții mai prețuiți decît acești bărbieri și nici o meserie nu-i mai bănoasă decît a lor. Căci e lesne de imaginat că părul și barba a cinci sute de oameni le dădeau de lucru din belșug. Întrucît tot ce are vreo legătură cu treburile interne ale unui vas de război se află sub controlul forurilor sale militare supreme, anumiți bărbieri își capătă permisul de practică de la însuși primul secund. Pentru a-și putea face meseria cît mai cu folos, ei sînt scutiți de toate îndatoririle echipajului, cu excepția obligației de a lua parte la carturile de noapte, de a răspunde la apelul general și de a se prezenta pe punte odată cu toți ceilalți.

Considerați drept niște *marinari brevetați*, ei primesc exact aceeași soldă ca aceștia, dar pe lîngă soldă, sînt răsplătiți cu dărnicie pentru serviciile lor. Plata lor este fixată în raport cu numărul mușteriilor — iar sumele respective sînt trecute în registrele comisarului de bord, într-un cont special.

Deși bărbierul primește pentru fiecare bărbie rasă o anumită plată, leafa de marinar îi merge, ceea ce face dintr-însul un fel de *asociat* al echipajului ; și deși nu se poate spune că-și *cîștigă* leafa, ar fi nedrept să fie criticați din pricina asta. Existau însă la bordul fregatei „Neversink" unii oameni care primeau banii statului în schimbul unor servicii făcute anumitor particulari ; mă gîndesc mai ales la iscusiții croitori care, aproape în tot timpul călătoriei, au stat picior peste picior pe semipunte, croind haine, pantaloni și vestoane pentru domnii ofițeri. Unii dintre acești oameni figurau în registrele vasului ca *marinari de rînd*, avînd ca atare dreptul la zece dolari pe lună, deși nu cunoșteau mai nimic din îndatoririle marinărești, sau, dacă le cunoșteau, nu le îndeplineau niciodată. De ce ? Pentru că, înainte de a se îmbarca, își dăduseră în vileag meseria de croitor. E adevărat că ofițerii care-i puneau să le croiască haine îi plăteau pentru munca lor, dar unii dintre ei plăteau atît de prost, încît stîrneau nemulțumirea croitorilor. În orice caz aceștia nu primeau de la respectivii ofițeri o sumă egală cu aceea pe care ar fi putut s-o cîștige cinstit pe uscat, prestînd aceeași muncă. Ofițerii făceau o mare economie comandîndu-și îmbrăcămintea chiar la bordul vasului.

Oamenii din echipa dulgherului ofereau un alt exemplu grăitor. În această echipă lucrau vreo șapte-opt oameni. În tot timpul călătoriei, ei au muncit din greu. La ce anume ? Mai ales la confecționarea unor scrinuri, bastoane, corăbioare, bărcuțe și altor asemenea jucărele, îndeosebi pentru căpitan. Și ce le dădea oare acesta pentru osteneala lor ? Nimic. Dar guvernul Statelor Unite îi plătea. Doi dintre ei primeau cîte nouăsprezece dolari pe lună, iar ceilalți cîte doisprezece dolari, adică leafa obișnuită a unui *marinar brevetat.*

Dar să ne întoarcem la bărbieri.

Zilele cînd aceștia își pot exercita profesiunea sînt trecute în calendarul vasului sub denumirea „zile de bărbierit". La bordul fregatei „Neversink" aceste zile cădeau miercurea și sîmbăta, cînd, îndată după micul dejun, frizeriile erau accesibile mușteriilor. Frizeriile astea erau situate în diferite părți ale punții tunurilor, între tunurile lungi, pentru obuze de 24 de livre. Erau însă mobilate cam sumar, decorul lor nesemănînd nici pe departe cu decorul somptuos al frizeriilor din metropolă ; mobilierul lor se reducea la un butoiaș de chibrituri, așezat pe-o ladă de muniții : era scaunul pe care ședea mușteriul. Nici tu oglindă (nici măcar una de mînă !), nici tu lighean cu ulcior, nici tu scăunel pentru picioare — într-un cuvînt, nimic din ceea ce face din bărbieritul de pe uscat o plăcere atît de rară.

Uneltele bărbierilor din flota de război sînt pe potriva aspectului rudimentar al acestor „frizerii". Bricele lor sînt de un model cît se poate de simplu și, judecînd după asperitățile tăișului lor, s-ar potrivi mai degrabă

pentru pregătirea şi grăparea solului, decît pentru strîngerea recoltei. Dar nu-i de mirare, avînd în vedere că sînt de ras atîtea bărbii, şi că într-o cutie încap doar două brice. Un bărbier din flota de război n-are decît două brice, iar acestea îşi fac pe rînd datoria, întocmai ca sentinelele postate la pasarelă, într-un port. Un singur pămătuf săpuneşte toate bărbiile, şi un singur săpun le umple de clăbuc. Nu există pămătufuri şi brice particulare şi nimeni nu-şi poate rezerva rîndul.

Întrucît ar fi prea complicat pentru un marinar din flota de război să se bărbierească singur, cu propriile-i unelte, şi întrucît toţi membrii echipajului sînt obligaţi să se prezinte bărbieriţi la apelul din seara zilei programate pentru bărbierit, ne putem lesne imagina îmbulzeala şi hărmălaia prilejuite de aplicarea briciului. Deviza bărbierului fiind „primul venit e primul servit," trebuie să aştepţi cîteodată ore întregi, stînd nemişcat la coadă, (ca slujbaşul trimis de-un negustor să-i ridice corespondenţa de la poştă) pentru a avea privilegiul de a lua loc pe butoiaşul de chibrituri. Adesea, muşteriii se ciorovăiesc şi se bat pentru întîietate, iar palavragiii îşi petrec timpul sporovăind şi bîrfind.

Întrucît zilele de bărbierit sînt fixe, ele cad uneori în perioade cînd marea e agitată sau chiar dezlănţuită, iar nava are un ruliu înfricoşător. Ca urmare, multe vieţi preţioase sînt puse în pericol din pricina folosirii briciului în asemenea condiţii neprielnice. Dar bărbierii navali au nişte picioare solide, astfel încît îi vezi adesea stînd crăcănaţi şi legănîndu-şi cu dibăcie trupurile în ritmul ruliului,

în vreme ce-şi flutură briciul pe la nasul, gura şi beregata pacienţilor.

Cînd mă uitam, în astfel de momente, la vreun bărbier şi la muşteriul lui, mă gîndeam fără să vreau că, dacă marinarul cu pricina ar fi fost asigurat pe viaţă, poliţa lui de asigurare ar fi fost socotită nevalabilă, de către directorul societăţii, în cazul cînd acesta s-ar fi nimerit pe-acolo şi l-ar fi văzut în situaţia aceea periculoasă. În ce mă priveşte, socoteam că bărbieritul e o excelentă pregătire pentru luptele navale, în care curajul de a sta lîngă tun, sub o grindină de schije, reprezintă una din calităţile practice esenţiale ale unui bun marinar din flota de război.

Ar mai fi de spus că bărbierii noştri aveau mult mai puţină bătaie de cap decît alţii, datorită unui obicei răspîndit printre marinari — acela de a purta favoriţi foarte lungi — astfel încît, în mai toate cazurile, singurele părţi care trebuiau bărbierite erau buza de sus şi suburbiile bărbiei. Moda aceasta dura de aproape trei ani, adică de la începutul călătoriei, dar cu cîtva timp înainte ca fregata să înfrunte rigorile Capului Horn, foarte mulţi marinari începuseră să-şi cultive din nou bărbile, cu o rîvnă sporită, în vederea întoarcerii lor în patrie. Ei se gîndeau, pasămite, la senzaţia pe care-o vor face prin imensele şi magnificele mături lăsate să crească pe bărbiile lor. Îndeosebi marinarii mai vîrstnici — inclusiv „vechea gardă“ a grenadirilor de la teuga şi bătrînii servanţi de tunuri cu feţele înnegrite de fum — îşi lăsau nişte bărbi neobişnuit de lungi şi de cărunte, ca muşchiul încîlcit care-atîrnă de crengile unui stejar bătrîn. În fruntea tuturor venea starostele teugii,

moş Ushant, un sexagenar fără seamăn de chipeş, înzestrat cu o barbă lată, înspicată, ce i se revărsa peste piept și i se încîlcea adeseori, din pricina catranului. Bătrînul acesta era totdeauna gata la datorie, pe orice vreme ; iar cînd monta de pildă verga trincei într-o furtună, lunga lui barbă flutura ca aceea a lui Neptun. În largul Capului Horn, barba i se albise de chiciură, — încît ai fi zis că-i barba unui morar, — și strălucea în lumina palidă și rece a lunii aprinse în noaptea patagoneză. Dar deși atît de sprinten pe vreme de furtună, bătrînul era un om neobişnuit de cumpătat, retras şi tăcut, cînd nu era chemat la datorie. Refuzînd să ia parte la petrecerile zgomotoase ale celorlalţi, își scutura cu hotărîre barba, în semn de dezaprobare a zbenguielilor lor băieţeşti ; ai fi zis că-i un oracol care-i punea în gardă împotriva deşertăciunii acestor petreceri. Cîteodată, bătrînul obişnuia chiar să filozofeze în fața veteranilor din „vechea gardă" — dar și în fața zăpăugilor de pe gabiile arborelui trinchet și arborelui artimon.

Filozofia lui nu era de dispreţuit, fiind, dimpotrivă, doldora de înţelepciune.

Căci Ushant era un bătrîn înzestrat cu mult bun simţ, care cutreierase aproape întreg acest glob acvaterestru și putea astfel vorbi despre civilizaţi și sălbatici, despre evrei şi neevrei, despre creştini și musulmani.

Lungile carturi de noapte sînt deosebit de priincioase pentru a trezi facultăţile de gîndire ale oricărui om serios, fie el cît de sărac sau lipsit de educaţie. Gîndiţi-vă ce-a putut face din acest bătrîn şi frumos marinar o jumătate de veac de carturi pe ocean ! Era un fel de Socrate al mării, care, la bătrînețe „își depăna filozoficească înţelep-

ciune a vieţii", cum se exprimă Spenser[1] în dulcele-i grai ; şi nu mă puteam uita la el, şi la venerabila-i barbă, fără a-i acorda titlul de „Magister Barbatus" — maestrul bărbos — pe care Persius[2] îl dă, într-una din satirele sale, nemuritorului băutor de cucută.

Mulţi dintre membrii echipajului nostru îşi îngrijiseră cu mare osteneală şi părul, pe care unii dintre ei — îndeosebi tinerii mateloţi din „ariergardă" — şi-l purtau în plete lungi, pînă peste umeri, întocmai ca pletoşii Cavaleri ai regelui Carol[3]. Mulţi marinari înzestraţi de natură cu un păr cîrlionţat, se făleau cu „zulufii dragostei", cum numeau ei tuleiele purtate în dreptul urechilor, potrivit unei mode marinăreşti, care pare să fi luat locul demodatei „codiţe a lordului Rodney", foarte la modă cu vreo cincizeci de ani în urmă.

Alţi membri ai echipajului se canoneau însă sub povara unor clăi de păr moale şi roşcovan ca morcovii, sau a unor mirişti ţepoase, de culoarea nisipului ; ambiţia de a avea şi ei o chică, îi făcea să-şi lase morcovii să crească, în ciuda ridicolelor rezultate obţinute. Arătau ca nişte huni sau scandinavi, iar unul dintre ei, un tinerel din statul Maine, posesorul de nimeni invidiat al unei recolte de bambuşi gălbui şi inflexibili, fusese poreclit „Pierre,

---

[1] *Edmund Spenser* (1552 ?—1599), poet englez influenţat de ideile lui Platon.

[2] *Aulus Persius Flaccus* (34—62), poet roman, autor al unor satire influenţate de gîndirea filozofilor stoici şi de poezia lui Horaţiu.

[3] În timpul războiului civil izbucnit în Anglia pe la jumătatea secolului al XVII-lea, adepţii monarhiei au primit porecla de „Cavaleri", iar cei ai Parlamentului, porecla de „Capete rotunde".

Băiatul Sălbatic", deoarece — întocmai ca personajul francez cu acelaşi nume — se pare că fusese prins ca o pisică sălbatică în pădurile de pini din Maine. Dar existau destule chici frumoase care ţineau cumpănă tristelor exhibiţii capilare ale unora ca Pierre.

Cu favoriţii lor lungi şi bărbile lor venerabile, de toate modelele — de la croiala „Carol Quintul" pînă la croiala „Aurelian" ; cu „ţăcăliile" şi „imperialele" lor, precum şi cu belşugul lor de plete, oamenii din echipajul nostru semănau cu o ceată de regi păroşi din neamul merovingienilor [1], amestecaţi cu nişte lombarzi sălbatici, sau longobarzi cum li se mai spunea din pricina bărbilor lor lungi.

CAPITOLUL LXXXV

Marele masacru al bărbilor

Capitolul precedent îl pregăteşte bine pe cel de faţă, în care lui Cojocel Alb îi revine trista menire de a povesti o prea nefericită întîmplare, care a umplut cu bocete prelungi punţile şi gabiile fregatei „Neversink". După ce m-am ocupat de pletele noastre bogate şi de nobilele noastre bărbi, cu dragă inimă aş renunţa să dezvălui urmarea, dar fidelitatea faţă de adevăr mă împiedică s-o fac.

---

[1] *Merovingienii*, numele primei dinastii a regilor Franţei, care au domnit din secolul al V-lea, pînă în secolul al VII-lea.

Acum, cînd mă tot învîrtesc la hotarul acestei triste evocări, şi-i dau tîrcoale, mă cuprinde o jale pe care nu mi-o pot stăpîni. Ce masacru necruţător al firelor de păr! Ce noapte a Sfîntului Bartolomeu,[1] şi ce vecernie siciliană[2] a bărbilor asasinate! O, cine-ar fi crezut? În timp ce scriu, îmi pipăi înduioşat propria barbă castanie şi mulţumesc zodiilor mele propice, că preţioasa-mi podoabă capilară a rămas ferită în veci de nemiloşii bărbieri ai flotei de război!

Se cuvine ca această tristă şi foarte gravă întîmplare, să fie redată fidel. În tot timpul călătoriei, mulţi dintre ofiţeri se arătaseră nu o dată contrariaţi de faptul că nişte plantaţii de păr atît de întinse erau cultivate, fără nici o oprelişte, chiar sub nasul lor; şi de cîte ori vedeau o barbă, ofiţerii se încruntau şi mai abitir, cu şi mai multă scîrbă, zicînd că-i un obicei nemarinăresc, şi care face de ocară flota. Cum, însă, căpitanul Claret nu spunea nimic, şi cum ofiţerii n-aveau nici o autoritate să propovăduiască singuri o cruciadă împotriva bărboşilor, veteranii din „vechea gardă" de la teuga continuau să-şi mîngîie bărbile, iar tinerii din „ariergardă" continuau să-şi treacă prin păr degetele tandre.

---

[1] Noaptea de 24 august 1572, cînd în întreaga Franţă au fost măcelăriţi Hughenoţii, din ordinul regelui Carol al IX-lea şi la instigaţia mamei sale Caterina de Medicis.

[2] Masacru dezlănţuit în Sicilia împotriva francezilor, în anul 1282, şi al cărui semnal a fost dat de clopotele de vecernie. A fost un episod sîngeros al luptelor duse pentru succesiunea la tronul Siciliei, între casele rivale a Angevinilor şi a Aragonezilor.

Mărinimia manifestată de căpitan prin îngăduirea bărbilor izvora, poate, din împrejurarea că purta el însuşi o bărbiţă pe augustu-i obraz — o bărbiţă despre care se zvonea că ar ascunde ceva, aşa cum spunea şi Plutarch în legătură cu împăratul Adrian. Dar, ca să fiu drept — cum m-am silit întotdeauna să fiu — barba căpitanului nu depăşea limitele prescrise de Departamentul Marinei.

Conform unei dispoziţii adoptate recent la Washington, atît bărbile ofiţerilor cît şi cele ale marinarilor trebuiau să fie potrivite în aşa fel, încît să nu coboare mai jos de gură, corespunzător nivelului din armată ; această dispoziţie contravenea flagrant principiului formulat în capitolul 19, versetul 27, al Leviticului, unde se spune răspicat : „Să nu-ţi retezi colţurile bărbii !" Dar legiuitorii nu-şi potrivesc totdeauna decretele după cele ale *Bibliei.*

În cele din urmă, într-un amurg, după ce trecusem de Tropicul septentrional, pe cînd stăteam lîngă tunurile noastre, iar soarele asfinţitului, revărsat prin saborduri, ne lumina fiece fir de păr — încît, văzute dinspre puntea de comandă, cele două şiruri lungi de bărbi păreau să se contopească într-un singur desiş, — ei bine, în acel ceas rău, un gînd îngrozitor se înfiripă în mintea căpitanului.

— Duc în patrie o bandă de sălbatici, îşi va fi spus el. Oamenii au să creadă că-s nişte turci, sau nişte pisici sălbatice. Şi apoi, e împotriva legii, cînd stau să mă gîndesc. Nu, nu se poate aşa. E limpede că trebuie să fie tunşi şi bărbieriţi !

Nu se poate şti dacă acestea au fost sau nu cuvintele în care şi-a rostit gîndurile căpitanul în seara aceea — căci metafizicienii mai dezbat încă problema, mult controver-

sată, dacă omul cugetă în cuvinte sau în gînduri. Cam acesta a fost însă înțelesul gîndurilor căpitanului nostru.

În orice caz, chiar în seara aceea echipajul vasului a rămas cu gura căscată auzind vestea extraordinară anunțată la bocaportul principal al punții tunurilor de către ajutorul de boțman postat acolo. (Mai tîrziu aveam să aflăm că fusese beat în clipa aceea.)

— Auziți, mă, la prova și la pupa ? Toți care-aveți păr pe cap, tundeți-l și toți care aveți barbă, scurtați-o !

Să ne tundem capetele creștinești ! Iar după aceea, vîrindu-ni-le între genunchi, să ne scurtăm bărbile ! Căpitanul nu era pe semne în toate mințile.

Boțmanul veni în pas alergător la bocaport și, după ce-l muștrului zdravăn pe subalternul său beat, ne aduse la cunoștință o versiune autentică a ordinului dat de căpitan :

— Auziți, cei de la prova și de la pupa ? Toți cei care-aveți părul lung, tundeți-l, și toți cei care-aveți favoriți lungi, scurtați-i, potrivit regulamentului naval !

Era, desigur, o variantă ușor ameliorată. Dar ce barbarie, totuși ! Cum ? ! Cu nici treizeci de zile înainte de întoarcerea în patrie, să ne pierdem mărețele bărbi, pe care ni le cultivasem vreme atît de îndelungată ? ! Să le lăsăm să cadă dintr-o singură lovitură ? ! Ticăloșii ăia de bărbieri de pe puntea tunurilor să ne strîngă recoltele bogate, lăsîndu-ne bărbiile nevinovate în bătaia vînturilor reci de pe țărmul Americii ? ! Și să ne tundă pletele lungi ca vița de vie ? ! Urma oare să aibe loc o mare tunsoare, ca aceea care lasă oile golașe în fiece an la Nantucket ? iar bărbierii noștri nemernici aveau să ne ia lîna ?

Căpitane Claret ! tăierea bărbilor şi a pletelor e cea mai amarnică lovitură pe care ne-ai dat-o ! Dacă am merge la luptă, căpitane Claret — dacă ar fi să ne ridicăm împotriva inamicului, cu inimile înflăcărate şi braţele oţelite, atunci ne-am aduce bucuroşi jertfă bărbile teribilului Dumnezeu al Războiului, socotind că ar fi o măsură înţeleaptă de precauţie, ca să nu ni le ciupească duşmanul. În acest caz, căpitane Claret, n-ai face decît să urmezi pilda lui Alexandru, care i-a pus pe macedoneni să se bărbierească, pentru ca, în ceasul bătăliei, Persanii să nu-i poată apuca de bărbi. Dar *acum*, căpitane Claret, cînd ne întoarcem în patrie, după o lungă, lungă călătorie, dezmierdîndu-ne bărbile frumoase, cu gîndul la tatăl sau la mama noastră, la sora sau la fratele nostru, la fiica sau la fiul nostru — a ne tăia *acum* bărbile, aceleaşi bărbi care s-au albit în gerul Patagoniei — iată o măsură prea amarnică şi prea rea, căpitane Claret ! Şi, Dumnezeu mi-e martor, nu ne vom supune ! Îndreaptă-ţi tunurile spre interiorul vasului, ordonă-le puşcaşilor marini să-şi pună baionetele, spune-le ofiţerilor să-şi scoată săbiile, — dar noi nu vom răbda să ni se taie bărbile, căci ştim că tăierea bărbilor e ultima jignire adusă în Orient unui duşman înfrînt !

Unde sînteţi, oameni din „vechea gardă", şefi de gabii, tunari şi voi, toţi ceilalţi ? Strîngeţi-vă în jurul cabestanului venerabilele bărbi şi, împletindu-le într-o singură ţesătură, ca un simbol al fraternităţii, înlănţuiţi-vă mîinile şi juraţi că veţi repeta răscoala din Nore şi că mai degrabă vă veţi da viaţa decît părul !

În seara aceea atmosfera de pe vas a fost extrem de încordată. Grupuri de cîte zece sau douăzeci de oameni

discutau pe punți ordinul căpitanului, tunînd și fulgerînd împotriva lui. Ai fi zis că lunga punte a tunurilor e o stradă comercială ticsită cu agenți de bursă, după anunțarea unei vești teribile. Luară cu toții hotărîrea să nu cedeze, și fiecare jură să-și apere barba și vecinul.

După douăzeci și patru de ore, la următorul apel de seară, căpitanul își roti privirea asupra oamenilor postați la tunuri : nici o barbă nu fusese tăiată !

Cînd tobele sunară retragerea, boțmanul — însoțit acum de toți cei patru subalterni ai lui, pentru a spori solemnitatea comunicării — repetă ordinul din ajun și încheie spunînd că avem un răgaz de douăzeci și patru de ore pentru a ne supune.

Trecu însă și cea de-a doua zi, iar seara, la apel, se văzu că toate bărbile erau neatinse. Căpitanul Claret îi chemă atunci pe aspiranți și le dădu un ordin, pe care, la rîndul lor, ei îl transmiseră grabnic ofițerilor comandanți ai diferitelor sectoare.

Secundul care comanda în sectorul meu, se întoarse către noi și ne spuse :

— Dacă-l mai găsesc mîine seară pe careva dintre voi cu părul lung sau cu favoriți care depășesc dimensiunile permise de regulament, vinovatul va fi scos la raport.

Afacerea începea să ia o întorsătură cît se poate de serioasă. Căpitanul nu glumea. Atmosfera deveni și mai încordată. Exasperați la culme, unii dintre marinarii mai vîrstnici propuneau ca echipajul să nu se prezinte la datorie pînă la revocarea odiosului ordin. Mie însă mi se părea cu neputință ca oamenii să se gîndească serios la o asemenea atitudine — ar fi fost curată nebunie ! Dar nu poți ști

niciodată ce sînt în stare să facă marinarii din flota de război, cînd sînt provocaţi — amintiţi-vă de Parker[1] şi de răscoala din Nore.

În aceeaşi noapte, la intrarea primului cart, oamenii i-au alungat pe cei doi subalterni ai boţmanului postaţi la bocaportul prova şi la bocaportul principal şi au demontat scările, tăind astfel orice comunicaţie între puntea tunurilor şi spardec, dincoace de arborele mare.

„Jack Nebunul" ţinea goarna în mînă. În clipa cînd îi ajunse la ureche vestea acestui început de răscoală, el se năpusti fără frică în mijlocul mulţimii, strigînd :

— Ce-aveţi de gînd, băieţi ? Nu fiţi proşti ! Nu aşa puteţi obţine ceea ce doriţi. Întoarceţi-vă la treabă, hai ! Ajutor de boţman, montează la loc scara aia ! Hai, băieţi, căţăraţi-vă în arboradă, nu mai staţi !

Felul lui sincer şi direct de a vorbi, fără a pomeni nimic de încercarea de revoltă, avu asupra marinarilor un efect magic. Ei se căţărară în arboradă, aşa cum li se poruncise ; iar în restul nopţii, se mulţumiră să-şi exprime în particular furia împotriva căpitanului şi să preamărească în public pînă şi nasturii de pe tunica mult admiratului „Jack Nebunul".

Întîmplarea făcea că în momentul acelui început de răscoală, căpitanul Claret moţăia în cabina lui ; iar răzmeriţa se potoli atît de repede, încît el nu ştiu nimic despre ea pînă-n clipa cînd îi fu adusă la cunoştinţă în

[1] *Richard Parker* (1760—1797), marinar englez, spînzurat la bordul uneia din navele ale căror echipaje s-au răsculat în 1797 la Nore, şi care-l proclamaseră amiral.

mod oficial. Mai tîrziu avea să circule printre oameni zvonul că-l mustrase pe „Jack Nebunul“ pentru comportarea lui, susținînd că acesta ar fi trebuit să-i convoace de îndată pe pușcașii marini și să-i ia cu asalt pe „răsculați“. Fie că zvonul era adevărat sau nu, căpitanul se feri totuși să ia act de nesupunerea marinarilor și nu încercă să-i găsească și să-i pedepsească pe cei care-i ațîțaseră — ceea ce era foarte înțelept din parte-i, căci sînt momente cînd pînă și cel mai puternic despot e nevoit să închidă ochii asupra unor abateri, pentru a-și putea asigura respectarea legilor, în viitor. Și trebuie să se acționeze la timp, și cu mare grijă, pentru a se preîntîmpina o adevărată răscoală și pentru a-i împiedica pe oameni să se revolte de-a binelea, dîndu-și seama că au depășit limitele. În asemenea momente, atît soldații cît și marinarii nu mai pot fi stăpîniți, așa cum le-a fost dat pînă și viteazului Caesar și prudentului Germanicus[1] să constate, cînd li s-au răsculat legiunile. Nici concesiile lui Spencer, prim lord al amiralității, nici amenințările și stăruințele lordului Bridport[2], amiral al flotei, — și nici măcar perspectiva unei amnistii totale acordate de Maiestatea Sa regele, nu i-au putut îndupleca pe răsculații de la Spithead[3] (cînd s-au dezlănțuit cu adevărat) să se dea bătuți, pînă ce n-au fost părăsiți de proprii lor camarazi, cu excepția unui pumn de oameni.

---

[1] General roman (15 î.e.n. — 19 e.n.)

[2] *A. Hood, lord Bridport* (1724—1816), amiral englez.

[3] Radă navală engleză din Canalul Mînecii, situată între Portsmouth și Insula Wight, unde a avut loc în 1797 o mare răscoală a marinarilor.

De aceea, „Jack Nebunul" a procedat cu chibzuință, și nimeni nu s-ar fi putut descurca mai bine ca el.

Prin șiretenia, prin îndrăzneala și prin purtarea lui degajată (ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat !) el a zdrobit, poate, în fașă o revoltă serioasă, și a scutit Marina americană de rușinea unei răscoale tragice, pornită de la niște brice și bășici de săpun. Gîndiți-vă ce-ar însemna, dacă viitorii cronicari ar închina un lung capitol marii „răscoale a bărbilor" dezlănțuită la bordul fregatei americane „Neversink" ! Bărbierii și-ar pune atunci pe firmă cîte un catarg miniatural, în locul prăjinii spiralate ce le slujește drept emblemă.

Avem aici un exemplu grăitor al felului cum niște evenimente de o mare însemnătate din lumea noastră asemănătoare cu un vas de război, pot izbucni dintr-o nimica toată. Dar aceasta este o temă veche — să trecem peste ea și să mergem mai departe.

A doua zi — deși nu era o „zi de bărbierit" obișnuită — am putut constata că frizeriile de pe puntea tunurilor erau deschise, iar înăuntru butoaiele de chibrituri și bricele erau pregătite. Cu pămătufurile lor, bărbierii făceau un clăbuc grozav în ulcelele de tablă, privindu-i pe marinari și invitîndu-i în tăcere să intre, pentru a fi serviți. Pe lîngă instrumentele obișnuite, ei fluturau în răstimpuri cîte un foarfece de tuns oile, pentru a le atrage și mai vîrtos atenția asupra faptului că, dacă nu se vor supune ordinului, va fi vai și-amar de ei.

Timp de cîteva ore, marinarii trecură așa pe punte, nu prea bine dispuși, jurîndu-și să nu cedeze nici un fir de păr și osîndindu-l cu anticipație pe acela dintre ei care

s-ar fi înjosit să se supună. Dar obişnuinţa disciplinei are ceva miraculos: nu peste multă vreme, un bătrîn marinar de la teuga fu văzut călare pe-un butoi de chibrituri, în vreme ce un bărbier, poreclit „Piele vînătă" din pricină că învineţea fără milă obrajii oamenilor, îi reteza, cu un rînjet răutăcios, barba lungă. Peste cîteva clipe, aceasta era azvîrlită prin hubloul din spatele lui. Matelotul acela de la teuga avea să fie cunoscut de-atunci încoace sub o poreclă plină de tîlc — echivalentă cu porecla dată atenianului care se supusese cel dintîi, poruncii de a-şi tăia barba, dată de Alexandru[1] (pînă la el, grecii purtau toţi barbă). Dar, în ciuda tuturor vorbelor de ocară abătute asupra matelotului de la teuga, exemplul de prudenţă oferit de el, a fost urmat în curînd şi de alţii, astfel încît toţi bărbierii erau acum ocupaţi pînă peste cap.

Tristă privelişte, în faţa căreia ar fi plîns oricine în afară de un bărbier sau de un tătar! Bărbi vechi de trei ani, „ţăcălii" care-ar fi putut împodobi vreo capră din Alpi, „imperiale"[2] pe care le-ar fi invidiat şi contele d'Orsay[3], bucle şi zulufi ce s-ar fi putut măsura cu cele mai lungi şuviţe ale zînei cu părul de aur din poveste — toate, toate, au fost aruncate peste bord! Căpitane Claret,

---

[1] Retoricianul grec *Athenaios* (170—230), citînd un cronicar mai vechi, relatează faptul pomenit de Melville, adăugînd că atenianul care şi-a tăiat primul barba, a fost poreclit „Rasul".

[2] Bărbi lungi, a căror modă a fost lansată de Napoleon al III-lea.

[3] *Alfred Guillaume Gabriel d'Orsay* (1801—1852), pictor francez stabilit un timp la Londra, unde a devenit un „*dandy*" celebru.

cum de te mai poţi odihni în hamacul tău ?! Pe barba asta castanie ce-mi flutură acum pe obraji — ilustră urmaşă a acelei prime bărbi, tînără şi viguroasă, care a căzut jertfă tiraniei tale, — jur că a fost o faptă barbară !

Nobilul meu şef de gabie, Jack Chase, era indignat. Toate favorurile pe care i le făcuse căpitanul Claret, inclusiv iertarea vinei de a fi dezertat de pe fregată pentru a sluji în flota peruană — nu-l putură împiedica să-şi exprime simţămintele. Dar în momentele sale calme, Jack era un om înţelept, şi pînă la urmă socoti că-i mai bine ca oamenii să se supună.

Cînd se duse la bărbier, aproape că-i dădură lacrimile. Aşezîndu-se pe butoiul de chibrituri, cu un aer mîhnit, îi spuse, privindu-l pieziş, bărbierului care-şi freca foarfecele, gata-gata să înceapă :

— Prietene, sper că foarfecele dumitale e sfinţit. Să nu se atingă de barba mea, dacă încă n-a fost vîrît în apa sfinţită. Bărbile sînt un lucru sacru, bărbierule ! N-ai pic de respect pentru bărbi, prietene ? Gîndeşte-te ! (şi Jack Chase îşi lăsă cu mîhnire pe mîna lui obrajii de un roşu aprins). Au trecut două veri de cînd mi-a fost secerat părul de pe bărbie. Mă aflam pe atunci la Coquimbo [1], pe litoralul Oceanului spaniol, iar cînd plugarul îşi semăna grînele de toamnă în glia lui, eu mi-am lăsat să crească această barbă binecuvîntată ; am tuşinat-o pentru prima oară, în acompaniamentul unui flaut, la vremea cînd podgorenii îşi tundeau viţa în podgorii. N-ai oare pic de inimă, bărbierule ? Barba asta a fost

[1] Port pe litoralul chilian al Pacificului (denumit într-o parte a sa „Oceanul spaniol").

dezmierdată de mîna albă ca neaua a frumoasei Tomasita din Tombez[1], cea mai mîndră spanioloaică din partea de jos a Perului. Gîndeşte-te, bărbierule! Am fluturat-o ca ofiţer pe puntea de comandă a unui vas de război peruan. Am purtat-o la strălucitele *fandango*[2] din Lima. Am fost cu ea pe mare, în cală şi în arboradă. Da, bărbierule, ea a fluturat ca o flamură de amiral în vîrful catargului acestei viteze fregate, „Neversink". Ah, bărbierule, bărbierule, mă doare-n suflet! Să nu-mi spui că învinşii trebuie să-şi plece steagurile — ce înseamnă *asta* pe lîngă coborîrea unui drapel pe care Natura însăşi l-a înălţat?!

Nobilul Jack părea copleşit de simţămintele sale; entuziasmul ce-l însufleţise o clipă, îl părăsi; capul trufaş i se lăsă pe piept, iar barba-i lungă aproape că mătura puntea.

— Da, marinarilor de pe „Neversink"! gemu el. Tîrîţi-vă bărbile în durere şi-n dezonoare. Apropie-te, bărbierule, aşa — spune-mi, prietene, ai dobîndit iertarea pentru fapta pe care eşti pe cale s-o săvîrşeşti? Nu? Atunci, bărbierule, te voi ierta *eu!* Mîinile tale vor fi absolvite de acest păcat. Nu tu eşti vinovat, ci altcineva, şi deşi te pregăteşti să-mi tai semnul bărbăţiei, eu te iert cu dragă inimă! Îngenunchează, bărbierule, îngenunchează, ca să te pot binecuvînta, ca semn că nu-ţi port pică!

Şi astfel, în clipa cînd bărbierul acesta — singurul om inimos din tagma lui — îngenunchie, Jack Chase îl

[1] Tombez (sau Tumbes) port pe litoralul peruan al Pacificului.

[2] Dans spaniol răspîndit şi în America de Sud; de asemenea, bal la care se dansează acest dans.

binecuvîntă și-l iertă. apoi îi dădu pe mîini barba, pe care bărbierul i-o reteză. oftînd, o ridică în aer și strigă, maimuțărind stilul ajutoarelor boțmanului :

— Se-aude, ăi de la prova și de la pupa ? Asta-i barba neasemuitului nostru Jack Chase, șef de gabie pe fregata „Neversink" !

CAPITOLUL LXXXVI

Rebelii aduși în fața catargului

Deși în ziua aceea au fost tunse multe capete și secerate multe bărbi strașnice, s-au găsit destui mateloți care să reziste, jurînd că-și vor apăra pînă la ultima suflare părul sacru. Mai cu seamă marinarii bătrîni — unii dintre ei cu grad de subofițeri — care, bizuindu-se pe vîrsta ori pe rangul lor, își spuneau desigur că, acum, după ce atîția oameni se supuseseră ordinului căpitanului, ei vor fi scutiți să-l execute și vor rămîne ca un soi de monument viu al clemenței căpitanului.

În aceeași seară, cînd toba îi chemă pe oameni la posturile lor, marinarii porniră încruntați spre tunuri, dar bătrînii aceia, încă împodobiți cu bărbi, rămaseră neclintiți, crunți și sfidători ca magnificii regi bărboși ai Asiriei, din sculpturile scoase de curînd la iveală de Layard. [1]

La timpul cuvenit, ofițerii sectoarelor respective notară numele acestor rebeli, care fură chemați apoi în

[1] *Austen Henry Layard* (1817—1894) arheolog englez, care a dezgropat ruinele cetății Ninive.

fața catargului, unde căpitanul stătea gata să-i întîmpine. Venerabilii rebeli înaintară, cu capetele descoperite, prin mulțimea oamenilor rămași fără grai. Era o priveliște impresionantă. Marinarii aceștia bătrîni, cu fețele arse de soarele tropical, erau toți niște patriarhi — unii dintre ei ar fi putut să aibe strănepoți în toate porturile lumii. S-ar fi cuvenit să stîrnească admirația celor mai frivoli sau mai severi dintre privitori. Ar fi trebuit să-l silească pînă și pe căpitanul Claret să adopte o atitudine respectuoasă, fie ea cît de umilitoare pentru el. Dar sentimentele reverențioase sînt străine de sufletul unui scit și, precum bine știe orice cercetător al istoriei Romei, înșiși augușții senatori, așezați în Senatul de pe colina Capitoliului, și-au văzut bărbile sacre pișcate de căpetenia obraznică a Goților.

Ce alai de bărbi ! în formă de sapă, de ciocan, de pumnal, bărbi triunghiulare, pătrate, ascuțite, rotunde, hemisferice, despicate. Dar în fruntea tuturor venea barba lui Moș Ushant, bătrînul staroste al teugii — o barbă gotică, venerabilă, care-i cădea pe piept ca un șuvoi de fontă.

Ah, bătrîne Ushant ! Nestor al echipajului ! privindu-te, am simțit că-mi sporește longevitatea.

Omul acesta era un matelot din vechea școală a lui Benbow. Își lăsase și niște plete nu prea lungi, pe care mucaliții de la gabierul arborelui artimon le numiseră „codița lui Moș Ushant“. La brîu avea o cingătoare lată, pe care-o purta, cică, pentru „a-și brața arborele mare“, adică șira spinării, fiindcă se plîngea uneori de dureri reumatice în acea parte a trupului, ca urmare a faptului

că dormise pe punte în carturile de noapte, vreme de peste o jumătate de veac. Cuțitul lui suedez era o relicvă — un soi de unealtă veche de curățit arborii, cu mînerul meșterit dintr-un dinte de cașalot, în care erau încrustate corăbii, tunuri și ancore. Și-l prinsese de gît cu un întinzător de parîmă [1], înnodat cu dibăcie în „capete de turci". [2] și legături late [3].

Viteazul meu șef de gabie, Jack Chase, ținea la acest Ushant mai mult ca la oricare alt membru al echipajului ; într-o zi, mi l-a arătat pe bătrîn care tocmai cobora, încet, în greement, din gabia arborelui trinchet.

— Uită-te bine la el, Cojocele Alb. Nu-i așa că-i leit cu marinarul cîntat de Chaucer ?

„Pe după gît își atîrnase junghi
De o curea, mai jos de subsuoară.
Îl tuciurise vipia de vară...
Vînjos era și tare chibzuit.
Ce de furtuni prin barbă i-au vuit !" [4]

E din *Povestirile din Canterbury*, Cojocele Alb ! N-o fi trăit oare bătrînul Ushant pe vremea lui Chaucer, de i-a făcut atît de strașnic portretul ?

---

[1] Parîmă care, trecută succesiv prin orificiile a două „capete de berbec", formează un palanc cu ajutorul căruia se întindeau în trecut sarturile și straiurile.

[2] Nod ornamental în formă de turban.

[3] Procedeu de legare a două parîme.

[4] Din „*Prologul*" *Povestirilor din Canterbury* de Geoffrey *Chaucer* (în românește de Dan Duțescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1964).

CAPITOLUL LXXXVII

Moș Ushant la pasarelă

Bărbile rebele, în frunte cu aceea a bătrînului Ushant, fîlfîitoare ca o flamură de comandor, stăteau în tăcere în fața catargului.

— Cunoașteți ordinul ! zise căpitanul, privindu-i cu asprime. Ce-i cu părul ăsta de pe bărbile voastre ?

— Domnule, îi răspunse starostele teugii, a refuzat oare vreodată bătrînul Ushant să-și facă datoria ? a lipsit el oare vreodată la apel ? Dar barba îi aparține lui însuși, domnule căpitan !

— Ce-i asta dom'le ? Sergent, închide-l pe omul ăsta în temniță !

— Domnule căpitan, grăi bătrînul, respectuos, termenul de trei ani pentru care m-am tocmit a expirat și, deși am, poate, obligația să lucrez pînă la întoarcerea vasului în patrie, socot că mi-ați putea îngădui să port barbă. Mai sînt doar cîteva zile, domnule căpitan.

— Închide-l în temniță ! răcni căpitanul. Și acum, adăugă el întorcîndu-se către ceilalți, vă dau cincisprezece minute ca să vă tăiați bărbile, nemernicilor ! Dacă le veți mai avea și după aceea, vă voi biciui pe fiecare, chiar dacă mi-ați fi, cu toții, nași !

Bărboșii se duseră la bărbieri și, peste cîteva minute, glorioasele lor flamuri nu mai fluturară. Se înfățișară apoi la catarg și-i comunicară căpitanului :

— Domnule, ne-am lepădat socarele ! [1]

Merită să spunem că, deşi s-au supus ordinului, marinarii au refuzat în bloc să poarte aşa-zişii „favoriţi reglementari", prevăzuţi de Departamentul Marinei. Îi auzeai exclamînd, ca nişte eroi :

— Rade-mi barba ! Nu-mi lăsa niciun fir, de vreme ce nu pot purta întreg părul !

A doua zi, după micul dejun, Ushant a fost slobozit din lanţuri şi, flancat de sergent şi de o sentinelă înarmată, a fost adus pe puntea tunurilor, iar de-acolo, pe scări, pînă la arborele mare. Căpitanul îl aştepta, la fel de neînduplecat ca mai înainte. Bătrînul matelot fusese pus sub pază, pe semne, ca să nu evadeze — deşi ţărmul era acum la o distanţă de aproape o mie de mile.

— Ei bine, dom'le, n-ai de gînd să-ţi dai jos barba ? Ai dormit pe ea o noapte-ntreagă. Ce-ai de zis ? N-aş vrea să biciuiesc un om bătrîn ca dumneata, Ushant !

— Barba mea îmi aparţine, domnule căpitan ! îi răspunse bătrînul, răspicat.

— Nu vrei s-o dai jos ?

— E a mea, domnule căpitan ! repetă bătrînul, cu tremur în glas.

— Pregătiţi grătarele ! tună căpitanul. Sergent, dezbracă-l ! Boţman, cheamă-ţi ajutoarele şi făceţi-vă datoria !

În vreme ce aceşti călăi îi executau ordinul, căpitanul avu răgazul să se potolească puţin ; iar cînd bătrînul matelot fu în sfîrşit legat de mîini şi de picioare, cu spatele gol

[1] Parîme folosite la amararea obiectelor de la bordul unei nave.

la vedere — acelaşi spate venerabil care stătuse aplecat peste tunurile fregatei „Constitution“ cînd aceasta capturase vasul „Guerrière“ — căpitanul păru domolit de-a binelea.

— Eşti un om foarte bătrîn şi-mi pare rău că trebuie să te biciuiesc, dar ordinele mele se cuvin executate. Îţi mai acord o şansă, ultima. Vrei să-ţi dai jos barba ?

— Căpitane Claret, îi răspunse bătrînul, răsucindu-se anevoie în legăturile sale, mă puteţi biciui dacă vreţi, dar nu mă pot supune, e singurul ordin la care nu mă pot supune !

— Biciuiţi-l pînă la sînge ! răcni căpitanul, cuprins de furie.

— Dumnezeule ! murmură înfiorat Jack Chase, care stătea pe-aproape. Îl lovesc, să ştiu de bine c-ajung în ştreang !

— Mai bine nu ! îi şopti un camarad de pe gabie. Nu uita că moartea-i pedeapsa, dacă nu ceva şi mai groaznic !

— Biciul se abate ! exclamă Jack. Uitaţi-vă la bătrîn ! Pe Dumnezeul meu, nu pot să rabd ! Lăsaţi-mă, băieţi !

Şi, cu ochii umeziţi, Jack îşi croi drum printre oameni.

— Ajutor de boţman, răcni căpitanul, nu-l mai menaja pe bătrînul ăsta. Izbeşte-l zdravăn, altminteri pun „pisica“ pe dumneata !

Una, două, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece, unsprezece, douăsprezece lovituri de gîrbaci căzură pe spinarea bătrînului matelot, care stătea cu capul plecat, în poziţia gladiatorului în agonie [1].

---

[1] Statuie a sculptorului francez *Pierre Julien* (1731—1804), expusă la Luvru.

— Tăiaţi-i legăturile ! porunci căpitanul.

— Şi acum, taie-ţi gîtul ! murmură un marinar din „vechea gardă", coleg de „club" cu Ushant.

Cînd sergentul de bord se apropie de bătrîn ca să-i dea înapoi cămaşa, Ushant îi spuse, cu un aer demn :

— Crezi, sergentule, că nu-s în stare să-mi pun singur cămaşa ? Biciul nu mă poate doborî, omule ! Iar a fi lovit de bici nu-i o ruşine, cînd acela care-l foloseşte pentru a te înjosi, nu face decît să se înjosească pe sine.

— Ce spune ? exclamă căpitanul. Ce spune filozoful ăsta bătrîn cu spinarea aburindă ? Spune-mi-o în faţă, moşnege, dacă ai curaj ! Sentinelă, du-l înapoi la carceră ! Stai puţin ! John Ushant, ai fost starostele teugii, dar nu mai eşti ! Şi acum, du-te la carceră, unde vei rămîne pînă vei consimţi să-ţi dai jos barba.

— Barba mea îmi aparţine, răspunse bătrînul, cu glas liniştit. Sentinelă, sînt gata.

Şi se întoarse în temniţa dintre tunuri.

După ce zăcu vreo patru-cinci zile în lanţuri, paznicii primiră ordin să i le scoată, dar fără să-l pună în libertate.

Bătrînul avea voie să ţină cărţi, şi-şi petrecea o bună parte din timp citind ; dar multe ore şi le rezerva bărbii sale, pe care şi-o tot împletea, împodobind-o cu fîşii de mătase roşie pentru steaguri, ca şi cum ar fi vrut să marcheze astfel triumful acestei bărbi asupra tuturor opreliştilor.

Ushant a rămas închis pînă la sosirea noastră în America, dar în clipa cînd a auzit lanţul scrîşnind în nara de ancoră — semn că fregata începuse să gireze pe

ancoră[1] — a sărit în picioare și, împingînd sentinela cît colo, s-a repezit pe punte, strigînd :

— Am ajuns acasă, cu barba !

Cum termenul lui de angajare expirase cu vreo cîteva luni mai înainte, și cum fregata se afla acum în port, bătrînul ieșise de sub jurisdicția legilor navale, iar ofițerii nu mai îndrăzneau să se atingă de el. Dar, refuzînd să profite de aceste împrejurări, bătrînul se mulțumi să-și ia sacul și hamacul, și să închirieze o barcă, în care se sui și care-l duse la țărm, în uralele întregului echipaj. Era o victorie strălucită împotriva cuceritorului însuși, o victorie la fel de vrednică de a fi celebrată ca și Bătălia Nilului.

Cu toate că, precum aveam să aflu ceva mai tîrziu, Ushant a fost sfătuit să-și ia un avocat și să-l dea în judecată pe căpitan, el a refuzat categoric, spunînd :

— Am cîștigat bătălia, prieteni, și n-am nevoie de nici o pradă de război.

Dar chiar dacă ar fi dat curs acelor sfaturi, e aproape sigur că n-ar fi primit nici un gologan drept daune, — așa cum s-a putut vedea din cazurile similare judecate în trecut.

Nu știu, bătrîne Ushant, pe ce fregată navighezi acum, dar Cerul să-ți apere venerabila barbă, sub orice taifunuri ar flutura ! Iar dacă va trebui să ți-o dai jos vreodată, bătrîne, fie ca ea să aibe soarta bărbii regești a lui Henric I-ul, al Angliei, adică să fie culeasă de dreapta sfințită a vreunui arhiepiscop.

Cît despre căpitanul Claret, să nu se creadă că încercăm

---

[1] *A gira pe ancoră*, a se roti în jurul ancorei fundarisite (aruncate).

să-l arătăm în fața lumii ca pe-un om crud, negru la suflet. Nu era un astfel de om. Și nici nu stîrnea în rîndurile echipajului simțămintele pe care oamenii de pe-un vas de război le nutresc cîteodată împotriva unor comandanți din cale afară de tiranici. Ca să fiu drept, mai toți membrii echipajului de pe „Neversink" — obișnuiți cu un tratament brutal în expedițiile lor anterioare — îl socoteau pe căpitanul Claret un ofițer plin de îngăduință. Oricum, se abținea să-i oropsească, în destule împrejurări. Am mai arătat ce privilegii le acorda el marinarilor, lăsîndu-i bunăoară să joace „dame" — privilegiu aproape necunoscut pe mai toate vasele de război americane. De asemenea, era uimitor de indulgent și în privința îmbrăcămintii oamenilor, în comparație cu alți căpitani din Marina de război care-și obligă echipajul să se îndatoreze pînă peste cap la comisarul de bord, pentru a-și procura veșminte de lux. Într-un cuvînt, nici una din faptele de care se va fi făcut vinovat căpitanul Claret, nu avea la temelie o răutate personală, organică. Ajunsese așa cum era, din pricina uzanțelor din flota de război. Dac-ar fi fost un om al uscatului — un negustor, să zicem — ar fi putut desigur să treacă drept un om bun la suflet.

S-ar putea ca unii dintre cei ce vor citi despre această tăiere a bărbilor, adevărată „noapte a sfîntului Bartolomeu", să se mire că pierderea cîtorva fire de păr a putut stîrni atîta ostilitate din partea marinarilor, făcîndu-i să spumege de mînie, gata-gata să se răzvrătească.

Dar asemenea lucruri s-au mai văzut. Ca să nu mai vorbim despre tulburările sîngeroase care-au izbucnit

cîndva la Madrid, în semn de protest împotriva unui edict arbitrar al regelui, prin care se încerca suprimarea pelerinelor purtate de cavaleri — să amintim, dintre numeroasele exemple posibile, de furia ce i-a cuprins pe Saxoni pe vremea lui William Cuceritorul, cînd acest despot le-a poruncit să-şi radă mustăţile, — mustăţi purtate de atîtea generaţii ! Descurajaţi, învinşii au trebuit să se supună, dar mulţi oameni de curaj şi nobili saxoni au luat calea surghiunului, părăsindu-şi de bună voie castelele şi vetrele, decît să-şi piardă mustăţile. Toate acestea sînt istorisite cu indignare de către vajnicul călugăr saxon Matthew Paris [1], în a sa *Historia Major*, care începe cu Cucerirea Normandă.

Că oamenii din marina noastră militară aveau temei să dorească să-şi păstreze bărbile, ca pe nişte accesorii războinice, ne putem da limpede seama dacă ne gîndim că barba, socotită un simbol al bărbăţiei, a fost întotdeauna privită şi ca un semn distinctiv al războinicilor. Grenadirii lui Bonaparte erau nişte zdrahoni bărboşi ; şi poate că, în timpul unei şarje, fioroşii lor favoriţi îl speriau pe inamic la fel de mult ca baionetele lor scînteietoare. Mai toate fiinţele bătăioase poartă fie barbă, fie favoriţi — aceasta pare să fie o lege a Naturii : dovadă, mistreţul, tigrul, puma, omul, leopardul, berbecul, motanul — toţi nişte războinici păroşi. Pe cînd triburile paşnice au îndeobşte faţa smeadă.

[1] *Matthew Paris* († 1259), călugăr englez, autor al unei *Chronica Major* (*Marea Cronică*) şi al altor scrieri istorice.

CAPITOLUL LXXXVIII

Biciuirea de-a lungul escadrei

Biciuirea unui bătrîn ca Ushant va stîrni probabil oroarea mai tuturor oamenilor uscatului. Dar marinarii de pe „Neversink“ nu au condamnat-o ca atare, deşi au privit-o cu destulă indignare, din motive proprii lor. Oamenii din flota de război sînt atît de deprinşi cu ceea ce oamenii uscatului consideră că ar fi o cruzime fără margini, încît aproape că acceptă, resemnaţi, unele măsuri ceva mai puţin aspre.

Deşi tema pedepselor din Marina de război a fost examinată în alte capitole, şi deşi e o temă cît se poate de neplăcută şi penibilă, iar eu însumi izbutesc cu greu să-mi stăpînesc durerea cînd o tratez, mă simt dator să abordez o latură a ei, despre care n-am vorbit pînă acum. N-aş vrea să semăn cu omul care, văzînd un vagabond ce-şi dădea duhul pe trotuar, s-a întors către un prieten al său şi i-a spus :

— Să trecem pe partea cealaltă ! Mi se face rău cînd văd o asemenea privelişte, n-o pot îndura !

În lumea asta ca un vas de război se petrec unele grozăvii care, prin însăşi enormitatea lor, asigură adesea impunitatea celor ce le săvîrşesc. Anumiţi oameni ignoranţi se feresc să înlăture definitiv cauza unei epidemii mortale de malarie, de teamă să nu provoace răspîndirea ei vremelnică. Să nu facem ca ei. Răul e cu atît mai mare cu cît e mai respingător şi mai hidos. Să purcedem aşadar pe această Golgotă, lăsîndu-ne copiii şi nevestele la poalele ei.

Cu ani în urmă, exista în Marina de război engleză, şi cred că şi-n cea americană, o pedeapsă denumită „tîrîrea sub fundul vasului" — expresie ce continuă să fie folosită de către marinari, cînd vor să-şi ameninţe vreun duşman cu o răzbunare cruntă. Pedeapsa asta e aplicată şi astăzi în Marina de război franceză, deşi nu chiar atît de des ca în trecut.

Iată despre ce este vorba : la cele două capete ale vergii mari se leagă cîte un palanc, a cărui parîmă e trecută pe sub fundul vasului. La un capăt al acestei parîme este legat vinovatul, apoi proprii săi camarazi sînt puşi să-l gonească de colo pînă colo ; după ce se freacă bine de chila vasului, sub apă, vinovatul e scos în văzduh, buimăcit şi fără suflare.

Este o pedeapsă barbară, care a fost abolită în Marina engleză şi în cea americană ; a rămas în schimb o altă pedeapsă, ce mi se pare şi mai îngrozitoare, şi anume „biciuirea de-a lungul escadrei". Această pedeapsă, moştenită din Evul Mediu, nu poate fi aplicată decît prin decizia unui tribunal de război, împotriva unui infractor găsit vinovat de o abatere flagrantă. După ştiinţa mea, nu a fost niciodată aplicată pe vreun vas de război american staţionat într-un port din ţară ; motivul este, probabil, că ofiţerii ştiu prea bine că un asemenea spectacol ar putea stîrni o revoltă în orice port maritim al Statelor Unite.

Potrivit articolului XLI al *Codului maritim militar,* un tribunal de război nu poate condamna pe nimeni la peste o sută de lovituri de bici „pentru o abatere care nu e capitală". În cazurile „ne-capitale" această prevedere poate fi, şi chiar a fost invocată ca o acoperire juridică,

pentru aplicarea a peste o sută de lovituri. De fapt, ar putea acoperi şi o mie. Culpa unui marinar poate fi divizată în zece infracţiuni diferite, pentru fiecare dintre ele fiind pasibil de cîte o sută de lovituri, aplicate fără întrerupere. Iar cît despre abaterile socotite „capitale", un marinar ar putea fi biciuit pînă-şi dă duhul, dacă ne-am lua după mai sus pomenitul paragraf.

Însă nici *Codul maritim militar*, nici vreo altă lege a Congresului, nu oferă o acoperire legală directă pentru extraordinara cruzime cu care e aplicată „biciuirea de-a lungul escadrei". Totuşi, ca în numeroase alte cazuri, modul barbar în care e aplicată uneori această pedeapsă este acoperit *indirect* de alte paragrafe ale *Codului maritim militar*; unul dintre ele acordă autorităţilor unui vas dreptul de a aplica — în anumite cazuri, vag definite — o corecţie *„potrivit uzanţelor serviciului naval"*.

Iată una dintre aceste „uzanţe" :

După ce sînt chemaţi „ca martori" toţi membrii echipajului navei căreia îi aparţine vinovatul, se dă citire sentinţei tribunalului militar, apoi se trece la aplicarea pedepsei, cu obişnuitul ceremonial. După fiece duzină de lovituri, subalternii boţmanului se schimbă între ei, pentru ca biciuirea să nu-şi piardă din intensitate în urma vreunei slăbiri a braţului care mînuieşte gîrbaciul.

Ideea de bază fiind aceea de a băga groaza în sufletele privitorilor, cele mai multe lovituri sînt aplicate la bordul navei celui vinovat, pentru ca astfel echipajele celorlalte nave să fie şi mai impresionate de spectacol.

După aplicarea primului rînd de bice, împricinatul, cu cămaşa aruncată pe umeri, este vîrît într-o barcă şi trimis

spre următoarea navă a escadrei ; între timp se cîntă *Marşul potlogarilor.* Membrii echipajului acelei nave sînt chemaţi să asiste la o nouă tranşă a pedepsei, aplicată de ajutoarele boţmanului de pe vasul respectiv. Cămaşa însîngerată e aruncată din nou peste umerii acuzatului, iar acesta e dus astfel prin întreaga escadră, pînă ce i se aplică toate loviturile la care a fost condamnat.

Alteori, pe cea mai mare ambarcaţiune a vasului se instalează o podină (ca aceea a unui gîde), iar în această podină sînt înfipte nişte halebarde, cam ca acelea folosite în armata engleză ; de fapt, e vorba de două prăjini groase. Pe podină stau un secund, un chirurg, un sergent de bord, precum şi călăii cu „pisicile" lor. Toţi aceştia sînt transportaţi de la un vas la altul, pînă ce întreaga sentinţă e executată.

S-au pomenit cazuri cînd chirurgul a intervenit înainte de aplicarea ultimelor lovituri, atrăgînd atenţia că s-ar putea ca acestea să provoace moartea imediată a pedepsitului. Dar în loc să fie scutit de restul loviturilor, acesta e de obicei consemnat la infirmerie pentru zece-douăsprezece zile, iar cînd medicul vasului îl declară apt de a suporta restul loviturilor, sentinţa este executată prompt. Shylock trebuie să-şi primească livra de carne !

A spune că, după o astfel de biciuire, spinarea pedepsitului se umflă uneori ca o pernă, sau a spune că, alteori, e neagră de parc-ar fi fost arsă pe un foc de cărbuni, ori că l-ai putea descoperi pe nenorocit ţinîndu-te după dîra de sînge lăsată pe parapetele fiecărei nave din escadră, ar însemna să repeţi cu vorba ceea ce au văzut cu ochii lor mulţi marinari.

Săptămîni și uneori luni întregi se scurg pînă ce pedepsitul își revine în fire îndeajuns pentru a-și relua munca. Între timp zace în infirmerie, gemînd zi și noapte ; iar dacă nu-i înzestrat cu pielea și constituția unui rinocer, nu va mai fi niciodată același om, ci o epavă cu oasele zdrobite, osîndită să moară înainte de vreme. S-a întîmplat ca unii să moară chiar a doua zi după aplicarea pedepsei. Nu-i de mirare că doctorul Granville — el însuși fost cîndva chirurg în Marina engleză — afirmă, în cartea lui despre Rusia țaristă, că nici măcar barbarul *cnut* nu-i mai chinuitor decît „pisica cu nouă cozi“ din această Marină.

În urmă cu cîțiva ani, a izbucnit un incendiu în apropierea pulberăriei de pe-un vas dintr-o escadră americană ancorată în golful Neapole. S-a dat alarma, și mulți strigau că vasul e pe cale să sară în aer. Unul dintre marinari a sărit, îngrozit, peste bord. În cele din urmă, focul a fost stins, iar omul a putut fi readus pe vas — dar pentru a fi judecat de o curte marțială, care, găsindu-l vinovat de lașitate, l-a condamnat la „biciuire de-a lungul escadrei“. La un moment dat, escadra a pornit spre Alger și abia acolo, în acel port bîntuit cîndva de pirați, a fost executată sentința : golful Neapole nu era socotit un loc potrivit pentru o astfel de expunere a legislației navale americane, deși apele lui scăldau țărmurile unei monarhii absolute.

În vreme ce „Neversink“ naviga în Pacific, un marinar american, care-și dăduse votul pentru generalul Harrison [1] ca președinte al Statelor Unite, a fost biciuit „de-a lungul întregii escadre.“

---

[1] *William Henry Harrison* (1773—1841), al 9-lea președinte al Statelor Unite.

CAPITOLUL LXXXIX

Stările sociale pe un vas de război

Dar biciuirile la pasarelă și biciuirile „de-a lungul escadrei", hoțiile și tîlhăriile, înjurăturile și jocurile de noroc, potlogăriile, afacerile de contrabandă și bețiile pe care le-am schițat ici-colo în această carte, inspirîndu-mă din viața de pe-un vas de război, nu epuizează cîtuși de puțin catalogul relelor ce-l caracterizează. Voi mai da un singur exemplu, plin de semnificație.

Toate vasele de război mai mari au la bord un număr de soldați, care sînt numiți „pușcași marini". Pe „Neversink" se aflau ceva mai puțin de cincizeci, dintre care două treimi erau irlandezi. Ei erau comandați de un locotenent, un subofițer de legătură, doi sergenți și doi caporali, ajutați de un toboșar și un fluierar. De regulă, la fiecare tun e trimis cîte un „pușcaș marin" — această regulă furnizează de obicei și criteriul după care sînt repartizați soldații pe vasele de diferite mărimi.

„Pușcașii" noștri nu aveau de îndeplinit nici o muncă, în afara datoriei lor militare ; e drept că, în larg, participau la carturi la fel ca marinarii și din cînd în cînd mai dădeau o mînă de ajutor la halarea parîmelor, — o mînă cam leneșă. Dar în greement nu puneau niciodată piciorul, și nici nu-și vîrau degetele în găleata cu catran.

În „ordinea de bătaie", oamenii aceștia nu erau puși la tunurile grele ; în „rol" nu erau repartizați la nici un post din greement. Care era, atunci, rostul lor ? Să-și apere patria în caz de război ? Ia să vedem. Cînd un vas

intră în acțiune, „pușcașii marini" se trîntesc de obicei cu fața pe punte, sub parapete (uneori li se ordonă și marinarilor să facă același lucru), iar cînd vasul e angajat în luptă, ei sînt trimiși îndeobște pe puntea superioară centru — întocmai ca o companie trecută în revistă în Parcul St. James. De la mică distanță, pot doborî cu muschetele lor cîte un marinar-doi din greementul unei nave dușmane, dar de la mare distanță sînt siliți să aștepte, pasivi, în formație, ca să fie decimați de inamic. Doar într-un caz din zece — adică, atunci cînd inamicul încearcă să le abordeze vasul — acești „pușcași marini" se arată folositori în calitate de combatanți ; ei sînt chemați atunci „să respingă atacul", cu baionetele !

Dacă sînt relativ atît de puțin folositori ca soldați, ce nevoie e de „pușcași" în Marină ? Ei bine, aflați că ei sînt pentru marinarii de pe marile vase de război, ceea ce sînt armatele de uscat pentru popoare, și temnicerii pentru deținuți. Muschetele sînt cheile lor. Cu aceste muschete ei stau de pază la fîntîna cu apă proaspătă, la împărțirea rațiilor de grog și de alimente, la închisoarea vasului, la ușile cabinelor domnului comandor și domnului căpitan ; iar în port, la ambele pasarele și la teuga.

Pe semne că marinarii de pe-un vas de război or fi niște răufăcători, de vreme ce sînt păziți și de soldați, pe lîngă că au pe capul lor atîția ofițeri navali ; sau poate că în Marina de război domnește o tiranie atît de cumplită, încît posibila lor nesupunere dă naștere la temerile cele mai grave. Și o explicație și cealaltă sînt valabile, în funcție de caracterul ofițerilor și al echipajului.

Evident că marinarul de pe-un vas de război îi priveşte cu ochi răi pe „puşcaşii marini", cărora li s-a dat porecla dispreţuitoare de „marina călăreaţă".

Dar dispreţul reciproc, şi chiar ura care dăinuie între aceste două categorii de oameni — ambele aflate pe aceeaşi corabie, adăpostite în aceiaşi casă — sînt socotite de către mai toţi ofiţerii drept o culme a perfecţiunii disciplinei navale — un fel de flamură ce le încununează arborele mare.

Raţionamentul lor este cam acesta : antagonismul dintre soldat şi matelot e sigur, ne putem totdeauna bizui pe el, astfel încît, dacă matelotul se răzvrăteşte, nu e nevoie să-l aţîţăm prea mult pe soldat ca să-i spintece pieptul cu baioneta ; şi invers, dacă se revoltă soldatul, marinarul abia aşteaptă să-l străpungă cu lancea lui.

Să-i ţinem pe oameni în frîu, ridicîndu-i pe unii împotriva altora, iar sîngele unora să atîrne la fel de greu în balanţă ca şi sîngele celorlalţi — iată deviza şi raţionamentul ofiţerilor.

Ceea ce am spus în legătură cu relaţiile dintre marinar şi soldat — relaţii bazate pe o repulsie mutuală, încurajată de un sistem de oprelişti — defineşte, pînă la un punct, aproape întreaga disciplină internă a unui vas de război. Această disciplină constituie în ansamblu un mecanism cu roţi zimţate, care zdrobeşte sistematic, în acelaşi malaxor, tot ceea ce ar putea asigura bunăstarea morală a echipajului.

Atît ofiţerii cît şi matelotii sînt victimele acestui sistem. Să zicem că un căpitan are pică pe-un secund, sau un secund are pică pe-un aspirant ; nimic nu-i mai

uşor pentru superiorul în grad decît să-l oropsească în mod oficial pe inferiorul lui, fără a se expune vreunei acuzaţii legale. Dacă un aspirant are ciudă pe-un marinar, nimic nu-i mai uşor pentru el decît să-l aducă la pasarelă, prin tot felul de vicleşuguri băieţeşti, inspirate de acea ciudă. Prin nesfîrşitele ramificaţii ale rangurilor şi ierarhiilor de pe mai toate vasele de război, curge un şuvoi de ură, mai sinistru chiar decît ura care clocește pe uscat, în căminul unei familii cu mulţi fii vitregi. Ţi s-ar întoarce maţele pe dos dacă ai cerceta în amănunt toate certurile, invidiile şi intrigile meschine, animozităţile şi calomniile răuvoitoare, care colcăie în adîncurile unei fregate, agăţîndu-se pînă şi de chila ei. Devii neom numai cînd te gîndeşti la ele. Ceremonialul imuabil şi eticheta strictă de pe-un vas de război ; barierele de sîrmă ghimpată dintre diferitele cinuri ; absolutismul exercitat prin delegarea autorităţii asupra tuturor mateloţilor, şi imposibilitatea în care se află aceştia de a face apel împotriva abuzurilor, — iată doar o parte din numeroasele elemente ce tind să creeze pe mai toate navele militare o situaţie socială întru totul contrarie celei ce şi-ar putea-o dori orice creştin. Şi deşi există unele vase care constituie într-o oarecare măsură excepţii de la această regulă, iar pe altele s-ar putea ca pomenita situaţie să fie acoperită. prudent, cu un văl curat şi înşelător, menit să ascundă adevărul de ochii unor vizitatori prea grăbiţi ca să poată observa aspectele cele mai urîte, ţinute în umbră, ale vieţii marinarilor de rînd — e cert că mai tuturor navelor militare li se potriveşte, într-o măsură mai mică sau mai mare, ceea ce am spus aici în legătură cu alcătuirea internă

a unui vas de război. Și asta, nu pentru că ofițerii ar fi răuvoitori sau pentru că marinarii din flota de război ar fi corupți. Unele din aceste rele sînt rezultatul inevitabil al aplicării *Codului maritim militar*, altele sînt excrescențe organice ale instituției Marinei și, ca orice maladie organică, sînt incurabile, cu excepția cazurilor cînd se resorb în organismul în care-au crescut.

Relele acestea sînt fără îndoială exacerbate de împrejurarea că atîția muritori sînt înghesuiți și închiși într-o ladă de lemn plutitoare. Ca niște pere îngrămădite într-o ladă, marinarii ajung să se strice, în contact prea strîns unii cu alții, fiecare parte vătămată fiind contagioasă. Mai mult încă, aceeași înghesuială duce — în ce-i privește pe marinarii de rînd — la alte rele, atît de îngrozitoare, încît nu se poate face nici măcar aluzie la ele. Ce devin prea destui marinari cînd sînt pe uscat, se știe prea bine ; dar ce ajung unii dintre ei cînd sînt cu totul lipsiți de înlesnirile uscatului, ar putea fi cu greu imaginat de oamenii de pe țărm. Păcatele pentru care au fost nimicite orașele din cîmpie, încă mai dăinuie în aceste Gomore de lemn, plutitoare. Nu o dată au fost rostite în fața catargului de pe „Neversink" plîngeri la auzul cărora ofițerul de cart își întoarce privirea, cu scîrbă, refuzînd să le-asculte pînă la capăt și poruncind reclamantului să plece. Pe un vas de război au loc nelegiuiri care, aidoma dramei domestice a lui Horace Walpole [1], pusă sub interdicție, nu suportă nici lectura,

[1] Horace *Walpole* (1717—1797) scriitor englez, autor de romane și piese de teatru, printre care *Mama misterioasă*, tragedia unei mame vinovată de relații incestuoase cu propriu-i fiu.

nici punerea în scenă, şi nici măcar simpla luare de cunoştinţă.

Cel ce n-a citit *Mama misterioasă* de Walpole, nici *Oedipus Tyrannus*[1] de Sofocle, nici *Cenci*[2], tragedia romană dramatizată de Shelley, ar face mai bine să ignore nişte grozăvii mult mai cumplite decît acestea, şi să renunţe pentru totdeauna la încercarea de a da la o parte vălul ce le acoperă.

CAPITOLUL XC

Armarea navelor[3]

„Ştreangul şi marea nu refuză nimic", spune un străvechi proverb marinăresc; şi nici una din minunatele gravuri ale lui Hogarth nu ne impresionează atîta prin adevărul ei, ca dramatica scenă nautică, în care, după ce s-a distrat cu tîrfele şi a jucat cărţi pe-o piatră de mormînt, Ucenicul Leneş[4], cu fruntea-i îngustă şi ticăloasă,

---

[1] Tragedie de *Sofocle* (496—406 î.e.n.). De fapt, titlul ei este *Oedipus Rex (Oedip Rege)*.

[2] Tragedie în versuri, publicată de Shelley în 1819 şi avînd ca temă răzbunarea Beatricei Cenci împotriva tatălui ei, contele Francesco Cenci, vinovat de a o fi siluit. Poetul englez s-a inspirat dintr-o întîmplare reală petrecută la Roma, în secolul al XVI-lea.

[3] Prin *armarea* unei nave se înţelege înzestrarea ei cu oamenii necesari.

[4] *William Hogarth* (1697—1764), a publicat în 1751 o suită de gravuri, intitulată „Industry and Idleness" (Muncă şi trîndăvie).

este trimis într-o barcă pe mare, unde, la oarecare distanţă, poţi zări o corabie şi-un ştreang. Dar Hogarth ar fi trebuit să transforme în spînzurători înseşi catargele corabiei: în felul acesta, ar fi putut încheia cariera eroului său, pe fundalul oceanului. Atunci, gravura lui ar fi avut întreaga forţă dramatică a operei *Don Juan* [1], al cărei protagonist piere din ochii noştri într-o furtună drăcească, după ce şi-a făcut de cap.

Căci marea este cu adevărat hăul fără fund şi Tofetul multor nelegiuiţi; şi după cum misticii germani au imaginat gheene înlăuntrul gheenelor, tot astfel şi marinarii au dat vaselor de război numele de „iaduri plutitoare". Iar dacă, potrivit bătrînului Fuller [2], marea este un grajd al monştrilor, care lunecă încolo şi-ncoace în turme înspăimîntătoare, ea este în acelaşi timp bîrlogul multor monştri morali, care îi împart împărăţia cu şarpele, rechinul şi viermele.

Marinarii, îndeosebi cei de pe-un vas de război, nu sînt cu totul inconştienţi de această stare de lucruri. „Comisarul de bord te-nţoleşte, iar parohul te afuriseşte", aşa obişnuieşte să spună marinarul american, cînd îmbracă pentru prima oară cămaşa de pînză şi tunica albastră, ţesute

---

Melville descrie aici una din aceste gravuri, aflată la „British Museum", dar se referă şi la celelalte piese ale suitei, în care apare „Ucenicul Leneş".

[1] E vorba de opera *Don Giovanni* de Mozart (libretul de Lorenzo da Ponta), a cărei premieră a avut loc la Praga în 1787. În finalul ei, seducătorul este tîrît în iad, în acompaniamentul unui cor de draci.

[2] *Thomas Fuller* (1608—1661), predicator şi istoric englez.

anume pentru dînsul de către deţinuţii unei închisori de pe ţărm.

Nu-i de mirare că, după ce-a fost ademenit de vreun agent recrutor într-o slujbă atît de chinuitoare şi persecutat poate de vreun secund răzbunător din fire, cîte un marinar pocăit sare în mare pentru a încerca să scape de destin. Se întîmplă chiar ca unii s-o pornească pe ocean, cu-o plută întocmită din „grătare", fără cîrmă şi fără busolă.

Odată, un tînăr matelot, după ce-a fost făcut chisăliţă „la pasarelă", şi-a burduşit buzunarele cu plumbi şi s-a aruncat în mare.

Cu cîţiva ani în urmă, mă aflam la bordul unei baleniere ancorate într-un port din Pacific, lîngă trei nave de război franceze. Într-o noapte întunecoasă, marinarii de pe balenieră au auzit un geamăt stins, undeva pe apă, şi închipuindu-şi că era un om care se îneca, au coborît o ambarcaţiune; aceasta a pescuit doi marinari francezi, pe jumătate morţi de epuizare şi aproape sufocaţi de boccelele cu haine legate strîns pe umerii lor. Cei doi încercaseră să evadeze astfel de pe nava lor. Cînd ofiţerii francezi au venit să-i caute la bordul balenierei, cei doi marinari, recăpătîndu-şi subit puterile, s-au bătut ca nişte tigri pentru a nu se da prinşi. Deşi întîmplarea aceasta s-a petrecut pe o navă militară franceză, ea oglindeşte într-o oarecare măsură şi situaţia de pe navele altor naţii.

Păşiţi pe punţile unui vas de război american şi observaţi cît de mulţi străini lucrează pe el, cu toate că recrutarea lor este împotriva legii. Aproape o treime din subofiţerii de pe „Neversink" veniseră pe lume pe ţărmu-

rile răsăritene ale Atlanticului. Cum se explică acest lucru ? Prin faptul că același principiu care-i împiedică pe americani să se tocmească argați, îi face să evite, cît pot, să-și pună de bună voie capul într-un jug și mai groaznic, în Marina de război. „Se caută oameni pentru Flotă" : acest anunț poate fi văzut mereu pe cheiurile porturilor noastre maritime. Marinarii sînt totdeauna „căutați". Poate că tocmai din pricina lipsei de oameni din flota de război, găseai, pînă acum vreo cîțiva ani, atîția sclavi negri la bordul unor fregate americane, solda lor intrînd, bineînțeles, în buzunarele stăpînilor. Ei erau „înrolați" în ciuda unei legi a Congresului care interzicea categoric folosirea sclavilor în Marină. Legea asta se referea la sclavii negri, căci despre cei albi nu pomenea un cuvînt. Dar avînd în vedere cele spuse de John Randolph din Roanoke în legătură cu fregata care l-a dus în Rusia, și ținînd seama de situația existentă astăzi pe mai toate navele militare, Marina de război americană nu este un loc cu totul impropriu pentru niște sclavi ereditari, deși unora însăși ideea existenței unor astfel de sclavi ar putea să li se pară neverosimilă. Incredulitatea unor astfel de oameni va trebui să se plece totuși în fața faptului că, la bordul fregatei americane „Neversink" s-a aflat, în cursul prezentei călătorii, un sclav din Virginia, angajat ca marinar, cu o soldă primită, firește, de stăpînul lui. Ceilalți membri ai echipajului îl porecliseră „Guineea". Acest „Guineea" era sclavul comisarului de bord — care era un *gentleman* din Sud — și pe care-l slujea ca un servitor. Niciodată n-am avut o conștiință atît de acută a condiției mele de marinar pe-un vas de război, ca în ziua cînd l-am

văzut pe acest „Guineea", îmbrăcat ca la oraş şi circulînd slobod pe punţi ; prin influenţa stăpînului său, era scutit aproape în întregime de măsurile disciplinare degradante luate împotriva echipajului nostru caucazian [1].

Ducînd-o împărăteşte la popotă, acest sclav african ferchez şi rotofei, cu faţa de abanos strălucind de mulţumire, veşnic vesel şi jovial, veşnic pus pe glume şi pe rîs, era de fapt invidiat de mulţi dintre marinari. Cîteodată aproape că-l invidiam eu însumi. Odată, Lemsford şi-a dat în vileag invidia, oftînd :

— Ah, „Guineea", ce viaţă tihnită duci ! Tu n-ai deschis niciodată cartea pe care-o citesc eu !

Într-o dimineaţă, cînd toţi marinarii erau chemaţi să asiste la o biciuire, sclavul comisarului de bord fu văzut coborînd în grabă scările spre popotă ; faţa lui avea culoarea aceea vineţie care, la un negru, corespunde paloarei pricinuite unui alb de o agitaţie nervoasă.

— Încotro „Guineea" ? îl strigă ofiţerul de punte, un hîtru care se amuza uneori pe socoteala sclavului, şi care ştia prea bine ce-o să-i răspundă acesta.

— Unde te duci ? repetă el. Întoarce-te ! N-auzi că te strig ?

— Scuzaţi, *massa !* [2] răspunse sclavul, cu o plecăciune adîncă. Nu pot să stau, zău nu pot, *massa* !

Şi, spunînd acestea, dispăru prin bocaport. Era singurul om de pe vas — în afară de infirmier şi de bolnavi — care era scutit de obligaţia de a asista la aplicarea biciului.

[1] În sens de indo-european, adică de „alb".

[2] Formulă de adresare, folosită de negri în loc de „*Mister*" (domnule).

Obişnuit încă de mic copil cu munca uşoară, şi avînd norocul să dea numai peste nişte stăpîni cumsecade, sclavul acesta — deşi putea fi oricînd scos la mezat ca un cal — se bucura, în cătuşele-i de cauciuc, de toate libertăţile posibile în lumea asta.

Cu toate că proprietarul trupului şi al sufletului său, comisarul de bord, nu m-a remarcat în nici un fel cît am lucrat pe fregată, şi nu mi-a făcut nici cel mai mic serviciu personal (de altfel, nici n-ar prea fi avut puterea), i-am atribuit întotdeauna o inimă generoasă şi am simţit, fără să vreau, o anumită simpatie pentru el, văzînd cu cîtă îngăduinţă şi blîndeţe se purta cu sclavul său. La întoarcerea noastră în patrie, felul cum l-a tratat pe „Guineea", în nişte împrejurări care-ar fi putut stîrni mînia unui proprietar de sclavi, mi-a întărit şi mai mult convingerea că avea o inimă darnică.

Am mai vorbit despre numărul mare de străini din Marina americană; dar nu numai în această Marină îi poţi găsi într-o proporţie atît de mare faţă de restul echipajului, deşi poate că nu chiar atît de mare ca aceea din Marina noastră. Potrivit unor statistici engleze, străinii angajaţi pe vasele Maiestăţii Sale reprezentau la un moment dat a opta parte din întregul efectiv al marinarilor. Nu cunosc exact situaţia din Marina franceză, dar am navigat în repetate rînduri împreună cu nişte mateloţi englezi care slujiseră cîndva în flota franceză.

Una din urmările liberului acces al străinilor în Marina unei ţări nu poate fi deplînsă îndeajuns. În perioada petrecută de mine pe „Neversink", am fost adesea izbit de lipsa de patriotism a multora dintre camarazii mei.

E drept că îndeosebi străinii se comportau astfel, mărturisind fără să roşească de fel, că, dacă n-ar fi fost în joc diferenţa de soldă, ar fi stat bucuroşi lîngă tunurile unei nave engleze, cum ar fi stat şi lîngă tunurile unei nave franceze, şi cum stăteau acum lîngă tunurile americane. Dar era limpede că toţi marinarii noştri, în ansamblu, vădeau relativ prea puţină simţire patriotică, dacă nu chiar deloc. Şi, cînd te gîndeşti bine, nici nu era de mirare. Prin viaţa de hoinari ce o duc, rupţi de orice legături familiale, mulţi marinari — din lumea întreagă — seamănă cu acei mercenari care, în urmă cu vreo cîteva secole, cutreierau Europa, gata să se bată pentru orice prinţ capabil să le cumpere săbiile. Adevăratul patriotism se naşte şi creşte într-un cămin statornic, pe-o vatră de neclintit ; dar marinarul de pe-un vas de război, care cunună cei doi Poli şi aruncă punţi peste Indiile de Răsărit şi de Apus, îşi poartă cu el, oriunde s-ar duce, singurul cămin — şi anume, hamacul. „Născut sub un tun, şi educat pe bompres“ — cum se exprimă el însuşi, marinarul din flota de război se rostogoleşte în jurul lumii ca un talaz, gata să se-amestece cu apa oricărei mări, şi să se lase tîrît şi nimicit de *maelstrom*-ul oricărui război.

Mai mult încă. Oroarea ce le-o inspiră disciplina de pe-un vas de război, şi îndeosebi biciuirea la pasarelă ; faptul că stau închişi atîta vreme pe vas, cu atît de puţine „zile libere“, precum şi leafa de mizerie pe care-o primesc (mult mai mică decît în flota comercială), toate acestea îi ţin pe marinarii cei mai buni, în marea lor majoritate, departe de navele de război ale tuturor ţărilor. Acest lucru reiese limpede din următoarele date statistice luate

din *Analele comerțului* de Macpherson. La un moment dat, în perioada de după restabilirea păcii, numărul oamenilor angajați în Marina britanică era de 25 000 ; tot atunci, în flota comercială engleză lucrau 118 952 de oameni. Dar în timp ce vasele de comerț au neapărată nevoie de un echipaj alcătuit în cea mai mare parte din marinari destoinici, navele militare ajung, prin înseși condițiile precumpănitoare la bordul lor, să angajeze tot felul de oameni ai uscatului, inclusiv soldați și minori. Din cele spuse de căpitanul Marryat[1] în pamfletul său (publicat în 1822) *Despre abolirea înrolării forțate*, reiese că, la sfîrșitul războaielor napoleoniene, o treime din echipajele flotei Maiestății Sale era alcătuită din oameni ai uscatului și din minori.

Departe de a păși cu entuziasm pe vasele regelui cînd patria li-era în pericol, marea majoritate a matelotilor englezi, îngroziți de disciplina din flota de război, recurgeau la cele mai incredibile șiretlicuri pentru a scăpa de recrutorii ei. Unii se ascundeau în pivnițe și în locuri pustii din interiorul țării, neîncumetîndu-se să se îmbarce pe vreun vas comercial, care-ar fi putut să-i ducă departe, peste mări. În relatarea veridică a lui *John Nichol, marinarul*, publicată în 1822 de editorul Blackwood la Edinburgh, și de editorul Cadell la Londra — lucrare ce poartă, de la un capăt la altul, pecetea adevărului — bătrînul matelot descrie, într-un stil simplu și impresionant, aproape fără să se plîngă, cum „a stat pitit ca un hoț",

[1] *Frederick Marryat* (1792—1848), căpitan în Marina engleză, autor al cîtorva romane din viața matelotilor.

ani de zile, în împrejurimile Edinburgh-ului, pentru a se feri de recrutorii care cutreierau țara ca niște bandiți și sugrumători. În acea perioadă (a războaielor napoleoniene) existau în Marea Britanie, potrivit gazetei *Steel's List*, patruzeci și cinci de centre permanente de recrutare forțată [1].

Ceva mai tîrziu, un grup numeros de marinari englezi, întruniți într-o adunare solemnă, au luat hotărîrea de a fugi în America, în cazul izbucnirii unui război, pentru a evita astfel să fie „înrolați" în flota patriei lor — o flotă care-și degrada propriii apărători, biciuindu-i la pasarelă.

Altădată, cu mult înainte de epoca la care ne referim, trei mii de marinari mînați de aceleași motive, au evadat, cuprinși de panică, de pe navele de cărbuni aflate între Yarmouth și Nore ; locotenentul Tomlinson, ofițerul naval

[1] Pe lîngă aceste recrutări pe teritoriul național, unele fregate engleze ancorate în porturile unor țări prietene sau neutre, înrolau cu forța marinari străini, de orice naționalitate, chiar pe cheiurile acelor porturi. În anumite cazuri — în care erau implicați cetățeni americani — dacă asupra acestora erau găsite certificate de cetățenie, ele erau distruse ; și pentru a-l împiedica pe consulul Statelor Unite să-i revendice pe acești compatrioți ai săi, recrutorii coborau pe țărm în noaptea din ajunul plecării fregatei, astfel încît marinarii răpiți ajungeau departe pe mare, înainte ca prietenii lor să le simtă lipsa. Aceste lucruri se cuvin cunoscute, căci dacă guvernul englez va mai porni vreodată război pe mare, și va recurge din nou la recrutarea forțată a oamenilor pentru flotele sale, este bine ca întreaga lume, inclusiv englezii și americanii, să fie pregătită a pune capăt unei samavolnicii flagrante, care reprezintă o insultă adusă Domnului și omului (n. a.).

englez care povestește această întîmplare, adaugă, vorbind despre unii dintre marinarii de pe vasele Maiestății Sale, că „erau niște oameni cum nu se poate mai nenorociți", — fapt confirmat și de o altă mărturie, legată de o altă perioadă. Făcînd aluzie la regretabila criză de marinari destoinici în timpul războaielor purtate de flota engleză în 1808, etc. — autorul unei broșuri despre „Personalul din Marină", spune că marinarii cei mai capabili, mai statornici și mai bine crescuți, izbuteau îndeobște să scape de recrutarea forțată. Autorul broșuri era, sau fusese, el însuși căpitan în flota britanică.

Ne putem așadar lesne imagina ce fel de oameni sînt cei care, chiar și în zilele noastre, se arată dornici să se înroleze de bună voie în Marina de război, o instituție atît de odioasă în ochii oricărui bărbat demn de pe țărm. Așa se explică faptul că, printre chiulangiii și canaliile de pe-un vas de război, vei găsi nu atît marinari propriu-ziși, cît niște „șobolani de docuri", care intră în Marină pentru a-și lua porția de grog și a-și omorî timpul în dulcea trîndăvie de pe-o fregată. Dar dacă oamenii aceștia trîndăvesc, de ce nu e redus echipajul fregatei, pentru ca cei rămași să-și poată face treaba într-un mod rezonabil ?

Ei bine, așa ceva e cu neputință. În primul rînd, dimensiunile mari ale mai tuturor acestor nave fac necesar un mare număr de oameni, pentru a brața vergile masive, a desfășura uriașele vele-gabier și a ridica ancora grea. Și deși ocazia de a folosi atîția oameni se ivește foarte rar, e drept că atunci cînd se ivește efectiv, — și se poate ivi oricînd — e nevoie de toți.

În afară de asta, şi mai presus de orice, bateriile trebuie să fie manevrate de oameni ; trebuie să existe destui oameni care să pună în funcţiune toate tunurile, în acelaşi moment. Şi astfel, spre a avea la îndemînă îndeajuns de mulţi muritori pentru „a scufunda, incendia şi distruge", un vas de război trebuie să dea de mîncare, pe cheltuiala obştească, unui mare număr de persoane care, dacă n-ar fi găsit adăpost în Marină, ar fi rămas probabil în grija Parohiei, sau ar fi lîncezit într-o temniţă ; nu mai spun că, de viciile lor se molipsesc chiar şi oamenii uscatului şi marinarii cumsecade, care se înrolează de bunăvoie, din cînd în cînd.

În gura unor astfel de oameni îşi pune Dibdin versurile patriotice, pline de spiritul cavaleresc şi romantic al mării. Cu excepţia ultimului vers, acestea ar putea fi cîntate de marinarii din flota de război engleză şi de cei din flota americană :

„Cît despre mine, pe orişice vreme, înfrunt oceanul.
Nimic nu mă poate opri datoria să-mi fac,
Căci mi-e inima dascăl, şi prieten mi-e banul,
Iar viaţa mea-i a regelui drag.
Eu nu cunosc ura, nu-s rob vreunei patimi,
Nu-s laş, nici pizmaş şi nici ticălos" etc.

Nu mă alătur acelui critic de mare autoritate care califica drept „cîntece în jargon" cîntecele lui Dibdin, căci în mai toate respiră poezia mării. Este uimitor că aceste cîntece, care te-ar putea face să crezi că marinarii din flota de război sînt cei mai veseli, mai fericiţi, mai virtuoşi

şi mai patrioţi dintre oameni — au fost compuse într-o vreme cînd Marina britanică era populată îndeosebi cu răufăcători şi sărăntoci, aşa cum am arătat într-un capitol anterior. Mai mult încă, aceste cîntece sînt pătrunse de un senzualism cu adevărat mahomedan, de o resemnare totală în faţa destinului şi de o supunere oarbă, cîinească, faţă de stăpîn, oricare ar fi acesta. Dibdin era un om de geniu, dar nu-i de mirare că primea o pensie anuală de 200 lire din partea guvernului.

În ciuda samavolniciilor practicate pe-un vas de război, se găsesc uneori la bordul lui nişte oameni deprinşi în aşa măsură cu viaţa grea, şi atît de dresaţi şi de disciplinaţi în jug, încît par să se resemneze, cu o filozofie de neînţeles, să-şi rabde voioşi soarta. Ei au mîncare şi băutură din belşug, haine călduroase, hamace în care pot dormi, tutun de mestecat, un medic ce-i poate doftorici, un preot care se roagă pentru ei ; — nu reprezintă oare toate aceste lucruri un adevărat lux pentru un nenorocit fără o para chioară în buzunar ?

Se afla pe fregata „Neversink" un anume Landless, [1] un om de pe gabie, care, deşi avea spinarea brăzdată şi cadrilată de urmele de neşters ale bicelor ce-l plesniseră în decurs de zece ani de serviciu în flotă, arbora întotdeauna un zîmbet pe buze, şi era un adevărat Joe Miller [2] cînd venea vorba de glume şi replici spirituale.

Omul acesta, deşi era un vagabond al mării, nu venise pe lume în zadar. El se bucura de viaţă cu entuziasmul

[1] Literal : fără ţară (engl.).

[2] *Joe (Joseph) Miller* (1684—1738), actor de comedie englez.

eternului adolescent ; și deși închis într-o pușcărie plutitoare, și înconjurat de temniceri, se plimba pe puntea tunurilor de parcă aceasta ar fi fost lată ca o preerie, și bogată în priveliști ca dealurile și văile din Tirol. Nimic nu-l putea descumpăni, nimic nu-i putea preschimba rîsul măcar într-un suspin. Secrețiile glandulare care, la alți prizonieri, duc uneori la formarea lacrimilor, erau la el expectorate pe gură, colorate de zeama aurie a unei buruieni ce-i alina și ușura zilele vieții sale bicisnice.

— Rom și tutun ! spunea Landless. Ce altceva și-ar mai putea dori un matelot ?

Cîntecul lui preferat era *Adevăratul marinar englez* al lui Dibdin, care începe așa :

„Jack cîntă și dansează, e veșnic fericit,
Nicicînd n-o să-și trădeze iubita de acasă.
El ancora-și virează, cînd banii și-a topit —
Așa e viața asta de marinar, frumoasă."

Dar bietul Landless dansa aproape la fel de des „la pasarelă", sub gîrbaci, ca în localurile marinărești de pe țărm.

Un alt cîntec preferat al lui — pus pe melodia *Blagoslovește-l, Doamne, pe rege !* [1] — avea printre altele această strofă :

„Ajuns la New York sau la Boston cu bine,
Tii ce-o să mai beau și-o să joc !
Toți biștarii-o să-mi beau, cît m-or ține,
Pentru-al fregatei noastre noroc !"

---

[1] Un vers din Imnul regal englez (dintr-o primă formă a acestuia, cîntată în 1745 la teatrul Drury Lane din Londra).

În numeroasele ceasuri cînd tăndăleam pe punțile fregatei ancorate în vreun port, omul acesta juca „dame", sau își cîrpea hainele, ori sforăia ca un trompet sub un ghiu din partea de sub vînt. Nici măcar o salvă de tun nu l-ar fi putut trezi din somn. Dar cînd i se ordona să se cațere în mărul catargului, pe-o furtună, sau să se ducă să-și ia rația de grog, ori să se prezinte la pasarelă pentru-a fi biciuit, Landless se supunea cu aceeași indiferență de neclintit.

Sfatul pe care i-l dăduse unui flăcău palid, venit printre noi la Valparaiso, cuprinde miezul și esența filozofiei ce le îngăduie unora dintre marinarii din flota de război să-și facă datoria cu zîmbetul pe buze.

Apucîndu-l de eșarfă pe flăcăul acela, de parcă l-ar fi ținut de-un căpăstru, Landless îi spusese :

— Uite ce e, băiete, eu am lucrat pe multe corăbii ale lui Unchiu'Sam, pe multe „Andrew Miller." Ascultă-mi povața și ferește-te de necazuri. Du-ți laba la frunte de cîte ori îți vorbește-un ștab. Și lasă-i să te-atingă cu gîrbaciu' cît poftesc, fără să faci gălăgie, fiin'că ăstora nu le plac tipii clonțoși. Țin'te tare cînd începe să plouă cu bice — cît ai zis „Văleu, Doamne" și „Dumnezeule !" s-a și isprăvit. Și-apoi, după cîteva nopți de somn îți vii în fire și ești iarăși numa' bun să-ți bei *grogul !*

Landless era simpatizat de ofițeri, care-l porecliseră „Fericitul". Mai toți ofițerii navali admiră tocmai astfel de „fericiți" — niște indivizi fără suflet, și atît de lipsiți de orice rușine și de orice simț al demnității, încît nici nu-ți vine să-i consideri oameni. În schimb, pe un marinar care dă semne de sensibilitate morală și se poartă cu

oarecare demnitate, ofiţerii îl urăsc instinctiv, adeseori văzînd în el un reproş viu, o întruchipare a superiorităţii spiritului asupra puterii lor. Un astfel de om n-are ce căuta pe un vas de război, ei n-au nevoie de el. Ofiţerii văd în libertatea lui bărbătească o sfidare, şi în ţinuta lui demnă un semn de dispreţ. Un asemenea om e la fel de insuportabil pentru ei, cum ar fi un african cu spinarea dreaptă şi cu fruntea sus, pentru un plantator proprietar de sclavi.

Ar fi totuşi greşit să se creadă că observaţiile făcute în acest capitol şi în cel precedent se aplică *tuturor* vaselor de război. Există şi unele vase blagoslovite cu căpitani inteligenţi şi generoşi ca nişte patriarhi, cu ofiţeri bine crescuţi şi binevoitori, şi cu echipaje creştineşti. Pe astfel de vase, rigoarea tiranică a *Codului martim militar* e îmblînzită de anumite deprinderi, iar biciuirea nu se cunoaşte. Navigînd pe asemenea vase, parcă nici nu simţi că trăieşti sub imperiul legii marţiale sau că relele evocate mai înainte ar putea exista cu adevărat.

Jack Chase şi bătrînul Ushant, precum şi mulţi alţi marinari admirabili, dovedesc în suficientă măsură că pe „Neversink" se aflau destui mateloţi care, prin nobleţea lor, aproape că te făceau să uiţi de ticăloşia celorlalţi.

Orişiunde am vorbit, în această naraţiune, despre Marina de război americană, sub vreun aspect sau altul, nu am lăsat să-mi scape, cred, nici măcar o silabă de admiraţie pentru împlinirile ei socotite glorioase. Şi iată de ce : personal, am convingerea că, în ce priveşte aşa-numita glorie militară, Marina de război americană nu are nevoie de alte elogii decît cele ale istoriei înseşi. Ar fi de

prisos să spun lumii ceea ce aceasta știe de mult. Sarcina pe care mi-am asumat-o este cu totul alta ; și deși prevăd și presimt că mi-ar putea atrage dușmănia anumitor oameni, nu-mi pasă : întemeindu-mă pe ceea ce mi-a dăruit cerul, întîmpin liniștit, orice s-ar întîmpla.

CAPITOLUL XCI

Despre „fumoarul" de pe un vas de război și despre unele scene petrecute pe puntea tunurilor, cînd ne apropiam de patrie

Există o legendă despre un pictor pe care Zeus l-a silit să-i facă portretul Meduzei. Cînd portretul a fost gata, sărmanului pictor i s-a făcut greață văzîndu-și opera, deși aceasta semăna leit cu modelul viu. Tot așa și eu, acum, cînd am ajuns la sfîrșitul operei mele, îmi simt sufletul apăsat de ceea ce m-am străduit să zugrăvesc. Dar să uităm, dacă putem, capitolele de mai înainte, și să înfățișăm unele lucruri mai puțin respingătoare.

Domnii din metropolă își au cluburile lor ; clevetitorii din tîrgușoarele de provincie au la dispoziție sălile de lectură a ziarelor ; curioșii de la țară se adună în dugheana bărbierului ; chinezii își au ceainăriile cu opiu ; indienii din America își au focul în fața căruia țin sfat ; pînă și canibalii își au *Nujuna* lor, — un bolovan în jurul căruia se strîng uneori, pentru a discuta despre chestiunile la ordinea zilei. Nici un guvern, fie el cît de despotic, nu cutează a tăgădui, fie măcar celui mai umil dintre supușii

săi, dreptul de a sta la taifas. Nici măcar cei treizeci de tirani din străvechea Atenă[1] nu au putut opri limbile să se dezlege la colțurile străzilor. Căci omul e făcut să vorbească, iar noi, yankeii, cărora nemuritoarea Declarație a Drepturilor ne-a garantat libertatea de expresie, vom vorbi, oriunde ne vom afla — la bordul unei fregate, sau la bordul plantațiilor noastre de pe uscat.

Pe vasele de război, bucătăria de pe puntea tunurilor, este marele centru unde se adună marinarii ca să schimbe o vorbă și ca să afle ultimele noutăți. Ei stau aici la taifas cîte o jumătate de oră, după fiecare masă. Motivul pentru care tocmai acest loc, și acest moment, sînt alese pentru pălăvrăgeală, este următorul : numai în vecinătatea bucătăriei, și numai după mese, marinarii de pe-un vas de război au voie să se delecteze c-un fum de țigară.

Această dispoziție restrictivă îl lipsea pe Cojocel Alb de o plăcere de care era de multă vreme robit. Cum s-ar putea oare ca îndemnurile tainice și impulsurile capricioase ce-l mînă pe-un fumător pătimaș, să se pună în mișcare la porunca unui comandor ? Nu ! Dacă-mi vine să fumez, vreau ca eu însumi să-mi aleg momentul, ascultînd porunca suverană a propriei mele plăceri, chiar dac-aș fi silit să dau ocol orașului pentru a găsi un foc de cărbuni, spre a-mi aprinde țigara, la o oră tîrzie. Cum ? ! Să fumezi după un anumit orar ? Să fumezi din ordinul cuiva ? Să faci din fumat un tabiet fix, sau o afacere murdară, negustorească ? Iar cînd, învăluit în fumurile acelea odihnitoare, te scu-

---

[1] O oligarhie alcătuită din treizeci de magistrați, impusă Atenei de către Sparta, după terminarea războiului peloponezian (în anul 403 î.e.n.).

funzi în visările cele mai grandioase, și în suflet ți se înalță, din rotocoalele fumului pe care-l stîrnești, un dom infinit — așa cum s-ar înălța un templu din marșurile lui Mozart sau cum s-a înălțat Venera din mare — tocmai în asemenea momente să vezi cum Parthenonul ți se năruie, sub dangătele clopotului de bord ce vestește că jumătatea de oră pentru fumat a luat sfîrșit ? ! Biciuiți-mă, Furiilor, sau prăjiți-mă pe-un foc de pucioasă ! Pălește-mă, trăsnet ! dați buzna peste mine, nesfîrșite hoarde de mameluci ! devorați-mă, canibali din Fiji ! dar scutiți-mă de o asemenea tiranie !

Nu ! Cu toate că, înainte de-a păși la bordul fregatei „Neversink", fumam ca o căpetenie indiană, m-am lăsat de acest tabiet, decît să-l supun unui orar și unui loc fix, așa cum mă obliga dispoziția aceea scîrbavnică. Spuneți-mi voi, oameni din străvechea și cinstita tagmă a fumătorilor de pretutindeni, oare n-am făcut bine ?

Dar alți membri ai echipajului nu erau la fel de pretențioși ca mine. După fiece masă, ei o porneau spre bucătărie și-și mîngîiau sufletul duhănind cîte un pic.

Un mănunchi de trabuce, legate laolaltă, poate fi simbolul dragostei frățești ce-i unește pe fumători. La fel, o comunitate de lulele poate fi, vremelnic, o comunitate de inimi. Și nu era deloc rău obiceiul căpeteniilor indiene de a-și trece *calumetul* de jur împrejur — așa cum strămoșii noștri își treceau pocalul de punci — în semn de pace, bunăvoință și prietenie. Același lucru se întîmpla și cu fumătorii de lîngă bucătărie : atîta timp cît erau uniți prin legături de fum, „clubul" lor era un loc minunat.

Era o plăcere să te uiţi la ei. Strîngîndu-se grupuri-grupuri în spaţiile dintre tunuri, pălăvrăgeau şi rîdeau, ca şirurile de petrecăreţi din boxele unui mare restaurant. Luaţi un tablou de Teniers[1] înfăţişînd o bucătărie flamandă ticsită de oameni veseli ; adăogaţi un tablou de Wilkie[2] înfăţişînd un grup aşezat în faţa unui cămin ; de asemenea, o marină de Cruikshank[3] ; vîrîţi apoi cîte o pipă scurtă în gura fiecărui personaj, şi veţi avea sub ochi scena fumătorilor de lîngă bucătăria vasului „Neversink".

Nu puţini dintre ei făceau politică şi, întrucît se cam vorbea pe vremea aceea de un război cu Anglia, se încingeau discuţii aprige.

— Ascultaţi-mă pe mine, băieţi ! exclamă într-o zi bătrînul tunar-şef de la tunul numărul 1 de la teuga. Dacă preşedintele ăla al nostru n-o să ne-aducă ţara cu prova-n vînt, vă jur pe bătălia Nilului c-o să ne vîre într-o luptă al dracului de grea, înainte ca naţia yankee să aibe răgazul de-a-şi încărca tunurile, necum de-a aprinde pulberea !

— Ce tot vorbeşti ? îi replică un om de pe gabie, mare scandalagiu de felul lui. Nu cu prova, ci cu pupa-n

---

[1] *David Teniers, cel tînăr* (1610—1690), pictor din şcoala flamandă, cunoscut mai ales prin tablourile sale „de gen", pline de vigoare.

[2] *David Wilkie* (1785—1841), pictor scoţian, care a excelat şi el în pictura de gen, şi în portret.

[3] *George Cruikshank* (1792—1878), ilustrator şi caricaturist englez.

vînt, aşa trebuie cîrmuită naţia yankee, ca să vină drept în faţa inamicului şi să-l abordeze prin fumul obuzelor.

Şi spunînd acestea, slobozi din lulea un nor de fum.

— Cine zice că bătrînul de la cîrma naţiei yankee nu-şi poate manevra timona la fel de bine ca însuşi George Washington ? exclamă un matelot din „vechea gardă".

— Păi, Bill, cică-i un mare băutor de apă rece, şi-am visat în cîteva nopţi c-o să ne taie grogul ! zise un altul.

— Hei, se-aude colo la prova şi la pupa ? strigară deodată ajutoarele boţmanului. Toţi oamenii la posturile lor !

— Asta-i muzica ce-mi place ! spuse tunarul-şef al tunului numărul 1, în clipa cînd, supunîndu-se ordinului, toţi marinarii îşi lăsară lulelele din mîini şi se buluciră spre scări. Aşa s-ar cuveni să facă şi preşedintele — căţăra-ţi-vă în greement, băieţi, şi viraţi naţia yankee în celălalt bord !

Dar aceste discuţii politice nu erau singurele care aveau loc între fumătorii de lîngă bucătărie. Tema principală a discuţiilor o constituiau treburile interne ale fregatei însăşi. Oamenii vorbeau despre viaţa particulară pe care-o ducea comandorul în cabina lui, şi căpitanul într-a lui, despre diferiţi ofiţeri din popotă, despre aspiranţi şi despre petrecerile lor nebuneşti, precum şi despre multe alte lucruri, legate de echipajul însuşi ; toate aceste lucruri, care umpleau scena veşnic schimbătoare a unui vas de război, ofereau curioşilor noştri un inepuizabil subiect de discuţie.

Pe măsură ce ne apropiam de portul de destinaţie, discuţiile astea deveneau tot mai însufleţite, iar cînd s-a

anunțat că mai aveam doar douăzeci și patru de ore pînă acasă, ele au ajuns la un adevărat apogeu. Ce vor face odată ajunși pe țărm, în ce fel își vor folosi banii, ce vor mînca și vor bea, și cu ce fete se vor însura — iată subiectele care-i preocupau acum.

— La naiba cu marea ! strigă un om de la teuga. De aci înainte, n-o să mă mai vedeți pe-o corabie. Am de gînd să mă instalez într-un atelier de velărie.

— Cuiele din magazia de parîme găuresc orice pălărie de marinar ! exclamă un tînăr din „ariergardă". Eu, unul, am de gînd să mă-ntorc la tejghea.

— Camarazi, n-aveți decît să mă apucați de brațe și să frecați cu mine găurile de drenaj, dar eu, unul, prefer să împing o căruță cu midii decît să mă mai ating de-o timonă. Ducă-se flota pe pustii, adică pe mare, da'fără mine !

— Prieteni, al dracului să fiu dacă o să-mi mai fluture vreodată un pavilion pe bompres ! exclamă starostele echipei de la prova. Cu simbria mea, o să-mi pot cumpăra măcar o tărăboanță, dacă nu altceva.

— Mi-am luat ultima doză de sare, zise șeful echipei „mijlocașilor". De-aci înainte, o să beau doar apă dulce. Da, băieți, zece dintre noi, „mijlocașii", ne-am înțeles să punem mînă de la mînă și să cumpărăm o mahună pe care să împletim parîme, iar dacă-o fi să ne-necăm, o să ne-necăm doar într-un canal. Lua-o-ar naibii de mare, băieți !

— Nu-njurați stihia cea sfîntă ! se amestecă în discuție Lemsford, poetul de pe puntea tunurilor. Nu știți, oameni buni, că oceanul era socotit sacru de către magii parți ?

Şi oare Tiridates [1], monarhul oriental, n-a făcut un lung ocol pe uscat, ca să nu pîngărească Mediterana, pentru a ajunge la stăpînul său, împăratul Nero, şi a i se închina ?

— Ce păsărească mai e şi asta ? se zborşi starostele „mijlocaşilor".

— Cine-i comandorul Tîrîdate ? întrebă omul de la teuga.

— Ascultaţi-mă, urmă Lemsford. Întocmai ca Tiridates, eu ador marea, o ador atît de mult, băieţi, încît mă voi abţine pe viitor să o mai cutreier. Din acest punct de vedere, sînt de acord cu tine, staroste al „mijlocaşilor" !

Era, într-adevăr, uimitor faptul că nouă zecimi din oamenii de pe „Neversink" îşi făcuseră cîte un plan de a rămîne pînă la sfîrşitul vieţii pe uscat, sau măcar pe apă dulce, după încheierea actualei expediţii. Cu întreaga experienţă a acestei expediţii concentrată într-o amintire unică, dar intensă ; cu mirosul de catran în nări ; încă departe de uscat ; cu o punte zdravănă sub picioare ; adulmecînd aerul oceanului, şi fiind împresuraţi de toate lucrurile oceanului ; în momentele lor calme, de gîndire ; în tăcerea şi pustietatea adîncurilor ; în timpul lungilor carturi de noapte, cînd toate gîndurile sfinte legate de casă se îmbulzeau în jurul inimilor lor ; în pietatea şi-n evlavia spontană a ultimelor ceasuri ale unei călătorii atît de îndelungate ; în deplina sinceritate a sufletelor lor ; cînd nimic nu le mai putea clătina judecata bine cumpănită ;

---

[1] Pretendent la tronul regatului Part (întemeiat în secolul al III-lea î.e.n. de către Arsaces I), acest Tiridates a trăit în prima jumătate a secolului I al erei noastre. Parţii erau o ramură a Sciţilor.

tocmai în aceste împrejurări, cel puţin nouă zecimi din cei cinci sute de membri ai echipajului au luat hotărîrea de a întoarce pentru totdeauna spatele mării ! Dar ajung oare vreodată oamenii să urască ceea ce li-e drag ? Se pot oare lepăda ei de căminul şi de vatra lor ? Ce-ar mai fi, atunci, Marina de război ?

Dar e vai de marinarul care, deşi s-a jurat, poate, să nu mai calce pe un vas de război — jurămînt asemănător cu cel făcut de Hannibal[1], se întoarce totuşi mereu şi mereu, după ce şi-a repetat de tot atîtea ori jurămîntul, pe puntea tunurilor, unde se află duşmanul său ereditar, diavolescul zeu al grogului.

Pe acest temei, unii dintre oamenii de pe „Neversink" să fie chemaţi să dea socoteală !

Tu, staroste al „mijlocaşilor", şi voi, oameni de pe gabierul arborelui trinchet, şi alţii ca voi, cum de-aţi nimerit lîngă tunurile „Carolinei de Nord" după ce v-aţi jurat solemn, la bucătăria fregatei „Neversink", să nu mai călcaţi niciodată pe-un vas de război ?

Toţi rămîn cu capetele plecate. Şi ştiu de ce. Sărmanii de voi ! Nu mai juraţi strîmb, nu mai juraţi în nici un fel, niciodată !

Da, chiar marinarii aceştia — care au denunţat cel mai vehement Marina de răzoi, care s-au legat prin cele mai solemne jurăminţi, chiar ei aveau să se tăvălească beţi pe străzi, la nici trei zile după debarcare ; iar după încă o zi, mulţi dintre ei aveau să fie găsiţi la bordul unui

[1] La vîrsta de nouă ani, *Hannibal* (247—183 î.e.n.) a fost pus de către tatăl său, conducătorul cartaginez Hamilcar Barca, să jure că-i va urî în veci pe Romani.

guardo, adică al unui vas de primire a marinarilor. Cam așa se recrutează oamenii în Marina de război.

Dar ceea ce era și mai surprinzător și arunca o nouă și ciudată lumină asupra firii marinarilor, spulberînd anumite idei foarte vechi și statornice despre ei ca tagmă, era următorul fapt : mulți dintre oamenii care, în timpul călătoriei, păruseră cît se poate de cumpătați, ba chiar zgîrciți, căci îți refuzau pînă și-o cîrpă, sau un căpețel de ață, încît își cîștigaseră din pricina asta porecla de „cărpănoși" — mulți dintre oamenii aceștia, odată ajunși în port, își lăsau prin cîrciumi simbria agonisită în trei ani de zile, căci nu numai că se-mbătau ei înșiși, dar mai chemau la tejghea cîrduri întregi de marinari, și le făceau cinste. Ce băieți de treabă ! Ce mateloți generoși ! Văzînd această scenă, mă gîndeam în sinea mea : mateloții ăștia atît de inimoși pe uscat, erau cei mai haini pe mare ! Nu ei, ci clondirele erau generoase ! Și totuși imaginea populară despre marinar își are obîrșia în comportarea lui pe uscat — unde el nici nu mai e, de fapt, marinar, ci om al uscatului, cel puțin pentru un timp. Marinarul din flota de război e marinar doar cînd se află pe mare, pe-un vas de război ; doar marea e locul unde poți afla ce fel de om este. Am văzut însă că un vas de război nu-i decît vechea noastră lume, devenită plutitoare, populată cu tot soiul de caractere și plină de contraste ciudate ; și deși, ici-colo, poți întîlni în cuprinsul ei niște oameni aleși, totuși, una peste alta, lumea asta e plină, pînă la capacele bocaporților, de spiritul lui Belial [1] și de toate nedreptățile.

---

[1] Întruchipare a Răului (în *Biblie*) sau diavolul.

CAPITOLUL XCII

În care apare pentru ultima oară cojocelul alb

Am mai descris belelele și neajunsurile, necazurile și tribulațiile de tot felul pe care le-a abătut asupră-mi veșmîntul acela nefericit dar indispensabil. Acum, însă, a sosit momentul să arăt cum acest cojocel era cît pe-aci să-mi fie linţoliu, pentru a doua și cea din urmă oară.

Într-un miez de noapte, viteaza noastră fregată, ajunsă undeva în largul promontoriilor din Virginia, înainta voinicește pe mare, cînd vîntul a căzut deodată, lăsîndu-ne să lunecăm încet spre portul de destinație, încă invizibil.

Oamenii din cartul condus de Jack Chase stăteau lungiți pe gabie și vorbeau despre plăcerile în care aveau de gînd să se scufunde pe țărm ; starostele nostru îi întrerupea în răstimpuri cu cîte o aluzie la niște discuții asemănătoare, ce avuseseră loc, în prezența lui, la bordul vasului de linie britanic „Asia“, cînd acesta se apropia de Portsmouth, după bătălia de la Navarino.

Deodată, ni se dădu ordin să montăm vela-zburător mare și, întrucît fungile nu erau încă „garnisite“ [1], Jack Chase îmi încredință mie sarcina asta. Garnisirea fungilor unei vele-zburător este o treabă care cere o privire foarte ageră, și multă dibăcie și sprinteneală.

Gîndiți-vă că trebuie să duci sus în greement capătul unei parîme lungi de vreo două sute de picioare — ținîndu-l cu dinții ! — și să-l tîrăști după tine pînă la marginea

---

[1] *A garnisi*, a trece o parîmă pe raiul sau raiurile (discurile) unei macarale.

celei mai lunecoase dintre vergi, iar apoi, după ce ai tot sucit şi împletit parîma, în fel şi chip, ocolind nodurile neaşteptate ivite în colţurile cele mai abrupte, trebuie s-o azvîrli, fără nici o piedică, drept pe punte, ca pe-un fir de plumb. Pentru a duce la bun sfîrşit această operaţiune, trebuie să treci parîma printr-o sumedenie de orificii de raiuri şi macarale ; adeseori parîma e foarte strîns împletită, ca să fie mai uşor de trecut, aşa cum ai trece printr-un ac fin o aţă cam groasă. Da, e o treabă care cere multă îndemînare, chiar pe lumină, dară-mi-te noaptea, şi la peste o sută de picioare deasupra mării !

Ţinînd aşadar într-o mînă capătul acelei parîme, mă căţăram în sarturile gabierului, cînd deodată Jack Chase îmi strigă că ar fi mai bine să-mi scot cojocelul. Dar, deşi nu era o noapte prea rece, zăcusem atît de multă vreme pe gabie, încît mă cam lua cu frig, astfel încît m-am gîndit să nu urmez povaţa şefului meu.

După ce-am trecut parîma prin toate macaralele inferioare, am pornit cu ea spre capătul braţului de vergă al velei-zburător din vînt, şi tocmai mă aplecam ca s-o trec şi prin scripetele de-acolo, cînd deodată vasul se înfundă între valurile stîrnite pe neaşteptate pe marea pînă-atunci calmă şi, împingîndu-mă şi mai încolo pe vergă, îmi azvîrli peste cap poalele grele ale cojocului, gata gata să mă înăbuşe. Închipuindu-mi, nu ştiu de ce, că vela mă izbise astfel, mi-am întins braţele ca s-o smulg de pe cap, în timp ce mă rezemam de poala ei. În clipa aceea vasul se zmuci din nou brusc, făcîndu-mă să cad de pe vergă, cu capul în jos. După vîjîitul urechilor, ştiam că zbor în văzduh, dar restul era un adevărat coşmar. Mi se pusese pe ochi

un fel de ceață sîngerie, prin care treceau mereu, ca niște năluci, mama, tata și surorile mele. O greață de nedescris îmi apăsa sufletul ; aveam senzația că mă sufoc, nu mai puteam să respir. M-am prăbușit cale de peste o sută de picioare — cădeam tot mai jos, cu plămînii turtiți, ca în moarte. Simțeam o greutate enormă pe cap, în timp ce cădeam, împins de forța gravitației, drept ca un zar, spre infailibilul centru al acestui glob acvaterestru. Tot ce văzusem, citisem și auzisem, tot ce gîndisem și simțisem în viață, părea să se concentreze într-o idee fixă, de o insuportabilă intensitate. Dar oricît de intensă ar fi fost, această idee era făcută din atomi. Eram conștient și mulțumit de faptul că nu mă voi zdrobi pe punte, deoarece căzusem de pe marginea vergii, ci mă voi scufunda în adîncurile mute ale mării.

Pe lîngă negura sîngerie ce-mi încețoșa ochii, aveam parcă o viespe în cap, așa de tare îmi vuia. Și-mi spuneam : „Dumnezeule, asta-i moartea !"

Totuși aceste gînduri nu erau colorate de teamă. Ca florile de ger care-și scapără și-și schimbă reflexele speriate în razele soarelui, toate sentimentele mele, strîns împletite, erau în ele însele potolite și reci ca gheața.

Căderea asta mi se părea atît de interminabilă, încît țin minte și acum nedumerirea cu care mă întrebam cît o să mai dureze pînă să ating fața apei. Timpul părea să fi încremenit, și toate lumile păreau cumpănite pe polii lor, în vreme ce eu cădeam, cu sufletul împăcat, prin văzduhul ce se învîrtejea ca un *maelstrom*.

Precum am mai spus, la început căzusem cu capul în jos, dar după un timp mi-am dat seama că brațele îmi zvîcnesc singure în sus, căci am sfîrșit prin a cădea gră-

madă. Cînd am atins apa, am avut senzația că mă izbește cineva cu putere în umăr și în partea dreaptă a spatelui.

În timp ce mă scufundam, îmi bubuiau urechile, iar sufletul părea că-mi zboară pe gură. Sentimentul morții mă cotropea odată cu valurile. Izbitura mă răsucise pe semne cu picioarele-n jos, căci m-am dat la fund printr-un clocot de spumă lăptoasă. Simțeam că-s dus de un curent ; m-am lăsat în voia lui, ca-ntr-un fel de transă, cufundîndu-mă din ce în ce mai adînc. Purpurie și fără făgaș era stihia adîncă din jurul meu, pătată de fulgerele ce brăzdau azurul unui cer văratec, rămas undeva departe. Greața aceea oribilă dispăruse ; ceața sîngerie devenise verzuie ; mă întrebam dacă am și murit, sau încă mai mor. Deodată însă, o umbră tulbure și șerpuitoare trecu pe lîngă mine — pe semne vreun pește. Gîndul că sînt încă în viață mă înfioră, electrizîndu-mi nervii ; teama de moarte puse stăpînire pe întreaga-mi ființă.

O clipă, m-am simțit năpădit de o chinuitoare dorință de a mă împotrivi forței ce mă tîra în adîncuri. În clipa următoare, m-am oprit din cădere — forța acesteia se epuizase — și m-am pomenit astfel suspendat în apă.

Ce sunete stranii îmi umpleau auzul ! Întîi, un fel de geamăt stins, ca acela pe care-l scot valurile ce se izbesc de-o plajă ; apoi, un vuiet sălbatic, triumfător, ca acela al mării în toiul unei furtuni. O, suflet al meu, ai auzit atunci viața și moartea, așa cum cel ce stă pe țărmul Corintului aude atît valurile Mării Ionice cît și cele ale Mării Egee ! Cumpăna dintre viață și moarte se rupse curînd, și începui atunci să urc încet, pînă-am zărit un licăr de lumină.

Acum urcam din ce în ce mai repede. În cele din urmă am țîșnit ca o geamandură, scăldîndu-mi capul în aerul binecuvîntat.

Căzusem pe o traiectorie paralelă cu arborele mare ; acum mă aflam cam în dreptul arborelui artimon, iar fregata luneca încet pe lîngă mine, ca o lume neagră, pe apă. Uriașa ei cocă se desprindea din noapte, dezvăluind sute de marinari cocoțați în plasele pentru hamace — unii azvîrleau spre mine parîme, alții chiar hamace, dar eu eram prea departe de tot ce-mi aruncau ei. Am încercat să înot spre fregată, dar eram parcă țintuit pe-o saltea de puf ; mișcîndu-mi mîinile, am simțit că mi se încolăcește în jurul gîtului cojocelul, care se umpluse cu apă. M-am zbătut să-l lepăd de pe mine, dar era închis în cîteva locuri, și n-aveam cum să-i tai sforile cu mîna. Mi-am zmuls de la brîu cuțitul și am spintecat cojocelul de sus în jos — parcă m-aș fi spintecat pe mine ! Cu o ultimă sforțare, am reușit să ies din el. Eram în sfîrșit liber ! Greu de apă, cojocelul s-a dus încet la fund, sub ochii mei.

Scufundă-te, lințoliule ! îmi spuneam. Scufundă-te pe veci, cojocel blestemat !

— Ia uitați-vă la rechinul ăla alb ! strigă de la parapetul-pupa un glas îngrozit. O să-l vîre prin gura lui de magazie pe nenorocitul ăla ! Repede, harpoanele, harpoanele !

În clipa următoare ghimpii de fier ai harpoanelor se înfipseră în cojocelul meu nefericit și-l traseră grabnic la fund.

Aflîndu-mă acum în urma fregatei, am înotat voinicește spre unul din colacii de salvare aruncați de pe bord

şi m-am agăţat de prăjina lui. Curînd după aceea, am fost pescuit de una din bărci. Cînd m-au scos din apă în văzduh, trecerea bruscă dintr-o stihie în alta m-a făcut să-mi simt fiece mădular greu ca de plumb, şi m-am prăbuşit în fundul bărcii.

Zece minute mai tîrziu, mă aflam teafăr la bordul fregatei. Mi s-a dat ordin să mă caţăr în greement şi să garnisesc din nou fungile velei-zburător, care scăpaseră de pe macarale şi căzuseră pe punte, cînd lăsasem din mînă capătul parîmei.

Vela fu montată, în sfîrşit, şi, parcă anume pentru a o saluta, o briză lină se stîrni în curînd, iar „Neversink" lunecă din nou pe apă, încreţind-o uşor la prova şi lăsînd în urmă un silaj liniştit.

CAPITOLUL XCIII

Ancora liberă !

Acum, cînd cojocelul alb s-a dus în fundul oceanului, iar binecuvîntatele promontorii ale Virginiei, deşi încă nevăzute, se întind undeva în faţă : acum, cînd toţi cei cinci sute de membri ai echipajului se gîndesc cu duioşie la casele lor, iar boturile de fier ale tunurilor din jurul bucătăriei răsună de ecourile cîntecelor şi uralelor — ce-ar mai rămîne de spus ?

Să arăt ce presupuneri nebuneşti şi contradictorii făceau oamenii în legătură cu portul către care ne îndreptam ? Căci, potrivit unui zvon, comandorul nostru

primise în această privință ordine precise, într-un plic sigilat, care nu putea fi deschis înainte de-a ajunge la o anumită latitudine. Să spun cum, în cele din urmă, această incertitudine s-a risipit și cum multe prorociri nebunești s-au dovedit mincinoase, în clipa cînd nobila noastră fregată — cu pavilionul ei cel mai lung fluturînd pe arborele mare — și-a făcut intrarea triumfală în ultimul bazin al portului Norfolk, întocmai ca un *grande* spaniol împanașat care pășește pe coridoarele palatului Escurial[1] spre sala tronului ? Să descriu cum am îngenuncheat pe solul sfînt al patriei ? cum eu însumi i-am cerșit bătrînului Ushant, pe lîngă binecuvîntarea lui, o șuviță din glorioasa-i barbă, ca s-o păstrez ca amintire ? Să arăt cum Lemsford, bardul de pe puntea tunurilor, a compus o odă pioasă, în chip de rugăciune de recunoștință ? sau cum taciturnul Nord, acest magnat deghizat, care se ferea de toți, s-a furișat în pădure, ca stafia unui calif din Bagdad ? Să povestesc cum i-am strîns și scuturat mîna inimosului Jack Chase, înnodînd-o parcă de-a mea și cum i-am sărutat-o, da, am sărutat nobila mînă a starostelui, stăpînului și dascălului meu de pe mare ? !

Să spun cum au plecat de pe mol[2] comandorul și căpitanul ? cum secunzii, îmbrăcați sumar, s-au așezat la ultima lor masă din popotă, și cum șampania, pusă la gheață, a țîșnit scînteietoare ca izvoarele fierbinți dintr-un

---

[1] Palat clădit în munții de la nord-vest de Madrid, de către regele Filip al II-lea, care a și murit acolo, în anul 1598.

[2] Construcție caracteristică bazinelor portuare, care înaintează de la linia coastei către interiorul bazinului, mărind astfel frontul cheurilor.

troian de zăpadă din Islanda ? Să arăt cum capelanul, îmbrăcat în sutană, a plecat fără să-și ia rămas bun de la oameni ? sau cum stafiditul „Epidermă“, chirurgul, a coborît țanțoș, urmat de băiatul care-i făcea curățenie și care acum îi căra scheletul legat cu sîrmă ? Să spun cum locotenentul pușcașilor marini și-a vîrît în teacă sabia, pe dunetă, și, cerînd să i se aducă o lumînare și nițică ceară, a pus în vîrful tecii o pecete cu blazonul familiei sale și cu deviza : *Denique coelum*[1] ? Să arăt cum comisarul de bord și-a scos sacii cu bani pe puntea de comandă și ne-a plătit soldele tuturor, fie ei buni sau răi, bolnavi sau teferi, deși, ca să spun adevărul, unii marinari neprevăzători și risipitori, care trăiseră prea bine în timpul călătoriei, nu mai figurau decît cu sume mici, sau chiar cu nimic, în registrele comisarului de bord ?

Să povestesc despre marea retragere pe uscat a celor cinci sute ? Nu în ordine de bătaie, ca la exercițiile de pe vas, ci risipindu-se care încotro ?

Să arăt cum fregata „Neversink“ a fost despuiată de vergile, sarturile și velele ei, cum tunurile i-au fost debarcate, iar pulberăria, arsenalul și parcul de obuze i-au fost golite, pînă cînd n-a mai rămas pe ea nici urmă de obiect războinic, de la pupa la prova ?

Nu ! Să trecem peste toate acestea, căci ancora noastră încă mai atîrnă sub etravă, deși vîrfurile-i nerăbdătoare se înfig în valuri. Să lăsăm fregata pe mare — cu uscatul încă invizibil —, s-o lăsăm pe apa încă învăluită

[1] *Denique coelum*, pînă la cer (lat.).

în întuneric. Îmi plac fundalurile vagi, infinite — fundalurile vaste, misterioase, care palpită și se rostogolesc !

E noapte. Un ciob de lună, în ultimu-i pătrar, vestește sfîrșitul călătoriei. Dar stelele se ițesc, în eterna lor strălucire — și tocmai acesta e viitorul, gloriosul și veșnicul viitor, aflat de-a pururi dincolo de noi.

Noi, oamenii de pe gabii, sîntem cu toții sus, strînși roată în jurul arborelui, ca niște frați cu mîinile împletite. Am terțarolat ultima velă gabier, am pus în bătaie ultimul tun, am aprins ultimul chibrit, ne-am aplecat sub ultima salvă, ne-am lăsat vrăjiți de ultimul calm plat. Ne-am aliniat pentru ultima oară în jurul cabestanului, ne-am luat ultima porție de grog, ne-am legănat pentru ultima oară în hamace și ne-am trezit pentru ultima oară la chemarea de pescăruș a cartului. L-am văzut pe ultimul om biciuit la pasarelă, și pe ultimul dintre noi dîndu-și duhul în înnăbușitoarea infirmerie, pentru a fi azvîrlit apoi rechinilor. Ni s-a citit pentru ultima oară din *Codul maritim militar* aducător de moarte. Și iată, flamura comandorului e coborîtă de pe arborele mare, stelele ei pălesc pe bolta cerească, iar departe, în interiorul țării, în binecuvîntata climă către care lunecă fregata noastră, nu-și va mai aminti nimeni de ultima nedreptate săvîrșită la bordul ei.

— Nouă stînjeni ! vesti marinarul sondor, de pe portsarturi.

Și astfel, ajungînd dincolo de Ecuator, al cărui brîu încinge mijlocul lumii, fregata noastră atingea în sfîrșit fundul.

Noi, oamenii de pe gabii, stăteam mînă-n mînă, legănaţi pe piscul nostru Pisga [1]. Iar deasupra valurilor înstelate, în nesfîrşita noapte albastră, înmiresmată de parfumurile suave ale îndelung-căutatului ţărm — hărăzit nouă în decursul întregii călătorii, deşi, pe vreme de furtună, aproape că nici nu mai credeam în existenţa lui — nobilul Jack Chase strigă, în noaptea aceea înmiresmată, arătînd spre ţărm cu braţul lui ca un steag :

— Ascultaţi-l pentru ultima oară pe Camoës, băieţi !

„E valul lin, iar vîntu-înmiresmat e !
Întindeţi, Lusitani, pînzele toate !
S-a potolit bătrînul Ocean.
Bompresu-l îndreptaţi către liman !
Pe-al patriei pămînt, veţi da uitării,
Curînd, corvezile şi chinurile mării !“

SFÎRŞITUL

După cum un vas de război navighează pe mare, tot astfel şi pămîntul acesta navighează prin văzduh. Noi, muritorii, ne aflăm cu toţii la bordul unei fregate rapide, care nu se scufundă niciodată, şi care nu-i decît una din navele uriaşei flote a Căii Lactee, comandată de amiralul suprem, numit Dumnezeu. Portul din care-am plecat rămîne veşnic la pupa. Şi deşi sîntem departe de uscat,

[1] Vîrf al muntelui Nebo, de unde „*Domnul i-a arătat* (lui Moise) *tot pămîntul de la Galaad şi pînă la Dan*“ (*Deuteronomul*, 34).

navigăm mereu și mereu, veacuri de-a rîndul, cu ordine puse sub peceți, încît ultima noastră destinație rămîne o taină pentru noi și pentru ofițerii noștri ; și totuși ultimul nostru liman ne-a fost predestinat încă înainte ca fregata să fi părăsit șantierul naval al Creațiunii.

Și astfel, navigînd cu ordine tainice, sîntem noi înșine în posesia unui plic sigilat, al cărui mesaj am dori să-l cunoaștem. Nu există mistere în afara noastră. Dar să nu ne plecăm urechea la vorbele superstițioase ale flecarilor de pe puntea tunurilor, care se întreabă încotro ne îndreptăm — căci deocamdată nici unul dintre noi nu știe — nici măcar comandorul însuși, și cu siguranță nici capelanul ; pînă și ipotezele științifice ale Profesorului sînt deșarte. Din acest punct de vedere, cel mai mic „mus" e la fel de înțelept ca și căpitanul. Și să nu-i credeți pe ipohondrii care locuiesc sub bocaporți, cînd vă vor spune, rînjind, că fregata noastră nu se îndreaptă spre nici un liman și că expediția noastră nu va fi altceva decît o nesfîrșită călătorie prin spațiu. Nu e așa. Căci ar mai fi oare cu putință să ne simțim ca acasă pe fregata asta, dacă ruliul ei violent — de care nici nu ne mai sinchisim după-aceea — ne face să ne scuipăm mațele atunci cînd pășim pentru prima oară la bordul ei, ca niște prunci purtați în brațe ?

Nu dovedește oare și acest lucru că însuși aerul pe care-l tragem în piept ne este neprielnic, devenind suportabil doar printr-o obișnuință căpătată treptat — și că ne așteaptă totuși, pe undeva, un liman pașnic și binecuvîntat, oricît de departe ar fi deocamdată ?

Priviţi spre punţile acestea ticsite, de la prova la pupa ! Ce de oameni ! Una peste alta, ele numără vreo opt sute de milioane de suflete. Deasupra lor tronează secunzi autoritari, un ofiţer de marină încins cu o sabie, un capelan, un profesor, un comisar de bord, un medic, un bucătar-şef, şi un sergent.

Asupriţi de legi draconiene, şi în parte chiar de ei înşişi, mulţi dintre oamenii noştri sînt răi, nefericiţi, nepricepuţi. Avem peste tot chiulangii şi leneşi, ca să nu mai vorbesc de nenorociţii aceia, care, pentru cîţiva gologani, fac muncile murdare ale vasului nostru.

Dar avem în acelaşi timp printre noi, sus, pe gabiile celor trei catarge, oameni viteji, care, fie că-s trataţi bine sau rău, continuă să desfăşoare pînzele în vînt.

Avem o temniţă pentru infractori, iar lîngă arborele mare avem un tribunal gata să-i judece ; avem o „pisică cu nouă cozi“ şi o pasarelă, la care pot fi degradaţi în propriii lor ochi şi în ai noştri. Toate aceste mijloace nu sînt totdeauna folosite pentru a schimba Păcatul în Virtute, ci pentru a le despărţi, şi pentru a proteja Virtutea şi Păcatul legalizat, împotriva viciului nelegalizat.

Avem o infirmerie pentru cei năpăstuiţi şi neajutoraţi, pe care-i azvîrlim grabnic acolo, ca să nu-i mai vedem ; şi oricît ar geme ei sub bocaporţi, noi, cei de pe punte, aproape că nici n-auzim cum se chinuie şi continuăm să arborăm pe catarg vesela noastră flamură. Privită din afară, nava noastră e o minciună, căci din afară nu poţi vedea decît puntea bine frecată, şi scîndurile, vopsite des, de deasupra apei ; pe cînd enormul corp al navei, cu toate încăperile-i doldora de taine, pluteşte cu mult sub faţa apei.

Cînd ne moare un camarad, îl coasem grabnic într-un sac și-l azvîrlim peste bord ; fregata noastră, lumea noastră, își vede de drum, și nu-l vom mai zări niciodată, deși, mai devreme ori mai tîrziu, curentul de fund îl va tîrî și pe el spre propria noastră destinație.

Avem pe nava noastră o punte de comandă și o punte a tunurilor, parcuri de obuze și pulberării subterane ; iar *Codul maritim militar* este legea noastră.

O, mateloți din întreaga lume, noi, oamenii, îndurăm multe abuzuri ! Puntea tunurilor răsună de plîngeri. În zadar apelăm la căpitan împotriva secunzilor ; în zadar apelăm — de pe fregata noastră — la insesizabilii membri ai Consiliului Marinei, care nici nu se văd, pe înălțimile unde stau cocoțați. Dar cele mai rele dintre relele ce ne apasă, ni le cășunăm noi înșine, orbește ; ofițerii noștri nu le pot înlătura, chiar dac-ar dori. Nici un om nu-l poate salva pe un altul de relele astea ; de aceea, fiece om cată să se mîntuie singur. Încolo, orice ni s-ar întîmpla, să nu ne îndreptăm niciodată tunurile ucigașe spre interiorul navei ; să nu ne răzvrătim, cu o lance sîngeroasă în mîini. Amiralul suprem are încă puterea de a interveni și deși vor mai trece, poate, lungi veacuri pînă să ne facă dreptate, să nu uităm, totuși, tovarăși-mateloți, că

„Orice ne-nconjoară și oricine ne-apasă,
Viața-i un drum de întoarcere-acasă !“.

CUPRINS